

ATESTATO Nr. 0428	KOMPLEKSAS	BENDRASIS PLANAS	TOMAS	METAI
	U-1210		I-VI	2014-2015

Švenčionių
rajono
savivaldybė

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

PLANAVIMO ORGANIZATORIUS:

ŠVENČIONIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
ADMINISTRACIJOS DIREKTORIUS

BENDROJO PLANO RENGĖJAS:

UAB „URBANISTIKA“

PAREIGOS	PAVARDĖ	PARAŠAS
L.E. DIREKTORĖS PAREIGAS	A. KAŽIENĖ	
DIR. PAV. VYR. ARCHITEKTĖ	A. KAŽIENĖ	
PROJEKTO VADOVĖ	E. GRABLEVSKIENĖ	

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDROJO PLANO SUDĖTIS:

RENGIMO ETAPAS	
ESAMOS BŪKLĖS ĮVERTINIMO STADIJA	
I Tomas	1. Esamos būklės analizė
	1.1. Esamos būklės analizės aiškinamasis raštas
	1.2. Bendrojo plano brėžiniai:
	1.2.1. Esamos būklės brėžinys M 1:2 000; 1.2.2. Inžinerinės infrastruktūros brėžinys M 1:2 000.
BENDRŪJŲ SPRENDINIŲ FORMAVIMO STADIJA	
II Tomas	2. koncepcija
	2.1. koncepcijos aiškinamasis raštas
	2.2. Bendrojo plano brėžiniai:
	2.2.1. Miestelio vystymo koncepcija. Erdvinė struktūra. Pirmas variantas. M 1:2000;
	2.2.2. Miestelio vystymo koncepcija. Teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai. Pirmas variantas. M 1:2 000;
	2.2.3. Miestelio vystymo koncepcija. Erdvinė struktūra. Antras variantas. M 1:2 000; 2.2.4. Miestelio vystymo koncepcija. Teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai. Antras variantas. M 1:2 000.
III Tomas	3. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumentas
IV Tomas	4. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita
SPRENDINIŲ KONKRETIZAVIMO STADIJA	
V Tomas	5. Sprendiniai
	5.1. Sprendinių aiškinamasis raštas
	5.2. Bendrojo plano brėžiniai:
	5.2.1. Pagrindinis brėžinys. M 1:2 000; 5.2.2. Susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros brėžinys. M 1:2 000.
BAIGIAMASIS ETAPAS	
VI Tomas	6. Procedūrų dokumentai
	6.1. Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2014 m. vasario mėn. 27 d. sprendimas Nr. T-52 „Dėl Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano rengimo“;
	6.2. Planavimo darbų programa;
	6.3. Planavimo sąlygos;
	6.4. Planavimo organizatoriaus pritarimas koncepcijai;
	6.5. SPAV ataskaita (III, IV Tomai);
	6.6. Visuomenės dalyvavimo (informavimo) ataskaita;
	6.7. Teritorijų planavimo komisijos posėdžio protokolas;
	6.8. Teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos savivaldybės dalies bendrojo plano patikrinimo aktas;
	6.9. Atestatai;
6.10. Įgaliojimas.	

DARBĄ PARENGUSIŲ SPECIALISTŲ SĄRAŠAS:

1.	ELEONORA GRABLEVSKIENĖ – projekto vadovė At.Nr. 29516
2.	RASA RUDYTĖ-MURAUSKIENĖ – projekto dalies vadovė (susisiekimo dalis) At.Nr. 26562, 17684, 26497
3.	ILONA DVARECKAITĖ – projekto dalies vadovė (architektūrinė dalis)
4.	ELEONORA GRABLEVSKIENĖ – projekto dalies vadovė (inžinerinė ir grafinė dalys)

TURINYS

I TOMAS.....	8
ĮVADAS	9
1. IŠORĖS STRUKTŪRA.....	13
1.1. MIESTELIO PADĖTIS LIETUVOS IR VILNIAUS REGIONO URBANISTINĖJE STRUKTŪROJE.....	14
1.2. MIESTELIO PADĖTIS ŠVENČIONIŲ RAJONO ERDVINĖJE SISTEMOJE.....	19
2. MIESTELIO STRUKTŪRA IR TERITORIJOS NAUDOJIMAS.....	25
2.1. KALTANĖNŲ MIESTELIO ISTORINĖ RAIDA.....	25
2.2. MIESTELIO VIDINĖ STRUKTŪRA.....	32
2.2.1. Miestelio struktūra.....	32
2.2.2. Miestelio erdvinė struktūra.....	32
2.2.2. Miestelio žalieji plotai	34
2.2.3. Teritorijų žemės naudojimas	35
3. SOCIALINĖ APLINKA.....	37
3.1. GYVENTOJAI IR SOCIALINĖ STATISTIKA	37
3.1.1. Gyventojų skaičiaus dinamika.....	37
3.1.2. Natūrali gyventojų kaita, migracija ir prognozės.....	38
3.2. ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS, KULTŪROS, ŠVIETIMO, RELIGINĖS IR VALDŽIOS, SAVIVALDOS ĮSTAIGOS.....	40
3.2.1. Asmens sveikatos priežiūros įstaigų tinklas.....	40
3.2.2. Švietimo įstaigų tinklas.....	41
3.2.3. Kultūros įstaigos.....	41
3.2.4. Religinės įstaigos.....	43
3.2.5. Valdžios, savivaldos įstaigos.....	44
3.3. BŪSTAS.....	44
4. EKONOMINĖ APLINKA.....	47
4.1. PAGRINDINĖS ŪKIO ŠAKOS.....	47
4.1.1. Žemės ūkis ir statyba	47
4.1.2. Prekyba.....	47
4.1.3. Paslaugos gyventojams	47
4.1.4. Apgyvandinimo, maitinimo ir kitos paslaugos.....	47
5. GAMTINĖ APLINKA.....	49
5.1. NAUDINGOSIOS IŠKASENOS.....	49
5.2. GEOMORFOLOGINIAI PAVIRŠIAUS YPATUMAI.....	50
5.3. KLIMATINĖS SĄLYGOS.....	50
5.4. HIDROGRAFINIS TINKLAS.....	51
5.5. MIŠKAI.....	51
5.6. ŽEMĖVAIZDIS.....	53
5.7. SAUGOMOS TERITORIJOS.....	54
6. APLINKOS KOKYBĖS BŪKLĖS ANALIZĖ IR VERTINIMAS.....	63
6.1. APLINKOS ORO TARŠA IR KOKYBĖ.....	63
6.2. PAVIRŠINIŲ IR POŽEMINIŲ VANDENŲ TARŠA BEI KOKYBĖ	67
7. NEKILNOJAMASIS KULTŪROS PAVELDAS.....	71
7.1. KULTŪRINĖ VERTĖ IR FIZINĖ BŪKLĖ.....	71
7.2. TERITORINĖ NEKILNOJAMO KULTŪROS PAVELDO SKLAIDA, APSAUGOS ZONOS.....	76
8. SUSISIEKIMO INFRASTRUKTŪRA	78
8.1. KALTANĖNŲ MIESTELIO IR UŽMIESČIO KELIAI, EISMO TENDENCIJOS.....	78
8.2. AUTOMOBILIZACIJOS LYGIS	79
8.3. KALTANĖNŲ MIESTELIO GATVIŲ TINKLAS.....	80
8.4. VIEŠASIS TRANSPORTAS.....	80
8.5. APTARNAVIMO INFRASTRUKTŪRA.....	82
8.6. GELEŽINKELIŲ TRANSPORTAS	82
8.7. VIDAUS VANDENŲ TRANSPORTAS.....	83
8.8. BEVARIKLIS TRANSPORTAS	83
9. INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA	85
9.1. GERIAMO VANDENS TIEKIMAS.....	85
9.1.1. Vandens pareikalavimo normos	85
9.1.2. Vandens kiekių skaičiavimas	85
9.1.3. Vandens kiekių skaičiavimas priešgaisriniai saugai	86
9.1.4. Vandenvietės našumas.....	86

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

9.1.5 Vandentiekio tinklai.....	87
9.2 NUOTEKŲ TVARKYMAS.....	88
9.3 ELEKTROS ENERGIJOS TIEKIMAS.....	88
9.4 RYŠIAI.....	89
10. GRAFINĖ DALIS.....	90
II TOMAS.....	93
ĮVADAS.....	94
1. MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO PRIELAIDOS IR TIKSLAI.....	96
1.1. BENDROJO PLANO KONCEPCIJOS RENGIMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI.....	96
1.2. MIESTELIO PLĖTROS GALIMYBIŲ IR RAIDOS TENDENCIJOS.....	97
2. ERDVINĖS STRUKTŪROS KOMPOZICIJA IR KONCEPCIJA.....	100
2.1. SOCIALINĖ-EKONOMINĖ KONCEPCIJA.....	100
2.1.1. Socialinės-ekonominės aplinkos bendrieji tikslai.....	100
2.1.2. Sąsaja su kitais teritorijų planavimo dokumentais ir programomis.....	100
2.1.3. Demografinės raidos prognozės ir jų alternatyvos.....	102
2.1.4. Būsto plėtros prognozė.....	104
2.1.5. Paslaugų infrastruktūros poreikio prognozė.....	105
2.2. MIESTELIO NAUJŲ TERITORIJŲ POREIKIS.....	106
2.3. MIESTELIO ERDVINĖ KOMPOZICIJA BEI JĄ FORMUOJANTYS VEIKSNIAI.....	107
2.4. MIESTELIO ERDVINĖS STRUKTŪROS PLĖTROS KRYPTYS IR VARIANTAI.....	110
2.4.1. Planuojamos Kaltanėnų miestelio teritorijos plėtros kryptys.....	111
2.4.2. Pagrindiniai miestelio plėtros variantų kompoziciniai elementai, formuojantys miestelio struktūrą.....	113
2.5. MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO TIPAI IR BŪDAI.....	114
2.5.1. Miestelio teritorijos vystymo tipai.....	114
2.5.2. Teritorijos vystymo tipų pasiskirstymas miestelyje.....	115
2.6. GAMTOSAUGOS KRYPTYS.....	117
2.6.1. Kraštovaizdžio apsauga.....	118
3. MIESTELIO TERITORIJOS PLANINĖ STRUKTŪRA, TERITORIJŲ FUNKCIJOS IR NAUDOJIMAS.....	120
3.1. MIESTELIO PLANINĖS STRUKTŪROS PLĖTOJIMO SPRENDINIAI.....	120
3.2. MIESTELIO TERITORIJOS NAUDOJIMO FUNKCINIAI PRIORITETAI.....	121
3.3. KALTANĖNŲ MIESTELIO ŽALIŲJŲ PLOTŲ SISTEMOS VYSTYMAS.....	122
3.4. MIESTELIO KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS, TVARKYMO IR NAUDOJIMO KRYPTYS.....	123
3.4.1. Apsaugos principai.....	123
3.4.2. Saugojimo kryptys ir prioritetai.....	129
3.5. SUSISIEKIMO SISTEMOS PLĖTOJIMO KONCEPCIJA.....	129
3.6. MIESTELIO INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS VYSTYMO KRYPTYS.....	131
4. MIESTELIO TERITORIJOS NAUDOJIMO IR APSAUGOS.....	133
REGLAMENTAVIMO PRINCIPAI.....	133
4.1. TERITORIJOS REGLAMENTAVIMO PRINCIPAI.....	133
4.2. KONCEPTUALŪS MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO REGLAMENTAI.....	133
5. GRAFINĖ DALIS.....	135
III TOMAS.....	140
1. ĮVADAS.....	141
2. VERTINIMO PROCESO DALYVIAI IR SUBJEKTAI.....	143
3. BENDROJO PLANO TIKSLAI.....	144
4. BENDROJO PLANO SĄSAYA SU KITAIŠ PLANAIŠ IR PROGRAMOMIS.....	145
5. BENDROJO PLANO KONCEPCIJOS KRYPČIŲ IR JŲ ALTERNATYVŲ APRAŠYMAS.....	147
6. TERITORIJŲ, KURIOS GALI BŪTI REIKŠMINGAI PAVEIKTOS, APRAŠYMAS.....	150
6.1 SAUGOMOS TERITORIJOS, KURIOS GALI BŪTI PAVEIKTOS BENDROJO PLANO SPRENDINIŲ.....	150
6.2 KULTŪROS PAVELDO TERITORIJOS, KURIOS GALI BŪTI PAVEIKTOS BENDROJO PLANO SPRENDINIŲ.....	153
6.3 GAMTINIO KARKASO TERITORIJOS, KURIOS GALI BŪTI PAVEIKTOS BENDROJO PLANO SPRENDINIŲ.....	158
7. APLINKOS KOMPONENTAI IR PASEKMĖS PLANUOJAMOS NAGRINĖTI ATLIEKANT BENDROJO PLANO STRATEGINĮ PASEKMIŲ APLINKAI VERTINIMĄ.....	160
8. PASEKMIŲ APLINKAI PROGNOZAVIMO IR VERTINIMO METODAI, KURIUOS NUMATOMA NAUDOTI VERTINIMUI ATLIKTI.....	161
9. STRATEGINIO PASEKMIŲ APLINKAI VERTINIMO ATASKAITOS SUDĖTIS.....	163
10. SCHEMOS.....	164
11. SPAV APIMTIES NUSTATYMO DOKUMENTO VERTINIMO IŠVADOS.....	168
IV TOMAS.....	174
ĮVADAS.....	175

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

1. KALTANĖNŲ MIESTELIO BENDROJO PLANO KONCEPCIJA.....	177
1.1. KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDROJO PLANO KONCEPCIJOS TURINYS.....	177
1.2. KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO PAGRINDINIAI TIKSLAI IR UŽDAVINIAI.....	178
1.3. PLANUOJAMI KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO KONCEPCIJOS VARIANTAI.....	179
1.4. KALTANĖNŲ MIESTELIO BENDROJO PLANO ŠĄSĄJA SU KITAIS PLANAIS IR PROGRAMOMIS.....	185
2. ESAMA APLINKOS BŪKLĖ IR JOS POKYČIAI, JEIGU PLANAS NEBUS ĮGYVENDINTAS.....	187
2.1. ESAMA APLINKOS BŪKLĖ.....	187
2.2. APLINKOS BŪKLĖS POKYČIAI, JEIGU PLANAS NEBUS ĮGYVENDINTAS.....	199
3. TERITORIJOS, KURIOS GALI BŪTI REIKŠMINGAI PAVEIKTOS.....	201
4. PROBLEMOS SUSIJUSIOS SU APLINKOS APSAUGAI SVARBIOMIS TERITORIJOMIS.....	214
4.1. SU BENDRUOJU PLANU SUSIJUSIOS APLINKOS APSAUGOS PROBLEMOS.....	214
4.2. PROBLEMOS SUSIJUSIOS SU APLINKOS APSAUGAI SVARBIOMIS TERITORIJOMIS.....	215
5. TARPTAUTINIŲ, EUROPOS BENDRIJOS IR NACIONALINIŲ LYGMENIU NUSTATYTI APLINKOS APSAUGOS TIKSLAI.....	217
6. GALIMOS REIKŠMINGOS PASEKMĖS APLINKAI.....	220
7. PRIEMONĖS PLANO ĮGYVENDINIMO REIKŠMINGOMS NEIGIAMOMS PASEKMĖMS APLINKAI KOMPENSUOTI.....	232
8. BENDROJO PLANO KONCEPCIJOS ALTERNATYVOS.....	235
9. VERTINIMO, ĮSKAITANT SUNKUMUS, SU KURIAIS SUSIDURTA KAUPIANT REIKIAMĄ INFORMACIJĄ, APRAŠYMAS.....	240
10. NUMATYTŲ TAIKYTI STEBĖSENOS (MONITORINGO) PRIEMONIŲ APRAŠYMAS.....	240
11. SANTRAUKA.....	242
10. SCHEMOS.....	244
11. SPAV ATASKAITOS VERTINIMO IŠVADOS.....	248
V TOMAS.....	255
ĮVADAS.....	256
1. MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO PRIELAIIDOS.....	260
2. KALTANĖNŲ MIESTELIO RAIDOS STRATEGIJA.....	262
2.1. MIESTELIO NAUJŲ TERITORIJŲ POREIKIS.....	262
2.2. RAIDOS STRATEGIJA.....	262
3. MIESTELIO VIDAUS STRUKTŪRA.....	264
3.1. MIESTELIO STRUKTŪRA.....	264
3.2. MIESTELIO TERITORIJOS FUNKCINĖS ZONOS IR TVARKYMO REGLAMENTAI.....	264
3.3. CENTRŲ SISTEMA.....	271
3.4. URBANISTINĖS STRUKTŪROS OPTIMIZAVIMAS.....	271
3.5. REZERVUOJAMOS TERITORIJOS.....	272
3.6. AUKŠTYBINIŲ PASTATŲ STATYBOS NUOSTATOS.....	273
3.7. DIDŽIŲJŲ PREKYBOS CENTRŲ STATYBOS NUOSTATOS.....	273
4. DARBO VIETOS IR SOCIALINĖ APLINKA.....	274
4.1. DARBO VIETOS.....	274
4.2. SOCIALINĖ APLINKA.....	274
5. MIESTELIO KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS, TVARKYMO IR NAUDOJIMO KRYPTYS.....	276
5.1. APSAUGOS PRINCIPAI.....	276
6. GAMTINIO KRAŠTOVAIZDŽIO APSAUGA IR ŽALIŲJŲ PLOTŲ SISTEMA.....	283
6.1. GAMTINIO KARKASO FORMAVIMAS IR APSAUGA.....	283
6.2. GAMTINIO KRAŠTOVAIZDŽIO IR BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS APSAUGA.....	286
6.3. APLINKOS KOKYBĖS APSAUGOS KRYPTYS.....	289
6.4. ŽELDYNŲ SISTEMOS SUDARYMO PRINCIPAI IR TIKSLAI.....	292
6.5. ŽELDYNŲ SISTEMOS VYSTYMAS.....	292
7. SUSISIEKIMO SISTEMA.....	294
7.1. KALTANĖNŲ MIESTELIO IŠORĖS PERSPEKTYVINIAI SUSISIEKIMO RYŠIAI.....	294
7.2. AUTOMOBILIZACIJOS LYGIS.....	295
7.3. VIEŠASIS TRANSPORTAS.....	296
7.4. KALTANĖNŲ MIESTELIO GATVIŲ TINKLAS.....	297
7.4.1 Transporto srautų prognozė pagrindinėse Kaltanėnų miestelio gatvėse.....	297
7.4.2 Kaltanėnų miestelio gatvių kategorijos.....	297
7.5. APTARNAVIMO INFRASTRUKTŪRA.....	299
7.6. BEVARIKLIS TRANSPORTAS.....	299
7.7. VIDAUS VANDENŲ TRANSPORTAS.....	300
8. INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA.....	302
8.1. VANDENS TIEKIMAS IR NUOTEKŲ TVARKYMAS.....	303

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

8.2. ELEKTRO ENERGIJOS TIEKIMAS	307
8.3. RYŠIAI	308
8.4. ATLIEKŲ TVARKYMAS.....	308
8.5. BENDRI REIKALAVIMAI INŽINERINEI INFRASTRUKTŪRAI.....	309
9. GRAFINĖ DALIS	311
VI TOMAS	314

ATESTATO Nr. 0428	KOMPLEKSAS	BENDRASIS PLANAS RENGIMO ETAPAS ESAMOS BŪKLĖS ĮVERTINIMAS	TOMAS	METAI
	U-1210		I	2014

Švenčionių
rajono
savivaldybė

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

□TOM□S

ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖS AIŠKINAMASIS RAŠTAS

PLANAVIMO ORGANIZATORIUS:

ŠVENČIONIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS

ADMINISTRACIJOS DIREKTORIUS

BENDROJO PLANO RENGĖJAS:

UAB „URBANISTIKA“

ĮVADAS

MIESTELIO BENDROJO PLANO RENGIMO TEISINĖ APLINKA. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrasis planas rengiamas vadovaujantis 2014 m. vasario 27 d. Švenčionių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-52 „Dėl Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano rengimo“ ir 2014 m. kovo 14 d. Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktorės patvirtinta „Švenčionių rajono savivaldybės Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano darbų programa“.

Miestelio bendrasis planas rengiamas vadovaujantis planavimo sąlygomis, LR įstatymais, Vyriausybės nutarimais, taisyklėmis ir kitais norminiais dokumentais reglamentuojančiais teritorijų planavimą, o taip pat 2014 m. rugpjūčio 18 d. paslaugų sutartimi Nr. J-320.

Planavimo dokumentas – Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrasis planas – pagrindinis miestelio teritorijos planavimo dokumentas, sprendžiantis darnaus vystymo uždavinius, įgyvendinantis miestelio viziją ir plėtros prioritetus.

Bendrojo plano organizatorius – Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktorius.

Teritorijų planavimo dokumento lygmuo – vietovės.

Teritorijų planavimo dokumento rūšis – savivaldybės dalies bendrasis planas.

Planavimas vykdomas Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir savivaldybės biudžeto lėšomis.

Miestelio bendrasis planas rengiamas vadovaujantis šiomis planavimo sąlygomis:

- Švenčionių rajono savivaldybės administracijos Teritorijų planavimo ir architektūros skyriaus planavimo sąlygos Nr. (24.4.1)ST1-220, 2014-04-25;
- Švenčionių rajono savivaldybės administracijos Žemės ūkio skyriaus planavimo sąlygos Nr. (20.4.7) 10-72, 2014-03-21;
- AB „Lietuvos geležinkeliai“ planavimo sąlygos Nr. 2-1259, 2014-03-24;
- Aukštaitijos nacionalinio parko ir Labanoro regioninio parko direkcijos planavimo sąlygos Nr. STP-1, 2014-03-25;
- Vilniaus apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos Švenčionių priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos raštas Nr. (23)3-(1.77.-23), 2014-04-08;
- VĮ „Plačiajuostis internetas“ raštas Nr. R-155, 2014-04-01;
- Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Švenčionių skyriaus planavimo sąlygos Nr. 45PL5-12, 2014-04-17;
- LR AM Šiaulių regiono aplinkos apsaugos departamento planavimo sąlygos – dar nepateikė;
- Vilniaus visuomenės sveikatos centro Švenčionių skyriaus planavimo sąlygos Nr. 23 (22.3.7)-BSV-3530, 2014-03-28;
- KPD Vilniaus teritorinio padalinio planavimo sąlygos Nr. PSV-8, 2014-04-14;
- UAB „Švenčionių švara“ raštas Nr. S-338, 2014-04-04;
- TEO LT, AB planavimo sąlygos Nr. 2-053/2014, 2014-03-19;
- LITGRID, AB planavimo sąlygos Nr. SD-1566, 2014-03-31;
- AB LESTO planavimo sąlygos Nr. TS-47250-14-0169, 2014-03-24;
- VĮ „Vilniaus regiono keliai“ planavimo sąlygos Nr. PS-636, 2014-03-24.

Bendrasis planas – kompleksinio teritorijų planavimo dokumentas, kuriame pagal teritorijų planavimo lygmenį ir uždavinius nustatoma planuojamos teritorijos erdvinė struktūra ir teritorijos naudojimo privalomosios nuostatos ir reikalavimai bei apsaugos principai (LR teritorijų planavimo įstatymas).

Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai – teritorijų planavimo dokumentai, kuriuose pagal teritorijų planavimo lygmenį ir uždavinius nustatomas planuojamų teritorijų erdvinis vystymas ir svarbiausi naudojimo ir apsaugos reikalavimai arba reglamentas. Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentams priskiriami savivaldybių dalių (rengiami vietovės lygmeniu) bendrieji planai (Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklės).

Kompleksinio teritorijų planavimo procesą sudaro šie etapai:

- parengiamasis;
- rengimo;
- baigiamasis.

Savivaldybių dalių bendrųjų planų rengimo etapą sudaro šios stadijos:

- esamos būklės įvertinimas;
- bendrųjų sprendinių formavimas;
- sprendinių konkretizavimas.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano rengimo etapo esamos būklės įvertinimo stadijos metu atliekamas:

1. Planuojamos teritorijos ir jos įtakos zonų gamtinės ir antropogeninės aplinkos įvertinimas:

- miestelio erdvinės urbanistinės – architektūrinės struktūros;
- kraštovaizdžio morfologinės bei vizualinės struktūros;
- gamtos ir kultūros paveldo objektų, ekologinės apsaugos ir konservacinio prioriteto teritorijų;
- aplinkos kokybės (oro, vandens, dirvožemio ir fizikinės taršos lygių);
- demografinių tendencijų ir socialinės aplinkos būklės (kultūros, švietimo ir sporto, sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos infrastruktūros išvystymo) įvertinimas.

2. Teritorijos ekonominės būklės įvertinimas:

- prekybos ir paslaugų infrastruktūros;
- turizmo ir poilsio infrastruktūros;
- pramonės išvystymo ir išdėstymo;
- užimtumo ir nedarbo lygio;
- investicijų lygio ir ypatumo.

3. Pagal gautus duomenis nustatomos miestelio teritorijos plėtros galimybių ir kokybės potencialo bei raidos tendencijos: ekonominės aplinkos – investicijų, pramonės, smulkaus ir vidutinio verslo, turizmo ir poilsio, užimtumo potencialo; gamtinės aplinkos – aplinkos kokybės gerinimo, kraštovaizdžio bei gamtos ir kultūros paveldo objektų išsaugojimo potencialo; urbanistinės plėtros – naujų teritorijų plėtros potencialo, esamų teritorijų atnaujinimo ir konversijos galimybės.

Esamos būklės analizės medžiaga ir išvados – tai pagrindas, kuriuo remiantis toliau bus rengiama miestelio teritorijos funkcinio bei erdvinio vystymo koncepcija. Esamos būklės analizės stadijoje naudojami paskutiniųjų 3 metų statistiniai ir kiti duomenys. Rengiant bendrąjį planą naudojami šie duomenys:

- VĮ Registrų centro duomenų bazės;
- Valstybinės miškotvarkos tarnybos duomenys;
- Lietuvos geologijos tarnybos duomenys;
- Saugomų teritorijų tarnybos duomenys;
- Kultūros vertybių registro duomenys;
- Lietuvos statistikos departamento duomenys.

Planuojamoje teritorijoje veiklą reglamentuoja, jos apsaugos ir naudojimo režimą nustato šie **pagrindiniai teisės aktai:**

- Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo įstatymas;
- Lietuvos Respublikos žemės įstatymas;
- Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas;
- Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas;
- Lietuvos Respublikos želdynų įstatymas;
- Lietuvos Respublikos miškų įstatymas;
- Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas;
- Lietuvos Respublikos statybos įstatymas;
- Gamtinio karkaso nuostatų pakeitimas;
- Atskirųjų rekreacinės paskirties želdynų plotų normų ir Priklausomųjų želdynų normų (plotų) nustatymo tvarkos aprašo pakeitimas;
- Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklės;
- Teritorijų planavimo erdvinių duomenų specifikacija;
- Teritorijų planavimo normos;
- Žemės naudojimo būdų turinio aprašas;
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimas Nr. 343 „Dėl Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“.

Teritorijai taikomi galiojantys teritorijų planavimo dokumentai:

- Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas;
- Vilniaus apskrities bendrasis planas;
- Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas;
- Švenčionių rajono savivaldybės vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros specialusis planas;
- Nekilnojamųjų kultūros vertybių teritorijų ir apsaugos zonų planai;
- Valstybinių parkų ir valstybinių draustinių planavimo dokumentai;
- Kiti specialieji ir detalieji planai pagal Švenčionių rajono savivaldybės teritorijų planavimo registrą.

MIESTELIO BENDROJO PLANO RENGIMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI. Pagrindinis miestelio teritorijos bendrojo plano tikslas – parengti teritorijų planavimo kompleksinį dokumentą, nustatant miestelio teritorijos erdvinio vystymo politiką, teritorijos naudojimo ir apsaugos prioritetus bei svarbiausias tvarkymo priemones, sudarant palankiausias sąlygas miestelio teritorijos darniam vystymuisi, užtikrinant prielaidas teigiamai ekonomikos ir socialinei raidai, kartu nepadarant žalos aplinkai.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano pagrindiniai tikslai, patvirtinti Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2014 m. vasario 27 d. sprendimu Nr. T-52 „Dėl Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano rengimo“:

- nustatyti miestelio gyvenamųjų teritorijų, inžinerinės ir socialinės infrastruktūros gaires, numatyti plėtrai reikalingas teritorijas;
- numatyti miestelio gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio savitumo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimą, tikslingą naudojimą ir pažinimą, ekologiškai pusiausvyrai būtino gamtinio karkaso formavimą;
- kurti sveiką, saugią, darnią gyvenamąją aplinką ir visavertes gyvenimo sąlygas miestelyje;
- sudaryti sąlygas privačioms investicijoms, kuriančioms socialinę ir ekonominę gerovę, tinkamos kokybės gyvenimo sąlygas;
- derinti fizinių ir juridinių asmenų ar jų grupių interesus dėl teritorijos naudojimo ir veiklos plėtojimo teritorijoje sąlygų;
- sudaryti sąlygas racionaliam žemės naudojimui ir žemės ūkio veiklai skatinti.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano planavimo uždaviniai, patvirtinti Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2014 m. kovo 14 d. miestelio teritorijos bendrojo plano darbų programoje:

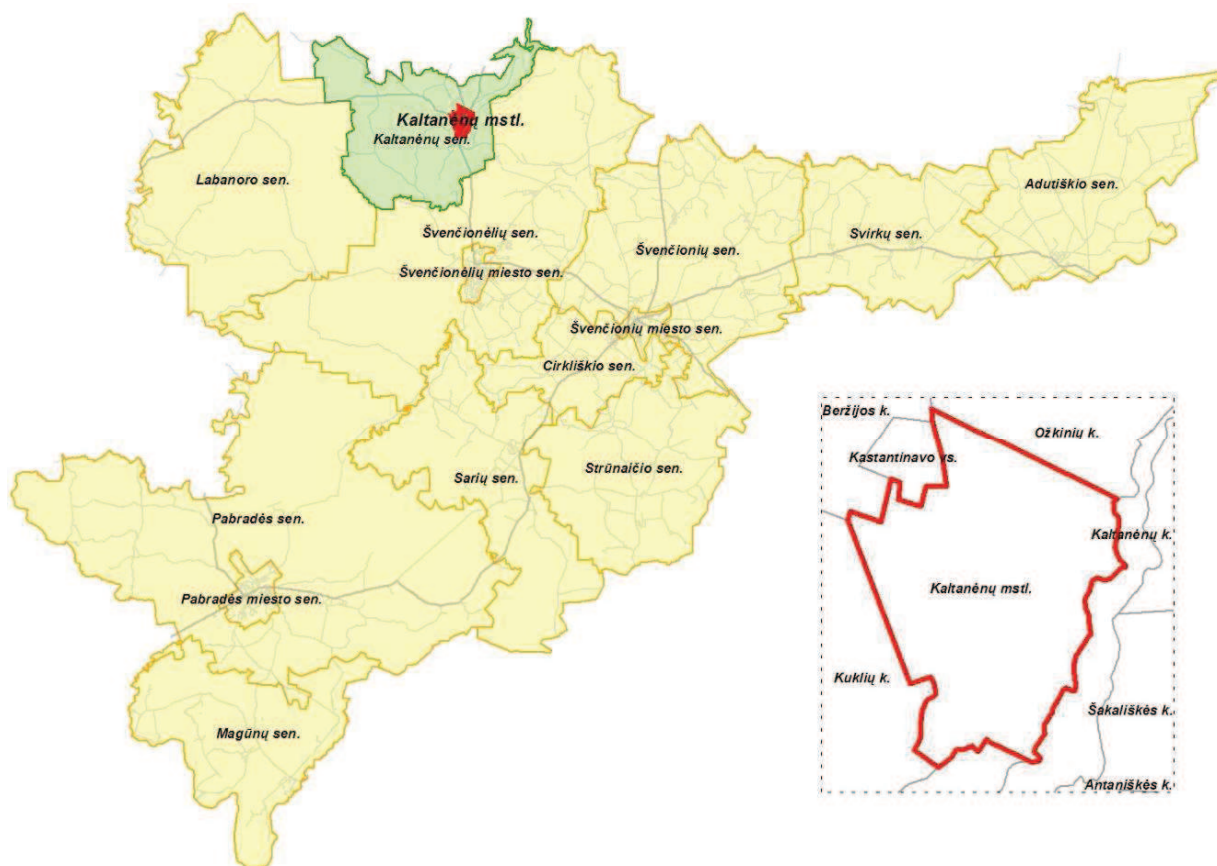
- suformuoti planavimo lygmenį atitinkančias teritorijos funkcinio ir erdvinio vystymo kryptis;
- optimizuoti planuojamos teritorijos urbanistinę struktūrą, socialinę ir inžinerinę infrastruktūrą;
- numatyti racionalaus žemės gelmių išteklių, žemės ūkio naudmenų, miškų, kitų gamtos išteklių išsaugojimo ir naudojimo, gamtinio karkaso ir ekologiškai pagrįstos žemės naudojimo teritorinės struktūros formavimo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo priemonės;
- detalizuoti atitinkamų aukštesnio lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų sprendinius.

Numatyti papildomi planavimo uždaviniai: nustatyti Kaltanėnų miestelio, jos urbanistinio centro socialinės infrastruktūros sistemos vystymo reikalavimus; patikslinti savivaldybės bendrajame plane numatytą Kaltanėnų miestelio urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymo poreikius; detalizuoti savivaldybei svarbių objektų išdėstymą; detalizuoti Kaltanėnų miestelio kraštovaizdžio savitumą, antropogeninius ir gamtinius elementus, panoramas, numatyti jų vizualinę apsaugą; numatyti ypatingus inžinerinius statinius; tobulinti ir vystyti istoriškai susiklosčiusią urbanistinę struktūrą, architektūrinę erdvinę kompoziciją.

1. IŠORĖS STRUKTŪRA

Išorės aplinkos analizės tikslas – analizuoti miestelio urbanistinės ir funkcinės struktūros plėtros galimybę miestelio teritorijoje ir už esamos miestelio administracinės ribos, organiškai susiejant miestelio ir jo išorės aplinkos struktūrinius elementus.

Kaltanėnai – miestelis Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje, Kaltanėnų seniūnijoje (žr. 1.1 pav.). Seniūnijos ir seniūnaitijos centras. Miestelis įsikūręs Žeimenio paežerėje, ties ta vieta, kur iš jo išteka Žeimena, abipus Žeimenos upės. Pro Kaltanėnus eina geležinkelis Švenčionėliai–Utena, keliai į Švenčionėlius, Ignaliną, Molėtus, Uteną. Miestelio teritorijos plotas esamose administracinėse ribose – 216,1 ha.

1.1 pav. Kaltanėnų mstl. Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos kontekste

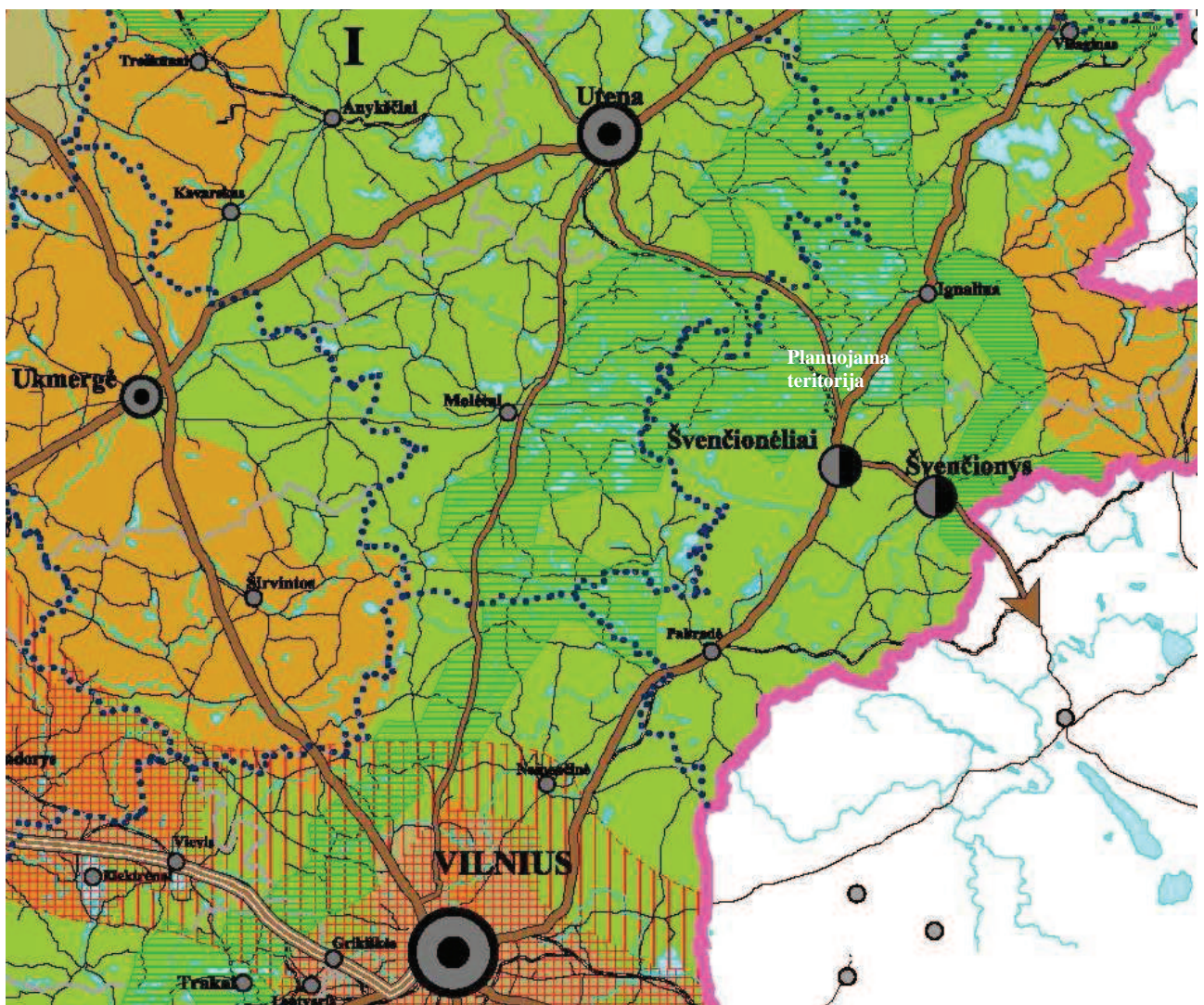
Kaltanėnų seniūnijos hidrografinį tinklą sudaro Žeimenos, Kiaunės upės. Žeimena prasideda Kaltanėnuose ir įteka į Nerį. Šios upės ilgis – 80 km, baseino, iš kurio ji surenka vandenį, plotas – 2792,7 km² (jis pus antro karto didesnis už rajono plotą). 31 % baseino paviršiaus dengia miškai, 10 % užima pelkės, 7 % ežerai. Upė vandeninga. Kaltanėnuose, kur ji išteka iš Žeimenio ežero, vidutinis metų vandeningumas – apie 27 m³ / sek. Žeimena – lygumų upė. Teka smėlynų ruožu, kuris tęsiasi pietrytine Aukštaičių aukštumų pašlaite. Žeimena buvo keliaujama nuo seniausių laikų – nuo pat akmens amžiaus. Atsiradus sausumos keliams, Žeimenos, kaip vandens kelio, reikšmė sumažėjo. Tačiau upė išliko svarbi – ja buvo plukdomi sieliai.

Kaltanėnai yra Aukštaitijos nacionalinio parko ir Labanoro regioninio parko teritorijoje. Čia auga beržynai, eglynai, pušynai. Miškuose gyvena stambesniųjų kanopinių (šernų), nemažai plėšriųjų (lapių, usūrinių šunų ir kt.) žvėrių.

Kaltanėnų miestelis įsikūręs šalia kelio Ignalina–Švenčionėliai, 10 km į šiaurę nuo Švenčionėlių ir 26 km į šiaurės vakarus nuo Švenčionių. Nuo Kaltanėnų iki Ignalinos 16 km atstumas. Miestelis ribojasi su Kaltanėnų k., Ožkinių k., Kastantinavo vs., Beržijos k., Kuklių k., Šakališkės k.

1.1. MIESTELIO PADĖTIS LIETUVOS IR VILNIAUS REGIONO URBANISTINĖJE STRUKTŪROJE

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas įtvirtino šalies teritorijos erdvinės struktūros plėtros modelį, kuriame urbanistinę sistemą sudaro gana tolygus gyvenamųjų vietovių tinklas ir urbanistinės integracijos ašys. Toks modelis įgalina reguliuoti urbanizacijos procesą ir švelninti galimas urbanizacijos neigiamas pasekmes aplinkai (žr. 1.1.1 pav.).

1.1.1 pav. Kaltanėnų miestelis LR teritorijos erdvinėje koncepcijoje
(LR teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002-10-29 nutarimu Nr. IX–1154)

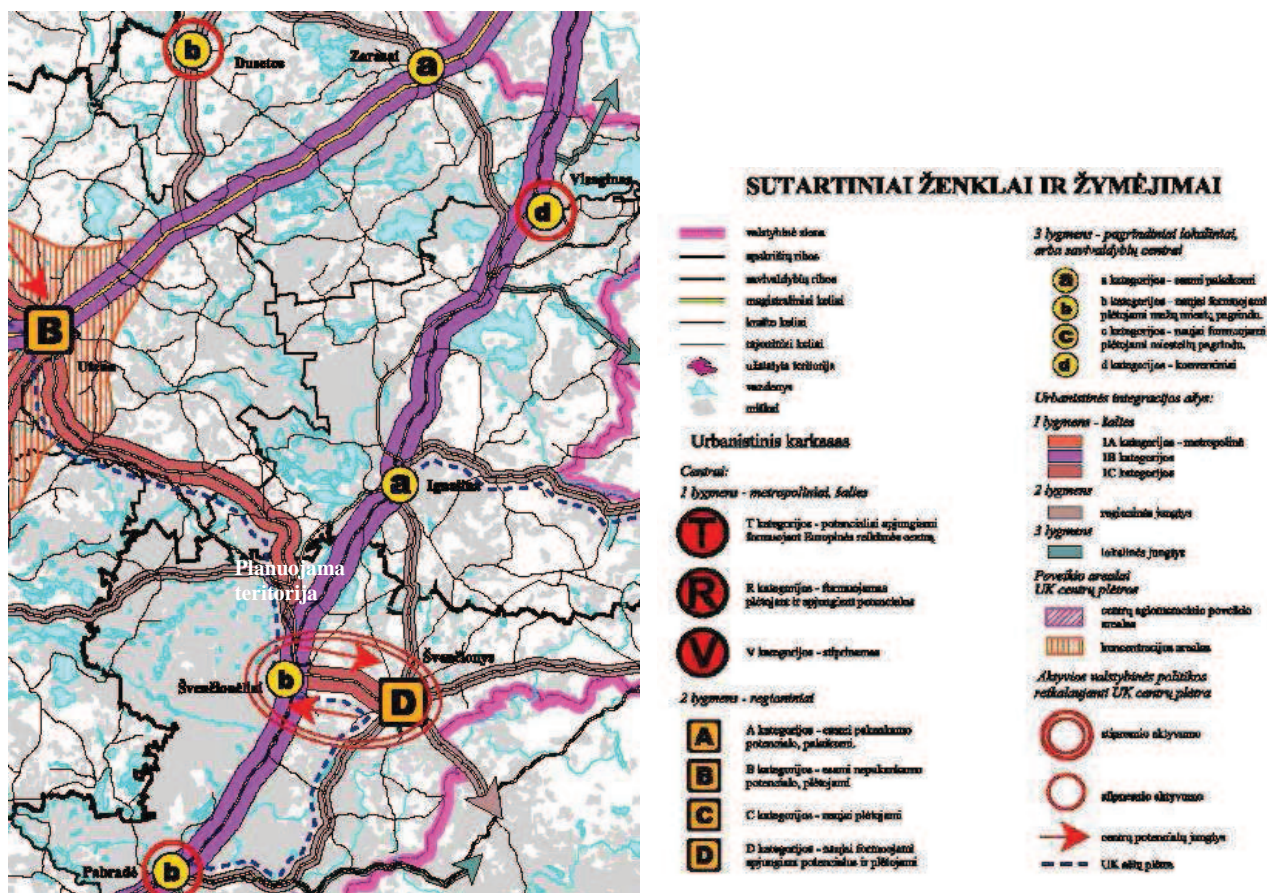
KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

Lietuvos gyvenamųjų vietovių tinklas remiasi hierarchinių miestų suskirstymu pagal jų dydį, potencialą ir vaidmenį administracinio suskirstymo sistemoje. LR teritorijos bendrasis planas išskyrė šalies teritorijoje pagrindinį erdvinės funkcinės struktūros komponentą – aktyvios ir santykinai aktyvios raidos arealus, formuojančius funkcinį šalies stuburą, kaip svarbiausių socialinio, ekonominio ir urbanistinio aktyvumo zoną, sudarančią metropolinės (svarbiausių valstybės miestų magistralinių jungčių) integracijos ašis.

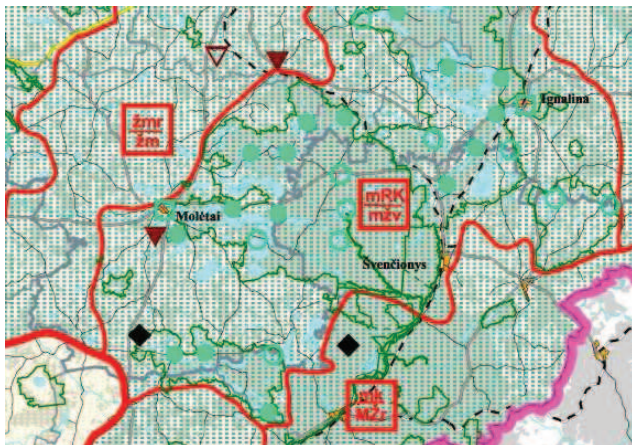
Urbanistinės sistemos optimizavimo aspektu Kaltanėnų miestelis nepriskirtas nei prie vieno iš urbanistinio karkaso centrų, tačiau per miestelį praeina 1 lygmens, 1C kategorijos šalies vidinės urbanistinės integracijos ašis (Švenčionys–Švenčionėliai–Kaltanėnai–Utena) (žr. 1.1.2 pav.). 1C kategorijos ašių svarbiausia funkcija – centrų (daugiausia regioninių) integravimas šalies viduje ir prijungimas prie tarptautinių išorinių ryšių. Šios kategorijos ašys formuojamos magistralinių ir krašto kelių pagrindu.

Su Molėtais (per Labanorą) Kaltanėnus jungia 2 lygmens regioninė urbanistinės integracijos ašis (žr. 1.1.2 pav.). Pakankamai tankus šių ašių tinklas jungia visus pagrindinius lokalius centrus ir prijungia juos prie aukštesnio lygmens urbanistinės integracijos ašių. Šios ašys yra svarbios formuojant regionines urbanistines sistemas bei jų sąveiką su metropoliniais arealais. Urbanistinės integracijos ašys, formuojamos transporto kelių pagrindu, ne tik apjungia urbanistinius centrus ar skatina jų poveikio zonoje lokalių centrų – kaimo gyvenamųjų vietovių plėtrą, bet yra patrauklios gamybinių ar kelių aptarnavimo infrastruktūros objektų statybai.

1.1.2 pav. Kaltanėnų miestelis LR teritorijos urbanistinėje struktūroje

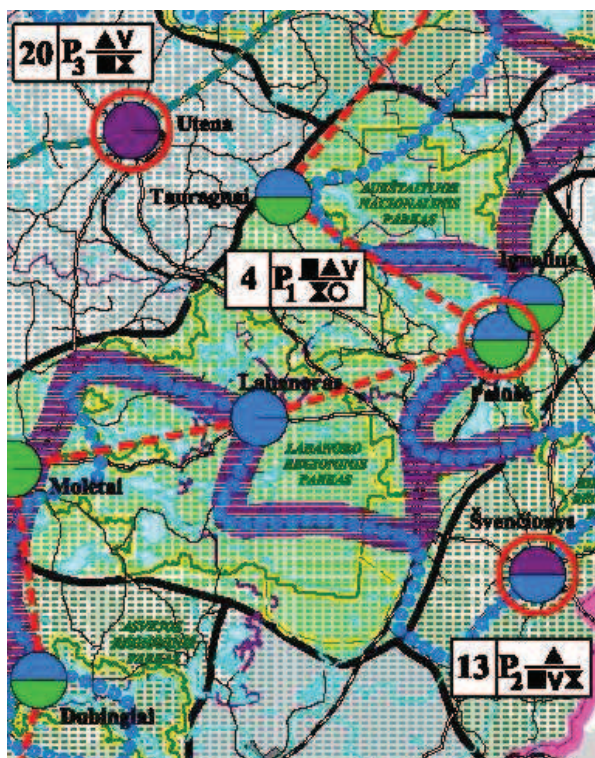
(LR teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002-10-29 nutarimu Nr. IX-1154)

1.1.3 pav. Teritorijos funkciniai prioritetai numatyti LR bendrajame plane

(LR teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002-10-29 nutarimu Nr. IX-1154)

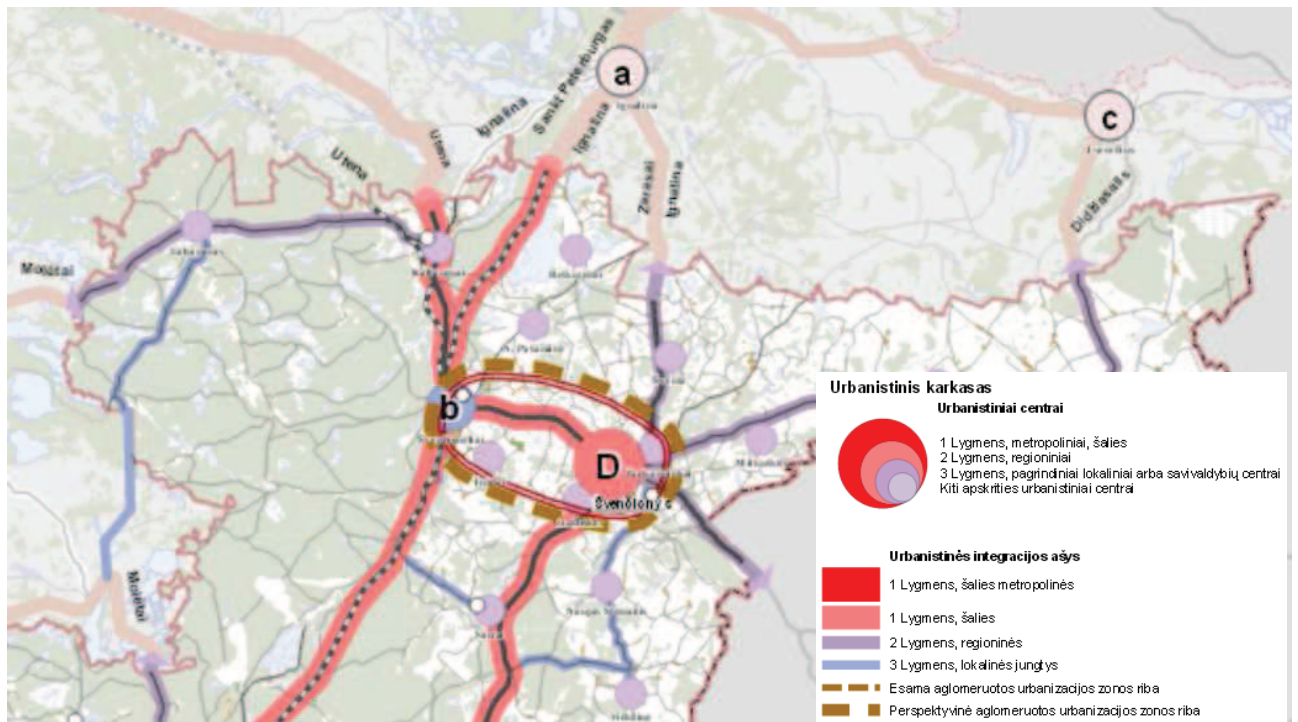
Pagal LR bendrąjį planą Kalтанėnų miestelis patenka į didelio potencialo rekreacinį arealą (žr. 1.1.4 pav.). LR bendrojo plano sprendiniuose, pagal rekreacinio vystymo specializaciją Kalтанėnų miestelio prioritetinga rekreacijos plėtra skirta poilsiui gamtoje, pažintinei ir verslinei rekreacijai, kitos vystytinos rekreacijos rūšys – pramoginė ir sportinė rekreacija. Per Kalтанėnų praeina LR bendrojo plano numatytas turistų judėjimo kelias „Lietuvos istorijos ir kultūros vėrinys“ bei regioninis valstybinių parkų žiedas „Aukštaitijos parkų žiedas“. Rekreacijos plėtojimas sudarys sąlygas visuomenei susipažinti su Kalтанėnų miestelio ir apylinkių gamtinėmis ir kultūrinėmis vertybėmis, padės tenkinti gyventojų poreikius poilsiui, skatins plėsti paslaugų ir pramogų sektorių.

1.1.4. pav. Kalтанėnų miestelis LR teritorijos rekreacinėje struktūroje

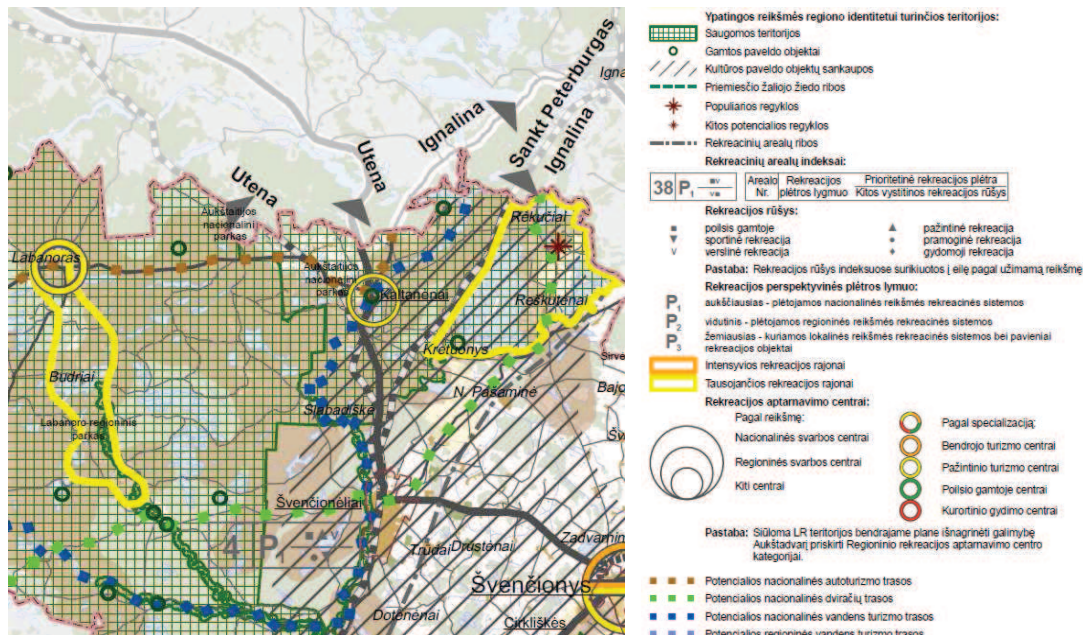
(LR teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002-10-29 nutarimu Nr. IX-1154)

Vilniaus apskrities teritorija yra valstybės urbanistinio karkaso aktyvioji sudedamoji dalis, visa tai suformuoja atitinkamas gyvenamųjų vietovių tinklo plėtojimo nuostatas, kurios turi remtis tvarios plėtros strategija ir realizuoti regioninės politikos priemonėmis. Nežiūrint bendro gyventojų skaičiaus mažėjimo, urbanizacijos procesas vyks augant ekonomikai ir gerėjant gyvenimo kokybei. Gyvenamosios vietovės vystysis visų pirma vidinių teritorinių rezervų sąskaita, o didesnės ir sparčiau augančios gyvenamosios vietovės (miestai, miesteliai) – užimant gretimas teritorijas. **Kaltanėnų miestelis yra Vilniaus apskrities urbanistinės sistemos dalis** – miestelis priskirtas prie kitų apskrities urbanistinių centrų (žr. 1.1.5. pav.). Per miestelį praeina 1 lygmens (šalies) ašis (Švenčionys–Švenčionėliai–Kaltanėnai–Utena), su Molėtais (per Labanorą) Kaltanėnus jungia 2 lygmens regioninė urbanistinės integracijos ašis. Švenčionių rajono bendrojo plano nuostata: teritorijos, esančios išilgai autotransporto kelių, priskiriamos prie urbanizacijos zonų, kuriose leidžiama plėtoti gamybinę – ūkinę veiklą bei statyti aptarnavimo infrastruktūros objektus. Miestelio padėtis turėtų teigiamai įtakoti planuojamą Kaltanėnų miestelio plėtrą.

1.1.5. pav. Kaltanėnų miestelis Vilniaus apskrities urbanistinio karkaso ir gyvenamųjų vietovių sistemoje (Vilniaus apskrities bendrasis planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-12-03 nutarimu Nr. 1310)

Vilniaus regiono rekreacinėje sistemoje Kaltanėnai patenka į arealą, kuriam priskirtas aukščiausias rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo (žr. 1.1.6. pav.). Šiame areale prioritentinė rekreacijos plėtra skirta poilsio gamtoje, pažintinei ir verslinei rekreacijai, kitos vystytinos rekreacijos rūšys – pramoginė ir sportinė rekreacija. Taip pat Kaltanėnų miesteliui suteiktas pažintinio turizmo centro statusas – miestelis patenka į kultūros paveldo objektų sankaujų teritoriją, per miestelį praeina potencialios nacionalinės autoturizmo ir vandens turizmo trasos.

1.1.6. pav. Kalnėnų miestelis Vilniaus apskrities urbanistinio karkaso ir gyvenamųjų vietovių sistemoje (Vilniaus apskrities bendrasis planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-12-03 nutarimu Nr. 1310)

Nacionaliniame vandens turizmo trasų specialiajame plane vandens turizmo trasos suformuotas siekiant:

- Inicijuoti vandens turizmo plėtrą Lietuvoje;
- Skatinti turistus rinktis aktyvaus turizmo būdus;
- Sukurti vandens turizmo trasų infrastruktūrą, taip gerinant turizmo ir poilsavimo sąlygas bei apribojant turistų daromą žalą gamtai ir aplinkai;
- Skatinti vandens turizmo (aktyvaus poilsio) veiklos rinkodarą.

Analizuojama teritorija patenka į Žeimenos upės vandens turizmo trasą, kuri eina per Aukštaitijos ežeryną (Lūšio, Asalną, Baluošo ir kiti ežerai), Švenčionėlius, Juodųjų ir Baltųjų Lakajų, Siesarčio ežerus, Pabradę ir kitas teritorijas kol pasiekia Nerį.

Nacionalinių autoturizmo trasų specialiajame plane autoturizmo trasos suformuotos siekiant:

- Sujungti reprezentatyviausias Lietuvos lankytinas vietas ir pavienius lankytinus objektus (turizmo išteklius) esančius ir nesančius rekreacinėse teritorijose į vientisus kompleksus, reprezentuojančius Lietuvos savitumą, kultūrą, istoriją ir kraštovaizdį;
- Suformuoti vientisą turizmo trasų junginį, palankų kurti konkurencingus turizmo produktus, reprezentuojančius Lietuvos regionus, svarbiausius šalies turizmo išteklius ir skirtus vietinių bei užsienio turistų kelionėms motorizuotomis transporto priemonėmis;
- Sudaryti sąlygas turistams, važiuojantiems motorizuota transporto priemone, nesunkiai rasti lankytinus objektus ir vietas, turizmo paslaugas ir pramogas.

Nacionalinės autoturizmo trasos formuoja nuoseklų trasų tinklą, apimančią didžiausio rekreacinio potencialo vietas, atveriantį keliavimo galimybes ir prieigą prie turizmo išteklių Lietuvos ir užsienio turistams, keliaujantiems automobiliais. Autoturizmo trasa „Aukštaitijos keliai“ praeina per Kalnėnų miestelį. Taip pat ši trasa eina per Molėtus, Uteną, Anykščius, Kupiškį, Zarasus ir Ignaliną t.y. apjungia didesnius Aukštaitijos miestelius.

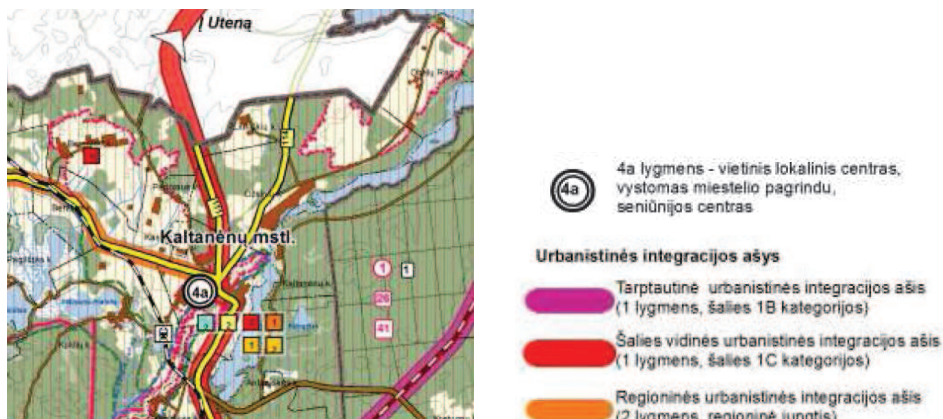
1.2. MIESTELIO PADĖTIS ŠVENČIONIŲ RAJONO ERDVINĖJE SISTEMOJE

Švenčionių rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginiame plėtros plane yra nurodytos prioritetinės savivaldybės plėtros sritys: konkurencinga rajono ekonomika, kokybiška ir patogi gyvenamoji aplinka (modernizuota ir pritaikyta šiuolaikiniams poreikiams viešoji infrastruktūra, saugi ir švari aplinka, išsaugomas ir plačiau panaudojamas rajono kultūrinis bei rekreacinis savitumas), saugi ir aktyvi bendruomenė, efektyvi rajono savivalda.

Švenčionių rajone turizmo potencialas siejamas su gamta ir aplinka. Pagrindiniai turizmo komponentai: sportinės ir laisvalaikio pramogos, nakvynė gamtoje ar kaimo aplinkoje, nacionalinė virtuvė, etnografiniai patiekalai, išvykos pėsčiomis, dviračiais, valtimis, baidarėmis ir pan. Didelę dalį turistinio patrauklumo apsprendžia archeologijos, istorijos, dailės ir gamtos paminklai, aptinkami Švenčionių rajono bažnytkaimiuose. Strateginiame plėtros plane tarp siūlomų turistinių maršrutų Švenčionių rajone yra nurodyti: Vandens turizmo maršrutas Žeimenos upe; Vandens turizmo maršrutas Juodųjų Lakajų ežeru–Lakajos upe–Žeimenos upe; Vandens turizmo maršrutas Aiseto ežeru–Kiaunos ežeru–Kiaunos upe–Žeimenos upe–Švenčionėliai; Pėsčiųjų turistinis maršrutas po Kaltanėnų miestelį ir jo apylinkes; Dviračių turistinis maršrutas po Kaltanėnų miestelį ir jo apylinkes; Pėsčiųjų turistinis takas Sirvėtos regioniniame parke.

Siekiant įvertinti rajono esamą padėtį ir tinkamas plėtros kryptis buvo atlikta ekspertų apklausa. Tarp paminėtų problemų nurodytas pėsčiųjų bei dviračių takų tinklo nebuvimas. Atliekant Švenčionių rajono įvairių sričių būklės vertinimą tarp prasčiausiai vertinamų sričių yra nurodomas turizmas (2,4 balo iš galimų 5), mažiau nei patenkinamai vertinamas poilsio ir rekreacinių zonų įrengimas (2,7 balo iš galimų 5). Tyrimo dalyviams buvo pateiktas 10 potencialiai svarbiausių Švenčionių rajono investicinių projektų iki 2018 m. (tai yra, kam Švenčionių rajonas gali skirti daugiausia lėšų per ateinančius 7 metus) ir paprašyta 5 balų skalėje įvertinti kiekvieno šių investicinių projektų svarbą (1 reiškia „visiškai nesvarbus darbas“, 5 – „labai svarbus darbas“). Vertindami Švenčionių rajono potencialių investicinių projektų svarbą, apklausoje dalyvaujantys ekspertai prioritetus skyrė turizmo ir komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros sritims, tai yra, naujų turizmo, sporto ir rekreacijos infrastruktūros, infrastruktūros statybai bei efektyvesnės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos parengimui (t.y. šiukšlių rūšiavimas ir perdirbimas). Turizmo ir sporto infrastruktūros statyba įvertinta kaip svarbiausias prioritetas investiciniams projektams (4,5 balo). Atliktos analizės metu buvo nustatyta, kad Švenčionių rajone dominuoja vietiniai turistai (Lietuvos gyventojai), o užsienio šalių turistai sudaro tik labai menką dalį apsigyvenusių apgyvendinimo įstaigose. 2009 m. užsienio turistų dalis bendroje turistų struktūroje siekė vos 1 proc.

Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane, Švenčionių rajono gyvenamųjų vietovių tinkle savo ekonominiu ir socialiniu potencialu bei gyventojų skaičiumi dominuoja savivaldybės centras Švenčionys, Švenčionėliai ir Pabradė. Numatoma tolimesnė šių miestų plėtra tiek kiekybine, tiek ir kokybine prasme, ypatingą dėmesį skiriant Švenčionių ir Švenčionėlių miestų ekonominių potencialų augimui ir jų apjungimui. Kaltanėnų miesteliui bendrajame plane suteiktas **IVa lygmens vietinio lokalinio centro**, vystymo miestelio pagrindu, statusas (žr. 1.2.1. pav.). Mažesniu potencialu pasižymintys vietiniai seniūnijų centrai savo tarpusavio ryšiais formuoja svarbiausias atramines rajono teritorijos urbanistinio vystymo ašis, kurios suteikia artimiausiai aplinkai didesnę ar mažesnę urbanistinio vystymo potencialą, numatyta šių lokalinių centrų teritorinė urbanistinė plėtra.

1.2.1. pav. Kaltanėnų miestelis Švenčionių rajono urbanistiniame karkase
(Švenčionių rajono teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos
2009 m. sausio 23 d. sprendimu Nr. T-2)

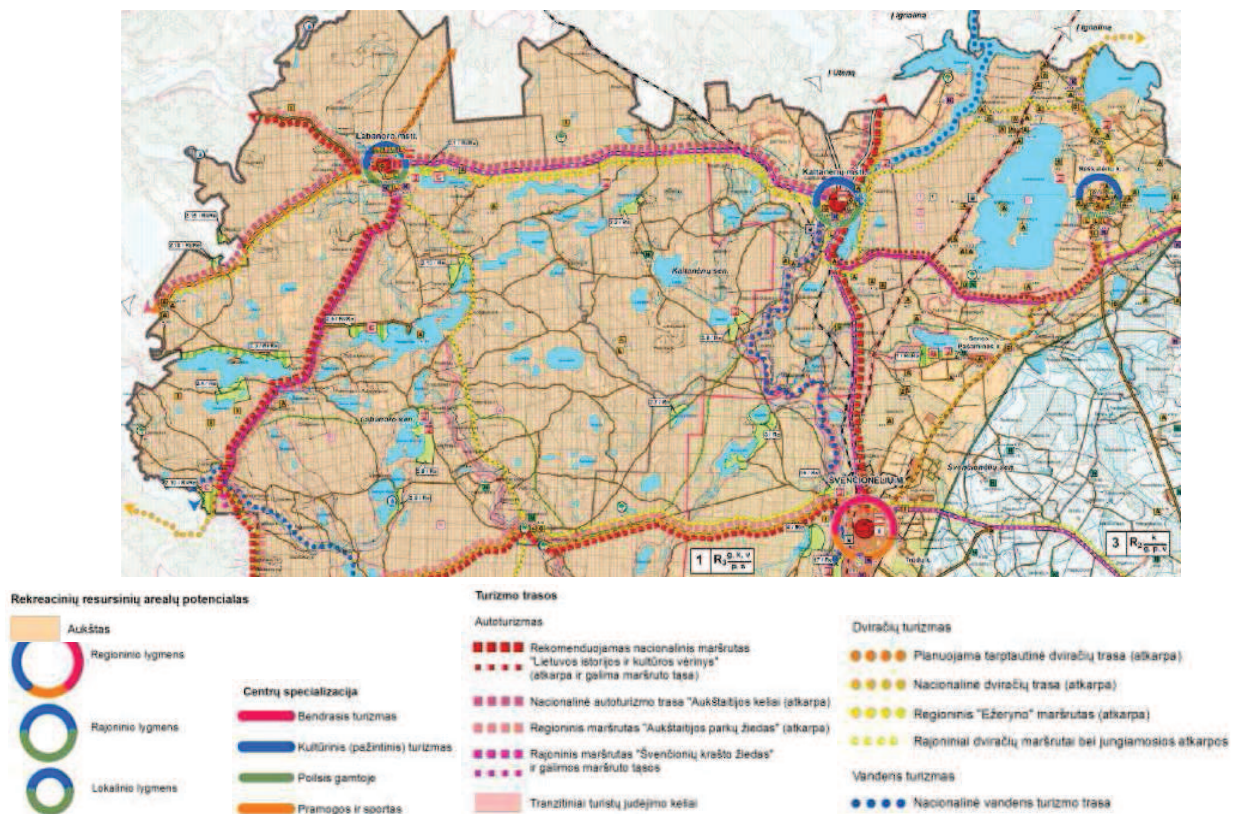
Pagal Švenčionių rajono teritorijos bendrąjį planą Kaltanėnai patenka į institucinių saugomų teritorijų žemės naudojimo zoną – **veikla vykdoma pagal Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemas sprendinius**. Bendruoju planu Kaltanėnų miestelį siūloma plėtoti jį renovuojant, numatant teritorijas naujiems rekreacijos, turizmo ir kitiems aptarnavimo bei techninės infrastruktūros objektams, palaikant bendrą susiformavusį užstatymo pobūdį ir urbanistinę struktūrą. Kaltanėnų seniūnija priskirta prie **agrarinės zonos I–Zst**. Šiai zonai priskirtos saugomos teritorijos, kuriose ūkinę veiklą reglamentuoja valstybinių parkų ir draustinių nuostatai bei kiti teisės aktai. Zonos pagrindinės funkcijos – vertingų gamtinių kompleksų ir objektų apsauga ir tausojantis naudojimas. Joje numatomas statybų ribojimas bei atitinkamas tvarkymo režimas pagal specialiojo (gamtosauginio) planavimo dokumentus bei kitus ūkinę veiklą reglamentuojančius teisės aktus. Natura 2000 teritorijose ūkinė veikla reglamentuojama vadovaujantis nustatytais reikalavimais paukščių ir buveinių apsaugai, o žemės ir miško naudotojams mokamos metinės kompensacijos, jeigu tose teritorijose nustatyti veiklos apribojimai sumažina jų gaunamas pajamas (dėl apribojimų melioracijos darbams, šienavimo terminams, tręšimui, augalų apsaugos priemonių taikymui, pagrindiniams miško kirtimams ir kt.).

Švenčionių rajono **rekreaciniai ištekliai** bei jų savybės formuoja teritorijų bendrąjį rekreacinį potencialą, kuris Švenčionių rajono teritorijos bendrajame plane diferencijuotas pagal 5 santykinės vertės kategorijas, kurios lemia rekreaciniuose resursiniuose arealuose numatomos rekreacijos plėtros lygmenis. Kaltanėnų miestelis patenka į **Ignalinos–Molėtų rekreacinį resursinį arealą**, kuriam priskirtas aukštas potencialas (aukščiausias visame rajone) (žr. 1.2.2. pav.).

Ignalinos–Molėtų resursinis arealas: turtingas gamtinės aplinkos rekreaciniais ištekliais – didelis rekreacijai tinkamų akvatorijų ir miškų plotų kiekis, didelis vietovių vaizdingumas; vidutiniškai turtingas kultūrinės aplinkos ištekliais – yra pavienių reikšmingų nacionaliniu mastu kultūros paminklų, taip pat kultūros vertybių sandrauba, yra išlikę kultūrinį identitetą liudijančių etnokultūrinių bruožų, yra pavienių reikšmingų istorinių faktų ir juos liudijančių paminklų; geras rekreacinės aplinkos sveikumas – nėra išreikštos taršos, sausa; vidutiniškas rekreacinės aplinkos atsparumas – yra silpnos oro ar vandens taršos židinių, nemažai drėgnų vietų. Vystytinos rekreacijos rūšys – poilsis gamtoje, kultūrinis (pažintinis) turizmas, laisvalaikis gamtoje (verslinė rekreacija); kitos rūšys – pramoginė rekreacija, aktyvus poilsis. Šiame areale neišvystyta rekreacinė infrastruktūra, vietos gyventojų ekonominis pajėgumas plėtoti rekreacinę veiklą vidutiniškas (gali kurti rekreacinę infrastruktūrą esant papildančiai galimybes išorinei paramai), tradicijos ir papročiai

iš dalies prarasti. Visa tai sudaro galimybes formuoti **nacionalinės svarbos rekreacines teritorines sistemas bei kompleksus**.

Kaltanėnų miestelį Švenčionių rajono teritorijos bendrajame plane siūloma vystyti kaip **lokalinio lygmens rekreacinio aptarnavimo ir pažintinio turizmo centrą**. Numatytuose turizmo ir rekreacinio aptarnavimo centruose bei jų artimojoje aplinkoje atsižvelgiant į šių centrų svarbą - regioninę, rajoninę, lokalinę bei rajono savivaldybės teritorijos bendrajame, strateginiame ar specialiuosiuose planuose numatytas vystymo programas tikslinga yra palaikyti bei kurti turizmo informacijos centrus, turizmo centrus, viešbučius, motelius, restoranus-svetaines, kempingus, jaunimo nakvynės namus ir kitus panašius rekreacinės infrastruktūros objektus.

1.2.2. pav. Kaltanėnų miestelis Švenčionių rajono rekreacinėje sistemoje
(Švenčionių rajono teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos
2009 m. sausio 23 d. sprendimu Nr. T-2)

Švenčionių rajono bendrasis planas prioritetą teikia kryptingam Švenčionių krašto pažinimui taraujančios automobilių, dviračių ir vandens turizmo trasų sistemos formavimui. Rekreacinės linijinės infrastruktūros tramos kertančios Kaltanėnų miestelį (žr. 1.2.2. pav.):

- autoturizmo maršrutas „Švenčionių krašto žiedas“ (Švenčionys–Šventos k.–Kaltanėnai–Labanoras–Pabradė–Sariai–Švenčionys). Rekomenduojamas maršrutas apjungia rajono turizmo ir rekreacinio vystymo centrus ir leidžia susipažinti su gamtos ir kultūros paveldo vertybėmis išsiskiriančiomis Švenčionių krašto teritorijomis. Didžiąja dalimi jis numatomas esamais bendro naudojimo autokeliais;
- autoturizmo maršrutas „Lietuvos istorijos ir kultūros vėrinys“. Tai LR teritorijos bendrajame plane rekomenduoto nacionalinio reprezentacinio kultūrinio autoturizmo maršruto dalis

- Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje: (Molėtai)–Labanoras–Lakaja–Januliškis–Švenčionėliai–Kaltanėnai–(Ignalina) atkarpoje su galima maršruto taša į Reškutėnus;
- autoturizmo trasa „Aukštaitijos keliai“. Tai nacionalinių autoturizmo trasų specialiajame plane numatomos trasos dalis Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje: (Molėtai)–Labanoras–Kaltanėnai–(Ignalina) atkarpoje;
- autoturizmo maršrutas „Aukštaitijos parkų žiedas“. Tai LR teritorijos bendrajame plane rekomenduoto regioninio maršruto dalis Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje: (Molėtai)–Labanoras–Lakaja–Januliškis–Švenčionėliai–Sariai–Švenčionys–Šventos k.–Kaltanėnai–(Ignalina) atkarpoje;
- dvaračių turizmo trasa „Ežeryno maršrutas“. Regioninio dvaračių turizmo maršruto dalis: (Molėtu)–Labanoro–Kaltanėnu–(Ignalinos) atkarpoje;
- Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatomi *rajoniniai žiediniai dvaračių maršrutai bei jungiamosios atkarpos*, apimantys didžiąją Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos dalį, leidžiantys susipažinti su Asvejos, Labanoro, Sirvėtos regioniniais parkais, Aukštaitijos nacionalinio parko dalimi bei su kitomis vaizdingomis, gamtos ir kultūros vertybėmis išsiskiriančiomis rajono teritorijos dalimis. Rajoniniai dvaračių turizmo maršrutai numatomi kuo mažiau dubliuojant nacionalinių dvaračių ir autoturizmo trasų bei maršrutų tinklą;
- Švenčionių rajono *vandens turizmo* sistemos pagrindą sudaro nacionaliniame vandens turizmo trasų specialiajame plane numatomi Žeimenos, Lakajos, Asvejos–Dubingos vandens keliai, skirti ribotam ir reguliuojamam (dėl šių upių ir jų slėnių, Asvejos ežero ypatingos gamtinės vertės, didelio ekologinio jautrumo) vandens turizmui baidarėmis/kanojomis arba lengvomis valtėmis.

Švenčionių rajono savivaldybės turizmo ir rekreacinių teritorijų dalių infrastruktūros plėtros specialiajame plane teritorija prie Žeimenos upės (vakarinė dalis, teritorijos plotas apie 13,4 ha) išplanuota rekreacijai – trumpalaikio poilsio statinių statyboms (žr. 1.2.3 pav. ir 1.2.1 lentelę).

1.2.2. pav. Teritorija prie Žeimenos upės išplanuota specialiajame plane

(Švenčionių rajono savivaldybės turizmo ir rekreacinių teritorijų dalių infrastruktūros plėtros specialusis planas, patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2012 m. sausio 19 d. sprendimu Nr. T-15)

1.2.1 lentelė. Planuojamų rekreacinių zonų apibūdinimas prie Žeimenos upės

Zonos Nr.	Zonos aprašymas	Naudojimo režimas	Veiklos specializacijos		Teritorijoje numatomų veiklų apibūdinimas
			prioritetinės	vystytinos	
Teritorija prie Žeimenos upės					
1	Rytinė analizuojamos teritorijos dalis	ekstensyvi rekreacija	poilsinė		<ul style="list-style-type: none"> • trumpalaikio poilsio zona; • numatoma sutvarkyti esamą infrastruktūrą (pėsčiųjų taką, leptelį) bei ją išplėsti (pėsčiųjų takai, suoliukai ir pan.).
2	Miško teritorija	ekstensyvi rekreacija	poilsinė		<ul style="list-style-type: none"> • trumpalaikio poilsio zona; • numatoma skatinti miškus tvarkyti pagal specialius reikalavimus (kuriant miško parkus) su minimalia rekreacinės infrastruktūros sistema (pėsčiųjų takai, suoliukai ir pan.).
3	Vidurinė analizuojamos teritorijos dalis (privatūs sklypai)	ekstensyvi rekreacija	poilsinė		<ul style="list-style-type: none"> • trumpalaikio poilsio zona; • numatoma įrengti rekreacinę/turizmo infrastruktūrą (pėsčiųjų takai, suoliukai ir pan.).
4	Šiaurinė analizuojamos teritorijos dalis prie Žeimenos upės	ekstensyvi rekreacija	verslinė, sportinė	pramoginė	<ul style="list-style-type: none"> • trumpalaikio poilsio zona; • numatoma įrengti aikštelę baidarių išleidimui, lauko baldus ir kitą rekreacinę/turizmo infrastruktūrą, reikalingą trumpalaikiam sustojimui.
5	Šiaurinė analizuojamos teritorijos dalis	ekstensyvi rekreacija	kultūrinė, pažintinė	poilsinė	<ul style="list-style-type: none"> • trumpalaikio poilsio zona; • numatoma įrengti poilsiavietę-atkurti buvusią parko infrastruktūrą (pėsčiųjų takus, lauko baldus), įrengti vaikų žaidimo aikštes, informacinį stendą.

IŠVADOS:

1. Pagal LR teritorijos bendrąjį planą Kaltanėnų miestelis patenka į Rytų ir pietų Lietuvos funkcinių prioritetų rajoną, kuriame prioritetiniai interesai – tausojantis miškų ūkis, intensyvi rekreacija, institutiškai organizuojama rekreacija, foninis naudojimas – tausojantis miškų ūkis, tausojantis žemės ūkis, žvejyba vidaus vandenyse.
2. Kaltanėnų miestelis yra Vilniaus apskrities urbanistinės sistemos dalis – vienas iš vystytinų kitų Vilniaus apskrities urbanistinių centrų, kuris yra prie šalies ir regioninės urbanistinės integracijos ašį: krašto reikšmės kelių Nr. 111 Švenčionys-Utena ir 114 Ignalina-Molėtai. Miestelio padėtis turėtų teigiamai įtakoti planuojamą Kaltanėnų miestelio plėtrą. Vilniaus regiono rekreacinėje sistemoje Kaltanėnai patenka į arealą, kuriam priskirtas aukščiausias rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo.
3. Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane Kaltanėnų miesteliui suteiktas IVa lygmens vietinio lokalinio centro, vystymo miestelio pagrindu, statusas – mažesniu potencialu pasižymintys vietiniai seniūnijų centrai savo tarpusavio ryšiais formuoja svarbiausias atramines rajono teritorijos urbanistinio vystymo ašis, kurios suteikia artimiausiai aplinkai didesnę ar mažesnę urbanistinio vystymo potencialą, numatyta šių lokalinių centrų teritorinė urbanistinė plėtra.
4. Pagal Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą Kaltanėnų miestelis patenka į Ignalinos–Molėtų rekreacinį resursinį arealą, kuriam priskirtas aukščiausias visame rajone potencialas – arealas turtingas rekreaciniais ištekliais, kas sudaro galimybes formuoti nacionalinės svarbos rekreacines teritorines sistemas bei kompleksus. Kaltanėnų miestelį

Švenčionių rajono teritorijos bendrajame plane siūloma vystyti kaip lokalinio lygmens rekreacinio aptarnavimo ir pažintinio turizmo centrą.

5. Vakarinė teritorijos dalis prie Žeimenos upės jau išplanuota ekstensyviai rekreacijai.

2. MIESTELIO STRUKTŪRA IR TERITORIJOS NAUDOJIMAS

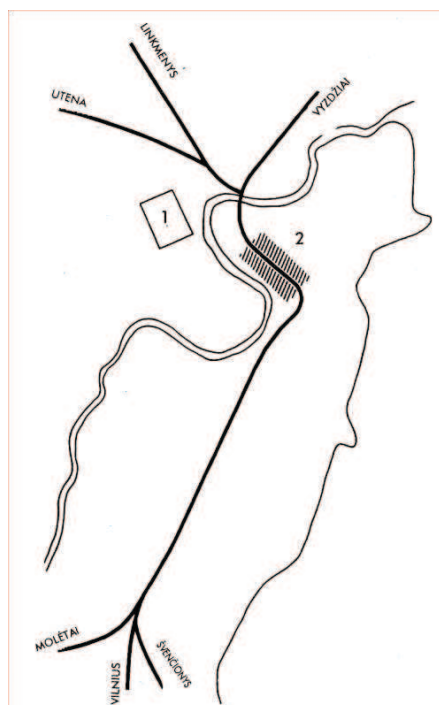
2.1. KALTANĖNŲ MIESTELIO ISTORINĖ RAIDA

(Pagal A. Miškinis "Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai" 2000 m.)

Kaltanėnų apylinkėje aptikti archeologijos objektai (IX-XII a. pilkapiai Degutinės miške) teikia pagrindą prielaidai, kad gamtiniu požiūriu patogi dabartinio miestelio vieta galėjo būti apgyventa gana anksti. Seniausios rašytinių istorijos šaltinių žinios apie čia atsiradusią gyvenvietę priskiriamos XV a. - XVI a. pradžiai. Nurodoma, kad XV a. ketvirtajame dešimtmetyje Žygimantas Kęstutaitis (LDK valdė 1432-1440 m.) dovanavo Kaltanėnais vadintą vietovę (kartu su Arnionimis) bajorui Narbutui.

Gali būti, kad XVI a. pradžioje esant Kaltanėnų dvarui, t.y. ir jo sodybai dabartinėje vietoje, prie jos (kaip ir vėliau) arba netoliese, jau galėjo būti to paties pavadinimo gyvenvietė. Jos susidarymą galėjo paskatinti ne tik dvaro ūkiniai poreikiai, bet ir patogi vietovės padėtis sausumos komunikacijų požiūriu.

Retrospektyviai įvertinus vietovėje vėliau buvusių kelių padėtį, sąlygiškai galima spręsti apie pradinę Kaltanėnų padėtį ir plano formą. Atrodo, kad į upės ir Žeimenio ežero apriboto pusiasalio vakarų dalį į dvi sankryžas abipus Žeimenos suėjo šeši keliai iš gretimų ir tolesnių vietų. Abi sankryžas sujungė per pusesasalį (jo vakarų pakraščiu) Žeimenos krantu vingiavusi kelio trasa, kurios šiaurės gale ir galėjo susidaryti vėlesnio Kaltanėnų miestelio užuomazga, įgijusi linijinę formą (2.1.1 pav.).

2.1.1 pav. XVI a. Gyvenvietės retrospektyvinė schema

(Sudarė autorius: 1 – dvaro sodyba, 2- gyvenvietė)

Kaltanėnų gyvenvietės reikšmę nurodo ir Aleksandrovičius. Tad tektų daryti išvadą, jog nuo XVI a. pradžios iki XVII a. pradžios gyvenvietė galėjo padidėti ir tapti nedideliu vietos teiksmės prekybos ir amatų centru. Švč. Mergelės Marijos Angeliškosios titulo bažnyčia, o kartu ir parapija, įsteigta 1633 m. tai padaryta pagal dvaro savininko Lydos teisėjo Jono Narbuto spalio 3 d. privilegiją.

Kaltanėnai pažymėti 1638 ir 1665 m. LDK žemėlapiuose, kur jų ženklas tikriausiai atitiko gyvenvietės reikšmę. Ženklas atitiko svarbesnių LDK ūkinių ir administracinių centrų žymėjimą.

Miestelis pirmą kartą buvo apibūdintas 1736-1738m. Lietuvos išdo komisijos dokumene – Lydos pateisėjui Vladislovui Narbutui priklausiusioje vietovėje kartu su dvaro sodyba ir karčiama surašyta 18 dūmų, o pačiame miestelyje jų buvo 16.

Sugretinus 1736-1738 m. ir 1738 m. dokumentus peršasi dar viena išvada, kad Kaltanėnų apylinkėje buvo ne vienas to paties pavadinimo dvaras (ar palivarkas); juos valdė skirtingos Narbutų giminės šeimos. 1743m. m. gegužės 24 d. Lydos pavieto pakamaris „Mykolas Narbutas pardavė Kaltanėnų valdą - „dvarą su miesu”, palivarkus, karčemas, užtvankas, malūnus, įsipareigojimus globoti vienuolyną ir bažnyčią „Tautusko” seniūnui Mikalojui Ruščvcui.

Kaltanėnai užfiksuoti daugumoje XVIIIa. Vidurio ir antrosios pusės LDK ir LDK-Lenkijos žemėlapių, kai kur jų ženklai atitinkakitų svarbių vietovių ženklus ir pernelyg sureikškina gyvenvietę.

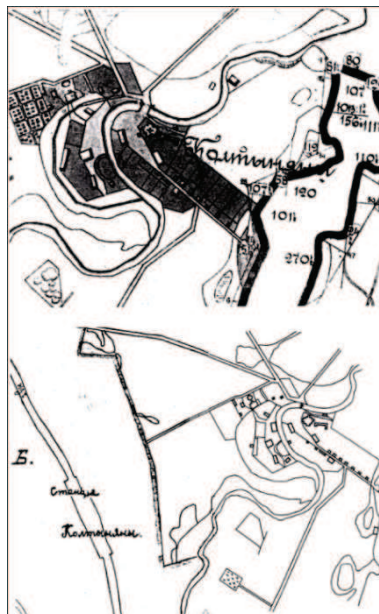
1777- 1782m. Kaltanėnuose prie vienuolyno veikė mokykla. Mokykla įsteigta XVIII a. dešimtajame dešimtmetyje pagal LDK Edukacinės komisijos mokyklų tinklo reorganizavimo projektą.

1811m. sudarytas Kaltanėnų ir apylinkės tikrosios būklės planas (2.1.2 pav.). Didžiąją pavaizduotos teritorijos dalį sudarė miškai, ežerai, dirbama žemė, pievos. Be Kaltanėnų, plane yra vos kelios gyvenvietės; pažymėti jas jungę keliai. Miestelis išsidėstė dešiniajame Žeimenos krante užimdamas vieną šios upės kilpų gana dideliame jos ir Žeimenio ežero apribotame pusiasalyje. Jis buvo linijinio plano: sodybos stovėjo abipus kelio, kuris ėjo nuo tilto per Žeimenos upę i pietryčius, po to suko į pietvakarius išilgai pusiasalio. Namai išsidėstė abipus gatvės: vakarų pusėje 7, rytų - 3 ar 4; kai kurie jų stovėjo galais į gatvę, kiti – šonais ar įstrižai jos. Atokiau į pietryčius nuo miestelio ribos paežerėje buvo kitas bravoras. Dvaro sodybos pastatai buvo padrikai išsibarstę Žeimenos šiaurės vakarų krante, dauguma apatinėje upės terasoje. Į pietvakarius nuo dvaro sodybos pažymėta jauja ir plytų fabrikas.

2.1.2 pav. 1811 m. miestelio ir apylinkės tikrosios būklės planas

Nedidėjantis, netgi šiek tiek mažesnis nei anksčiau gyventojų skaičius liudijo Kaltanėnus neaugus. Daugiausia įtakos galėjo turėti komunikacinės sistemos pokyčiai: ankstesnieji traktai jau aplenkė vietovę; 1830 m. per ją ėjo tik vienas kelias „iš Kozačiznos i Vilnių", o „pašto kelių parapijoje nebuvo.

2.1.4 pav. 1901 m. miestelio planai

Dažniausiai nurodoma, kad 1909 m. nauja kryžiaus plano neogotikinė vienbokštė raudonų plytų bažnyčia iškilo beveik toje pačioje vietoje kaip ir senoji medinė. Leidimas „bažnyčią perstatyti iš mūrinio vienuolyno“, o veikiausiai tik panaudojus nugriauto pastato likusią medžiagą, kurios vargu ar galėjo pakakti gerokai didesniai objektui, buvo duotas 1902 m. gruodžio 31 d. Bažnyčios statybos iniciatorius buvo klebonas kun. M. Meštikas.

1905m. Linkmenų valsčiui priklausiusiame Kaltanėnų miestelyje, kuris užėmė 32 dešimtines žemės, surašyti 155 gyventojai, o dvaro sodyboje – 8 žmonės; dvaro, kurį sudarė 1944 – dešimtinės, ir miestelio savininke buvo M. Ekse. Taigi miestelis sumažėjo.

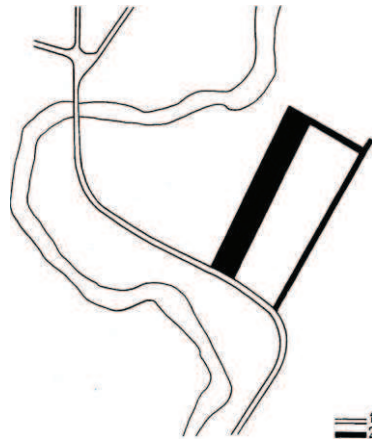
1912- 1914 m. Vokietijos kariuomenės generalinio štabo žemėlapyje užfiksuota Kaltanėnų schema (2.1.5 pav.), kurioje prie miestelio pavadinimo nurodytas skaičius “21”, turėjęs liudyti apie atitinkamą sodybų skaičių.

1914 m. prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, Kaltanėnai beveik metus buvo atokiau nuo fronto linijos. Vokiečių kariuomenei 1915 m. pavasarį pradėjus puolimą, iki rudens užimti buvo ir Kaltanėnai. Okupacijos metais miestelio ir apylinkės gyventojai patyrė daug vargo.

2.1.5 pav. 1912-1914 m. miestelio schema. Žemėlapio fragmentas

Nuo 1923 m. prekybai pagyvėjus, tapo būtina aikštė. Tai padaryta dar iki 1930m., kai Lenkijoje prasidėjus ekonominei krizei, tapo “sunku gyventi” žmonės emigravo į užsieni (Prancūziją, Kanadą); dėl to galėjo susiaurėti ir prekyba. Kaltanėnų aikštė buvo suplanuota į šiaurės rytus nuo vienintelės gatvės, toje vietoje, kur dar iki 1912-1914 m. iškilo keletas naujų namų ir kuri 1926 m. pavadinta Naujasodžiu. Numatyta stačiakampė akligatvio tipo aikštė ir nedidelis kvartalas į pietryčius nuo jos – Žeimenos upės ir Žeimenio ežero formuojamo kvartalo gilumoje. Kvartalą apibrėžusi gatvelė priderinta prie jau anksčiau susidariusio lauko kelio, prie kurio stovėjo dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą iškilusios kelios sodybos (2.1.6 pav.). 1932 m. naujoji turgaus aikštė jau buvo išryškėjusi- ji užfiksuota tų metų Lenkijos karo geografinės žemėlapyje.

2.1.6 pav. 1928-1930m. miestelio plano schema
(Sudarė autorius: esama gatvė, 2- suplanuota aikštė ir gatvė)

Ketvirtojo dešimtmečio antroje pusėje Lenkijoje baigiantis ekonominei krizei, vėl pagyvėjo Kaltanėnų prekyba bei statyba. Suplanuotoje miestelio dalyje iškilo keliolika namų aikštės šiaurės rytų gale – mokykla, pietryčių šone- ambulatorija ir valsčiaus valdyba (baigta 1937–1938 m.). Miestelio plano forma nepasikeitė; linijinį planą paryškino aklagatvinio tipo aikštė.

1939m. prasidėjęs Antrasis pasaulinis karas radikaliai pakeitė tolesnę vietovės raidą. Miestelio plėtimasis prasidėjo tik nuo 1950m., buvo pastatyti pirmieji namai. 1950 m. pakeitus Lietuvos administracinę sistemą, Kaltanėnų valsčius buvo pertvarkytas į Švenčionėlių rajono apylinkę.

1956m. parengtas pirmasis kaltanėnų miestelio projektas (archit. V. Koženiasukas). Iš 1956m. tikrosios būklės plano (3.1.7 pav.) matyti, kad beveik visais parametrais to meto miestas nesiskyrė nuo 1944- 1956m. padėties, o vos kelios sodybos atsirado į pietus nuo ankstesnės užstatymo ribos į šiaurės rytus nuo aikštės- į pusiasalio gilumą. Pagal projektą (2.1.8 pav.) Kaltanėnai buvo numatyti labia išplėsti. Visuomeninis centras numatytas senojoje miestelio dalyje ir buvusios dvaro sodybos rytų pusėje – prie Žeimenos. Šalia jo – suplanuotos teritorijos centre – numatytas gamybinis centras. Projektas nebuvo įgyvendinamas: tik keli vienbučiai namai iškilo prie sueinančių į miestelį kelių abipus Žeimenos. Apie 1965 m. sudaryta Kaltanėnų projekto schema, tačiau ji neaptikta ir dėl mažos statybos apimties taip pat vargu ar buvo įgyvendinama. Iki 1968 m. pastatyta apie 10 vienbučių namų prie geležinkelio stoties, o iki 1970 m. du dviaukščiai sekcijiniai namai prie kelio į Švenčionis. 1967 m. į pietus nuo bažnyčios, pagrindinės gatvės pusėje iškilo dviaukštis tipinis apylinkės tarybos pastatas.

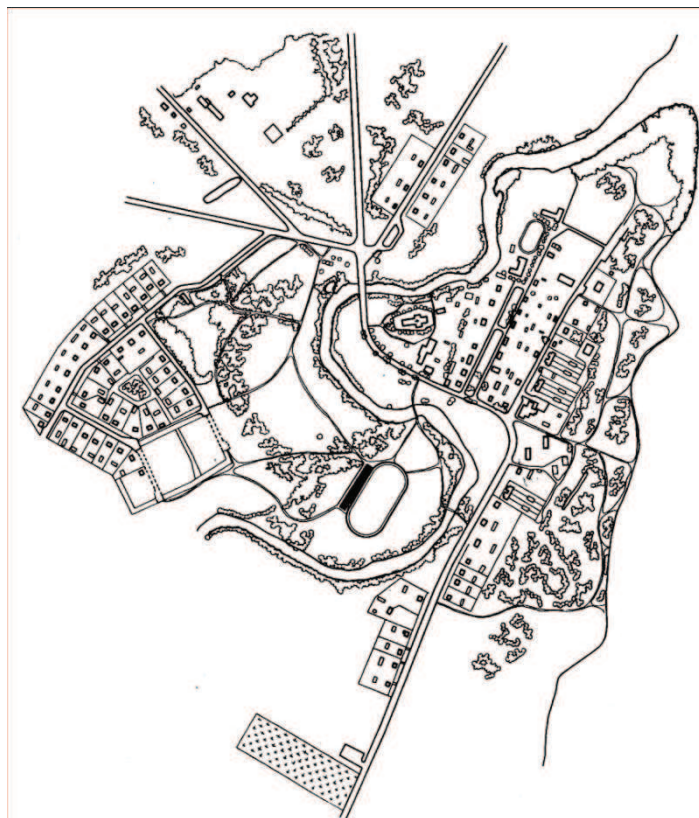
Iki 1967 m. ištyrus visus Lietuvos miestus ir miestelius kultūros paveldo požiūriu (A. Miškinis), 1969 m. Kaltanėnams buvo suteiktas vietos reikšmės urbanistikos paminklo statusas.

2.1.7 pav. 1956 m. tikrosios būklės planas

2.1.8 pav. 1956 m. projektas

1971 m. sudarytas miestelio tikrosios būklės planas. 1972 m. – naujas projektas (autorė B. Adomavičienė; 3.1.9 pav.). Nuo 1956 m. miestelis plėtėsi į šiaurę ir į pietus; nauji namai buvo statomi didesniais tarpais ir formavo nebūdingą istorinei daliai užstatymą bei vaizdą. Pagal 1972 m. projektą Kaltanėnai nenumatyti plėsti už tuo metu susidariusios teritorijos ribų, tik kai kur užpildyti tuščius tarpus, didesnis vienbučių namų kompleksas suprojektuotas į vakarus nuo centro, už Žeimenos, kelio į geležinkelio stotį pietų pusėje. Visuomeninis centras suplanuotas istorinio centro vietoje, aikštė pareguliuota, atkuriant pradinę formą. Buvusios dvaro sodybos vietoje susidaręs gamybinis centras planuotas panaikinti, kaip ir senųjų namų grupė pagrindinės gatvės vakarų pusėje, tarp šios gatvės ir Žeimenos.

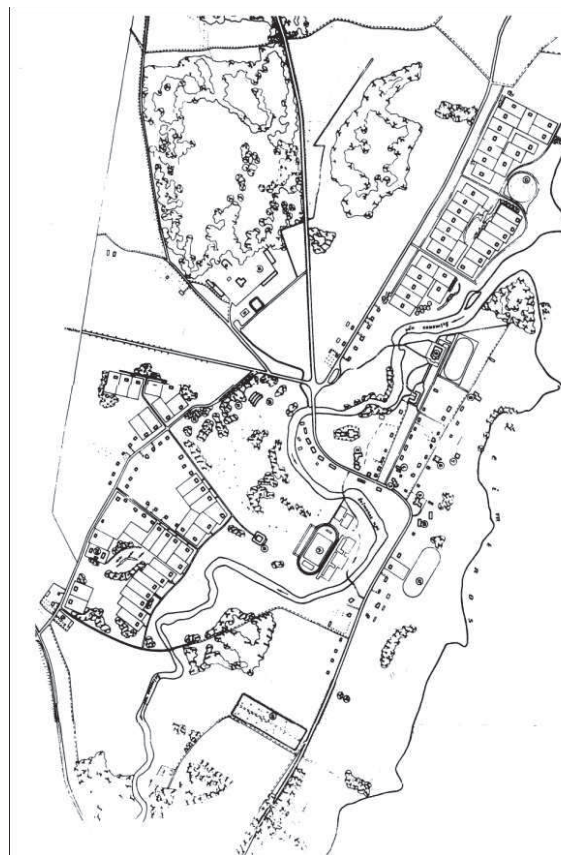

2.1.9 pav. 1972 m. projektas

1980 m. detaliai ištyrus Kaltanėnų urbanistikos paminklo teritoriją (archit. J. Savickienė), joje užfiksuota miestelio erdves apibrėžiantys 104 pastatai. Du trečdalius sudarė iki 1940 m. statyti mediniai pastatai, daugelis jų buvo blogos būklės. Tuo metu miestelio architektūra dar buvo mažai tepakitusi, nors daugelis medinių namų kiek susmukę ir iš dalies praradę ankstesnį vaizdą. Panoramoje tebedominavo bažnyčios bokštas.

1987 m. parengtas naujas Kaltanėnų projektas (autorė Grigaravičienė; 2.1.10 pav.), kuriame sumažinta vienbučių namų statybai anksčiau skirta teritorija į geležinkelio pusę, o keliasdešimt sklypų numatyta palei kelią į Ignaliną - Žeimenos ežero krante; be to, suplanuota nauja aikštė tarp bažnyčios ir apylinkės tarybos. Derinant šį projektą Architektūros ir statybos institute, pasiūlyta abiejų „naujovių“ atsisakyti.

1990 m. kovo 11 d. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, miestelyje vyko įprastiniai visam kraštui procesai.

2.1.10 pav. 1987 m. projektas

1996 m. Kaltanėnai iširti kultūros paveldo požiūriu (archit. R. Jurgilas). Konstatuota, kad per 30 metų įvykę pokyčiai bent kiek rimtesnių pažeidimų miesteliui nepadarė, tačiau pasiūlyta šiek tiek koreguoti vertingos teritorijos ribas. 1997 m. sudarytas urbanistikos paminklo sklypų projektas (autorė L. Kuksienė).

2.2 MIESTELIO VIDINĖ STRUKTŪRA

2.2.1. Miestelio struktūra

Miestelio teritorijos struktūrą sudaro:

- Miestelio plano (funkcinė) struktūra – pagrindinių miestelio funkcinių zonų išdėstymas ir tarpusavio ryšiai;
- Miestelio erdvinė (fizinė) struktūra – charakteringos miestelio morfostruktūros elementų įvairovė, šių elementų tarpusavio išdėstymas ir ryšys.

Miestelio planinė struktūra – tai pagrindinių miestelio dalių funkcinių zonų, gatvių tinklo teritorinio išdėstymo pobūdis ir tarpusavio ryšiai. Kaltanėnų miestelio planinės struktūros formavimuisi didelę įtaką turėjo gamtiniai elementai – Žeimenos upė ir Žeimenio ežeras. Miestelio dalis išsidėsčiusi tarp Žeimenos upės ir Žeimenio ežero turi linijinės, stačiakampės struktūros bruožų. Kitoje miestelio dalyje identifikuotini stačiakampės, radialinės struktūrų bruožai.

Urbanizuotos teritorijos – statiniais užstatytos miestų, miestelių ir kompaktiškai užstatytų kaimų gyvenamųjų vietovių teritorijos kartu su susisiekimo bei infrastruktūros koridorių teritorijomis bei intensyviai naudojamai pritaikytų želdynų teritorijomis, viešosiomis erdvėmis.

Užstatytą miestelio teritoriją sudaro kitos paskirties žemė be inžinerinės infrastruktūros koridorių, bendro naudojimo erdvių, želdynų teritorijų. Bendrojo naudojimo erdvių, želdynų, inžinerinių tinklų, susisiekimo koridorių teritorijos sudaro miestelio neužstatytas teritorijas.

Kaltanėnų miestelyje **užstatytas** teritorijas sudaro:

- Mišri gyvenamoji teritorija (vienbučių, dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijos, visuomeninės, komercinės);
- Pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos (pramonės ir sandėliavimo objektų, susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijos).

Miestelio **neužstatytos** teritorijos:

- Inžinerinės infrastruktūros koridorių teritorijos;
- Bendro naudojimo erdvių, želdynų teritorija;
- Miškai ir miškinga teritorija;
- Vandeny;
- Specializuotų ūkių ir žemės ūkio teritorija (žemės ūkio paskirties žemė);
- Laisva valstybinė žemė.

Analizuojant Kaltanėnų miestelio planinės struktūros vystymo tendencijas teritorinės plėtros aspektu, būtina įvertinti Aukštaitijos nacionalinį parką į kurio teritoriją patenka Kaltanėnų miestelis, Žeimenos upės ir Žeimenio ežero gretimybę.

2.2.2. Miestelio erdvinė struktūra

Miestelio erdvinė (fizinė) struktūra – trimatė sistema charakteringos miestelio morfostruktūros, gamtinių elementų įvairovė, šių elementų tarpusavio išsidėstymas ir ryšys.

Užstatymo morfotipas – miestelio teritorijos elementų (kvartalų) užstatymą apibūdinantys požymiai.

Siluetas – tolimas kontūrinis užstatymo ar gamtinių elementų vaizdas dangaus skliauto fone.

Miestelio erdvinę struktūrą sudaro šie elementai:

Miestelio užstatymo dominantės (vertikalės)

Vienas iš erdvinės struktūros elementų miestelyje – pastatai orientyrai – virš užstatymo dominuojančios vertikalės. Svarbi aukštuminių pastatų – dominančių funkcija yra miestelio silueto ir įvaizdžio formavimas. Kaltanėnų miestelyje stipriai išreikšta pagrindinė miestelio dominantė – Švč. Mergelės Marijos Angeliškosios bažnyčia.

Miestelio viešosios erdvės

Kitas erdvinės struktūros elementas – konkrečios erdvės miestelyje arba užstatyme dominuojantys, atskirai stovintys pastatai su labiau išreikšta viešąja erdve. Erdviniais orientyrais gali būti miestelio bendro naudojimo zonos arba viešosios erdvės. Kaltanėnų miestelio struktūroje yra susiformavusi vieša erdvė prie Švč. Mergelės Marijos Angeliškosios bažnyčios.

Miestelio erdvinės – kompozicinės ašys

Kaltanėnų miestelio struktūros ašys, erdviniai koridoriai yra gatvės, jungiančios miestelio kvartalus. Kaltanėnų miestelio gatvių struktūrai didelę įtaką turi Žeimenos upė. Upė skiria Kaltanėnų miestelį į dvi dalis (išilgai upės). Dešiniajame Žeimenos upės krante išsidėsčiusios miestelio dalies pagrindine miestelio transporto arterija yra Švenčionėlių g. Kairiajame Žeimenos upės krante pagrindinėmis miesto struktūrą formuojančiomis transporto arterijomis išskiriamos Ignalinos, Utenos, Molėtų, Geležinkelio gatvės.

Teritorijos užstatymo ir planavimo principas (morfotipai)

Kaltanėnų mieste skiriami šie teritorijos užstatymo tipai:

- *Sodybinis užstatymas*. Tai ekstensyvus gyvenamųjų teritorijų užstatymas, kai 1-3 aukštų vieno ar dviejų butų gyvenamosios paskirties pastatai su pagalbinio ūkio paskirties pastatais statomi atskirame žemės sklype. Pastatai ant sklypo ribų gali būti sublokuoti (suprinti) su besiribojančio žemės sklypo pastatais. Šis struktūros morfologinis tipas būdingas beveik visoms Kaltanėnų miestelio gyvenamosioms teritorijoms. Tai smulkaus schematiško plano sodybinių namų gyvenamos teritorijos.
- *Atskirai stovintys pastatai* – užstatymas atskirai (laisvai) bendrojo naudojimo erdvėje stovinčiais ir toje erdvėje dominuojančiais išskirtinės paskirties pastatais – Kaltanėnų atveju - bažnyčia.
- *Laisvo planavimo užstatymas* – užstatymo tipas, kai pastatai (jų grupės) statomi pagal laisvai pasirinktą kompoziciją, neformuojant gatvių ir kitų, būdingų perimetriniam užstatymui, erdvių. Šis užstatymo tipas buvo plačiai taikomas 1940-1990 metų miestų planavime. Tokio tipo pastatams priskiriama Kaltanėnų seniūnija, Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centras.
- *Laisvo planavimo (pramonės ir infrastruktūros teritorija)* – gamybos ir technologinių procesų nulemtas, dažnai uždaras nuo aplinkinių teritorijų, aiškių užstatymo principų neturintis, pramonės (sandėliavimo) ir inžinerinės infrastruktūros teritorijų užstatymas, kuriame

dominuoja didelio tūrio pasatatai. Tokio tipo užstatymas yra Kaltanėnų šiaurinėje dalyje (tarp Molėtų skg.).

Miestelio siluetas

Miestelio siluetas – matymo horizonte stebimas miestelio užstatymo kontūras. Siluetą charakterizuoja pastatai, sudarantys silueto kontūrą. Dėl esamo reljefo formų, Bazilionų siluetas lengviausiai suvokiamas pietinėje miestelio dalyje nuo krašto kelio Nr. 111 pusės. Šiame siluete dominuoja sodybinis užstatymas ir Žeimenos upės pakrantės želdynai iš už kurių iškyla miestelio dominantė – bažnyčia.

IŠVADOS:

1. Kaltanėnų miestelio plėtra yra galima esamose administracinėse ribose, minimaliai jas koreguojant įvertinus gamtinius ir urbanistinius požymius, keičiant miestelio teritorijoje esamas žemės ūkio paskirties teritorijas į kitos paskirties teritorijas. Vykdamas miestelio plėtrą būtina įvertinti Aukštaitijos nacionalinio parko gretimybę.
2. Įvertinus esamą mišrią miestelio struktūrą, miestelio išsidėstymą abipus Žeimenos upės krantų tikslinga numatyti priemones jos optimizavimui ir kompaktiškumui formuoti, silueto savitumui ir miestelio identitetui tobulinti, išryškinti.
3. Pagrindinė vidinės miestelio struktūros tobulinimo kryptis yra esamų kvartalų struktūros užbaigimas, esamose problematinėse vietose – renovacija ir neefektyviai panaudotų teritorijų modernizavimas, bei konversija, siekiant gyvenamųjų, darbo ir poilsio vietų darnos.
4. Pagrindinis pramonės teritorijų uždavinys – pramonės ir komunalinių įmonių renovacija arba konversija į paslaugų ir komercines įmones siekiant didinti miestelio funkcinės ir fizinės struktūros integralumą.

2.2.2. Miestelio žalieji plotai

Žalieji plotai - apibendrinta sąvoka, kuri apima miško žemėje ir kitos paskirties žemėje esančius želdynus ir želdinius.

Vadovaujantis LR teritorijų planavimo įstatymu (Žin., 1995, Nr. 107-2391), kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklėmis (2014, Nr.D1- 8), teritorijų planavimo normomis (2014, Nr. D1-7), kaip savarankiški miesto struktūros elementai bendrojo ir detaliojo planavimo lygmenyje iš visų žaliųjų plotų išskiriami: *miškai ir miškingos teritorijos* (miškų ūkio paskirties žemėse) ir *bendro naudojimo erdvių, želdynų teritorijos* (rekreacinės paskirties želdynų; mokslinės, kultūrinės ir memorialinės paskirties želdynų; apsauginės ir ekologinės paskirties želdynų) kitos paskirties žemėje.

LR Želdynų įstatyme (Žin., 2007, Nr. 80-3215) *atskiraisiais želdynais* vadinami želdynai, esantys tik jiems skirtame žemės sklype. Nagrinėjamoje Kaltanėnų miestelio teritorijoje šiuo metu nėra nei vieno žaliojo ploto, turinčio juridiskai įteisintą *atskirojo* želdyno sklypą. Todėl esamos būklės rengimo etape, inventorizavus vertingas ekologiniu, rekreaciniu ir kraštovaizdžio formavimo bei apsaugos požiūriais žaliųjų plotų teritorijas, įvertinus realų jų naudojimą, atitikimą kurios nors želdynų kategorijos reikalavimams (parkai, skverai ir kt.), buvo atliktas priskyrimas *atskiriesiems*

rekreacinės paskirties želdynams. Jų teritorinė sklaida teikiama plane „*Esama būklė. Žemės naudojimas*“.

Atskirųjų želdynų vystymo – teritorinio išdėstymo, ribų, jų priskyrimo atitinkamoms kategorijoms (parkai, skverai, žaliosios jungtys), principinių tvarkymo ir naudojimo reglamentų nustatymo klausimai bus sprendžiami sekančiose Kaltanėnų miestelio bendrojo plano stadijose.

Miškai – neatsiejama miesto žaliųjų plotų sistemos grandis, atliekanti rekreacinę, aplinkosauginę ir estetinę funkcijas. Nagrinėjamoje Kaltanėnų teritorijoje miškai užima reikšmingą miestelio ploto dalį – 44,84 ha (20,75% nagrinėjamos teritorijos), jie telkiasi palei Žeimenos upės pakrantes, buvusio dvaro teritorijoje, miestelio šiaurinėje dalyje. Nagrinėjamoje teritorijoje esantys miškai yra priskirti apsauginių miškų grupės (III) valstybinių parkų apsauginių zonų miškų pogrupiui ir specialiosios paskirties ekosistemų miškų (II) draustinių miškų pogrupiui. Jų teritorinė sklaida teikiama „*Esamos būklės brėžinyje*“.

IŠVADOS:

1. Esamos būklės analizės etape savarankiški miestelio struktūros elementai bendrojo planavimo lygmenyje iš visų žaliųjų plotų išskiriami: miškai (miškų ūkio paskirties žemėse) ir atskirųjų želdynų teritorijos kitos paskirties žemėje.
2. Atskirieji želdynai ne tik žaliųjų plotų sistemoje, bet ir visoje miestelio struktūroje yra laikomi labai svarbia grandimi. Kaltanėnų miestelio teritorijoje šiuo metu nėra nei vieno žaliojo ploto, turinčio juridiskai įteisintą atskirojo želdyno sklypą.
3. Miškai – neatsiejama miestelio žaliųjų plotų sistemos grandis, atliekanti rekreacinę, aplinkosauginę ir estetinę funkcijas.

2.2.3. Teritorijų žemės naudojimas

Kaltanėnų miestelio žemės naudojimas pateikiamas pagal teritorijos naudojimo tipus, pagrindinį ir galimus žemės naudojimo būdus. Teritorijos naudojimo tipai, pagrindinis ir galimi žemės naudojimo būdai nustatyti vadovaujantis VĮ „Registru centras“ 2014 m. rugpjūčio mėnesio duomenimis, Valstybinės miškų tarnybos 2014 m. rugpjūčio mėn. duomenimis, faktiniu žemės naudojimu. Žemės naudojimo grafinė išraiška pateikiama brėžinyje „*Esamos būklės brėžinyje*“.

Kaltanėnų miestelio plotą sudaro 216,13 ha. Miestelio teritorijoje registruoti 222 sklypai. Registruoti sklypai užima 113,49 ha - apie 52,5 % miestelio teritorijos ploto. VĮ „Registru centras“ duomenys neatspindi realaus žemės naudojimo. Maksimaliai tikslus žemės naudojimo vertinimas buvo atliktas aukščiau minėtomis priemonėmis ir rezultatai pateikiami 2.2.1 lentelėje.

Atlikus esamos būklės vertinimą, pagal žemės paskirtį, daugiau nei trečdalį miestelio teritorijos sudaro žemės ūkio paskirties žemė, o kitos paskirties žemė sudaro šiek tiek daugiau nei penktadalį miestelio teritorijos. Mažiausiai miestelio teritorijos užima miškų ūkio ir vandens ūkio paskirties žemės. Laisva valstybinė žemė sudaro šiek tiek daugiau kaip trečdalį miestelio teritorijos.

2.2.1 lentelė. Žemės naudojimas

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

Eil. Nr.	Teritorijos naudojimo tipas, pagrindinė žemės naudojimo paskirtis ir galimas naudojimo būdas	Teritorijos plotas ha	Teritorijos plotas %
1.	Žemės ūkio paskirties žemė	75,32	34,85
2.	Miškų ūkio paskirties žemė	6,2	2,87
3.	Kitos paskirties žemė	51,39	23,78
3.1.	<u>Mišri gyvenamoji teritorija</u>	35,12	16,25
3.1.1.	Vienbutė, dvibutė	30,81	14,26
3.1.2.	Visuomeninės paskirties teritorijos	3,11	1,44
3.1.3.	Komercinės paskirties objektų teritorijos	1,2	0,56
3.2.	<u>Pramonės ir sandėliavimo teritorijos</u>	3,11	1,44
3.2.1.	Pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos	2,47	1,14
3.2.2.	Susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijos	0,64	0,3
3.3.	<u>Inžinerinės infrastruktūros teritorijos</u>	11,46	5,30
3.4.	<u>Bendro naudojimo teritorijos</u>	1,7	0,79
4.	Vandens ūkio paskirties žemė	9,32	4,31
5.	Laisvo valstybinio žemės fondo žemė	73,9	34,19
	Viso:	216,13	100

Miestelio teritorijoje išskiriami šie kitos (pagrindinės žemės naudojimo paskirties) galimi žemės naudojimo būdai: gyvenamosios teritorijos (vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų), visuomeninės paskirties teritorijos, komercinės paskirties teritorijos, pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos, inžinerinės infrastruktūros teritorijos, bendro naudojimo teritorijos.

Analizuojant miestelio kitos paskirties teritorijos sudėtį pagal galimus naudojimo būdus, dominuojantis žemės naudojimo būdas – sudarantis apie du trečdalius kitos paskirties žemės - **gyvenamosios teritorijos**. Taip pat nemažą dalį, beveik penktadalį, užima *infrastruktūros teritorija*. *Visuomeninės paskirties, komercinės paskirties objektų, pramonės ir sandėliavimo objektų, bendro naudojimo* teritorijos sudaro mažą dalį.

IŠVADOS:

1. Miestelio plėtra galima išnaudojant vidinį rezervą – užstatant dalį laisvos valstybinės žemės, keičiant žemės ūkio paskirtį į kitą. Urbanizuota miestelio dalis sudaro penktadalį miestelio teritorijos. Įvertinant esamo užstatymo kvartalų tankumą, plėtra taip pat galima esamo užstatymo gretimybėje.
2. Bendrojo plano sprendiniuose turi būti įvertinta ir numatyta visuomeninių, komercinių, pramonės objektų, inžinerinės infrastruktūros teritorijų plėtra. Tai teritorijos, skirtos gyventojų darbo vietų kūrimui, aptarnavimui, nuo kurių potencialo ir efektyvaus naudojimo sukuriama patrauklios sąlygos miestelio gyventojams, o kartu ir miestelio gyvavimui.
3. Išnagrinėjus miestelio teritorijos naudojimo tipus pastebėta, kad Kaltanėnuose nėra išskirtos teritorijos gyventojų rekreacijai, aktyviam ir pasyviai poilsiui. Siekiant gyvenimo kokybės gerinimo bendrojo plano sprendiniuose būtina sukurti infrastruktūrą žmonių poilsiui ir rekreacijai.
4. Kaltanėnų miestelyje dalis teritorijų yra naudojama subjektų neįteisinus, neįregistravus žemės naudojimo. Būtina skatinti naudojamų teritorijų įteisinimą siekiant miestelio tvarkingesnės ir darnesnės aplinkos.

3. SOCIALINĖ APLINKA

3.1. GYVENTOJAI IR SOCIALINĖ STATISTIKA

Kaltanėnų miestelio esamai būklei įvertinti ir išvadoms parengti naudojami paskutinių kelių metų oficialūs statistiniai duomenys. Tendencijoms nustatyti daromi palyginimai tarp Kaltanėnų miestelio, Švenčionių rajono ir Lietuvos Respublikos indikatorių.

3.1.1. Gyventojų skaičiaus dinamika

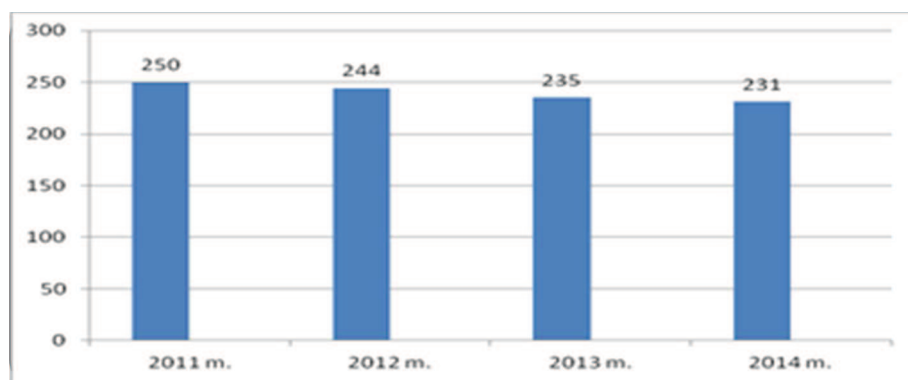
Kaltanėnų miestelis pagal gyventojų skaičių yra penktas tarp didžiausių gyvenviečių Švenčionių rajone (po Adučiškio, Cirkliškio, Prienų ir Magūnų). Remiantis Kaltanėnų seniūnijos duomenimis Kaltanėnų miestelyje 2014 metų pradžioje buvo 231 gyventojas. Tai sudarė vos 0,9 proc. bendro Švenčionių rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus.

Kaltanėnų miestelio gyventojų skaičiaus ir struktūros kaitai įtakos turi ne tik miestelio ekonominės socialinės aplinkos kitimas, bet ir bendri demografiniai procesai Lietuvoje ir Europoje. Dėl didėjančio nedarbo lygio, intensyvios emigracijos procesas nėra palankus. 2011-2014 metų periodu Kaltanėnų gyventojų skaičius sumažėjo 7,6 proc. (vidutiniškai per metus 2,6 proc.), bendras Švenčionių rajono gyventojų skaičius mažėjo 6,1 proc.

3.1.1. lentelė. Gyventojų skaičius metų pradžioje ir jo kaita

	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	Pokytis 2011-2014 m., proc.
Švenčionių raj. sav.	27961	27434	26853	26259	-6,1
Kaltanėnai	250	244	235	231	-7,6
Lietuva – iš viso	3052588	3003641	2971905	2943472	-3,6

(Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV, Kaltanėnų seniūnija)

3.1.1 pav. Kaltanėnų miestelio gyventojų skaičius 2011-2014 m. pradžioje

(Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV, Kaltanėnų seniūnija)

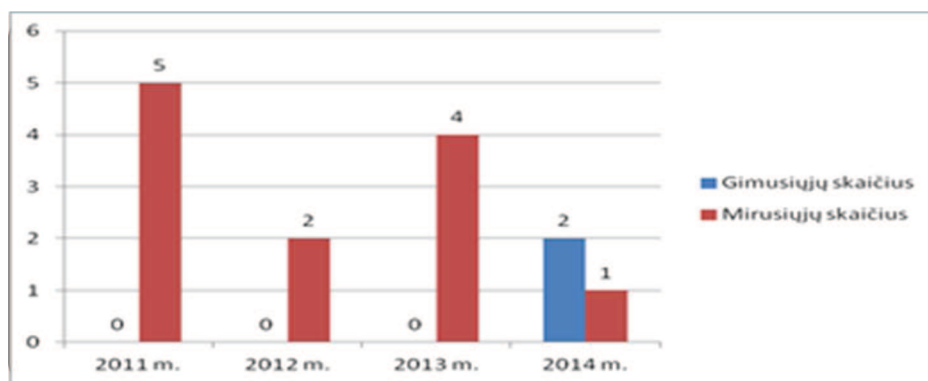
3.1.2. Natūrali gyventojų kaita, migracija ir prognozės

Pagrindiniai gyventojų skaičiaus augimo šaltiniai – natūralus prieaugis ir migracijos teigiamas saldo. Švenčionių rajonas, kaip ir dauguma kitų Lietuvos rajonų, yra įgijęs gyventojų senėjimo procesų pagreitį. Visuomenės gyvenimo kokybės ir karjeros siekiai sąlygoja darbingo amžiaus žmonių migraciją iš rajonų ir mažesnių miestelių į perspektyvesnes Lietuvos ar užsienio šalių teritorijas, o tai įtakoja vietovėse gimstamumo rodiklius.

2011–2013 metų periodu Kaltanėnuose pastebima neigiama natūrali gyventojų kaita. Kaltanėnų miestelyje demografinė situacija vertinant per gimstamumo ir mirtingumo prizmę yra neigiama: mirusiųjų skaičius viršija gimusiųjų skaičių.

3.1.2 lentelė. Natūrali gyventojų kaita 2011–2013 metais

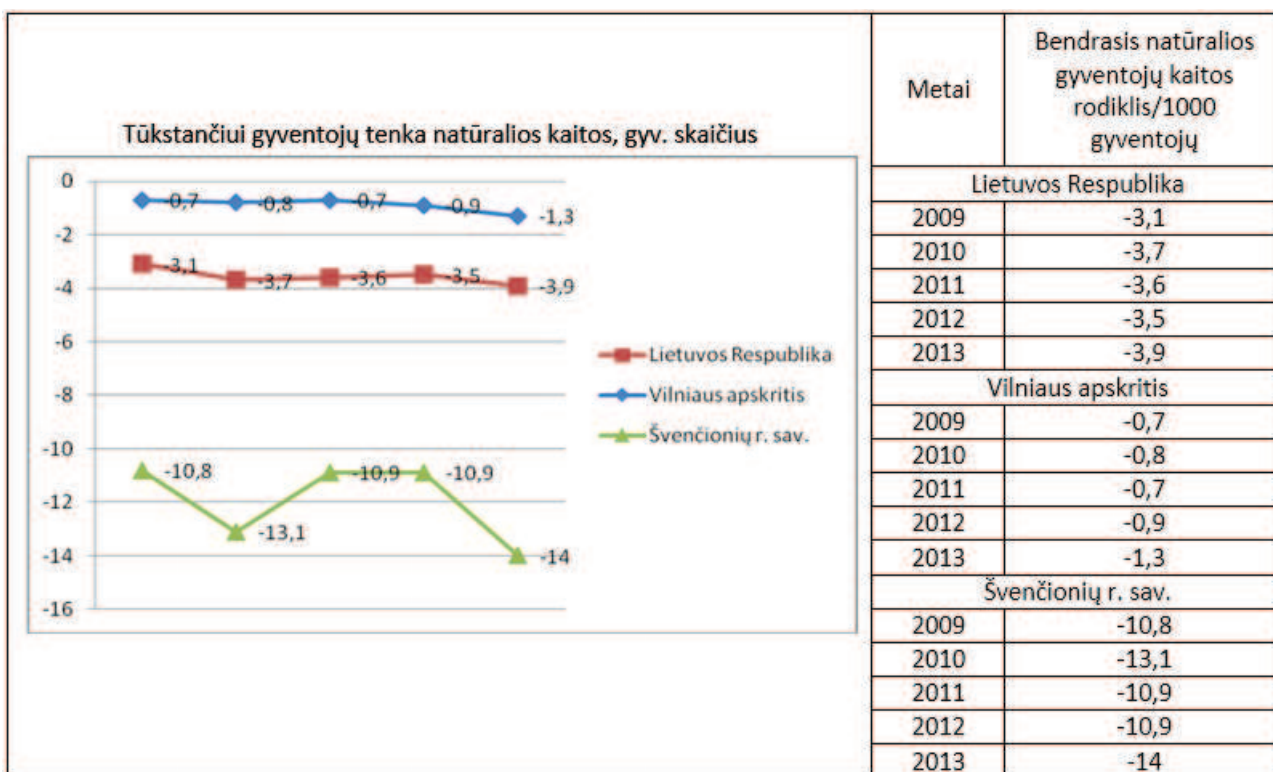
Teritorija	2011 metai	2012 metai	2013 metai
Lietuvos Respublika	-10769	-10479	-11626
Švenčionių rajonas	-10,9	-10,9	-14
Kaltanėnai	-5	-2	-4

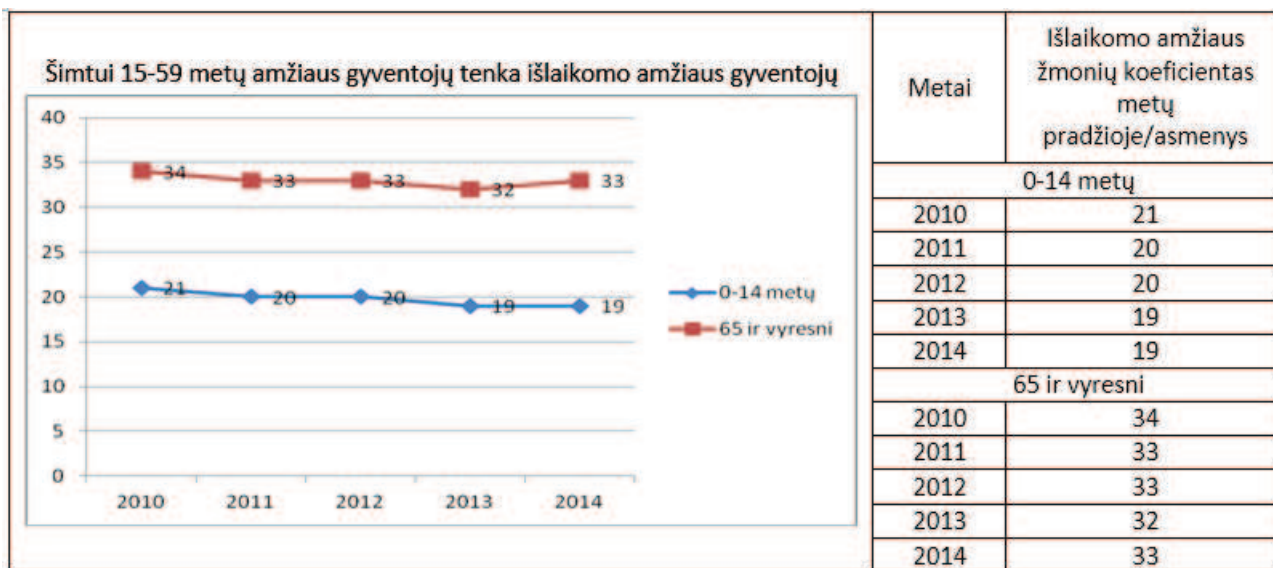
3.1.2 pav. Gimusieji ir mirusieji Kaltanėnų miestelyje 2011–2014 m.

(Duomenų šaltinis: Kaltanėnų seniūnija)

Pastaruosius 10 metų natūralus prieaugis Lietuvoje buvo neigiamas (žr. 3.1.3 pav.). Švenčionių rajone natūralus prieaugis neigiamas – 2-3 kartus ir daugiau kartų didesnis nei Lietuvos natūralus gyventojų prieaugis. Pagrindinė priežastis – mažas gimimų skaičius. Gyventojų senėjimas čia iš dalies nebūdingas, tačiau jį vertinti sudėtinga, nes bendras gyventojų skaičius mažėja (žr. 3.1.3 pav.).

3.1.3 pav. Natūrali gyventojų kaita 2009–2013 m.
(Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV)

3.1.4 pav. Šimtui 15-59 metų amžiaus gyventojų tenka išlaikomo amžiaus gyventojų Švenčionių rajono savivaldybėje (2010–2014 m.)
(Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV)

Įvertinus natūralų gyventojų prieaugį (n), galima teigti, kad natūralus gyventojų prieaugis ir toliau išliks neigiamas, tačiau siūlomi tokie prognozės variantai:

I variantas – statistinės tendencijos, $n = -2,6$ proc. per metus ir

II variantas – optimistinės tendencijos, $n = 0,0$ proc. per metus.

2009–2013 metais šalyje ir Švenčionių rajone migracijos saldo išlieka neigiamas, didžiausias išvykusiųjų skaičius tiek visoje Lietuvoje, tiek Švenčionių rajone pastebimas 2010 m.

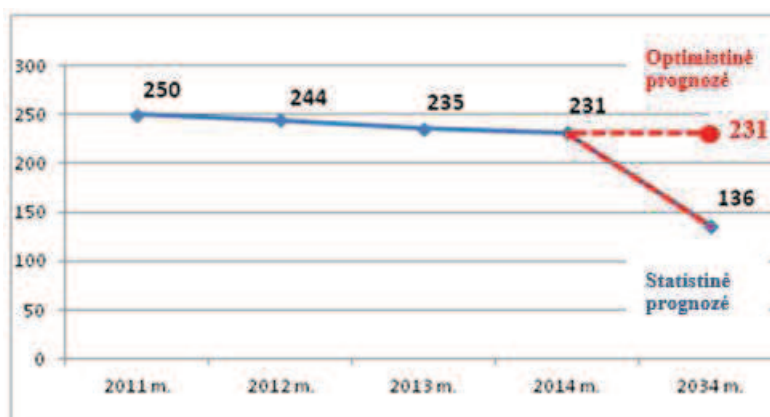
3.1.3 lentelė. Migracijos saldo 2009–2013 m.

Teritorija	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Lietuvos Respublika	-32013	-77944	-38178	-21257	-16807
Švenčionių rajonas	-216	-358	-225	-285	-222

Migracijos analizė Kaltanėnų miestelyje yra sudėtinga, nes Statistikos departamentas prie LRV neapskaito žmonių gyvenamosios vietos pakeitimus pagal smulkius gyvenamuosius vienetus. Tikėtina, kad miestelyje šis skaičius yra mažesnis. Ateinantiems 10-20 metų prognozuojamos optimistinės migracijos saldo (m) tendencijos:

Optimistinės tendencijos, $m = 0,0$ proc. per metus.

Remiantis natūralaus prieaugio ir migracijos saldo prognozėmis, 2034 m. tikėtinas optimistinis Kaltanėnų miestelio gyventojų skaičius galėtų sudaryti apie 231 gyv., įvertinant tendencijas statistiškai – apie 136 gyv. (žr. 3.1.5 pav.).

P a s i ū l y m a s: Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrasis planas rengiamas prognozuojamam 231 gyventojų skaičiui.

3.2. ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS, KULTŪROS, ŠVIETIMO, RELIGINĖS IR VALDŽIOS, SAVIVALDOS ĮSTAIGOS

3.2.1. Asmens sveikatos priežiūros įstaigų tinklas

Švenčionių rajono gyventojų sveikatos būklė nesiskiria nuo susiklosčiusios situacijos visoje šalyje. Kaip Lietuvoje, taip ir Švenčionių rajone, ir Kaltanėnų miestelyje demografinė situacija – mažėjantis natūralus prieaugis miestelyje, rodantis santykinai didesnę vyresnio amžiaus gyventojų skaičių, – sąlygoja negerėjančius sveikatos rodiklius. Dėl šios priežasties svarbu užtikrinti kuo efektyvesnes sveikatos apsaugos paslaugų teikimo priemones, geresnes prieinamumo sąlygas.

Kadangi pirminės sveikatos įstaigų užduotis spręsti daugumą asmens sveikatos problemų, šių įstaigų reikšmė ir teikiamų paslaugų kokybė yra labai svarbus faktorius geresniems sveikatos priežiūros rezultatams siekti. Pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas Kaltanėnuose gyventojams teikia Kaltanėnų ambulatorija.

3.2.1. lentelė. Pirminės sveikatos priežiūros įstaigų tinklas Kaltanėnų miestelyje

Įstaigos pavadinimas	Adresas
<i>Teikiančios pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas</i>	
Kaltanėnų ambulatorija	Nepirių g. 10, Kaltanėnai

Kaltanėnų ambulatorijoje paslaugas teikia 2 gydytojai: vidaus ligų (priėmimas antradieniais, po pietų) ir šeimos (priėmimas ketvirtadieniais, iki pietų). Pagal Kaltanėnų ambulatorijos statistinius duomenis per 2013 metus įstaigoje apsilankė 1102 gyventojai, per mėnesį apie 92 gyventojai. Kitas paslaugas gyventojai gauna Švenčionių rajono pirminės sveikatos priežiūros centre, esančiame Švenčionių mieste.

3.2.2. Švietimo įstaigų tinklas

Valstybinės švietimo strategijos 2013-2022 metų projekte numatyta valstybės ir visuomenės pastangomis sukurti efektyvumo, prieinamumo ir kokybės reikalavimus atitinkantį mokyklų tinklą. Švietimo įstatymas įpareigoja savivaldybes turėti pakankamą pradinio, pagrindinio, vidurinio ir neformaliojo švietimo programų tiekėjų tinklą, todėl pastarųjų metų savivaldybių tikslas švietimo srityje – švietimo įstaigų tinklo pertvarka racialesnių lėšų panaudojimo bei mokslo efektyvumo pagrindu. Mažėjantis mokinių skaičius turi įtakos mokyklų skaičiui, bendrojo lavinimo įstaigų tinklo optimizavimui – 2003-2011 metais Lietuvoje mokyklų skaičius buvo mažinamas ir Kaltanėnų miestelyje mokykla buvo uždaryta.

Kaltanėnų miestelyje iki 2008 m. rugsėjo 1 d., adresu Mokyklos g. 17, veikė Kaltanėnų pradinė mokykla, šiai mokyklai buvo virš 200 metų. Švenčionių rajono savivaldybės tarybos sprendimu nuo 2008 m. rugsėjo 1 d. Kaltanėnų pagrindinė mokykla pertvarkyta į pradinę mokyklą pakeičiant pavadinimą į Švenčionių rajono Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centrą.

2010–2011 mokslo metus Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centras pradėjo turėdamas po vienerių metų pertraukos ikimokyklinio ugdymo grupę, kurią lankė 6 vaikai (1 iš jų ugdomas pagal priešmokyklinio ugdymo programą), jungtose pradinėse 2 (1 mokinys) ir 3 (3 mokiniai) klasėse mokėsi 4 mokiniai.

Nuo 2013 m. rugsėjo mėn. centre nebeliko pradinių klasių, todėl trys mokiniai mokslus pratęsė Švenčionių r. Švenčionėlių progimnazijoje.

3.2.3. Kultūros įstaigos

Kaltanėnų miestelyje veiklą vykdo Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centras, Kaltanėnų kaimo biblioteka-filialas, Kaltanėnų kaimo klubas-filialas.

3.2.2. lentelė. Kaltanėnų miestelio kultūros įstaigos

	Įstaigos pavadinimas	Adresas
1.	Švenčionių rajono Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centras	Mokyklos g. 17, Kaltanėnai

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

2.	Švenčionių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos, Kaltanėnų kaimo biblioteka-filialas	Kaltanėnų kaimas, Kaltanėnų paštas
3.	Švenčionėlių miesto kultūros centro, Kaltanėnų kaimo klubas-filialas	Mokyklos g. 17, Kaltanėnai

Švenčionių rajono **Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centro** veikla:

- vaikų vasaros poilsio bei vaikų ir jaunimo stovyklos ištikus metus;
- įvairūs kultūriniai, pažintiniai renginiai mokiniams ir jaunimui;
- jaunimo laisvalaikio užimtumo organizavimas (sporto salėje, sunkiosios atletikos įrenginių salėje, biliardinėje, VIPT);
- seminarai mokytojams;
- projektai;
- konkursai bei parodos;
- maitinimo, apgyvendinimo, sporto ir turizmo įrangos nuomos bei kt. paslaugos.

Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centro internetinėje svetainėje, rajoninėje spaudoje teikiama informacija apie centro atliekamą veiklą: organizuotus renginius, stovyklas, vykdomus projektus ir pan.

Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centras kiekvienais metais organizuoja daug renginių suburiančių Švenčionių, Ignalinos, Utenos, Rokiškio rajono gyventojus – organizuoja seminarus, stovyklas, pažintinės veiklos renginius, įvairius renginius mokiniams ir jaunimui, turistinius žygius, ekskursijas, parodas. Pvz. 2013 m. Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centre organizuoti trys turizmo renginiai (43 dalyviai), trys susitikimai - pristatymai (60 dalyvių), dvi ekskursijos (62 dalyviai), du seminarai (72 dalyviai), dvejios sporto varžybos jaunimui (84 dalyviai), du pažintinės veiklos renginiai (55 dalyviai), trys turizmo renginiai (43 dalyviai), keturi adventiniai renginiai (67 dalyviai), viena kalėdinė akcija (21 dalyvis), taip pat organizuoti įvairūs kiti renginiai (117 dalyvių). Be to, buvo vykdomos trys edukacinės programos (žvakių liejimas senuoju pylimo būdu bei liejimas formose, juostų audimas vijimo būdu bei meduolių kepimas ir puošimas), kurios dažnai buvo integruojamos į įvairių tipų stovyklų bei adventinių renginių programas. Vykdomų renginių spektras nuolat keičiasi.

2013 m. centre stovyklavo 767 dalyviai (žr. 3.2.1 pav.).

Eil. Nr.	Data	Stovyklos pavadinimas	Dalyvių skaičius
1.	2013 m. vasario 18-19 d.	Žiemos stovykla	11
2.	2013 m. gegužės 10-12 d.	Stovykla „Knyga neša laisvę“	54
3.	2013 m. birželio 3-7 d.	Vaikų vasaros poilsio stovykla „Gamtos karalystėje“	21
4.	2013 m. birželio 9-12 d.	Kūrybinė stovykla „Šok su vasara“	23
5.	2013 m. birželio 13-21 d.	Stovykla „Vėjavaikis“	22
6.	2013 m. birželio 17-18 d.	Keliaujanti stovykla.Takelis „Tik-ėjimas“	30
7.	2013 m. birželio 21-30 d.	Vaikų vasaros poilsio stovykla „Sveikatos gurkšnis“	52
8.	2013 m. liepos 1-10 d.	Vaikų vasaros poilsio stovykla „Sveikatos gurkšnis“	66
9.	2013 m. liepos 11-20 d.	Vaikų vasaros poilsio stovykla „Pažink ir saugok“	65
10.	2013 m. liepos 21-30 d.	Vaikų vasaros poilsio stovykla „Sveikatos gurkšnis“	32
11.	2013 m. liepos 22-26 d.	Tarptautinė jaunimo stovykla „Rytų Aukštaitijos tradicinės kultūros, amatų ir gamtos pažinimas“	30
12.	2013 m. rugpjūčio 3-5 d.	Utenos sveikuolių klubo „Gija“ sveikatingumo stovykla	30
13.	2013 m. rugpjūčio 5-9 d.	Kūrybinė stovykla „Domino“	50
14.	2013 m. rugsėjo 8-9 d.	Projekto „Draugaukime. Pažinkime. Džiankimės“ stovykla	28
15.	2013 m. spalio 4-6 d.	Žolmėčių akademijos organizuota „Šermukšnelės“ sulčių pasninko stovykla-mokykla	28
16.	2013 m. spalio 11-13 d.	Šokių kolektyvų projekto „Bus smagu“ stovykla	62
17.	2013 m. spalio 19-20 d.	Savaitgalio stovykla	12
18.	2013 m. spalio 26-27 d.	Savaitgalio stovykla	15
19.	2013 m. spalio 28-29 d.	Nalšios muziejaus stovykla „Kelijanti etnomokykla“	60
20.	2013 m. lapkričio 15-16 d.	Savaitgalio stovykla	26
21.	2013 m. lapkričio 16-17 d.	Savaitgalio stovykla	15
22.	2013 m. gruodžio 7-8 d.	Savaitgalio stovykla	15
23.	2013 m. gruodžio 27-31 d.	Žiemos stovykla	20

3.2.1 pav. Švenčionių rajono Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centro lankytojai 2013 m.

2013 m. vykdant projektą „Daugiafunkcinio ugdymo centro steigimas Kaltanėnų miestelyje“, lapkričio mėn. duris atvėrė Dienos centras, siūlantis įvairias popamokinės veiklos ir laisvalaikio užimtumo veiklas vaikams ir jaunimui. 2013 m. sporto salėje krepšinį žaidė 1491 lankytojas, biliardą žaidė 302 lankytojai, sunkiosios atletikos įrenginiais naudojosi 64 lankytojai. Taip pat buvo teikiamos apgyvendinimo, patalpų nuomos ir maitinimo paslaugos.

Taip pat centre galima apsisistoti nakvynei ir pavalgyti.

Didelę reikšmę miesto bendruomenės kultūriniam gyvenimui turi bibliotekos. Kuriasi nauja, žiniomis pagrįsta visuomenė, keičiasi žmonių požiūris į darbą, mokslą, karjerą bei auga rajono bendruomenės reikalavimai bibliotekoms.

Kaltanėnų kaimo biblioteka-filialas įsteigtas 1940 m. Biblioteka dirba darbo dienomis ir teikia šias paslaugas: knygų ir periodinių leidinių skolinimas, leidinių užsakymai iš kitų bibliotekų (TBA), internetas, kompiuterio Word paslauga, informacijos paieška, renginiai. Bibliotekoje projektas "Bibliotekos pažangai" įrengė 2 kompiuterizuotas darbo vietas vartotojams.

Lyginant paskutinių dviejų metų apsilankymų skaičių Kaltanėnų bibliotekoje, susidomėjimas šia įstaiga nemažėjo, o tik augo (žr. 3.2.3 lentelę).

3.2.3 lentelė. Kaltanėnų bibliotekos suvestiniai duomenys 2012–2013 m.

	2012 m.	2013 m.
Dokumentų fondas fiz.vnt.	5718	5782
Dokumentų išduotis fiz.vnt.	7170	6999
Skaitytojų skaičius	220	214
Apsilankymų skaičius	2943	2584

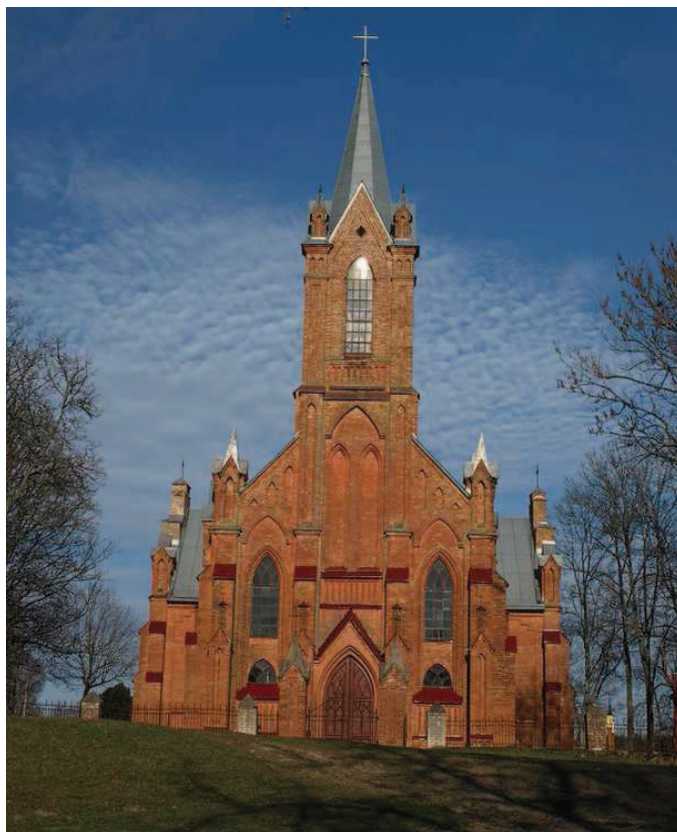
Informacijos šaltinis: www.svencioniuvb.lt, Kaltanėnų kaimo biblioteka-filialas

Kaltanėnų kaimo klubas-filialas organizuoja laisvalaikį ir pramogas.

Kaltanėnų seniūnijos pateiktais duomenimis pagrindinės miestelio šventės vyksta šalia bažnyčios esančiame sode (Geležinkelio g.), pvz. „Medžiotųjų šventė“.

3.2.4. Religinės įstaigos

Kaltanėnų Švč. Mergelės Marijos Angeliškosios parapijos bažnyčia stovi Kaltanėnuose, kairiajame Žeimenos krante. Pastatyta 1909 m. Bažnyčia neogotikinė, stačiakampio plano, vienabokštė (žr. 3.2.2 pav.). Vidus 3 navų. Šventoriaus tvora metalinė, su mūriniais stulpais.

3.2.2 pav. Kaltanėnų Švč. Mergelės Marijos Angeliškosios parapijos bažnyčia

3.2.5. Valdžios, savivaldos įstaigos

Remiantis interneto portalų pateikiamais duomenimis, svarbios miesteliui valdžios, savivaldos ir asociacijų įstaigos pateiktos 3.2.4 lentelėje.

3.2.4 lentelė. Kaltanėnų miestelio valdžios, savivaldos įstaigos

Eil. Nr.	Pavadinimas, buveinės adresas	Adresas
1.	Kaltanėnų seniūnija	Švenčionėlių g. 34, Kaltanėnai
2.	Kaltanėnų paštas	Švenčionėlių g. 34, Kaltanėnai
3.	Kaltanėnų girininkija	Švenčionėlių g. 2, Kaltanėnai

3.3. BŪSTAS

Svarbiausias apsirūpinimo būstu rodiklis – naudingas plotas, tenkantis vienam gyventojui. Naudingojo ploto, tenkančio vienam gyventojui dydis yra tas indikatorius, pagal kurį galima išvesti tiesioginę priklausomybę naujų ir konvertuojamų plėtros teritorijų poreikiui. Kadangi nėra duomenų apie gyvenamąjį fondą Kaltanėnų miestelyje, skaičiuojamasis gyvenamojo fondo rodiklis priimamas pagal rajono vidurkį (žr. 3.3.1 lentelę). Švenčionių rajone per paskutinius 10 metų apsirūpinimo būstu lygis nuo 24,4 kv.m/gyv. išaugo iki 34,8 kv.m/gyv. 2010 m., t.y. išaugo 30 % Toks apsirūpinimo būstu augimas buvo susijęs su gyvenamojo fondo augimu ir gyventojų skaičiaus mažėjimu.

3.3.1 lentelė. Naudingas plotas tenkantis 1 gyventojui, m²

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lietuvos Respublika									
23,9	24,6	25,1	25,6	26,2	26,4	27,8	28,4	28,9	29,5
Vilniaus apskritis									
23,9	24,8	25,0	25,6	26,2	25,7	26,5	27,3	27,7	28,1
Švenčionių rajonas									
29,5	30,6	31,2	31,8	32,3	30,9	31,9	32,9	33,5	34,8

Gyvenamas fondas apskaitomas pagal nuosavybės formas ir jo buvimo vietą. Prie gyvenamojo fondo nepriskiriami vasarnamiai, medžiotojų nameliai, poilsiavietės, poilsio namai, sanatorijos, sodo nameliai ir kiti pastatai skirti laikinam gyvenimui. Statistikos departamento duomenimis, 2013 m. Švenčionių rajono gyvenamasis fondas sudarė 914,6 tūkst. m² (2012 m. rajone gyvenamasis fondas buvo kiek didesnis – 899,2 tūkst. m²). Kaltanėnų seniūnijos duomenimis 2014 m. pradžioje miestelyje gyveno 231 gyventojas. Kadangi nėra duomenų apie gyvenamąjį fondą, Kaltanėnų miestelio išvestinis gyvenamasis fondas skaičiuojamas pagal rajono gyvenamojo fondo rodiklį vienam gyventojui (žr. 3.3.2 lentelę).

3.3.2 lentelė. Gyvenamasis fondas 2011-2013 m. (tūkst. m²)

Teritorija	Gyvenamasis fondas 2011 m. pabaigoje/ tūkst. m ²	Gyvenamasis fondas 2012 m. pabaigoje/ tūkst. m ²	Gyvenamasis fondas 2013 m. pabaigoje/ tūkst. m ²
Lietuvos Respublika	85190,4	85809,3	86824,5
Vilniaus apskritis	22022,4	22370,2	22613,9
Švenčionių rajonas	901,8	899,2	914,6
<i>Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV</i>			
Kaltanėnų miestelis			39,59

Lyginant Lietuvos, Vilniaus apskrities ir Švenčionių rajono rodiklius pagal naudingąjį plotą, tenkantį vienam gyventojui, vienam rajono gyventojui tenkantis naudingasis plotas yra beveik 18 % didesnis už šalies vidurkį ir 24 % didesnis už apskrities vidurkį. Visose minėtose teritorijose pastebima naudingojo ploto didėjimo tendencija.

IŠVADOS:

1. Pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas Kaltanėnų gyventojams teikia viena įstaiga – Kaltanėnų ambulatorija. Ši įstaiga tenkina Kaltanėnų miestelio gyventojų poreikius.
2. Mažėjantis mokinių skaičius turi įtakos mokyklų skaičiui, bendrojo lavinimo įstaigų tinklo optimizavimui – 2003-2011 metais Lietuvoje mokyklų skaičius buvo mažinamas ir Kaltanėnų miestelyje mokykla uždaryta.
3. Kultūros įstaigų tinklą Kaltanėnų miestelyje sudaro Švenčionių rajono Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centras, Švenčionių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos, Kaltanėnų kaimo biblioteka-filialas, Švenčionėlių miesto kultūros centro, Kaltanėnų kaimo klubas-filialas. Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centras organizuoja daug renginių suburiančių Švenčionių,

Ignalinos, Utenos, Rokiškio rajono gyventojus – organizuoja seminarus, stovyklas, pažintinės veiklos renginius, įvairius renginius mokiniams ir jaunimui, turistinius žygius, ekskursijas, parodas. Taip pat centre galima apsistoti nakvynei, pavalgyti ir pasportuoti (krepšinis, biliardas, aerobikos užsiėmimai, sunkioji atletika).

4. Nesant rodiklių kiekybinės išraiškos Kaltanėnų miestelio mastu, daroma prielaida, kad naudingojo ploto, tenkančio vienam Kaltanėnų gyventojui, apimtis panaši į Švenčionių rajono rodiklius, t.y. manytina, kad vienam Kaltanėnų gyventojui tenka apie 34,8 m² naudingojo ploto. Švenčionių rajono rodikliai yra beveik 18 % didesni už šalies vidurkį ir 24 % didesni už apskrities vidurkį.
5. Kadangi nėra duomenų apie gyvenamąjį fondą, Kaltanėnų miestelio išvestinis gyvenamasis fondas skaičiuojamas pagal rajono gyvenamojo fondo rodiklį vienam gyventojui ir sudaro 39,59 tūkst. m².

4. EKONOMINĖ APLINKA

4.1. PAGRINDINĖS ŪKIO ŠAKOS

4.1.1. Žemės ūkis ir statyba

Remiantis Kaltanėnų seniūnijos, verslo katalogų www.imones.lt bei www.visalietuva.lt, VĮ „Registru centras“ duomenimis, Kaltanėnų miestelyje nėra pramonės įmonių, yra tik 1 įmonė užsiimanti statyba. Ūkininkų ūkiai išsidėstę gretimuose kaimuose.

4.1.1 lentelė. Žemės ūkio ir statybos įmonės Kaltanėnų miestelyje ir už jo ribų

Eil. Nr.	Pavadinimas, buveinės adresas	Adresas	
1.	Ūkininko M. Rokicko ūkis	Ožkinių k.	Žemės ūkis
2.	Ūkininko B. Ignatonio ūkis	Už miestelio ribų	Žemės ūkis
3.	UAB „Melstat“	Mokyklos g. 7, Kaltanėnai	Kelių tiesimas, tiltų statyba, remontas

Duomenų šaltinis: www.imones.lt, www.visalietuva.lt, VĮ „Registru centras“

4.1.2. Prekyba

Kaltanėnų miestelyje yra tik 1 maisto prekių parduotuvė, kuri tenkina gyventojų poreikius.

4.1.2 lentelė. Prekybos objektai Kaltanėnų miestelyje

Eil. Nr.	Pavadinimas, buveinės adresas	Adresas	Veikla
1.	Parduotuvė, UAB „Vaikara“	Švenčionėlių g. 29, Kaltanėnai	Maisto prekės, gėrimai, kasdienės prekės, mažmeninė prekyba

Duomenų šaltinis: www.imones.lt, www.visalietuva.lt, VĮ „Registru centras“

4.1.3. Paslaugos gyventojams

Kaltanėnų miestelyje paslaugas teikia veterinarijos klinika, Utenos g. veikia degalinė.

4.1.3 lentelė. Paslaugas teikiančios įmonės Kaltanėnų miestelyje

Eil. Nr.	Pavadinimas, buveinės adresas	Adresas	Veikla
1.	A. Breidoko veterinarinė klinika	Sodo g. 20, Kaltanėnai	Veterinarijos gydytojo paslaugos
3.	UAB „Luktarna“	Utenos g. 1, Kaltanėnai	Degalinė

Duomenų šaltinis: www.imones.lt, www.visalietuva.lt, VĮ „Registru centras“

4.1.4. Apgyvandinimo, maitinimo ir kitos paslaugos

Kaltanėnų miestelyje teikiamos paslaugos orientuotos į turizmo veiklą. Miestelyje ir aplink jį nemažai kaimo turizmo sodybų teikiančių apgyvendinimo ir maitinimo, aktyvaus laisvalaikio praleidimo paslaugas.

4.1.4 lentelė. Apgyvandinimo, maitinimo ir kitas paslaugas teikiančios įmonės

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

Eil. Nr.	Pavadinimas, buveinės adresas	Adresas	Veikla
1.	K. Lipinsko šašlykinė, II	Molėtų g. 1, Kaltanėnai	Maitinimo paslaugos
2.	A. Prunskuvienės kaimo turizmo sodyba „Prie Žeimenos“	Švenčionėlių g. 24, Kaltanėnai	Maitinimo ir apgyvendinimo paslaugos (svečiams įrengta 17 kambarių, viso 50 vietų). Yra pirtis, pobūvių salė, teikiamas maistas, dviračių, valčių ir kitų turizmo priemonių nuoma.
3.	Kaimo turizmo sodyba „Elenutės namai“	Berniūnų k., Švenčionių rajonas	Apgyvendinimo paslaugos (5 kambariai, 23 miegamos vietos). Ekstremalios pramogos, pirtys, sportas, aktyvus laisvalaikis, vandens pramogos
4.	Kaimo turizmo sodyba „Žeimenos vingis“	Kalno g. 12, Kuklių k.	Apgyvendinimas įvairaus dydžio apartamentuose (42 miegamos vietos). Visos sodybos nuoma. Lauko tenisas. Krepšinis. Futbolas. Paplūdimio tinklinis. Dviračiai. Baidarių nuoma su transportavimu. Pirtis. Pobūvių organizavimas grupėms iki 100 žmonių. Konferencijų organizavimas.
5.	Poilsio ir renginių centras „Ežerinis“	Obelų rago k., Švenčionių rajonas	Visoje sodyboje yra galimybė apgyvendinti iki 64 žmonių. Poolas (biliardas), oro ritulys, stalo tenisas, smiginis, Badmintonas, tinklinis, vaikų žaidimų aikštelė, dviračiai, žvejyba, pavėsinės, karšto vandens kubilas, pirtis, valtys, moto valtys.
6.	Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centras	Mokyklos g. 17, Kaltanėnai	Maitinimo ir apgyvendinimo paslaugos, stovyklos, pažintinė veikla, edukacija, ekskursijos, žygiai, sporto įrangos nuoma, turistinis inventorių.
7.	Locija, V. Grigo baidarių nuoma	Sodo g. 1A, Kaltanėnai	Baidarių nuoma, nakvynė nameliuose, stovyklavietę, pirtis
8.	Aukštaitijos baidarės, R. Baranausko II	Šakališkės k., Švenčionių rajonas	Dviečių, triviečių baidarių nuoma. Dažasvydis. Pirtis ant ratų. Transportavimo paslaugos. Stovyklavietė.
9.	Tautodailininkės R. Breidokienės sodyba	Sodo g. 20, Kaltanėnai	Amatai

IŠVADOS:

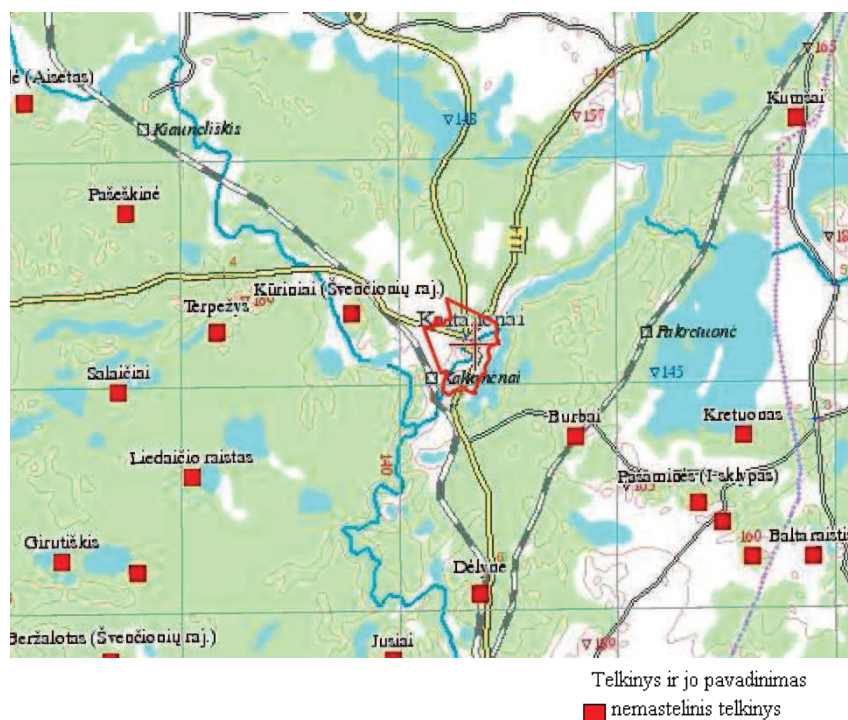
1. Kaltanėnų miestelyje nėra pramonės įmonių, yra tik 1 įmonė užsiimanti statyba. Ūkininkų ūkiai išsidėstę gretimuose kaimuose.
2. Kaltanėnų miestelyje yra tik 1 maisto prekių parduotuvė, kuri tenkina gyventojų poreikius.
3. Šiuo metu pagrindiniai miestelio konkurenciniai pranašumai, tai paslaugos orientuotos į turizmo veiklą. Siekiant didinti turistų srautus Kaltanėnuose, būtina pritaikyti kultūros paveldo objektus turistų reikmėms bei didinti teikiamų pramogų ir laisvalaikio paslaugų įvairovę.

5. GAMTINĖ APLINKA

5.1. NAUDINGOSIOS IŠKASENOS

Lietuvos geologijos tarnybos pateiktoje informacijoje naudingųjų iškasenų išteklių yra suskirstyti pagal geologinio tyrimo etapų rezultatus (ištyrimo laipsnį) į sekančias kategorijas: detaliai išžvalgyti išteklių (DŽ), parengtinai išžvalgyti išteklių (PŽ) ir prognoziniai išteklių (spėjami ir aptikti). Realų naudingųjų išteklių potencialą sudaro detaliai išžvalgyti telkiniai, o parengtinai išžvalgyti ir prognoziniai išteklių – rezervas ateičiai. Pagal Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymą naudoti (eksploatuoti) galima tik detaliai išžvalgytus išteklius, šie išteklių įrašyti į Naudingųjų išteklių balansą.

Pagal Lietuvos geologijos tarnybos 2014 m. duomenis, į Kaltanėnų miestelio teritoriją nepatenka naudingųjų iškasenų telkiniai ar perspektyvūs plotai.

5.1.1. pav. Naudingųjų iškasenų telkiniai

Informacijos šaltinis: Valstybinė geologinės informacijos sistema, www.lgt.lt

Informacija apie Kaltanėnų miestelio apylinkėse esančius naudingųjų iškasenų telkinius (išteklių rūšį, telkinio pavadinimą, geologinį ištyrimumą, išteklių kiekį, būklę) teikiama 5.1.1 lentelėje (teritorinė lokalizacija 5.1.1 pav.).

5.1.1 lentelė. Kaltanėnų miestelio apylinkių naudingųjų iškasenų telkiniai

Identifikavimo kodas	Pavadinimas	Naudingųjų iškasenų rūšis	Geologinis ištirtumas	Ištekliai, tūkst.m ³	Būklė	Atstumas nuo Kaltanėnų miestelio ribų iki telkinio, km
1112	<i>Kūriniai</i>	Durpės	Dž ¹	2210	nenaudojamas	~ 1,3
1360	<i>Burbai</i>	Smėlis	Dž ¹	308	naudojamas	~ 2,5
1371	<i>Dėlynė</i>	Žvyras	Pž ²	220	nenaudojamas	~ 4,5
1372	<i>Terpėžys</i>	Žvyras	Pž ²	120	nenaudojamas	~ 4,9
1363	<i>Pašaminės (I sklypas)</i>	Molis	Dž ¹	2418 1269	nenaudojamas	~ 5,3
1375	<i>Jusiai</i>	Smėlis	Pž ²	3800	nenaudojamas	~ 5,4
1113	<i>Kretuonas</i>	Durpės	Pž ²	992	nenaudojamas	~ 5,5
1130	<i>Liedaičio raistas</i>	Durpės	Pž ²	1054	nenaudojamas	~ 5,5
1363	<i>Pašaminės (II sklypas)</i>	Molis	Dž ¹	496	nenaudojamas	~ 6,3

¹- Dž - detaliai išžvalgyti ištekliai; ²- Pž - parengtiniai išžvalgyti ištekliai

5.2. GEOMORFOLOGINIAI PAVIRŠIAUS YPATUMAI

Švenčionių rajono reljefas kalvotas. Svarbiausi šio krašto geomorfologiniai savitumai – aukšta padėtis virš jūros lygio (vidutiniškai 160–175 m) ir ryškus kalvotumas. Apie pusę rajono teritorijos sudaro kalvotos aukštumos, kita pusė yra banguota arba lygi. Rytiniai rajono pakraščiai yra Aukštaičių, vidurys – Švenčionių aukštumose (aukščiausias taškas (250 m) – Girdžiuliškės kalnas). Švenčionių aukštuma iškilesnė nei Aukštaičių. Ji panaši į didelį kalvagūbrį (jo ketera daug kur siekia 200 m virš jūros lygio) ir tęsiasi iš šiaurės vakarų į pietryčius. Arčiau Ignalinos yra aukščiausios rajono teritorijoje viršukalvės, Stuglių, Šilinės, Stanislavavo, Bačkininkų apylinkėse iškylančios apie 230 m. Aukštumas skiria Žeimenos lyguma, rytuose prieina Dysnos žemuma. Tokio pobūdžio reljefas palankus teršalų sklaidai ir nesudaro sąlygų jiems kauptis. Nagrinėjamai teritorijai būdingas gan lygus paviršiaus reljefas.

5.3. KLIMATINĖS SĄLYGOS

Kaltanėnų miestelio, kaip ir Švenčionių rajono teritorijos, orus didele dalimi nulemia geografinė padėtis – teritorija labiausiai nutolusi nuo jūros bei aukštakai virš jos iškilusi. Čia daugiau žemyniškas klimatas. Metinis oro temperatūros svyravimas apie 24° (pajūryje yra 20°) ribose. Metinis saulės radiacijos kiekis čia taip pat didesnis už Lietuvos vidutinį. Dažnesni vėjai iš pietų ir pietvakarių, štorminių – mažiausiai. Šaltesnės žiemos: sausio vidutinė temperatūra - 6,1° (pajūryje - 3°). Drėgmės požiūriu šis Lietuvos kampas gerokai sausesnis nei Žemaičių aukštumos, kur per metus iškrenta vidutiniškai apie 850 mm kritulių. Čia jų teiškrenta apie 607 mm. Sniego danga šiame regione storiausia, vidutiniškai 30 - 40 cm, ir laikosi jis ilgiau – apie 4 mėnesius. Oro kokybei didžiausią poveikį turi kritulių mažesnis kiekis lyginant su Lietuvos vidurkiu. Tačiau šis skirtumas nedidelis ir esminio poveikio oro taršos pokyčiams neturi.

5.4. HIDROGRAFINIS TINKLAS

Pro Švenčionių rajoną teka Žeimenos upė su intakais, pietine riba teka Neris, rytuose – Birvėta su intakais. Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje yra 284 ežerai, kurių bendras plotas 5632,1 ha. Tai sudaro apie 3 proc. Švenčionių rajono ploto. Kaltanėnų miestelį kerta Žeimenos upė, rytinė miestelio pusė ribojasi su Žeimenio ežeru (žr. 5.4.1 pav.).

5.4.1 pav. Kaltanėnų apylinkių hidrografinis tinklas

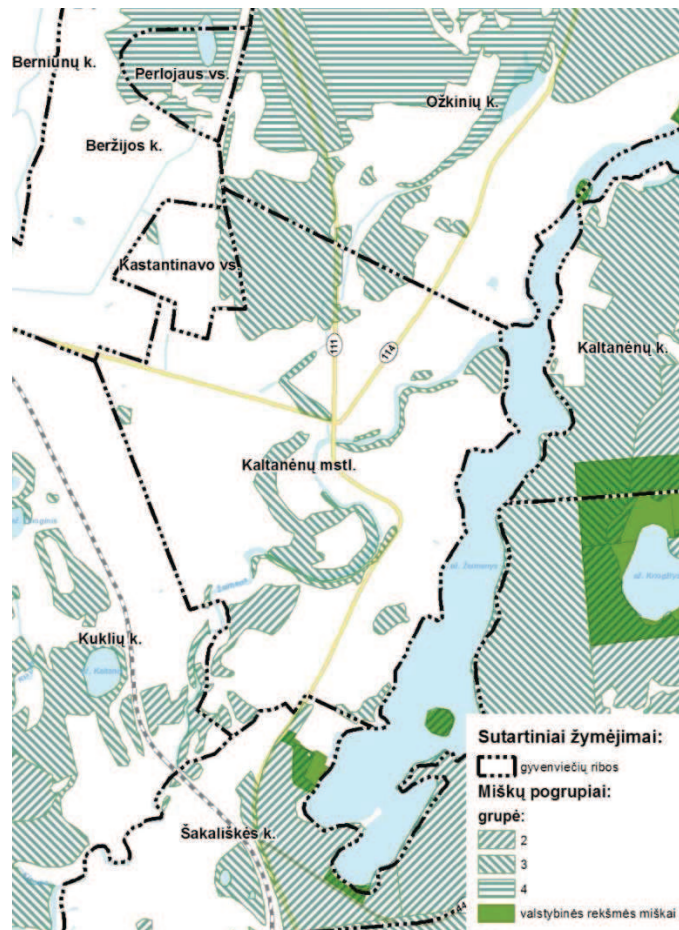
Žeimenos upė – vienas iš didesniųjų Neries intakų, ji teka Pietryčių lygumos viduriu (jos nuolydžio kryptimi). Žeimenos baseinas (F – 2792,7 km²) yra vienas iš ežeringiausių Lietuvoje, jame yra apie 550 ežerų, ežerėlių. Žeimenos debitas beveik visais metų laikais vienodas, upė visada pakankamai vandeningas Q (išstakoje iš Žeimenų ež. 6,5, ties Kaltanėnais – 6,8). Per visą 79,6 km ilgį Žeimena nukrenta 32,6 m (ΔH – 0,41). Visai nedidelis nuolydis yra pačios Žeimenos vidurupyje. Vagos plotis (m) aukštupyje 15 – 20, žemupyje 20 – 25, dominuojantis gylis 0,5 – 1,5 m. Pakrantėse sausi pušynai: vietos beveik visur tinkamos turistų stovykloms, nakvynei. Šia Lietuvos vandens turizmo arterija tinka plaukti bet kurio tipo laiveliais bei plaustais, visokio amžiaus ir fizinio pajėgumo turistams, taip pat ir pradedantiems.

Žeimenio ežeras didesnėje dalyje primena plačią upę, ištįsęs 12 km parko teritorija šiaurės–pietų kryptimi. Ežero plotas – 455 ha, jame yra 14 salų. Žeimenis, surinkęs beveik visų parko ežerų vandenį, Žeimenos upe plukdo juos į Nerį. Pietinė šio ežero dalis vietinių gyventojų vadinama Nepiriais. Ežero pakrantės vingiuotos, ypač praplėtėjusioje centrinėje dalyje. Sudėtingas ir ežero dugno pobūdis. Visame ilgyje pagilėjimai, daubos keičiasi su sekumomis ir salomis. Pastarųjų ežere – 9, daugiausia jų centrinėje dalyje. Bendras salų plotas – 8,3 ha. Giliausia ežero vieta plačiausioje dalyje – 23,5 m. Ežero pakrantės sausos, smėlėtos, apaugusios pušynais, ypač rytinės. Pakrantėse galima pailsėti, pakvėpuoti grynu oru, pasivaikščioti. Siaurose ežero dalyse jaučiamas vandens tekėjimas – plaukti lengviau.

Vadovaujantis LR piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymu (Žin.,1997, Nr.65 –1558) ir LR vandens įstatymu (Žin.,2003, NR.36- 1544) LR Vyriausybė yra patvirtinusi valstybinės reikšmės vidaus vandens telkinių sąrašą, į kurį yra įtraukti nagrinėjamoje teritorijoje esantys paviršinio vandens telkiniai: upė Žeimena, Žeimenio ežeras.

5.5. MIŠKAI

Mišakai, viena svarbiausių ekosistemų, pasižyminti turtingiausia augalijos, gyvūnijos ir grybijos rūšine įvairove. Miškai užima 53 proc. Švenčionių rajono teritorijos (Lietuvoje miškai užima 32 proc. visos teritorijos). Didžiausi – Labanoro giria, Pabradės, Adutiškio miškai. Valstybinės miškų tarnybos duomenimis Kaltanėnų miestelyje nėra valstybinės reikšmės miškų, artimiausi šių miškų masyvai – pietrytinėje Kaltanėnų pusėje, bet į Kaltanėnų miestelio administracines ribas patenka II (21 – draustinių miškai) ir III miškų grupės miškai (žr. 5.5.1 pav.).

5.5.1 pav. Kaltanėnų apylinkių miškai

Pagal ūkininkavimo tikslus, ūkininkavimo režimą ir pagrindinę funkcinę paskirtį miškai skirstomi į grupes:

II grupė – specialios paskirties miškai. Joje skiriami:

- 1) A – ekosistemų apsaugos miškai. Kraštovaizdžio, telmologinių, pedologinių, botaninių, miško genetinių, zoologinių, botaninių-zoologinių draustinių ir šių rūšių draustinių, esančių valstybiniuose parkuose bei biosferos monitoringo teritorijose, miškai, saugomų gamtos išteklių sklypų, priešeroziniai ir kiti miškai. Ūkininkavimo tikslas – išsaugoti arba atkurti miško ekosistemas ar atskirus jų komponentus. Stichinių arba biotinių veiksmų sudarkyti, blogos sanitarinės būklės medynai kertami neplynais arba plynais sanitariniais kirtimais. Gamtinę brandą pasiekę medynai gali būti kertami pagrindiniais neplynais kirtimais;
- 2) B – rekreaciniai miškai. Tai miško parkai, miestų miškai, valstybinių parkų rekreacinių zonų miškai, rekreaciniai miško sklypai ir kiti poilsiui skirti miškai. Ūkininkavimo tikslas – formuoti ir išsaugoti rekreacinę miško aplinką. Blogos sanitarinės būklės, sudarkyti stichinių arba biotinių veiksmų medynai kertami neplynais arba plynais sanitariniais kirtimais. Gamtinę

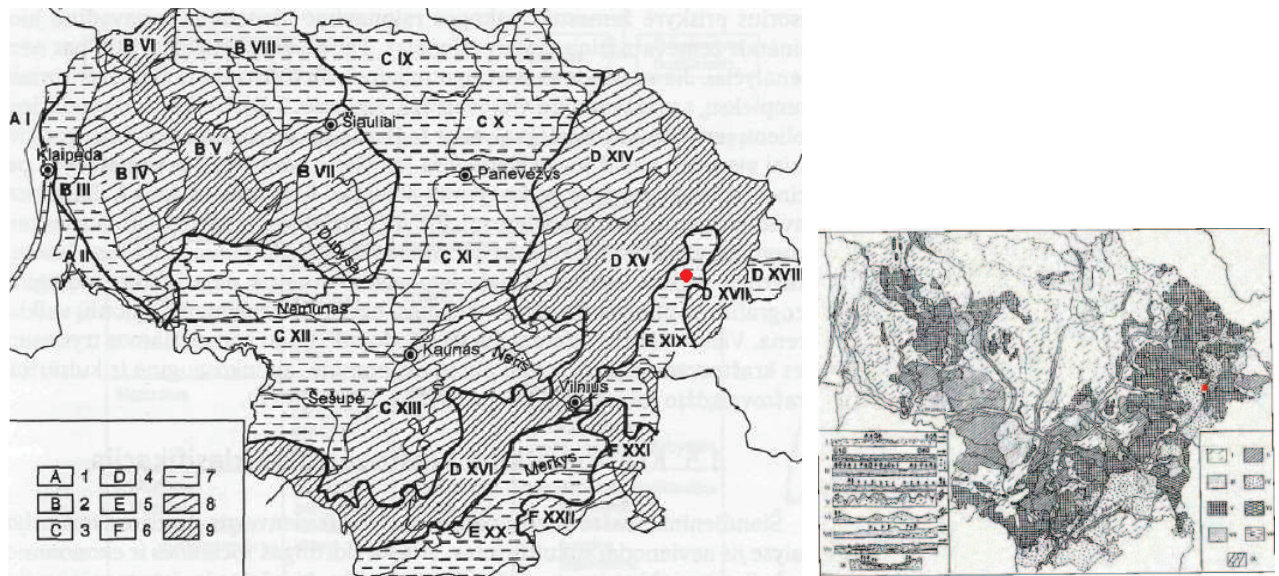
brandą pasiekę medynai gali būti kertami pagrindiniais neplynaus kirtimais. Leidžiami visų rūšių ugdymo, sanitariniai ir kraštovaizdžio formavimo kirtimai. Kertama ne poilsavimo sezono metu, išskyrus stichinių arba biotinių veiksnių sudarkytus medynus.

III grupė – apsauginiai miškai. Tai geologinių, geomorfologinių, hidrografinių, kultūrinių draustinių, šių rūšių draustinių, esančių valstybiniuose parkuose bei biosferos monitoringo teritorijose, miškai, apsaugos zonų ir kiti miškai. Ūkininkavimo tikslas – formuoti produktyvius medynus, galinčius atlikti dirvožemio, oro, vandens, žmogaus gyvenamosios aplinkos apsaugos funkcijas. Leidžiami neplyni ir nedidelio ploto (iki 5 hektarų) plyni, ugdymo bei sanitariniai kirtimai. Kaltanėnų miestelyje esančius miškus prižiūri Ignalinos urėdijos, Kaltanėnų girininkija.

5.6. ŽEMĖVAIZDIS

Atitinkamų geomorfologinių procesų suformuoti paviršiaus plotai, kurie skiriasi kraštovaizdžio komponentais – gruntu, reljefu, vidaus vandenimis, pažemio oru, dirvožemiu, augalija, gyvūnija ir kitais komponentais, yra vadinami žemėvaizdžiais. Kiekvienas žemėvaizdžio tipas turi tik jam būdingus gamtinius ryšius, pasižymi skirtingomis sąlygomis žmonių gyvenimui ir ūkinei veiklai, jų atžvilgiu turėtų būti taikomi diferencijuoti kraštotvarkos principai.

Kaltanėnų miestelis įsikūręs lygumų rajonuose, paskutinio apledėjimo zandrinių lygumų srityje, vieno žemėvaizdžio – prieledyninės upinės (zandrinės) lygumos zonoje (žr. 5.6.1 pav.).

5.6.1 pav. Lietuvos fizinis geografinis rajonavimas

1 - Baltijos duburio sritis, 2 - Kuršo-Žemaičių sritis, 3 - Pabaltijo žemumos sritis, 4 - paskutinio apledėjimo pakraštinių moreninių aukštumų sritis, 5 - paskutinio apledėjimo zandrinių lygumų sritis, 6 - priešpaskutinio apledėjimo moreninių aukštumų sritis, 7 – lygumų rajonai, 8 – plynaukščių rajonai, 9 – aukštumų rajonai

Prieledyninių upinių lygumų žemėvaizdis yra panašus į senovinių aliuvinių lygumų žemėvaizdį, bet skiriasi nuo jo pirmiausia dirvodarinės uolienos sudėtimi. Dėl skurdaus medžiaginio pamato čia negali augti vešli augalija, todėl biologinei produkcijai ir transpiracijai sunaudojama mažiau radiacijos, o didesnė jos dalis lieka pažemio atmosferai išildyti. Kritulių mažai susilaiko lajose, o drėgmė greitai susigeria į dirvą. Labai maža ir atvirų vandens baseinų, todėl gilių smėlių žemėvaizdyje vandeniui išgarinti sunaudojama vos pusė radiacinio balanso, tuo tarpu kai molingų gruntų plotuose - du trečdaliai. Dėl mažesnio santykinio oro drėgnumo naktį atviruose plotuose, ypač

tarpmiškėse, šilumos labai daug išspinduliuojama. Tai padidina paros temperatūrų skirtumą, ir tarpmiškių laukuose būna šalnos. Pavasarį jos čia užtrunka ilgiausiai. Anksčiau, negu kitur, šalnos prasideda ir rudenį.

Dėl greitesnio vandens filtravimosi į podirvį ir skurdesnės augalijos per metus šiame žemėvaizdyje išgaruoja drėgmės mažiau (apie 400 mm). Dėl gausaus maitinimo šaltinių vandenimis upių nuotėkis reguliarus.

Mažas kalcio kiekis medžiaginiame pamate, dirvožemyje, požeminiuose ir paviršiniuose vandenyse neigiamai veikia augaliją, gyvūniją ir net žmones. Fliuvioglacialinėms lygumoms būdingi smėlžemiai. Čia šilų medynai reti, žemės paviršius gerai apšviestas, bet žolė neauga, velėnėjimas nevyksta dėl skurdaus dirvožemio.

5.7. SAUGOMOS TERITORIJOS

Tikslu garantuoti gamtinių ir kultūros paveldo kompleksų bei objektų apsaugą, kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, biologinę įvairovę ir genetinį fondą, gamtos išteklių atkūrimą, sudaryti sąlygas pažintinei rekreacijai, moksliniams tyrimams ir aplinkos būklės stebėjimams, propaguoti gamtos paveldo ir kultūros paveldo vertybių apsaugą yra steigiamos saugomos teritorijos. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Saugomų teritorijų įstatymu „saugomų teritorijų“ sąvoka apibrėžiama taip – sausumos ir (ar) vandens plotai su nustatytais aiškiais ribomis, turintys pripažintą mokslinę, ekologinę, kultūrinę ir kitokią vertę ir kuriems teisės aktais nustatytas specialus apsaugos ir naudojimo režimas (tvarka).

Saugomų teritorijų sistemą sudaro:

- konservacinės apsaugos prioriteto teritorijos – rezervatai, draustiniai ir paveldo objektai;
- atkuriamosios apsaugos prioriteto teritorijos – atkuriamieji sklypai, genetiniai sklypai;
- ekologinės apsaugos prioriteto teritorijos – ekologinės apsaugos zonos;
- kompleksinės saugomos teritorijos – valstybiniai parkai (nacionaliniai ir regioniniai), biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijos (biosferos rezervatai ir biosferos poligonai), įsteigtos ir potencialios Europos ekologinio tinklo Natura 2000 teritorijos.

Gamtinio pobūdžio saugomas ir kitas ekologiškai svarbias teritorijas, užtikrinančias kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, į krašto tvarkymą subalansuojančią bendrą sistemą jungia gamtinis karkasas.

Konservacinės apsaugos prioriteto teritorijos

Kaltanėnų urbanistinis draustinis. Teritorijos plotas - 62,23 ha. Saugoma ir reprezentuojama istorinę Rytų Lietuvos miestelių raidą atspindinti Kaltanėnų miestelio planinė ir erdvinė struktūra su centrine stačiakampės formos aikšte, dvarvieta bei architektūrinėmis ir memorialinėmis vertybėmis (atkuriant ir formuojant būdingą erdvę).

Žeimenos botaninis-zoologinis draustinis. Teritorijos plotas - 320.55 ha. Saugomi raiškus Žeimenos slėnis ir retųjų augalų bei gyvūnų buveinės Žeimenos upėje, jos užliejamose pievose bei paslėnio miškuose.

Atkuriamosios apsaugos prioriteto teritorijos. Atkuriamųjų ir genetinių sklypų teritorijoje nėra.

Ekologinės apsaugos prioriteto teritorijos. Ekologinės apsaugos prioriteto teritorijoms priskiriama: 1) valstybinių parkų ekologinės apsaugos funkcinio prioriteto ir buferinės apsaugos

zonos; 2) gamtos ir kultūros vertybių buferinės bei fizinės apsaugos zonos; 3) vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrančių apsaugos juostos; 4) vandenviečių I, II ir III sanitarinės apsaugos juostos; 5) kelių, kapinių, gamybinių ir komunalinių bei infrastruktūros objektų sanitarinės apsaugos zonos. Ekologinės apsaugos zonos nustatomos užtikrinti ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą, išsaugoti gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio kompleksų ar objektų aplinką, izoliuoti juos nuo neigiamo veiklos poveikio, sumažinti neigiamą ūkinių objektų poveikį aplinkai ir žmogui.

Planuojamoje teritorijoje įsteigtos Aukštaitijos nacionalinio parko *funkcinio prioriteto zonos*. *Gamtos vertybių* planuojamoje teritorijoje nėra.

Lietuvos Respublikos Kultūros vertybių registre įrašyta 13 nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų, esančių Kaltanėnų miestelyje, dviem iš jų nustatytos *fizinės apsaugos zonos* (žr. plačiau 7 skyrių „Nekilnojamas kultūros paveldas“).

Vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrančių apsaugos juostos nustatomos vadovaujantis Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašu, patvirtintu LR aplinkos ministro 2007 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. D1-98. Kaltanėnų miestelio teritorijoje vandens telkinių apsaugos zonos nenustatytos.

Vandenviečių sanitarinės apsaugos juostos. Požeminių vandens telkinių (vandenviečių) sanitarines apsaugos zonas sudaro trys juostos, kurios nustatomos kiekvienai požeminio vandens vandenvietei atskirai, vadovaujantis požeminio vandens vandenviečių ir vandentiekio vamzdynų sanitarinių apsaugos zonų projektavimo ir priežiūros higienos normomis bei taisyklėmis. Lietuvos geologijos tarnybos duomenimis Kaltanėnuose yra 1 gėlo požeminio vandens vandenvietė. Vandenvietei nėra parengtas sanitarinių apsaugos zonų nustatymo projektas ir sanitarinės apsaugos zonos nėra nustatytos.

Planuojamoje teritorijoje nėra *gamybinių ir komunalinių objektų*, kurioms būtų nustatytos sanitarinės apsaugos zonos. Šią saugomų teritorijų sistemos kategoriją atstovauja infrastruktūros objektų apsaugos zonos.

Kompleksinės saugomos teritorijos

Aukštaitijos nacionalinis parkas. Nacionalinės reikšmės parkas. Teritorijos plotas - 41055,72 ha. Teritorijos įsteigimo pagrindas - LTSR Ministrų Tarybos 1974-03-29 nutarimas Nr. 124 (Žin., 1974, Nr. 11-98). Šiame parke siekiama išsaugoti rytinę Aukštaičių aukštumos dalį su dubaklonių ir palei juos plytinčių terasinių lygumų reljefo kompleksais, Žeimenos aukštupio hidrografinį kompleksą, savitas augalų bei gyvūnų bendrijas bei retas rūšis; akmens amžiaus gyvenvietes. Visa Kaltanėnų miestelio teritorija patenka į šį nacionalinį parką.

Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schema. Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schema parengta siekiant:

- Skatinti žmones lankytis nacionaliniame parke pažintiniais tikslais: autoturizmas, dviratininkų bei pėsčiųjų turizmas, vandens turizmas;
- Naudoti autoturizmui jau įrengtus turistinius kelius bei pritaikyti esamus bendrojo naudojimo automobilių kelius, miško bei lauko kelius, įrengti nacionaliniame parke specialius pažintinius autoturizmo maršrutus (didįjį ir mažąjį turistinius žiedus) bei Aukštaitijos regiono valstybinių parkų tranzitinę turizmo trasą;

- Tvarkyti kai kurias autoturistinių kelių atkarpas pagal planavimo schemas aiškinamajame rašte numatytas keturių tipų tvarkymo programas; nacionaliniame parke sukurti planavimo schemeje numatytą autoturizmo stovyklaviečių, kempingų ir sustojimo bei apžvalgos aikštelių sistemą;
- Suformuoti šiaurinėje ir pietinėje nacionalinio parko dalyse žiedinę turistinę dviratininkų bei pėsčiųjų takų sistemą - parengti detalius takų planus kai kuriems maršrutams ir takų atkarpoms, įrengti ir prireikus taisyti lieptus per upes ar ežerų protakas, gerinti sunkiai praeinamų vietų dangą, pastatyti reikiamus informacinius ženklus ir kitą įrangą, atlikti turistinių takų aplinkos kraštovaizdžio tvarkymo darbus;
- Tradiciniam vandens turizmui nacionaliniame parke toliau naudoti vietines ir tranzitines turistines vandens trasas, numatytas planavimo schemeje;
- Sukurti specializuotą stovyklaviečių ir sustojimo bei apžvalgos aikštelių sistemą dviratininkų bei pėsčiųjų ir vandens turizmui aptarnauti.

5.7.1 pav. Ištrauka iš Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemas

GAg – gyvenamosios paskirties apsauginio prioriteto sugriežtinto geokologinio tvarkymo gyvenviečių (apsauginės zonos, gamtinis karkasas) reglamentas:

- Vykdomos priemonės, užtikrinančios tinkamą ekologinę gyvenviečių būklę, jos gerinimą, bendrą aplinkos geokologinio stabilumo išsaugojimą ir palaikymą;
- Saugomi ir plečiami gyvenviečių ir jų artimiausios aplinkos želdiniai.

GKb – gyvenamosios paskirties konservacinio prioriteto atnaujinamojo (renovacinio) tvarkymo reglamentas:

- Vykdomi renovavimo, dalinio restauravimo ir rekonstravimo darbai - užtikrinamas tradicinės architektūros išsaugojimas imitacijomis su nedidele kopijų (kartais ir inovacijų) priemaiša;

- Neleidžiama keisti bendro gyvenvietės vaizdo ir tradicinio vizualinio jos ryšio su aplinka;
- Nekeičiamas esamas užstatymo pobūdis (tiek statant naujus, tiek rekonstruojant senus pastatus), taip pat būtina išlaikoma neužstatyta artima erdvė aplink gyvenvietes, orientuojamasi į mažaaukščius (paprastai vieno aukšto), su dvišlaičiu stogu, stačiakampio formos pastatus, imituojančius arba kopijuojančius tradicinę regiono architektūrą;
- Išsaugomi gyvenvietės želdiniai, ypač ne vaismedžiai;
- Visomis galimomis priemonėmis (perdažant, formuojant želdinius ir panašiai) mažinamas neigiamas vizualinis šiuo metu tokiose gyvenvietėse atsiradusių kosmopolitinės architektūros pastatų poveikis.

GŪp – gyvenamosios paskirties bendrojo pasyvaus (išlaikant esamą užstatymą) tvarkymo gyvenviečių reglamentas:

- Tvarkant išlaikyti esamą užstatymo pobūdį, nedaryti žymesnių pertvarkymų, apsiribojant daugiausia renovacinio tipo priemonėmis.

ŽAs – žemės ūkio paskirties apsauginių agrarinių, specializuoto apsauginio ūkininkavimo (vandenių, laukų, inžinerinių komunikacijų ir kultūrinių kompleksų apsaugos zonos), teritorijų reglamentas:

- Rekomenduojama ir skatinama ekologinė žemdirbystė;
- Draudžiama statyti dideles fermas (daugiau kaip 50 galvijų), šiltnamius (daugiau kaip 60 kv. metrų), trąšų, chemikalų ar naftos produktų sandėlius (daugiau kaip 10 tonų), technikos aikštes, degalines, pramonės įmones, rengti sąvartynus.

ŽŪt – žemės ūkio paskirties ūkinių agrarinių, tradicinio (įprasto) gamybinio ūkininkavimo, teritorijų reglamentas:

- Plėtojamas intensyvus tradicinis žemės ūkis, iš esmės nekeičiantis nusistovėjusios agrarinio kraštovaizdžio struktūros;
- Negalima žaloti reljefo, atidengti naujų karjerų, statyti stambių gamybos įmonių, darkančių kraštovaizdį inžinerinių kompleksų.

MAs – miškų ūkio paskirties apsauginių miškų, specializuoto apsauginio ūkininkavimo (vandenių, laukų, biotos, inžinerinių komunikacijų ir kultūrinių kompleksų apsaugos zonos), teritorijų reglamentas:

- Konkretūs ūkininkavimo tikslai ir bendras zonos reglamentas šiuose miškuose priklauso nuo kiekvienos zonos miško atliekamų svarbiausių apsauginių funkcijų.

Taip pat plečiant Kaltanėnų miestelį nustatyta jo neplėsti į šiaurę – į teritoriją tarp Žeimenos ežero ir Žeimenos upės ištakų bei į Ožkinių kaimo pusę, tam skirti teritoriją į pietvakarius – į Kuklių kaimo pusę.

Aukštaitijos nacionalinio parko apsaugos reglamentas. Šiame reglamente nustatyti reikalavimai veiklai visose funkcinio prioriteto zonose:

- Statiniai Nacionaliniame parke projektuojami, statomi, rekonstruojami ar kapitališkai remontuojami ar planavimo dokumentai rengiami, įvertinus vietovės kraštovaizdžio ypatumus ir tradicinės Rytų Aukštaitijos etnografinio regiono planavimo ir architektūros savitumus;

- Nauji statiniai, įskaitant ir ūkininko sodybos statinius, projektuojami ir statomi Nacionalinio parko planavimo schemoje (tvarkymo plane) ir bendrojo teritorijų planavimo dokumentuose numatytose vietose;
- Rengiant buvusiai sodybai atkurti kaimo plėtros žemėtvarkos projektą ar statinių projektą, vietas pastatams statyti leidžiama parinkti kitoje sklypo vietoje, nei jie stovėjo anksčiau, tačiau visais atvejais nepažeidžiant vertingų kraštovaizdžio elementų (reljefo, hidrografinio tinklo, želdinių ir želdynų), taip pat laikantis 10 punkto nuostatų. Kitoje sklypo vietoje pastatai projektuojami (statomi) ir tuo atveju, kai ankstesnėje vietoje negalima statyti dėl inžinerinių tinklų, susiformavusių želdinių, pakitusio reljefo;
- Inžineriniai statiniai projektuojami, statomi (tiesiami), rekonstruojami ar kapitališkai remontuojami kuo mažiau keičiant kraštovaizdžio pobūdį. Rekonstruojant esamas ir įrengiant naujas žemos įtampos elektros perdavimo linijas rekomenduojama jas tiesti požeminiais kabeliais;
- Naujos lengvųjų automobilių ir autobusų stovėjimo aikštelės projektuojamos ir įrengiamos ne arčiau kaip 25 m nuo vandens telkinio kranto, bet visais atvejais už vandens telkinio pakrantės apsaugos juostos ribų. Projektuojant didesnes kaip 500 m² lengvųjų automobilių ir autobusų stovėjimo aikšteles, numatomos želdinių juostos, skaidančios aikšteles ne didesnėmis kaip 500 m² dalimis, išsaugomi esami želdiniai;
- Viename žemės sklype leidžiama formuoti vieną sodybą (vieną gyvenamąją namą su priklausiniais). Tradicinė sodyba susideda iš šių pastatų: gyvenamojo namo, svirno, tvarto, klojimo, daržinės, pirties, rūsio, lauko virtuvės. Projektuojant, rekonstruojant ar statant naują sodybą, nėra privaloma statyti visus nurodytus priklausinius. Be to, joje gali būti ir kiti sodybos pastatai (garažai, pagalbinio ūkio paskirties pastatai), architektūriniais sprendimais priderinti prie tradicinių pastatų. Sodybos planuojamos pagal šiuos reikalavimus: 1. kai žemės sklypo plotas yra iki 0,5 ha, sodybos pastatais bendras užimamas žemės plotas turi atitikti statybos techninio reglamento STR 2.02.09:2005 „Vienbučiai ir dvibučiai gyvenamieji pastatai“, patvirtinto aplinkos ministro 2005 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. D1-338 (Žin., 2005, Nr. 93-3464), 9 priedo reikalavimus, bet negali viršyti 500 m². Šios nuostatos netaikomos esamoms sodyboms, kurių pastatais užstatytas žemės plotas yra didesnis; 2. kai žemės sklypo plotas yra nuo 0,5 ha iki 3 ha, sodybos pastatais užstatomas žemės plotas – iki 700 m².
- Sodybų pastatai statomi, rekonstruojami ar remontuojami pagal šiuos reikalavimus: draudžiama statyti sublokuotus gyvenamuosius namus, išskyrus jų statybą gyvenamosiose zonose; gyvenamuoju namu užstatomas žemės plotas negali viršyti 150 m². Tradicinis gyvenamasis namas – stačiakampio plano, pločio ir ilgio santykis 1:2–3. Didžiausias gyvenamojo namo aukštis – 8 m (aukštis skaičiuojamas nuo visų pastato projektinių kampų žemės paviršių altitudžių aritmetinio vidurkio iki stogo kraigo aukščiausio taško). Stogai: dvišlaičiai, keturšlaičiai čiukuriniai, laužyti čiukuriniai, 40o–45o nuolydžio. Langai skaidomi (arba imituojamas skaidymas) į keturias, šešias ar daugiau dalių, jų aukščio ir pločio santykis – 1:0,7–0,8; tradiciniai pagalbinio ūkio pastatai – vienaukščiai, dvišlaičiais, pusvalminiais arba keturšlaičiais stogais. Pastatų aukštis – iki 8 m (klojimai, daržinės – iki 9 m) (aukštis skaičiuojamas nuo visų pastato projektinių kampų žemės paviršių altitudžių aritmetinio vidurkio iki stogo kraigo aukščiausio taško). Priklausiniai tradiciškai statomi ne toliau kaip 100 m atstumu nuo gyvenamojo namo

(išskyrus pirtį). Naujai statomų sodybos priklausinių dydis, proporcijos ir fasadų architektūriniai sprendiniai turi atitikti jų paskirtį; pastatų stogai dengiami tradicinėmis dangomis: lentelėmis (malksnomis), skiedromis, nendrėmis, šiaudais, molio čerpėmis, kita vizualiai panašia danga arba smulkiai skaidyta bitumine danga (bituminėmis čerpėmis), beasbestiniu šiferiu, neblizgia skarda. Lauko rūšiai gali būti apželdinami žole; tradicinės sodybos pastatų statybos ir apdailos medžiagos: mediena, akmuo, molis, mūras, tinkas. Leidžiama naudoti vizualiai panašias medžiagas, išskyrus Salų ir Varniškių kultūrinuose draustiniuose; ūkininko sodybos pagalbinio ūkio pastatai, kurie dėl savo specifikos ir techninių reikalavimų negali būti statomi išlaikant tradicinės Etnografinio regiono architektūros savitumus, projektuojami taip, kad nepažeistų sodybos vientisumo;

- Sodybų pastatai statomi, rekonstruojami ar remontuojami atsižvelgiant į šias rekomendacijas: sodybos pastatų stogų spalva: tamsiai ruda, pilka, žalia. Visų rekonstruojamų ar naujai statomų sodybos pastatų stogus rekomenduojama dengti vienodos spalvos ir tekstūros statybos produktais; pastatų sienų spalvos: šviesių atspalvių rusva, gelsva, smėlinė ar žalsva arba natūrali medžio spalva. Langų rėmai, langinės, medžio raižiniai dažomi balta spalva. Statant, rekonstruojant ar remontuojant silikatinių plytų mūro pastatų fasadus rekomenduojama apkalti medinėmis lentomis ar medinėmis dailylentėmis; rekomenduojama prie gyvenamųjų namų įrengti pristatomus dvišlaičius arba vienašlaičius prieangius (2:3 m), naudoti langų, sienų, prieangių ir skliautų puošybą; ūkininko sodybos pagalbinio ūkio pastatus, kurie dėl savo specifikos ir techninių reikalavimų negali būti statomi išlaikant tradicinės Etnografinio regiono architektūros savitumus, rekomenduojama pridengti želdiniais, kad jie nedominuotų sodybos statinių komplekse;
- Mažųjų kraštovaizdžio architektūros įrenginių ir statinių įrengimas turi atitikti šiuos reikalavimus: sodybas leidžiama aptverti ne aukštesnėmis kaip 1,5 m aukščio perregimomis ažūrinėmis tvoromis (medinių virbų, tašelių, karčių, vytelių, išskyrus horizontalias lentas) be cokolių; neleidžiama užtvirti paežerių, paupių, apžvalgos aikštelių, pravažiavimų ir praėjimų į juos, pažintinių takų ir kelių, saugomų atvirų kraštovaizdžio erdvių ar kitaip riboti Nacionalinio parko lankymą. Ganimus plotus leidžiama aptverti ganyklinėmis tvoromis; neleidžiama aptverti miškų, išskyrus atvejus, kai reikia atkurti pažeistus medynus, gamtos išteklius, išsaugoti gamtotvarkos planuose nurodytas rūšis ar buveines, kai reikia miško želdinius ir želdynus apsaugoti nuo laukinių gyvūnų daromos žalos, kai tai būtina saugioms eismo sąlygoms keliuose užtikrinti, kitais teisės aktuose nustatytais atvejais; vandens telkiniuose prie esamų sodybų leidžiama įrengti vieną medinį lieptą iki 15 m ilgio nuo vandens telkinio kranto, ne didesnę kaip 30 m² ploto. Jei viršvandeninės augalijos juosta yra platesnė nei 15 m, leidžiama statyti ilgesnius lieptus, bet išsikišančius ne daugiau kaip 2 m už viršvandeninės augalijos juostos, iki 2 m pločio. Urbanizuojamose (užstatomose) rekreacinėse ir gyvenamosiose zonose liepto matmenys gali būti ir didesni, jie nustatomi statinio projekto sprendiniuose.

Europos ekologinio tinklo NATURA 2000 teritorijos

Remiantis ES Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos ir Tarybos direktyvos 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos reikalavimais Europos Sąjungos šalyse kuriamas bendras specialių saugomų teritorijų ekologinis tinklas Natura 2000. Jis skirtas palaikyti ir išsaugoti natūralias, pusiau natūralias buveines, nykstančių gyvūnų bei augalų rūšis

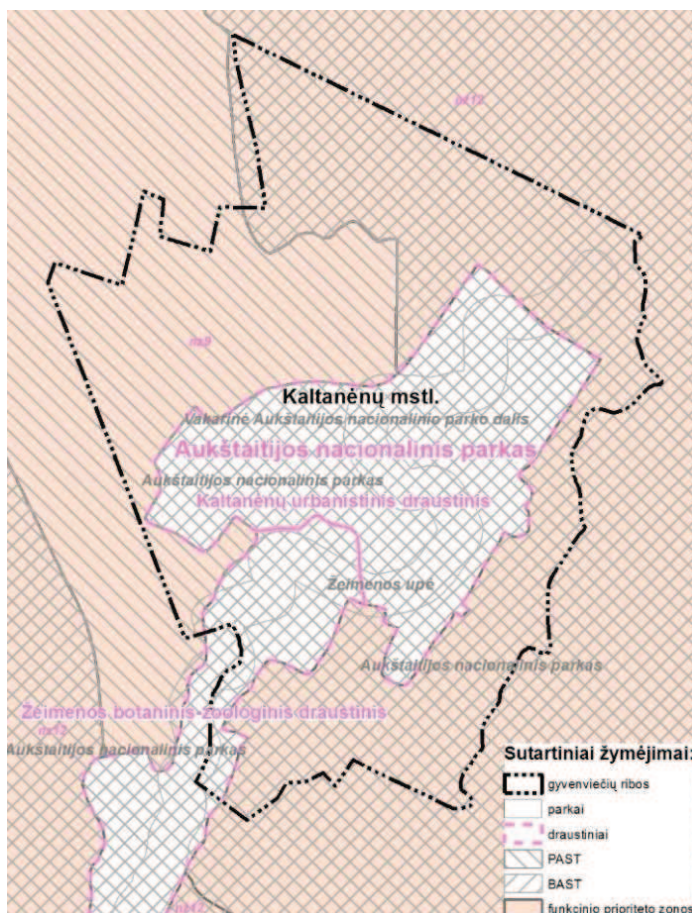
jų paplitimo vietose. Lietuva tapdama Europos Sąjungos nare įsipareigojo parinkti ir įsteigti paukščių bei natūralių buveinių apsaugai svarbias teritorijas įjungiant jas į Natura 2000 tinklą.

PAST – paukščių apsaugai svarbios teritorijos:

- Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis.

BAST – buveinių apsaugai svarbios teritorijos:

- Aukštaitijos nacionalinis parkas;
- Žeimenos upė.

5.7.1 pav. Saugomos teritorijos

Gamtinis karkasas. Itin svarbus racionalios kraštovarkos ir kraštovaizdžio apsaugos instrumentas yra gamtinis karkasas, juridškai įteisintas Aplinkos apsaugos ir Saugomų teritorijų įstatymuose. Gamtinis karkasas – vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklas, užtikrinantis ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą, gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, kitų aplinkosaugai svarbių teritorijų ar buveinių, taip pat augalų ir gyvūnų migraciją tarp jų.

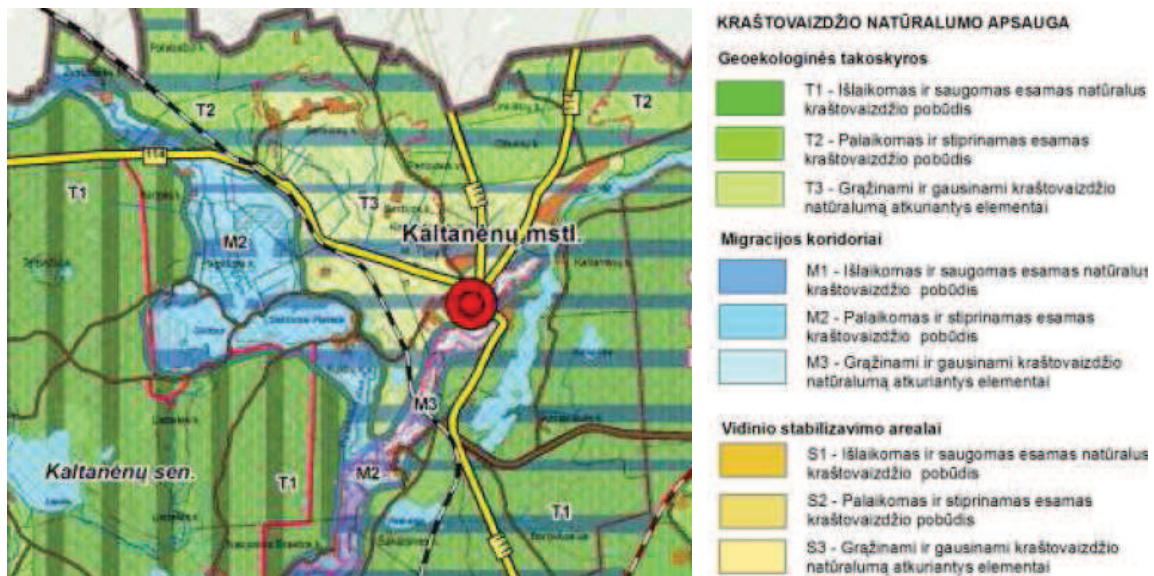
Gamtinio karkaso paskirtis:

- sukurti vientisą gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, užtikrinantį kraštovaizdžio geoekologinę pusiausvyrą ir gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų;
- sudaryti prielaidas biologinei įvairovei išsaugoti, sujungti didžiausią ekologinę svarbą turinčias
- buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijai reikalingas teritorijas;
- saugoti natūralų kraštovaizdį ir rekreacinius išteklius;
- didinti miškingumą;

- optimizuoti ūkio šakų plėtrą.

Gamtinis karkasas nėra ištinis žalių juostų tinklas, jis jungia gana įvairios paskirties teritorijas – gamtinius rezervatus, gamtinius bei kompleksinius draustinius, valstybinius parkus, apsaugos zonas bei saugomus gamtos išteklių sklypus, įvairias rekreacines, miškų ūkio, taip pat ribojamos agrarinės veiklos zonas.

Įgyvendinant ekologinio kompensavimo sistemos koncepciją, 2002 metais gamtinis karkasas įteisintas Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, o rengiant Vilniaus apskrities teritorijos bendrąjį planą ir Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą lokalizuotas stambesniame mastelyje. Per Kaltanėnų miestelį praeina tarptautinės (europinės) svarbos geoekologinės takoskyros bei migracijos koridoriai (žr. 5.7.2 pav.).

5.7.2 pav. Gamtinis karkasas

(Duomenų šaltinis: Švenčionių rajono teritorijos bendrasis planas. Ištrauka iš brėžinio „Gamtinio kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsauga“)

geoekologinės takoskyros – teritorijų juostos, jungiančios ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežerynus, kalvynus, pelkynus, priekrantes, požeminių vandenų intensyvaus maitinimo ir karsto paplitimo plotus. Jos skiria stambias gamtines ekosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą.

migracijos koridoriai – slėniai, raguvynai bei dubakloniai, kitos teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija.

Gamtiniame karkase esančiuose rezervatuose, draustiniuose, valstybiniuose parkuose, biosferos monitoringo (stebėsenos) teritorijose, ekologinės apsaugos zonose, atkuriamuosiuose ir genetiniuose sklypuose veiklos apribojimus nustato LR Saugomų teritorijų įstatymas (Žin. 2001, Nr.108-3902), Gamtinio karkaso nuostatai (Žin., 2007, Nr. 22 – 858) bei visa eilė kitų, veiklą saugomose teritorijose reglamentuojančių dokumentų. Teritorinis gamtinio karkaso sistemos bei apsaugos ir tvarkymo režimų nustatymas bus sprendžiamas sekančiuose Kaltanėnų miestelio bendrojo plano etapuose.

IŠVADOS:

1. Kaltanėnų miestelio ribose naudingųjų iškasenų telkinių nėra;
2. Pagal LR teritorijos geomorfologinį rajonavimą Kaltanėnų miestelis įsikūręs lygumų rajonuose, paskutinio apledėjimo zandrinių lygumų srityje, vieno žemėvaizdžio – prielėdyninės upinės (zandrinės) lygumos zonoje;
3. Valstybinės miškų tarnybos duomenimis Kaltanėnų miestelyje nėra valstybinės reikšmės miškų, artimiausi šių miškų masyvai – pietrytinėje Kaltanėnų pusėje, bet į Kaltanėnų miestelio administracines ribas patenka II (21 – draustinių miškai) ir III miškų grupės miškai;
4. Upė Žeimena, Žeimenio ežeras yra įtraukti į valstybinės reikšmės vidaus vandens telkinių sąrašą;
5. Kaltanėnų miestelio teritorijos ribose ir apylinkėse saugomų teritorijų sistemą atstovauja: *konservacinės ir ekologinės apsaugos prioriteto bei kompleksinės saugomos teritorijos*;
6. Veiklą Kaltanėnų miestelio teritorijoje riboja Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemos sprendiniai bei reglamentas.

6. APLINKOS KOKYBĖS BŪKLĖS ANALIZĖ IR VERTINIMAS

6.1 APLINKOS ORO TARŠA IR KOKYBĖ

Oro kokybė tiesiogiai ir netiesiogiai įtakoja žmonių sveikatą. Tarša kietosiomis dalelėmis bei pažemio ozonu yra laikoma viena svarbiausių kenksmingumo žmonėms prasme. Ilgalaikis šių medžiagų didelių koncentracijų poveikis gali įvairiai kenkti sveikatai, pradedant nuo nedidelio kvėpavimo sistemos sudirginimo, baigiant priešlaikine mirtimi. Pagal LR „Aplinkos oro apsaugos įstatymą“, taršos šaltinis yra įrenginys, iš kurio teršalai patenka į aplinkos orą. Taršos šaltiniai yra suskirstyti į dvi grupes pagal jų pobūdį: stacionarūs taršos šaltiniai – taršos šaltiniai, esantis nekintamoje buvimo vietoje; mobilūs taršos šaltiniai – motorinės transporto priemonės ir kiti judantys mechanizmai, naudojančys degalus.

Aplinkos ministerija visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje nustato leistiną bendrą iš stacionarių taršos šaltinių išmetamų teršalų kiekį. Teršalai iš stacionarių taršos šaltinių gali būti išmetami į aplinkos orą tiksliai tam turint leidimą. Aplinkos ministerija nustato leidžiamus išmesti į aplinkos orą iš stacionarių taršos šaltinių teršalų kiekius, o taršos šaltinio naudotojas privalo laikytis nustatytų taršos normatyvų ir užtikrinti, kad jam priklausančių taršos šaltinių išmetami į aplinkos orą teršalai, įvertinus esamą užterštumo lygį, neviršytų šiai vietai nustatytų ribinių arba siektinų užterštumo verčių. Apie tai, koks teršalų kiekis yra išmetamas iš stacionarių taršos šaltinių Kaltanėnų miestelyje, duomenų nėra, galima rasti tik informaciją apie Švenčionių rajono santykinius dydžius (žr. 6.1.1 lentelę).

6.1.1 lentelė. Išmetamų teršalų kiekis Švenčionių rajone

(Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV)

		2010 m.	2011 m.	2012 m.
Visi teršalai	Išmestų teršalų kiekis tenkantis vienam gyventojui, kg	14,4	14,4	16,5
	Išmestų teršalų kiekis, tonos	406,8	398,6	448,4
	Išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, kg	240	235	265
Kietosios medžiagos	Išmestų teršalų kiekis tenkantis vienam gyventojui, kg	1	1	1
	Išmestų teršalų kiekis, tonos	27,8	27,5	28,5
	Išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, kg	16	16	17
Dujinės ir skystosios medžiagos	Išmestų teršalų kiekis tenkantis vienam gyventojui, kg	13,4	13,4	15,5
	Išmestų teršalų kiekis, tonos	379	371,1	419,9
	Išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, kg	224	219	248
Sieros dioksidas, tonos	Išmestų teršalų kiekis tenkantis vienam gyventojui, kg	0	0	0
	Išmestų teršalų kiekis, tonos	0	0	0
	Išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, kg	0	0	0
Azoto oksidai, tonos	Išmestų teršalų kiekis tenkantis vienam gyventojui, kg	1,4	1,4	1
	Išmestų teršalų kiekis, tonos	39,9	39,2	27
	Išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, kg	23	23	16
Anglies monoksidas, tonos	Išmestų teršalų kiekis tenkantis vienam gyventojui, kg	7,3	7,4	11,4
	Išmestų teršalų kiekis, tonos	207,5	203,6	309,1
	Išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, kg	123	120	183
Lakūs organiniai junginiai	Išmestų teršalų kiekis tenkantis vienam gyventojui, kg	2,2	2,2	0,5
	Išmestų teršalų kiekis, tonos	61,2	61,3	14,3
	Išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, kg	36	36	8
Fluoras ir kiti teršalai	Išmestų teršalų kiekis tenkantis vienam gyventojui, kg	2,5	2,4	2,6
	Išmestų teršalų kiekis, tonos	70,4	67	69,5
	Išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, kg	42	40	41

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRĖSIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

Pagal Lietuvos geologijos tarnybos duomenų bazę pagrindiniai teritorijos taršos šaltiniai Kaltanėnų miestelyje yra 2 pramonės, energetikos, transporto ir paslaugų objektai (degalinė, technikos kiemas), 1 teršiančių medžiagų kaupimo ir regeneravimo objektas (sandėlis) (žr. 6.1.1 lentelę ir 6.1.1 pav.), nei vienas iš objektų nepatenka į gyvenamąją–miesto urbanizacijos zoną. Kaltanėnų miestelio artimiausioje aplinkoje yra galvijų ferma, paukštynas, 3 sąvartynai.

6.1.2 lentelė. Potencialūs geologinės aplinkos taršos židiniai

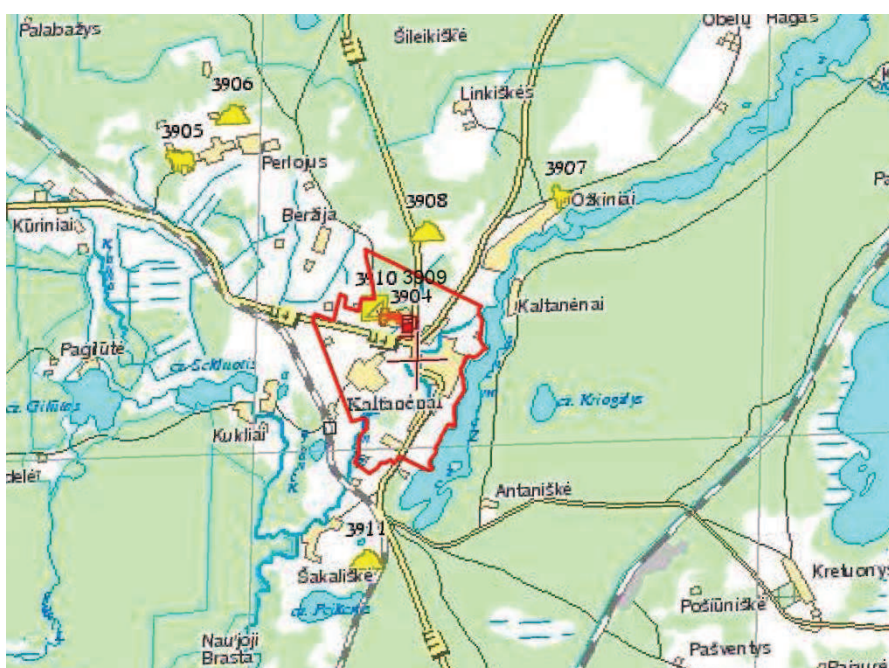
Informacijos šaltinis: Valstybinė geologinės informacijos sistema, www.lgt.lt

<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3904 TIPAS: Degalinė ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Kaltanėnų mstl., Utenos g. 1 PAVOJUS GRUNTUI: Didelis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Ypatingai didelis pavojus PAVOJUS POŽEMINIAM VANDENIUI: Didelis pavojus PAVOJINGUMAS: Ypatingai didelis pavojus TARŠOS ŠALTINIO URBANIZACIJOS ZONA: Gamybinė–žemės ūkio</p>	<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3905 TIPAS: Galvijų ferma ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Berniūnų k. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Nežymus pavojus PAVOJUS POŽEMINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Vidutinis pavojus</p>
<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3906 TIPAS: Sąvartynas ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Berniūnų k. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Nežymus pavojus PAVOJUS_POZEM_VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Vidutinis pavojus</p>	<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3907 TIPAS: Paukštynas ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Berniūnų k. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS_POZEM_VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Vidutinis pavojus</p>
<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3908 TIPAS: Sąvartynas ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Kaltanėnų mstl. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS POŽEMINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Vidutinis pavojus</p>	<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3909 TIPAS: Technikos kiemas ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Kaltanėnų mstl. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Didelis pavojus PAVOJUS POŽEMINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Didelis pavojus TARŠOS ŠALTINIO URBANIZACIJOS ZONA: Gamybinė–pramoninė</p>

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3910 TIPAS: Sandėlis ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Kaltanėnų mstl. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS POŽEMINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Vidutinis pavojus TARŠOS ŠALTINIO URBANIZACIJOS ZONA: Gamybinė–pramoninė	TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3911 TIPAS: Sąvartynas ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Šakališkės k. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Nežymus pavojus PAVOJUS POŽEMINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Vidutinis pavojus
--	--

6.1.1 pav. Potencialūs geologinės aplinkos taršos židiniai

Informacijos šaltinis: Valstybinė geologinės informacijos sistema, www.lgt.lt

Oro kokybei didelę neigiamą įtaką taip pat daro vietiniai taršos šaltiniai: keliamos dulkės nuo gatvių, individualių namų šildymas, žolės bei žaliųjų atliekų deginimas. Reikia vertinti užterštumą KD10, kurį sąlygoja antrinė KD emisija dulkių pakėlimas nuo gatvių. Ypač didelę įtaką turi po žiemos nuo susikaupusio smėlio ir kitų nešvarumų neišvalytos ar nepakankamai kruopščiai išvalytos gatvės, šaligatviai (tai yra ypač aktualu pavasarį, ištirpus sniegui) bei šiukšlių ir žaliųjų atliekų (žolė, šiaudai, lapai, medžių ir krūmų genėjimo atliekos) deginimas. Deginant žaliąsias atliekas išsiskiria CO, NO_x, SO₂, NO ir KD.

Žiemą oro taršą lemia individualūs namai, kūrenami kietuoju kuru ar įvairiomis atliekomis, kurios degdamos išskiria pavojingus teršalus. Deginant nerūšiuotas buitines atliekas namų krosnyse, pakenkiama pačių ir aplinkinių gyventojų sveikatai. Atliekas deginti buitiniu būdu labai pavojinga dar ir dėl to, kad nepasiekiamas pilnas degimas ir tokiu būdu susidaro ir į aplinkos orą patenka ypač didelės kenksmingų medžiagų koncentracijos. Tai ne tik įprastiniai degimo produktai – sieros, anglies bei azoto oksidai, bet ir ypatingai žmogaus organizmui kenksmingi kancerogenai – dioksinai ir furanai. Kadangi namų kaminai nėra aukšti, tai kenksmingos medžiagos neišsisklaido, o kaupiasi to paties ir kaimyninių namų kiemuose,

sočiuose, dirvoje, tvenkiniuose. Dalis teršalų pasilieka ir namo viduje. Tokiu būdu atsiranda sąlygos ilgalaikiam kenksmingų medžiagų poveikiui žmonių sveikatai, kas kelia riziką susirgti lėtinėmis, onkologinėmis ligomis.

Tiek Švenčionių rajono reljefo pobūdis, tiek meteorologiniai duomenys nurodo į geras oro maišymosi sąlygas, kas sąlygoja sąlyginai greitą vietinės kilmės oro teršalų pasklidimą dideliame oro kiekyje. Tai ženkliai mažina vietinių šaltinių įtaką teršalų pažemio koncentracijoms.

Pagrindinis oro teršalų emisijos į atmosferą šaltinis Švenčionių rajono teritorijoje, kaip ir didžiojoje Lietuvos teritorijos dalyje, yra autotransportas. Transporto sektorius yra vienas iš didžiausių aplinkos taršos šaltinių, kuriuos kontroliuoti yra žymiai sudėtingiau nei stacionarius taršos šaltinius. Transporto priemonių išmetami į atmosferą teršalai – tai anglies monoksidas, azoto dioksidas, sieros dioksidas, kietosios dalelės, benzenas, formaldehidas, policikliniai angliavandeniliai ir kt. Transporto tarša priklauso nuo transporto priemonės eksploatacijos trukmės, naudojamo kuro rūšies, važiavimo sąlygų. Benzinaž naudojančios transporto priemonės išskiria daugiau anglies monoksido ir angliavandenilių, o dyzeliniu kuru varomos priemonės išskiria daugiau suodžių. Be to, esant šaltam varikliui, išsiskiria didesnės teršalų koncentracijos, nei varikliui išilus. Kokią dalį teršalų koncentracijos rajono pažemio ore lemia mobilūs taršos šaltiniai tiesiogiai negalima įvertinti, nes nėra matavimais pagrįstų duomenų. Didžioji dalis tokios taršos tenka autotransportą koncentruojantiems tranzitiniams intensyvaus eismo keliams, gatvėms, jų sankryžoms ir jų aplinkai.

Švenčionių rajono savivaldybės Taryba 2011 m. rugpjūčio 24 d. patvirtino „Švenčionių rajono savivaldybės Aplinkos oro kokybės valdymo programą ir jos įgyvendinimo priemonių planą“. Šioje programoje išnagrinėtas oro taršos padidėjimas dėl autotransporto poveikio rajono krašto reikšmės keliuose ir nustatyta, kad poveikis yra trumpalaikis ir vietinio pobūdžio, pasireiškiantis tik judriausių miestelių gatvių sankryžose bei judriausiose gatvėse. Šioje programoje duomenų apie aplinkos oro kokybę Kaltanėnų miestelyje nepateikiama.

Pagal valstybinę aplinkos oro monitoringo programą, kurios uždavinys yra pateikti visuomenei ir visoms suinteresuotoms organizacijoms sistemingą ir objektyvią informaciją apie oro užterštumo lygį, šalies teritorijoje yra įrengta 13 nepertraukiamai veikiančių oro kokybės kontrolės stočių bei 3 foninės stotys (žr. 6.1.2 pav.). Švenčionių rajono gyvenvietėse ar miesteliuose oro užterštumo matavimo stočių nėra, t.y. aplinkos oro kokybė Kaltanėnų miestelyje pagal valstybinę aplinkos oro monitoringo programą nėra stebima.

6.1.2 pav. Lietuvos valstybinio aplinkos oro monitoringo tinklas

Informacijos šaltinis: Aplinkos apsaugos agentūra

Pastovus oro kokybės stebėjimas Švenčionių rajono miesteliuose arba gyvenvietėse nevykdomas, todėl apie galimą transporto įtaką oro kokybei galima daryti išvadas pagal kituose rajonuose atliekamus tyrimus. Tokiai analizei tinka Šiaulių m. esančios monitoringo stotelės duomenys (ši stotelė stovi vienoje iš judriausių sankryžų, apsupta aukštų pastatų, kas dar pablogina teršalų sklaidą). Remiantis 2009 metų Aplinkos apsaugos agentūros pateiktais stotelėje matuojamų teršalų duomenimis matosi, kad tik kietosios dalelės ypatingai žiemos ir pavasario laikotarpiais 10-20 % vidutiniškai 4 kartus per mėn. viršija leistiną maksimalią paros koncentraciją. Kiti matuojami teršalai leistinų ribų neviršija. Atlikus KD koncentracijų kitose Aplinkos apsaugos agentūros tinklo stotelėse analizę matosi, kad šie KD viršijimai būdingi daugeliui vietų, net ir toms, kurios yra toli nuo judrių gatvių. Kadangi Kaltanėnų transporto intensyvumas yra žymiai mažesnis negu Šiaulių miesto oro monitoringo stotelės vietoje, galima daryti išvadą, kad transporto keliami tarša yra mažesnė už leistinas normas.

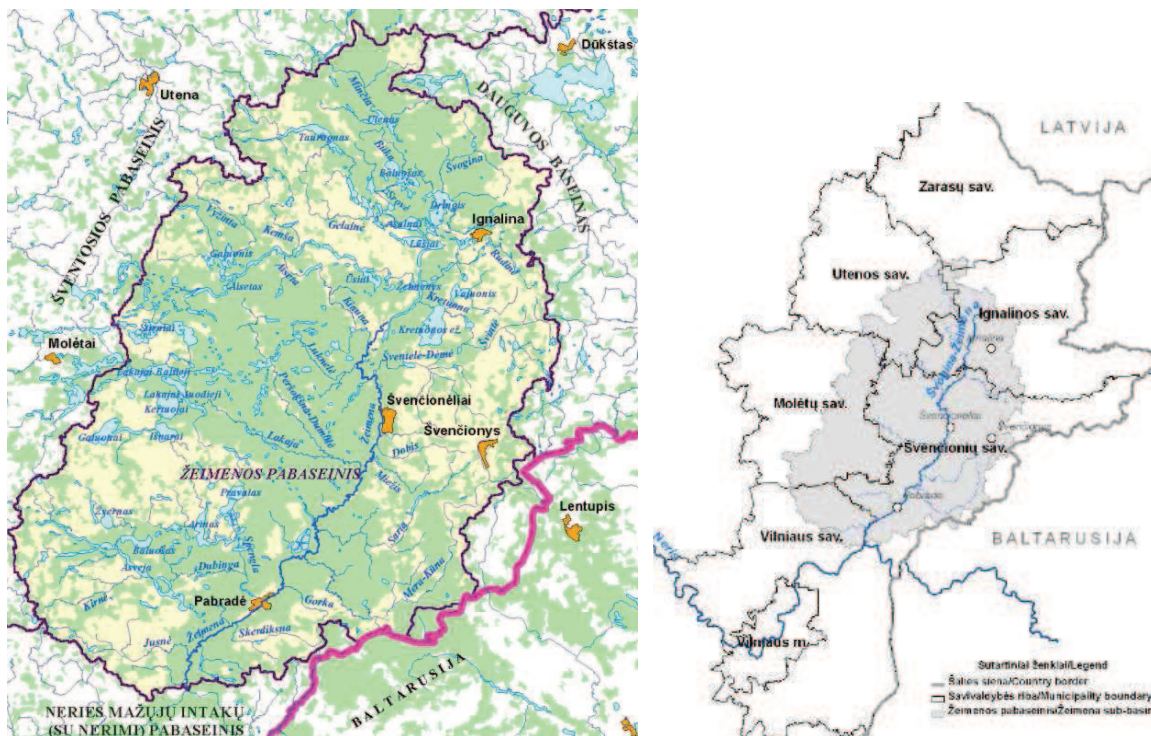
Kadangi Švenčionių rajone vyraujantys vėjai yra vakarų, pietvakarių, tai Vilniaus ir Kauno išmetamų teršalų poveikį jų koncentracijoms turi gerai atspindėti Aukštaitijos monitoringo stotelės duomenys. Įvertinant Aplinkos apsaugos agentūros pateiktus teršalų koncentracijų matavimo duomenis (Duomenų šaltinis: www.aplinka.lt), galima teigti, kad teršalų koncentracijos yra žymiai mažesnės negu leistinos normos. Kadangi Aukštaitijos aplinkos monitoringo stotis atspindi ir iš Baltarusijos teritorijos atnešamą taršą, galima daryti išvadą, kad gretimi rajonai esminio poveikio oro taršai Švenčionių rajone nedaro.

6.2 PAVIRŠINIŲ IR POŽEMINIŲ VANDENŲ TARŠA BEI KOKYBĖ

Vandens telkinių apsauga ir tvarkymas vykdomi jau ne pagal administracines, bet pagal hidrologiniai apibrėžtas natūralias upių baseinų ribas. Europos Sąjungos pagrindinis vandens teisinis dokumentas „Bendrosios vandens politikos direktyva“ nustato, kad vandens telkiniai turi būti valdomi baseininio principu. Tam Lietuvos teritorija buvo suskirstyta į keturis upių baseinų rajonus: Nemuno, Ventos, Lielupės ir Dauguvos. Kaltanėnų miestelis priklauso Nemuno upių baseinų rajono Žeimenos pabaseiniui (žr. 6.2.1 pav.). Nors Žeimenos pabaseinis sudaro 11 % Neries baseino ploto, jis formuoja apie 25 % metinio nuotėkio. Metinio nuotėkio hidromodulis Žeimenos aukštupyje yra 7,1 l/s iš km², žemupyje – 8,2 l/s iš km².

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

6.2.1 pav. Žeimenos pabaisinis

Informacijos šaltinis: Aplinkos apsaugos agentūra

Kiekvienam iš upių baseinų rajonų parengti ir patvirtinti valdymo planai ir jų įgyvendinimo priemonės, tame tarpe ir Nemuno UBR. Pagal nustatytus reikalavimus, visi Lietuvos vandens telkiniai iki 2015 m. privalo būti geros būklės, rizikos vandens telkiniams taikomos priemonės, kad šis reikalavimas būtų įvykdytas. Žeimena yra viena švariausių didesnių Lietuvos upių, t.y. nepriskirta prie rizikos grupei priklausančių vandens telkinių, geros cheminės būklės (gera būklė laikoma būklė, artima natūraliai, žmogaus veiklos nedaug paveiktai būklė). Žeimenio ežeras taip pat nepriskirtas prie rizikos vandens telkinių, kuriuose viršijamos bendrojo azoto, bendrojo fosforo ir chlorofilo a kritinės vertės. Bendra Nemuno UBR paviršinių vandens telkinių būklė ir potencialas pateikiama 6.2.2 pav.

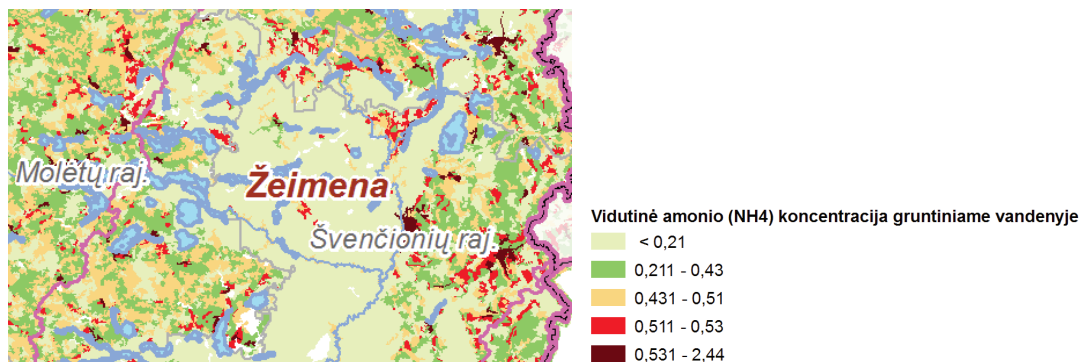
6.2.2 pav. Bendra Nemuno UBR paviršinių vandens telkinių būklė ir potencialas

Informacijos šaltinis: Aplinkos apsaugos agentūra

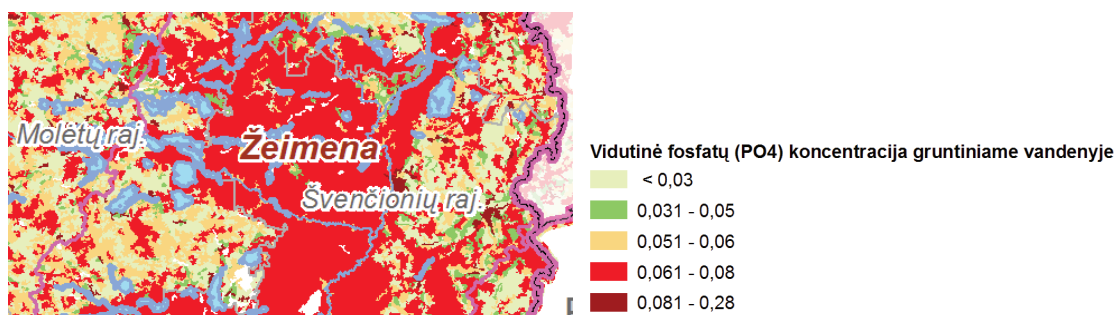
Pagal teršimo pobūdį požeminio vandens tarša yra skirstoma į regioninę ir vietinę. Vietinės taršos židiniai, esantys Kaltanėnų miestelio teritorijoje bei jo apylinkėse, pateikiami 7.1 skyriuje. Regioninė tarša paprastai yra susijusi su užteršta atmosfera, žemės ūkio chemizacija bei urbanizuotomis teritorijomis,

todėl jos reguliavimas ir valdymas yra gana sudėtingas. Šio pobūdžio tarša Lietuvoje yra labiausiai paveikusi viršutinį–gruntinį požeminio vandens sluoksnį. Gilesniems spūdiniais vandeningiesiems sluoksniams taršos poveikis mažiau reikšmingas.

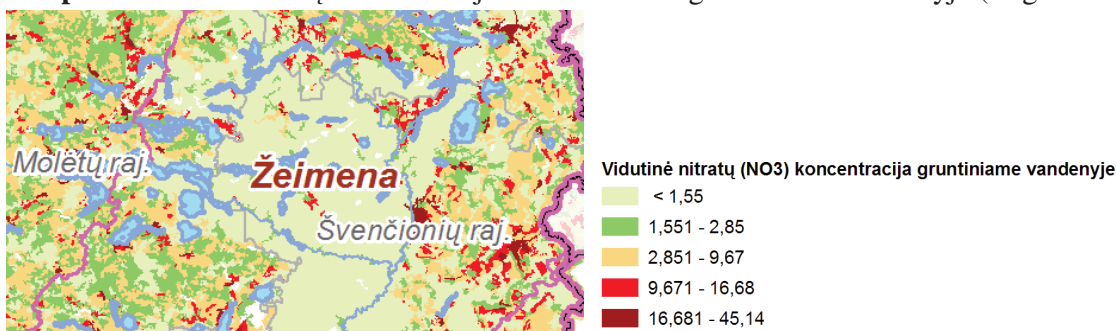
Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, pateikiami žemėlapių fragmentai įvairiomis temomis, liečiančiomis požeminių vandens telkinių ekologinę būklę. Vidutinė amoniako (NH₄), fosfatų (PO₄), nitratų (NO₃) koncentracija gruntiniame vandenyje ties Kaltanėnais pateikiama 6.2.3, 6.2.4, 6.2.5 pav.

6.2.3 pav. Vidutinė amonio koncentracija Nemuno UBR gruntiniame vandenyje (fragmentas)

6.2.4 pav. Vidutinė fosfatų koncentracija Nemuno UBR gruntiniame vandenyje (fragmentas)

6.2.5 pav. Vidutinė nitratų koncentracija Nemuno UBR gruntiniame vandenyje (fragmentas)

Fizikine tarša yra vadinama aplinkos tarša triukšmu, vibracija, jonizuojančiąja ir nejonizuojančiąja spinduliuote, radioaktyviosiomis medžiagomis, kurios, patekusios į aplinką, gali sukelti pavojų ir pakenkimus gyviems organizmams iš karto arba po tam tikro laiko. Labiausiai pasireiškianti fizikinė tarša, kurios poveikis aplinkai yra nustatytas, yra radiacija, elektromagnetiniai laukai, šiluminė tarša ir triukšmas. Fizinė tarša labiau aktuali didesniems Lietuvos miestams. Duomenų apie Kaltanėnų miestelio fizikinės taršos parametrus šioje srityje nėra.

Kitų, su aplinkos kokybe susijusių problemų arba leistinų lygių viršijimo atvejų nagrinėjamoje teritorijoje nekonstatuota.

IŠVADOS:

1. Pagrindiniai stacionarūs teršėjai koncentruoti negyvenamoje zonoje;
2. Tiek Švenčionių rajono reljefo pobūdis, tiek meteorologiniai duomenys nurodo į geras oro maišymosi sąlygas, kas sąlygoja sąlyginai greitą vietinės kilmės oro teršalų pasklidimą dideliame oro kiekyje, tai ženkliai mažina vietinių šaltinių įtaką teršalų pažemio koncentracijoms;
3. Kokią dalį teršalų koncentracijos pažemio ore lemia mobilūs taršos šaltiniai tiesiogiai negalima įvertinti, nes nėra matavimais pagrįstų duomenų. Kadangi Kaltanėnų transporto intensyvumas yra žymiai mažesnis negu Šiaulių miesto oro monitoringo stotelės vietoje, galima daryti išvadą, kad transporto keliamo tarša yra mažesnė už leistinas normas;
4. Miestelio vandens telkiniai nepriskirti prie rizikos grupei priklausančių vandens telkinių, kuriuose viršijamos bendrojo azoto, bendrojo fosforo ir chlorofilo a kritinės vertės;
5. Esmingų su aplinkos kokybe – oro, vandens, fizikine, dirvožemio tarša susijusių problemų arba leistinų lygių viršijimo atvejų nagrinėjamoje teritorijoje nėra konstatuota.

7. NEKILNOJAMASIS KULTŪROS PAVELDAS

Šiuo metu Kaltanėnų miestelyje (pagal administracines ribas) yra 13 registruotų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų. Kultūros paveldo objektais laikomi pavieniai ar į kompleksą įeinantys objektai, registruoti kaip nekilnojamosios kultūros vertybės, t.y. žemės sklypuose, sklypų dalyse, vandens, miško plotuose ar jų dalyse esantys statiniai ar kiti nekilnojamieji daiktai, kurie turi vertingųjų savybių ir kartu su jiems priskirta teritorija yra atskiri daiktinės teisės objektai ar gali jais būti (LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, Žin., 2004, Nr. 153-5571, str. 1.13).

7.1. KULTŪRINĖ VERTĖ IR FIZINĖ BŪKLĖ

Lietuvos Respublikos Kultūros vertybių registre įrašyta 13 nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų, esančių Kaltanėnų miestelyje, iš jų 10 regioninės ir 1 nacionalinės reikšmės, 2 registriniai. Kaltanėnų miestelyje yra du kompleksai – Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (priklauso 2 objektai) ir Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (priklauso 5 objektai). Dar viena kultūros paveldo vertybė išsidėsčiusi šalia Kaltanėnų miestelio administracinių ribų (Ožkinių k.), tai Kaltanėnų dvarvietė.

7.1.1. lentelė. Nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašas

Informacijos šaltinis: Kultūros vertybių registras, <http://kvr.kpd.lt/heritage/>

Eil. Nr.	Kultūros vertybės pavadinimas	Kultūrinė vertė ir pagrindiniai duomenys	Unikalus objekto kodas	Kiti kodai	Adresas
1.	Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai	<p>Vaizdas iš Š</p> <p>Viršutinės terasos vaizdas</p> <p>Teritorijos plotas: 133960 kv.m. Vizualinio apsaugos zonos pozonio plotas: 67800 kv. m. Amžius: XIX a. vid. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksas (privatus). Kompleksą sudaro: svirnas (1656; 1); parko fragmentai (26700; 2). Vertingųjų savybių pobūdis: želdynų (lemiantis reikšmingumą, tipiškas), kraštovaizdžio, architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, retas).</p>	26699	G329K	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
1.1	Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentų svirnas		1656	G329K1, AtV667	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Geležinkelio g. 1

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

		<p>Amžius: statytas XIX a. vid., restauruotas 1976-1977 m.</p> <p>Statusas: valstybės saugomas.</p> <p>Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis.</p> <p>Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas (privatus). Priklauso kompleksui: Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (26699).</p> <p>Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, retas).</p>			
1.2.	Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentų parko fragmentai	 <p>Amžius: įkurtas XIX a.</p> <p>Statusas: valstybės saugomas.</p> <p>Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis.</p> <p>Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas (privatus). Priklauso kompleksui: Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (26699).</p> <p>Vertingųjų savybių pobūdis: kraštovaizdžio, želdynų (lemiantis reikšmingumą, tipiškas).</p>	26700	G329K2	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
2.	Kaltanėnai	<p>Amžius: XVI a.; XIX a. pab.-XX a. pr.</p> <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis).</p> <p>Objektas įrašytas kaip: vietovė.</p> <p>Vertingosios savybės (vertybės sudėtis, apimtis, vertingos dalys ir elementai): gatvių tinklas, aikštės planas, miestelio panorama, kapitalinio užstatymo fragmentas, gamtinė aplinka.</p>	17086	UV17	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
3.	Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas	 <p>Teritorijos plotas: 1,45 ha.</p> <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis).</p> <p>Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis.</p> <p>Objektas įrašytas kaip: kompleksas.</p> <p>Kompleksą sudaro: bažnyčia (30804; 1); šventoriaus tvora su vartais (30805; 2); ūkinis pastatas (30806; 3); klebonija (30807; 4); kapas (30808; 5).</p> <p>Vertingųjų savybių pobūdis: kraštovaizdžio, sakralinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), istorinis (lemiantis reikšmingumą,</p>	30803	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38, 40

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

		svarbus), dailės (lemiantis reikšmingumą, svarbus).			
3.1	Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčia	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), sakralinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), kraštovaizdžio, dailės (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30804	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38
3.2	Šventoriaus tvora su vartais	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30805	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).

Baigiamasis etapas.

3.3	Ūkinis pastatas	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30806	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38
3.4	Klebonija	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30807	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 40
3.5	Norberto Skurkio kapas	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas.</p>	30808	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g.

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).

Baigiamasis etapas.

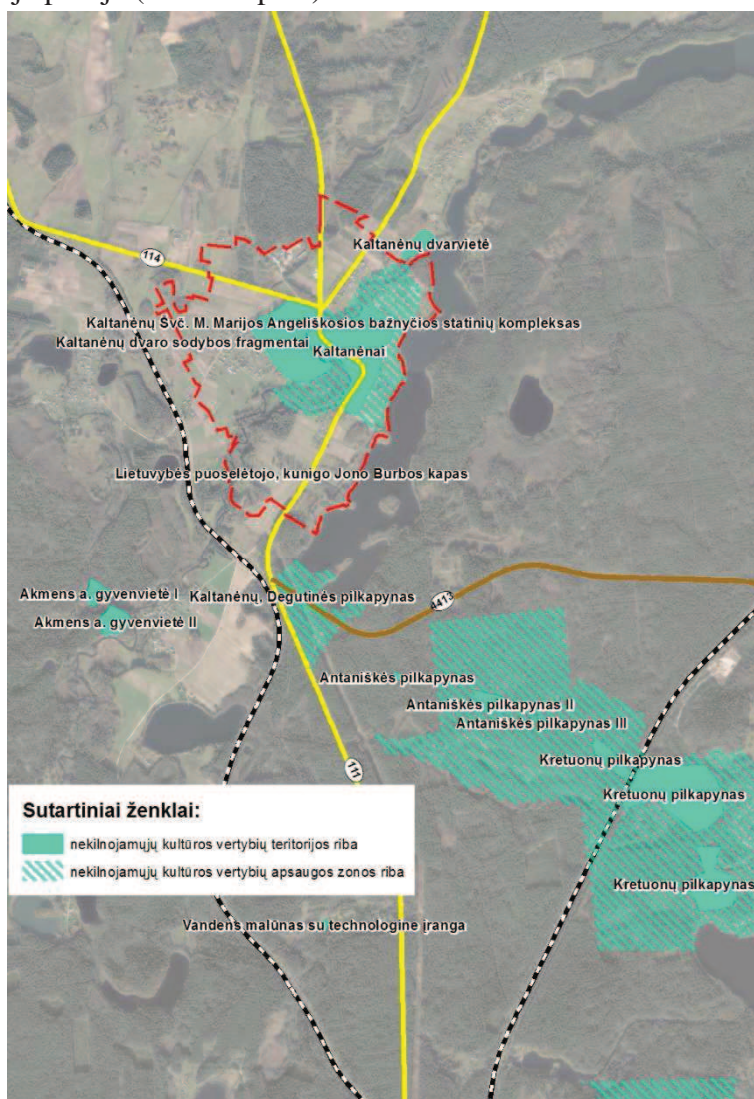
		<p>Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803).</p> <p>Vertingųjų savybių pobūdis: memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>			
4.	Lietuvybės puoselėtojo, kunigo Jono Burbos kapas	 <p>Teritorijos plotas: 5 kv.m.</p> <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis).</p> <p>Objekto reikšmingumo lygmuo: nacionalinis.</p> <p>Objektas įrašytas kaip: pavienis objektas.</p> <p>Vertingųjų savybių pobūdis: memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), dailės (lemiantis reikšmingumą, tipiškas), istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	11235	IV637	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
5.	Altoriai (2) su skulptūromis	Statusas: įrašytas į registrą (registrinis).	20300	DV3784	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
6.	Dalmatikos (2)	Statusas: įrašytas į registrą (registrinis).	14089	DV2944	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
7.	Kaltanėnų dvarvietė (Ožkinių k.)	 <p>Teritorijos plotas: 16700 kv.m.</p> <p>Statusas: valstybės saugomas.</p> <p>Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis.</p> <p>Objektas įrašytas kaip: pavienis objektas (valstybinis).</p> <p>Vertingųjų savybių pobūdis: archeologinis (lemiantis reikšmingumą), kraštovaizdžio.</p>	20655	A1075, 2624	Švenčionių r. sav., Ožkinių k. (Kaltanėnų sen.)

Pagrindinės Kaltanėnų miestelio kultūros paveldo apsaugos gairės, kurios užtikrintų kultūros paveldo objektų išsaugojimą, jų patrauklumo didinimą, pritaikymą miesto poreikiams ir pažintinio turizmo reikmėms bus nustatomos Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje.

Miestelio teritorijos bendrajame plane numatoma išsaugoti objektus ir teritorijas, kuriose gausu paveldo vertybių, išlaikyti jas autentiškomis, prieinamomis visuomenei, kad šio paveldo pilnatvė būtų perduota ateities kartoms.

7.2. TERITORINĖ NEKILNOJAMO KULTŪROS PAVELDO SKLAIDA, APSAUGOS ZONOS

Beveik visos Kaltanėnų miestelio teritorijos kultūros paveldo vertybės priklauso Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentų ir Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksams, išsidėsčiusiems miestelio centre, ir yra tik keletas pavienių objektų. Arčiausiai Kaltanėnų miestelio (už miestelio administracinių ribų) esančių kultūros paveldo vertybių sancaupos išsidėsčiusios pietinėje pusėje (žr. 7.2.1 pav.).

7.2.1. pav. Teritorinė nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų sklaida
Informacijos šaltinis: Kultūros vertybių registras, <http://kvr.kpd.lt/heritage/>

Kaltanėnų miestelyje dviem kultūros paveldo objektams nustatytos apsaugos zonos. Apsaugos zonomis laikomos greta saugomo kultūros paveldo objekto ar vietovės esančios teritorijos, kurioms nustatomos žemės sklypų ir kitų nekilnojamųjų daiktų tvarkymo ir naudojimo specialiosios sąlygos, kad kultūros paveldo objekto ar vietovės vertingosios savybės būtų apsaugotos nuo galimo neigiamo veiklos tose gretimose teritorijose poveikio. Saugoma nekilnojamojo kultūros paveldo objektų teritorija ir apsaugos zonos tvarkomos pagal jų apsaugos reglamentus vadovaujantis Kultūros paveldo objektų apsaugą reglamentuojančiais teisės aktais bei saugomų teritorijų planais. Veikla kultūros paveldo objektuose bei jų teritorijose turi būti vykdoma (laikantis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos, Saugomų teritorijų ir Teritorijų planavimo įstatymų) pagal reglamentus, nustatančius paveldosaugos reikalavimus kiekvienam kultūros paveldo objektui arba pagal detalius reglamentus, numatytuose planavimo dokumentuose.

Siekiant užtikrinti laidojimo vietų apsaugą, saugoma bendra kapinių teritorija. Kapinių apsaugos zonos sutampa su kapinių teritorijos ribomis. Saugomos kapinių vertingosios dalys: senoji kapinių dalis ar pavieniai kapai jose.

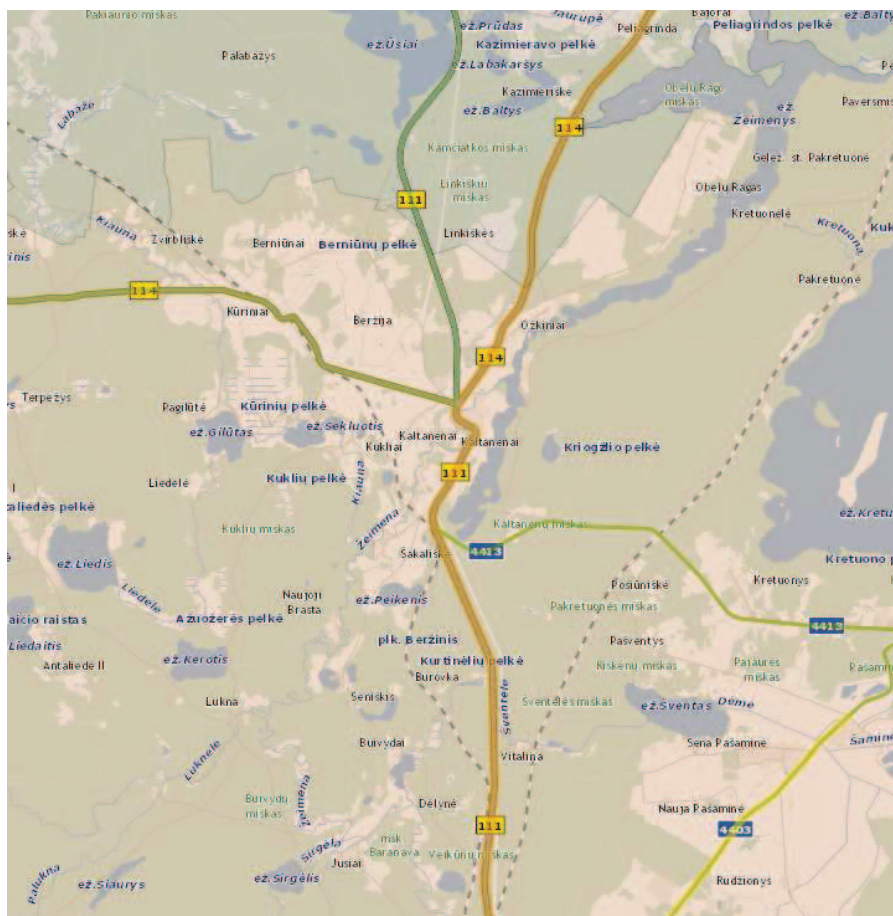
IŠVADOS:

1. Lietuvos Respublikos Kultūros vertybių registre įrašyta 13 nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų, esančių Kaltanėnų miestelyje, iš jų 10 regioninės ir 1 nacionalinės reikšmės, 2 registriniai;
2. Beveik visos Kaltanėnų miestelio teritorijos kultūros paveldo vertybės priklauso Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentų ir Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksams, išsidėsčiusiems miestelio centre, ir yra tik keletas pavienių objektų. Arčiausiai Kaltanėnų miestelio (už miestelio administracinių ribų) esančių kultūros paveldo vertybių sankaupos išsidėsčiusios pietinėje pusėje;
3. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendruoju planu siekiama nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių išsaugojimo, didesnių jų pritaikymo visuomenės lankymui, siekiama galimybių, išryškinti ir atskleisti istorines bei kraštovaizdines vertes, skatinti kultūrinio ir pažintinio turizmo plėtrą bei su kultūros paveldo tvarkyba susijusias veiklas ir tradicinius amatus;
4. Kultūros paveldo objektų apsaugos gairės miestelio teritorijoje bus apibrėžiamos Kaltanėnų miestelio bendrojo plano bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje.

8. SUSISIEKIMO INFRASTRUKTŪRA

8.1. KALTANĖNŲ MIESTELIO IR UŽMIESČIO KELIAI, EISMO TENDENCIJOS

Kaltanėnai – nedidelis miestelis Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos vakarinėje dalyje, įsikūręs abipus Žeimenos krantų ir itin turtingas gamtine aplinka bei turintis reikšmingą susisiekimo sistemą (žr. 8.1.1. pav.). Susisiekimo sistemos reikšmingumas yra tas, kad būdamas nedidelio ploto miestelis ir jo gretimybės talpina savyje beveik visas transporto modas – kelių, geležinkelio ir vidaus vandenių. Todėl nepaisant gana izoliuotos padėties (Švenčionių rajono savivaldybė yra rytinis Lietuvos kraštas, neturintis tarptautinių transporto koridorių), Kaltanėnų miestelio padėtis yra labai palanki tam tikrų ūkio šakų plėtrai (pvz. turizmo).

8.1.1. pav. Kaltanėnų miestelio padėtis susisiekimo sistemos aspektu
(<http://lakis.lakd.lt/vmpei/>)

Pagrindinės miestelio gatvės (Švenčionėlių g., Ignalinos g., Utenos g., Molėtų g.), kurios kartu yra ir valstybiniai krašto reikšmės keliai, integruoja Kaltanėnų teritoriją į valstybinių kelių tinklą, kurį Švenčionių ir Utenos (per Kaltanėnų mstl.) kryptimis sudaro krašto reikšmės kelias Nr. 111 Utena-Kaltanėnai-Švenčionys. Per šį kelią miestelis turi transportinį ryšį su krašto keliu Nr. 102 Vilnius – Švenčionys – Zarasai, kuris tarnauja kaip svarbi jungtis tarp Lietuvos sostinės Vilniaus ir Daugpilio (Latvijos Respublika). Kitas krašto kelias Nr. 114 Molėtai-Kaltanėnai-Ignalina (Molėtų g. ir Ignalinos g.) jungia nagrinėjamą teritoriją su gretimais regioniniais centrais – Ignalina ir Molėtais.

Pagal 9.1.1. lentelėje pateikiamus Transporto ir kelių tyrimo instituto duomenis, **didžiausi transporto srautai susidaro Ignalinos ir Švenčionių (Švenčionių) kryptimis, o tai rodo tam tikrų konvergencinių ryšių svarbą tarp Kaltanėnų miestelio ir aukščiau minėtų rajonų centrų.**

Iš žemiau pateiktų duomenų taip pat matyti, kad visomis kryptimis išskyrus Ignalinos kryptį transporto srautai išlaiko mažėjimo tendencijas. Akivaizdu, kad maždaug už 16 km esantis Ignalinos miestas su nagrinėjama teritorija yra glaudžiai susijęs transportiniais ryšiais.

8.1.1 lentelė. Vidutinis metinis paros eismo intensyvumas valstybinės reikšmės keliuose

Eil. Nr.	Kelias	Kelio apsaugos zona*	Kelio reikšmė	Eismo intensyvumas, aut./parą				
				2009	2010	2011	2012	2013
1.	Nr. 111 Utena-Kaltanėnai-Švenčionys	50	krašto	500-1264	482-1284	440-1166	433-1167	443-1099
2.	Nr. 114 Molėtai-Kaltanėnai-Ignalina	50	krašto	870-1349	880-1365	814-1450	770-1412	707-1467

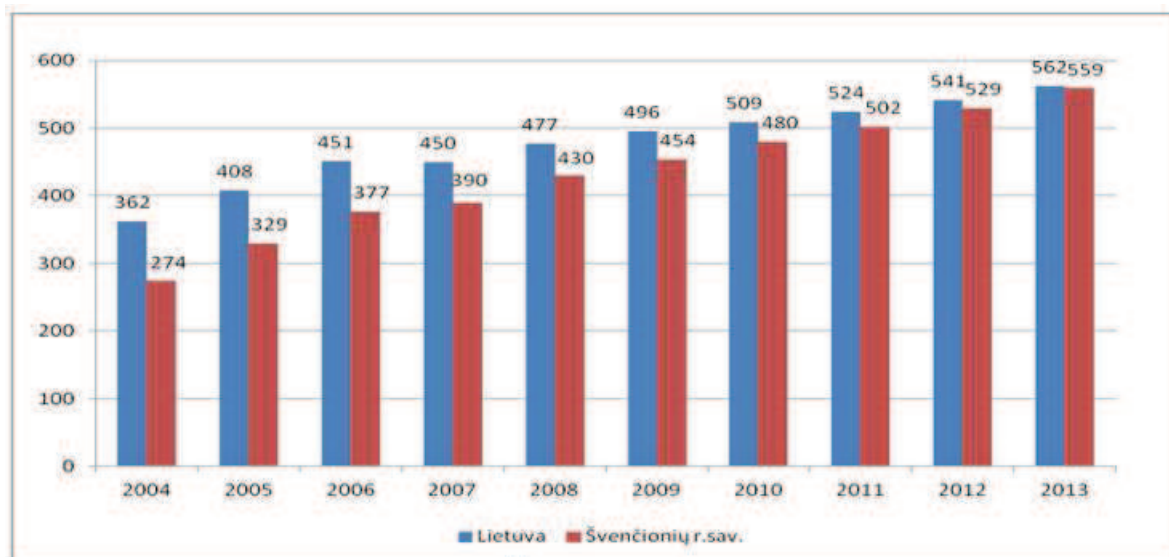
8.2. AUTOMOBILIZACIJOS LYGIS

Transporto eismo intensyvumui ir eismo sąlygoms daug reikšmės turi esamas susisiekimo tinklo infrastruktūros išvystymo lygis, dangų būklė bei automobilizacijos lygio augimo tempai.

Automobilizacijos lygis šalyje per pastaruosius dešimt metų sparčiai augo (žr. 8.2.1. lentelę), Vilniaus apskrities savivaldybėse, tame tarpe ir Švenčionių r. sav., – taip pat. Tačiau Švenčionių r.sav. automobilizacijos lygis 2013 m. buvo mažiausias tarp apskrities rajonų savivaldybių ir siekė 559 aut./1000 gyv. Iš kitos pusės, matome pagal 8.2.1. pav., kad šis rodiklis per pastarųjų 10 metų laikotarpį artėjo prie Lietuvos vidurkio ir 2013 m. beveik su juo susilygino. O tai rodo, kad Švenčionių raj. savivaldybėje automobilių naudojimas yra pakankamai intensyvus. Deja, Statistikos departamentas duomenis teikia tik administraciniais vienetais ir duomenų nei apie Švenčionių miestą, nei juolab apie Kaltanėnų miestelį nėra, kadangi jis yra savivaldybės teritorijos dalis.

8.2.1. lentelė. Automobilizacijos lygis 2004-2013 m. Vilniaus apskrities rajonų savivaldybėse ir Lietuvoje (aut. sk./1000 gyv.).

	Metai									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lietuva	362	408	451	450	477	496	509	524	541	562
Vilniaus apskr.	356	397	433	438	457	471	473	484	501	518
Elektrėnų sav.	291	407	459	477	517	538	552	572	591	612
Šalčininkų r.sav.	345	419	474	463	488	504	525	555	588	624
Širvintų r.sav.	292	350	403	421	459	489	496	518	544	575
Švenčionių r.sav.	274	329	377	390	430	454	480	502	529	559
Trakų r.sav.	376	391	441	461	497	513	512	524	561	603
Ukmergės r.sav.	331	387	434	435	468	494	504	521	544	565
Vilniaus r.sav.	321	379	430	448	473	489	500	518	545	571

8.2.1. pav. Automobilizacijos lygis Švenčionių raj. sav. ir Lietuvoje, aut.sk./1000 gyv.

8.3 KALTANĖNŲ MIESTELIO GATVIŲ TINKLAS

Kaltanėnų miestelis įsikūręs ties valstybinių kelių sankirta. Jo esama struktūra nulemta ir gamtinių elementų – Žeimenio ežero, Žeimenos upės krantų. Miestelio teritorijoje susiformavo linijinis gatvių/kelių tinklas, kurio pagrindinį karkasą valstybinių kelių pagrindu sudaro aukščiau minėtos Švenčionėlių g., Ignalinos g., Utenos g., Molėtų g. Linijinės struktūros miestelio gatvių tinklą papildo Mokyklos g., Nepirių g., Geležinkelio g., Sodo g., Molėtų skg.

Gatvių (ne valstybinių kelių) dangų būklė yra prasta: asfalto dangą turi tik Mokyklos g. ir dalinai Nepirių g. su jungtimi į Mokyklos g., tačiau šių gatvių techniniai parametrai neatitinka minimalių normomis nustatytų reikalavimų – gatvių plotis tesiekia 2,5-3,0 m. Asfalto danga daugelyje vietų su pažaidomis. Likusios Kaltanėnų miestelio gatvės yra žvyro dangos, kurios būklė daugelyje vietų taip pat tėra patenkinama. Palei šias gatves (išskyrus trumpą Mokyklos g. atkarpą) nėra nutiestų šaligatvių, neįrengtas jų apšvietimas. Visa tai sudaro nesaugias sąlygas eismo dalyviams.

Tačiau toks vertinimas netaikomas pagrindinėms miestelio gatvėms (Švenčionėlių g., Ignalinos g., Utenos g., Molėtų g.), kurios yra valstybiniai geros būklės keliai, prižiūrimi iš Kelių fondo lėšų.

8.4. VIEŠASIS TRANSPORTAS

Švenčionių r. sav. teritorija susisiekimą viešojo naudojimo autobusais organizuoja Švenčionių mieste įsikūrusi UAB „Svirka“. Atskirai veikiančios viešojo transporto sistemos nėra nei viename iš trijų savivaldybės miestų, nei, žinoma, dar mažesniame Kaltanėnų miestelyje, kadangi teritorijos yra nedidelės ir susisiekimui jų viduje intensyviai naudojami dviračiai, gyventojai keliauja pėsčiomis. Svarbesnis susisiekimas su kaimais ir gyvenvietėmis, kitų savivaldybių miestais, kam ir yra numatyti UAB „Svirka“ autobusų maršrutai (žr. 8.4.1. lentelę).

Reikšmingą socialinį vaidmenį viešasis transportas atlieka pervežant moksleivius. Todėl priklausomai nuo sezono keičiami maršrutų grafikai ir net gi jų trasos. Detaliau vertinti viešąjį transportą (keleivių vežimus pagal maršrutus, jų apkrovimą, autobusų užpildymą, naujų maršrutų poreikį ar esamų nerentabilumą) yra sudėtinga dėl duomenų stokos.

8.4.1. lentelė. Švenčionių rajono keleivinio transporto vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo maršrutai

Eil. Nr.	Vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo maršrutas	Maršruto ilgis, km
1.	Pabradė – Perveniškės – Pabradė	36
2.	Pabradė - Žuvininkystės ūkis – Pabradė	24
3.	Pabradė – Pirkos - Pabradė	28,7
4.	Pabradė – Družiliai - Pabradė	33,5
5.	Pabradė – Prienai - Pabradė	31,5
6.	Pabradė – Kločiūnai - Pabradė	15
7.	Pabradė – Pavoverė - Pabradė	11
8.	Švenčionys - Švenčionėliai - Švenčionys	26,6
9.	Švenčionys - Adutiškis - Švenčionys	62
10.	Švenčionys - Vilnius - Švenčionys	188
11.	Švenčionys - Pabradė - Švenčionys	42,7
12.	Švenčionys - Reškutėnai - Švenčionys	29,5
13.	Švenčionys - Rėkučiai - Švenčionys	18,5
14.	Švenčionys - Kančiogina - Švenčionys	38,6
15.	Švenčionys - Svetailiškė - Švenčionys	51,8
16.	Švenčionys - Papelekis - Švenčionys	18,2
17.	Švenčionys - Jurgeliškė - Švenčionys	72
18.	Švenčionys - Šutonys - Švenčionys	32,7
19.	Švenčionys – Sariai - Švenčionys	27,5
20.	Švenčionys - Melagėnai - Švenčionys	55
21.	Švenčionys - Mikuškis - Švenčionys	65,6
22.	Švenčionys – Švenčionėliai – Kaltanėnai – Kūriniai - Kaltanėnai – Švenčionys	29
23.	Švenčionėliai – Lakaja – Labanoras- Lakaja - Švenčionėliai	61
24.	Švenčionėliai - Antaliedė - Švenčionėliai	21,5
25.	Švenčionėliai - Rėkučiai - Švenčionėliai	46,6
26.	Švenčionėliai – Pašaminė - Švenčionėliai	13,8
27.	Švenčionėliai- Kaltanėnai – Kūriniai - Kaltanėnai - Švenčionėliai	29
28.	Adutiškis – Skyreliškė – Ganatauskai – Antanai – Ganatauskai – Skyreliškė – Adutiškis	51,4
29.	Švenčionys – Ignalina - Švenčionys	56

Autobusų maršrutų sustojimai įrengti pagrindinėse Kaltanėnų miestelio gatvėse/keliuose (žr. Esamos būklės brėžinį): Švenčionėlių g. bei Ignalinos g., tačiau jie įrengti nagrinėjamos teritorijos pakraščiuose. Miestelio centre ar ties svarbiausiais traukos objektais (pvz., mokykla) viešojo transporto sustojimai nenumatyti. STR 2.06.01:1999 Miestų, miestelių ir kaimų susisiekimo sistemos numato, kad mažų ir vidutinių miestų, miestelių, kaimų užstatytose teritorijose minimalus būtinas viešojo transporto tinklo tankis turi būti toks, kad priėjimo pėsčiomis atstumas iki viešojo susisiekimo linijų būtų ne didesnis kaip 800 m. Šis reikalavimas Kaltanėnų kaime yra tenkinamas, tačiau atsižvelgiant į eismo saugos aspektą (kad moksleiviams nereikėtų eiti pėsčiomis didelio atstumo, ypač šaltuoju metų laiku) rekomenduojama įrengti papildomą viešojo transporto sustojimą Švenčionėlių g. ties Mokyklos g.

8.5. APTARNAVIMO INFRASTRUKTŪRA

Automobilių stovėjimas ir laikymas.

Augant transporto srautams ir automobilizacijos lygiui, auga ir automobilių stovėjimo bei laikymo problemos miestuose. Pagal sovietines normas suplanuoti ir užstatyti miestai neatitinka šiuolaikinių poreikių dėl didesnio gyventojų mobilumo, todėl automobilių stovėjimo ir laikymo vietų trūkumas miestuose yra viena svarbiausių transporto problemų.

Kaltanėnų miestelyje ši problema nėra aktuali kaip Lietuvos miestuose ir miesteliuose, kadangi didžiąją teritorijos dalį užima mažaukštis užstatymas.

Nagrinėjamoje teritorijoje yra įrengtos kelios automobilių stovėjimo aikštelės prie pagrindinių traukos punktų – prie miestelio bažnyčios, parduotuvės, kapinių, viešbučio-restorano. Taip pat automobiliai stoja ir prie vasaros metu veikiančios užėigos, įsikūrusios šalia Molėtų g.

Esamų kai kurių aikštelių užpildymas būna epizodinis (prie bažnyčios, kapinių, parduotuvės) ir didesnis automobilių stovėjimo vietų poreikis būna vykstant miestelio renginiams ar metinėms šventėms.

Esamų automobilių stovėjimo aikštelių išdėstymas pateiktas Esamos būklės brėžinyje.

Degalinės.

Automobilių aptarnavimo infrastruktūra – vienas iš susisiekimo sistemos išvystymo rodiklių. Šiuo metu Kaltanėnų miestelyje yra 1 degalinė (šalia krašto kelio Nr. 111 Utena-Kaltanėnai-Švenčionys – žr. Esamos būklės brėžinį), kuri visiškai tenkina tiek miestelio gyventojų, tiek ir atvykstančiųjų poreikius.

Pagal STR 2.06.01:1999 1 degalinė turėtų aptarnauti ne daugiau kaip 1500 automobilių. Kadangi Kaltanėnuose yra apie 204 gyv. (pagal 2011 m. duomenis), tikėtina, jog individualių lengvųjų automobilių skaičius sieks apie 103 automobilius (vertinant pagal automobilizacijos lygį). Vadinasi, Kaltanėnų miestelyje tikrai pakanka esamos įrengtos degalinės.

8.6. GELEŽINKELIŲ TRANSPORTAS

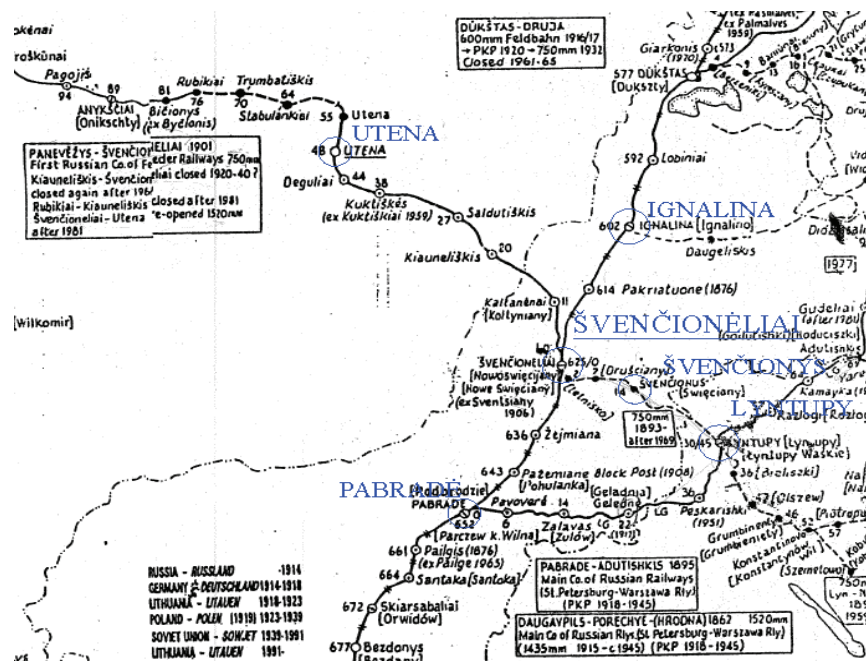
Geležinkelių istorija Lietuvoje prasidėjo 1851 m. carinės Rusijos iniciatyva priėmus sprendimą tiesti plačiosios vėžės geležinkelio liniją, kuri eitų ir per Lietuvos teritoriją, Sankt-Peterburgas-Varšuva. 1862 m. buvo atidarytas eismas iš Sankt Peterburgo į Vilnių ir iš Vilniaus į Virbalį.

1895 m. buvo atidarytas pirmasis 750 mm pločio siaurojo geležinkelio 71 km ruožas Švenčionėliai-Postavai (žr. 8.6.1. pav.), sujungęs buvusį senąjį Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės karinį postą – Ašmenos pavieto miestą, tuo metu išaugusį į svarbų malūnų, popieriaus, audimo pramonės centrą, su pagrindinėmis plačiojo geležinkelio Sankt Peterburgas-Varšuva magistralėmis. 1899 m. sujungus 750 mm pločio siaurąjį geležinkelį su 1873 m. per Panevėžį nutiestu plačiuoju (žr. 8.6.1 pav. Utenos kryptis), 144 km Švenčionėlių-Panevėžio ruožu, pradėta gabenti pirmuosius krovinius. Šis ruožas taip pat siekė Kaltanėnų teritoriją.

Sovietmečiu dalis siaurojo geležinkelio perdirbta į plačiuosius (tame tarpe ir ruožas Švenčionėliai-Utena), dalis tiesiog išardyta.

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

8.6.1. pav. Geležinkelio transportas

Buvusi reikšminga siaurojo geležinkelio linija, kuri tęsėsi nuo Lyntupy miesto Baltarusijoje, Švenčionių r. sav. teritorijoje demontuota. Šiuo metu geležinkelių transportas mažai įtakoja ir Kaltanėnų miestelį, nes regioninės reikšmės geležinkelio linija Švenčionėliai-Utena (buvęs Švenčionėlių-Panevėžio ruožas), besitęsianti vakariniu teritorijos pakraščiu, yra uždaryta dėl pernelyg mažų keleivių srautų.

Šiuo metu tiek Švenčionių raj. sav., tiek ir Kaltanėnų miestelio teritorijos prieigose funkcionuoja magistralinė geležinkelio linija N.Vilnia-Turmantas-valst. siena (tarptautinės linijos Sankt Peterburgas-Varšuva dalis). Tačiau susisiekimas geležinkelių transportu nėra palankus Kaltanėnų gyventojams, nes artimiausias sustojimas yra maždaug už 10 km Pakretuonės k.

8.7. VIDAUS VANDENŲ TRANSPORTAS

Vandens turizmo trasos - tai suplanuoti aktyvaus poilsio vandens turizmo maršrutai ir juose esanti viešoji turizmo infrastruktūra keliauti plaukiojimo priemonėmis pagal galimybes lankant turistinius objektus.

Kaltanėnų miestelio teritorija pratekanti (iš Žeimenio ežero ištekanti) Žeimenos upė yra nacionalinė vandens turizmo trasa, aktyviai naudojama vasaros sezono metu turizmo rekreacijos tikslais, daugiausia plaukimui baidarėmis. Tačiau aktyvesniam šios trasos panaudojimui skatinti trūksta tinkamai įrengtos infrastruktūros – apsisojimo vietų, nakvynės infrastruktūros. Pastarosios poreikio netenkina Kaltanėnų miestelyje esantis viešbutis, kuris sezono metu būna užpildytas.

8.8. BEVARIKLIS TRANSPORTAS

Subalansuotos miesto transporto sistemos funkcionavimui užtikrinti turi būti įrengtas tinkamas pėsčiųjų ir dviratinių takų tinklas. Šiuo metu Kaltanėnų miestelio teritorijoje yra įrengti dviračių takai palei visą Švenčionėlių g. ilgį, taip pat miestelio teritorijoje palei kitas svarbiausias gatves/kelius – Ignalinos g., Utenos g., Molėtų g. (žr. Esamos būklės brėžinį). Šie dviračių takai atlieka daugiau

vidinio susisiekimo funkciją tarp svarbiausių traukos objektų (kapinių, miestelio centro, darbo vietų), kadangi Kaltanėnų miestelio struktūra yra pakankamai išstęta.

Įrengus dviračių trasų tęsinius Kaltanėnų miestelio gretimybėse atsirastų puikios galimybės sujungti esamą dviračių takų tinklą su artimiausių gyvenamųjų vietovių teritorijomis bei tarpmiestinės, regioninės ir netgi tarptautinės (Eurovelo 11) reikšmės dviračių trasomis sukuriant integruotą Kaltanėnų miestelio ir Švenčionių rajono savivaldybės dviračių takų sistemą.

IŠVADOS:

1. Nepaisant gana izoliuotos geografinės padėties Kaltanėnų miestelis turi palankias susisiekimo sąlygas vystyti ryšius su gretimais savivaldybių centrais, ypač Ignalina, bei Lietuvos sostine Vilnium;
2. Automobilizacijos lygio rodikliai Švenčionių raj. savivaldybės teritorijoje rodo, kad automobilių naudojimas susisiekimo tikslais yra pakankamai intensyvus;
3. Pagrindinį Kaltanėnų miestelio gatvių tinklo karkasą sudaro valstybinės reikšmės krašto keliai Nr. 111 Utena-Kaltanėnai-Švenčionys ir Nr.114 Molėtai-Kaltanėnai-Ignalina, kurių būklė yra labai gera. To negalima pasakyti apie likusias miestelio gatves, kurių dangų būklė yra prasta, o techniniai parametrai netenkina norminių rodiklių;
4. Viešasis transportas Švenčionių raj. savivaldybės teritorijoje yra gerai išplėtotas ir atlieka reikšmingą socialinį vaidmenį pervežant moksleivius. Vienintelis vežėjas rajone viešojo naudojimo autobusais UAB „Svirka“ aptarnauja beveik 30 maršrutų, t.t. ir tuos, kurie kerta Kaltanėnų miestelį. Viešojo transporto sustojimų pasiekiamumas Kaltanėnų mstl. yra pakankamas, tačiau eismo saugos tikslais rekomenduojama įrengti vieną papildomą sustojimą;
5. Automobilių aptarnavimo infrastruktūra Kaltanėnų miestelio teritorijoje yra pakankama: automobilių stovėjimo aikštelės įrengtos prie svarbiausių traukos objektų, stovėjimo vietų trūkumas būna tik epizodinis metinių švenčių ir renginių metu. Esama degalinė visiškai tenkina tiek miestelio gyventojų, tiek ir atvykstančiųjų poreikius;
6. Susisiekimas geležinkelių transportu, kuris siekia tik Kaltanėnų miestelio prieigas, nėra patrauklus dėl pernelyg didelio atstumo iki artimiausio traukinių sustojimo;
7. Žeimenos upė yra nacionalinė vandens turizmo trasa ir turi puikias panaudojimo perspektyvas, tačiau šiuo metu nėra labai patraukli dėl trūkstamos infrastruktūros;
8. Esamas pėsčiųjų-dviračių takų tinklas Kaltanėnų miestelyje turi puikias galimybes būti įjungtas į tarpmiestines, regionines ir tarptautinę Eurovelo 11 dviračių trasas sukuriant integruotą ir patrauklią dviračių takų sistemą, tarnausiančią tiek susisiekimo, tiek turizmo rekreacijos tikslais.

9. INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA

9.1. GERIAMO VANDENS TIEKIMAS

9.1.1 Vandens poreikavimo normos

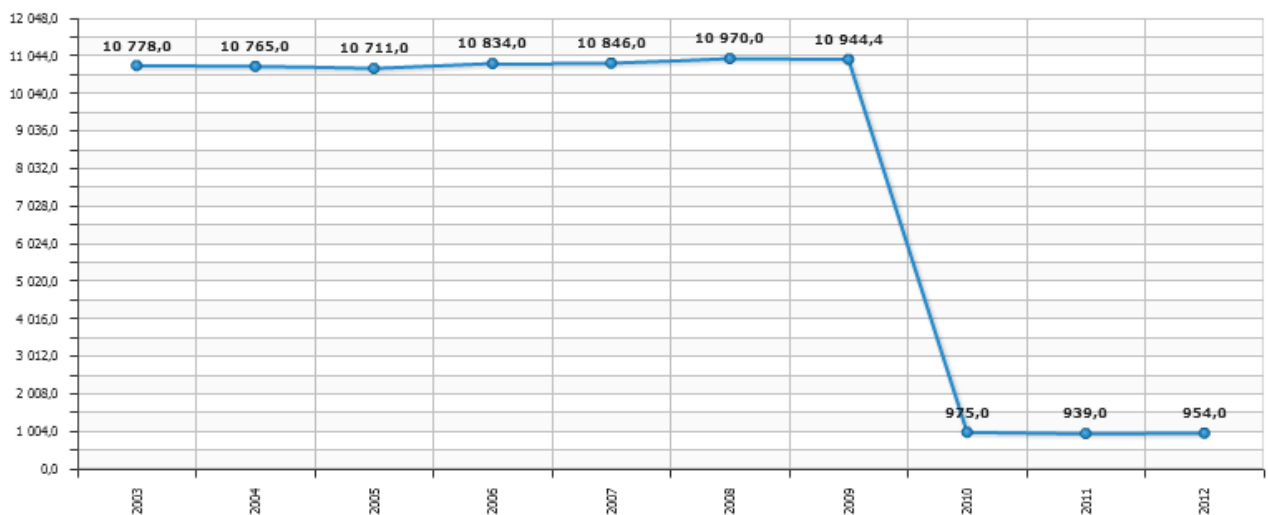
Vadovaujantis RSN 26-90 „Vandens vartojimo normos“:

- jungtinės vandens vartojimo normos, apimančios geriamos kokybės vandens kiekius buitiniams ir pramonės reikmėms bei nežinomiems ištekliams, taikomos sudarant perspektyvines rajonų kompleksinio vandens naudojimo schemas, sudaro 290,0 l/d gyventojui;
- bendrosios vandens vartojimo normos, apimančios geriamos kokybės vandens sąnaudas gyvenamuosiuose namuose, pramonės ir žemės ūkio įmonėse, viešuosiuose pastatuose ir viešose vietose, ir nežinomi ištekliai sudaro 230 l/d gyventojui.

Pagal „Viešojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kokybės reikalavimus“ (Žin.2007, Nr. 16-593), vandens tiekėjas privalo užtikrinti tokį geriamojo vandens tiekimo iš vandens ūmyklų našumą, kad kiekvienas gyventojas galėtų gauti ne mažiau kaip 200 litrų geriamojo vandens per parą. Ši norma taikoma apytikriams skaičiavimams ir priimama bendrojo plano skaičiavimams.

9.1.2 Vandens kiekių skaičiavimas

Švenčionių rajono savivaldybėje nuo 2009 m. pastebimos vandens sunaudojamo kiekio mažėjimo tendencijos (žr. 9.1.1 pav.), tai yra iš dalies dėl to, kad žmonės pradėjo taupyti vandenį, taip pat dėl to, kad didžiosios įmonės tobulino technologiją arba nustojo vykdyti veiklą, sumažino jos mastus.

9.1.1 pav. Vandens sunaudojimas Švenčionių rajone
(Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV)

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamas faktinis vandens sunaudojimas 2010–2012 m. Švenčionių rajono savivaldybėje.

9.1.1 lentelė. Vandens sunaudojimas Švenčionių rajono savivaldybėje

Metai	2010	2011	2012
Sunaudota vandens ūkio ir buities reikmėms tūkst. m ³ /m	665,0	655,0	653,0
Paimta vandens, iš viso tūkst. m ³ /m	1021,0	989,0	1009,0
Paimta požeminio vandens tūkst. m ³ /m	1021,0	989,0	1009,0
Sunaudota vandens, iš viso tūkst. m ³ /m	975,0	939,0	954,0
Sunaudota požeminio vandens tūkst. m ³ /m	975,0	939,0	954,0

(Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV)

Kaltanėnų seniūnijos duomenimis šiuo metu Kaltanėnų miestelyje gyvena 231 gyventojas. Įvertinus gyventojų gimstamumą, mirtingumą bei migraciją, priimama, kad skaičiuojamam periodui (2034 metams) gyventojų skaičius iš esmės nesikeis. Kaltanėnų miestelio vandens poreikis pateiktas 9.1.2 lentelėje.

9.1.2 lentelė. Vandens poreikis analizuojamoje teritorijoje

Teritorija	Gyventojų skaičius	Suvartojimo norma l/d gyventojui	Vandens poreikis kub.m./d
Kaltanėnų miestelis	231	200	46,2

UAB „Švenčionių švara“ duomenimis iš vandenvietės galima gauti 576,0 kub.m./d geriamo vandens. Taigi, esamo vandens kiekio pakaks ne tik skaičiuojamam periodui, bet ir tolimesnei perspektyvai.

9.1.3 Vandens kiekių skaičiavimas priešgaisriniai saugai

Be pagrindinės paskirties, tiekti vartotojams geriamąjį vandenį, vandentiekis turi būti tinkamas ir gaisrams gesinti. Tais atvejais, kai gaisrui gesinti reikalingo vandens kiekio negalima paimti iš vandens tiekimo šaltinio arba tai daryti neekonomiška, turi būti numatytos vandens atsargos talpyklose. Vandentiekio tinkluose gaisrams gesinti turi būti naudojami antžeminiai gaisriniai hidrantai, statomi ant žiedinio vandentiekio tinklo ir įrengiami ne toliau kaip 2,5 m nuo važiuojamos kelio dalies arba važiuojamoje kelio dalyje, bet ne arčiau 5,0 m nuo pastatų. Gaisriniai hidrantai montuojami kas 150-200 m ant ne mažesnio nei 100 mm diametro vamzdžių. Maksimalaus buitinio vandens naudojimo metu laisvoji patvanka vandentiekio tinkluose turi būti didesnė nei 0,1 MPa. Vandens debitas vienam gaisrui gesinti – 15,0 l/s. Gaisro gesinimo trukmė – 3 valandos. Vandens kiekis priešgaisriniai saugai sudaro 162,0 kub. m. ir kaip neliečiama atsarga turi būti laikoma dviejuose švaraus vandens rezervuaruose po 81,0 kub.m. Gaisrui gesinti panaudota vandens atsarga turi būti sukaupta per 24 valandas. Vandens tūrio rezervuare užpildymo metu galima sumažinti vandens tiekimą iki 70 proc.

Vilniaus apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos Švenčionių priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos duomenimis, Kaltanėnų miestelyje nėra įrengtų gaisrinių hidrantų ir rezervuarų, gaisro gesinimui naudojamas vanduo iš Žeimenos upės ir Žeimenio ežero.

9.1.4 Vandenvietės našumas

Kaltanėnų miestelyje buities ir ūkio reikmėms tenkinti naudojamas požeminis vanduo, kuriuo miestelį aprūpina UAB „Švenčionių švara“. 2011 m. aptarnaujamų gyventojų skaičius Kaltanėnų miestelyje sudarė tik 39 proc.

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

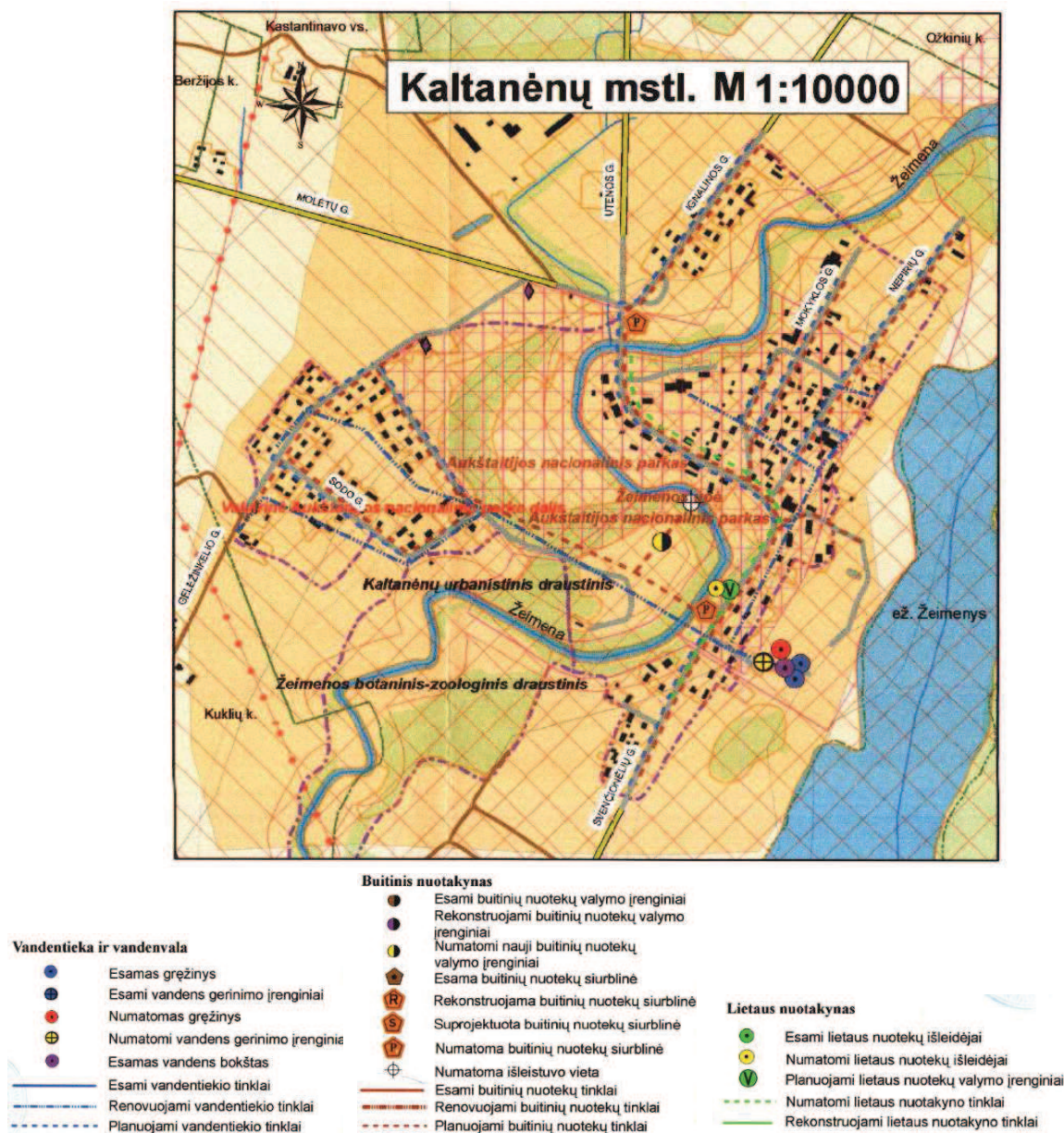
Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

Kaltanėnų miestelyje yra viena vandenvietė su dviem gręžiniais. Gręžinių našumas 2x12 m³/h. Bendras projektinis vandenvietės pajėgumas yra apie 576 kub.m. per parą, tuo tarpu realus apkrovimas siekia tik 46,2 kub.m. per parą, todėl galima teigti, kad esamų pajėgumų pilnai pakanka net ir esant tinklų plėtrai bei didesniai perspektyviniam vandens poreikiui. Vandens gerinimo įrenginių miestelyje nėra.

9.1.5 Vandentiekio tinklai

Esamų vandens tiekimo tinklų ilgis siekia 2,8 km, skirstomųjų tinklų nusidėvėjimo laipsnis siekia 40 proc.

Pagal Švenčionių rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros specialiojo plano sprendinius planuojama teritorija patenka į viešojo vandens tiekimo teritoriją. I-uoju etapu (iki 2017 m.) planuojama vandentiekio tinklo renovacija ir naujų vandens gerinimo įrenginių įrengimas (žr. 9.1.2 pav.).

9.1.2 pav. Viešojo vandens tiekimo teritorija Kaltanėnų miestelyje

(Duomenų šaltinis: Švenčionių rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros specialusis planas)

9.2 NUOTEKŲ TVARKYMAS

Kaltanėnų miestelyje nėra nuotekų valymo įrenginių. Gyventojai naudojami lauko tualetais, kaupimo rezervuarais, iš kurių nuotekos išvežamos į Švenčionėlių m. valymo įrenginius. Lietaus nuotekų sistemos miestelis taip pat neturi.

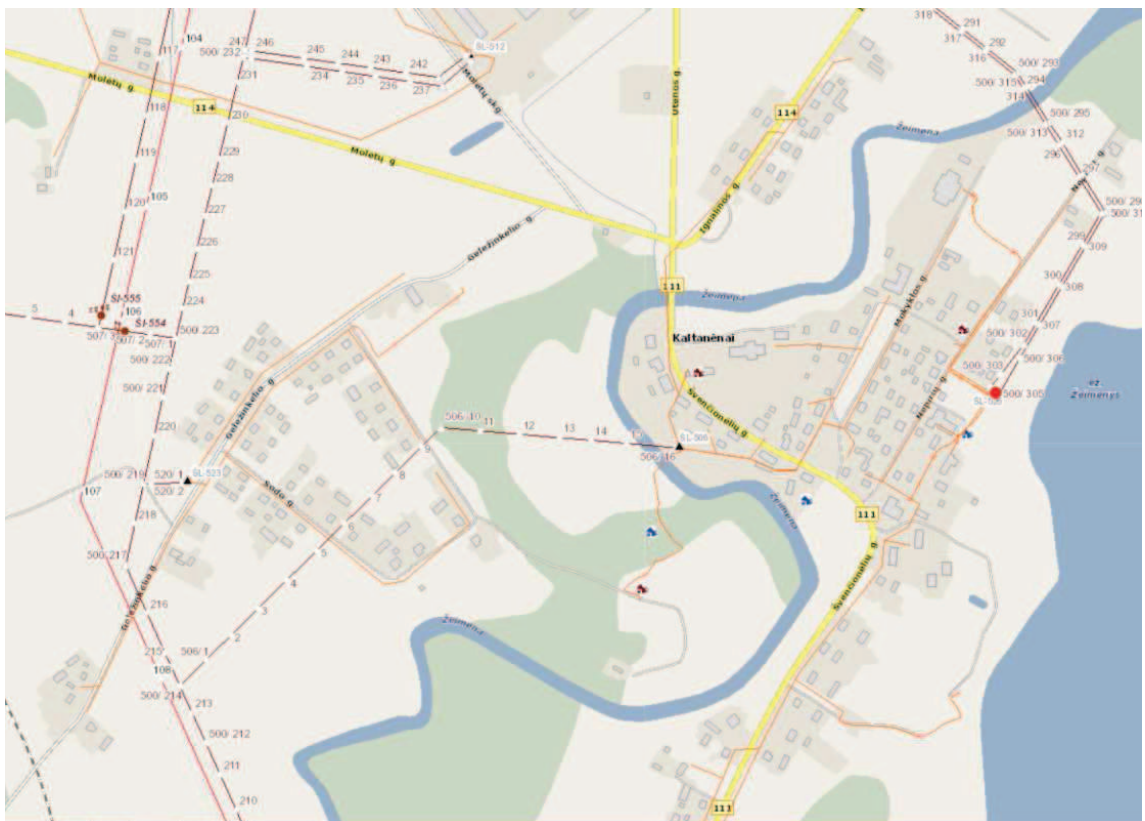
Pagal Švenčionių rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros specialiojo plano sprendinius planuojama teritorija patenka į viešojo vandens tiekimo teritoriją. II-ujuo etapu (iki 2020 m.) planuojama įrengti buitinių nuotekų tinklą bei valymo įrenginius Kaltanėnų miestelyje (žr. 9.1.2 pav.).

9.3 ELEKTROS ENERGIJOS TIEKIMAS

Elektros energija miestelio teritorijai tiekama iš bendro Lietuvos elektros energijos perdavimo tinklo. Pakankamai gerai išvystytą elektros paskirstymo tinklą sudaro 0,4kV ir 10kV linijos bei transformatorinės. Visos 10kV linijos yra orinės (10 kV kabelinių linijų nėra). AB LESTO duomenimis:

- 0,4 kV kabelinių linijų ilgis 2011 m., 2012 m., 2013 m. ilgis sudarė 2,2 km. 2014 m. – 2,42 km.
- 10 kV oro linijų ilgis 2011 m., 2012 m., 2013 m., 2014 m. sudarė 5,065 km; 0,4 kV oro linijų ilgis – 7,1 km.

Miestelyje yra keturios 10/0,4kV transformatorinės: TR ŠL-526 (galia 2x160 kVA), TR ŠL-512 (galia 250+400 kVA), KT ŠL-523 (Šiaulių tipo) (galia 60 kVA), KT ŠL-506 (Šiaulių tipo) (galia 160 kVA). 0,4 ir 10 kV oro linijų, 0,4 kV kabelinių linijų ir transformatorinių remontas buvo atliktas 2012 m.

10.1.3 pav. Elektros tinklas Kaltanėnų miestelyje
(Duomenų šaltinis: AB LESTO)

Iš viso Kaltanėnų miestelyje yra 167 vartotojai, iš jų gyventojai – 137, pramonė ir kiti – 30. Elektros energijos sunaudojimai apytiksliai sudaro:

2011m.~780tūkst.kWh

2012m.~792tūkst.kWh

2013m.~828tūkst.kWh

2014m.~650tūkst.kWh

Apie 50% sunaudotos elektros energijos tenka gyventojams.

9.4. RYŠIAI

Tradicinė ir istoriškai įsiteisinsi ryšių sistema yra paštas. VI „Lietuvos paštas“ Kaltanėnuose turi pašto skyrių. Fiksuoto laidinio ryšio paslaugas teikia AB TEO LT.

Mobilaus ryšio paslaugas Kaltanėnuose teikia trys operatoriai: UAB „Bitė GSM“, UAB „Omnitel“ ir UAB „Tele-2“. Artimiausias judriojo skaitmeninio ryšio bazinės stoties vieta Kaltanėnų šiaurės vakarų pusėje (žr. *Inžinerinės infrastruktūros brėžinį*). UAB „Omnitel“ duomenimis, per ateinančius 10 metų, numatoma, kad esama bazinė stotis gali būtų perkelta arba pastatyta nauja bazinė stotis vietoje, kurios koordinatės yra 625788, 6126064.

Miestelyje pakloti plačiajuosčio tinklo RAIN tinklai.

IŠVADOS:

1. Vandentiekio tinklų išvystymo lygis nepakankamas.
2. Vandenvietės pajėgumas pilnai pakankamas net ir esant tinklų plėtrai bei didesniai perspektyviniam vandens poreikiui.
3. Miestelyje nėra buitinių nuotekų surinkimo tinklų.
4. Gerai išvystytas ir 2012 m. renovuotas elektros paskirstymo tinklas.
5. Ryšių infrastruktūros išvystymas atitinka šiuolaikinius reikalavimus, veikia RAIN tinklas.

10. GRAFINĖ DALIS

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

ATESTATO Nr. 0428	KOMPLEKSAS	BENDRASIS PLANAS RENGIMO ETAPAS BENDRŪJŲ SPRENDINIŲ FORMAVIMAS	TOMAS	METAI
	U-1210		II	2015

Švenčionių
rajono
savivaldybė

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

□□TOM□S

BENDRŪJŲ SPRENDINIŲ FORMAVIMO (KONCEPCIJOS)
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

PLANAVIMO ORGANIZATORIUS:

ŠVENČIONIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
ADMINISTRACIJOS DIREKTORIUS

BENDROJO PLANO RENGĖJAS:

UAB „URBANISTIKA“

IVADAS

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrasis planas rengiamas vadovaujantis 2014 m. vasario 27 d. Švenčionių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-52 „Dėl Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano rengimo“, 2014 m. kovo 14 d. Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktorės patvirtinta „Švenčionių rajono savivaldybės Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano darbų programa“, planavimo sąlygomis, LR įstatymais, Vyriausybės nutarimais, taisyklėmis ir kitais norminiais dokumentais reglamentuojančiais teritorijų planavimą, o taip pat 2014 m. rugpjūčio 18 d. paslaugų sutartimi Nr. J-320.

Atlikus Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano esamos būklės analizę buvo pereita prie antrosios rengimo etapo stadijos – bendrųjų sprendinių formavimo. Bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje, atsižvelgiant į planuojamą teritoriją ir jai taikomas strateginio planavimo dokumentų nuostatas, nustatomos planuojamos teritorijos planinės ir erdvinės struktūros vystymo kryptys, naudojimo ir apsaugos principai, t.y. rengiama bendrojo plano koncepcija.

Rengiant Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepciją buvo remiamasi darnios plėtros strategija. Darni plėtra – tai racionalus aplinkos, kultūros paveldo ir urbanistinės plėtros santykis, leidžiantis suderinti įvairius interesus ir sukurti optimalų teritorijų planavimo modelį. Kaltanėnų miestelio teritorijos erdvinei raidai taikomi šie erdvinės koncepcijos formavimo, tvarkymo ir įgyvendinimo principai, atitinkantys darnios plėtros ideologiją:

- 1) funkcinis kompleksiskumas – visų miestelio teritorijos naudojimo rūšių interesų derinimas;
- 2) regioninis sąlygotumas – miestelio teritorijos gamtinių bei socialinių–ekonominių savitumų palaikymas;
- 3) istorinis perimamumas – tradicijų bei praeities paveldo saugojimas ir panaudojimas;
- 4) psichologinis komfortiškumas – kraštovaizdžio estetinio potencialo kokybės užtikrinimas;
- 5) geosisteminis subalansuotumas – bioekologinio, geoekologinio ir socioekologinio stabilumo užtikrinimas;
- 6) socialinis adekvatumas – atitikimas visuomenės poreikiams;
- 7) ekonominis realumas – planuojamų teritorinių struktūrų principinis įgyvendinimas.

Minėtų darnios plėtros principų laikomasi nustatant Kaltanėnų miestelio vystymo koncepciją, o jų įgyvendinimas detalizuojamas teksto skyriuose.

Realizuojant darnios plėtros (subalansuoto vystymo) principų nuostatas, Kaltanėnų miestelio teritorijos planavime (bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijose) yra išskiriamos trys pagrindinės struktūrinės pakopos:

- 1) *miestelio planinės–erdvinės koncepcijos parengimas* (miestelio individualaus įvaizdžio kūrimas, identiteto formavimas, urbanistinio audinio, derančio su aplinkiniu gamtiniu bei urbanistiniu kontekstu išryškinimas, esamos urbanistinės kultūros tęstinumas, naujų ar pertvarkomų elementų integravimas į esamą erdvinę struktūrą, pabrėžiant miestelio teritorijos išraiškumą, gatvių tinklo rišlumas ir optimalus tankumas, viešojo transporto pasiekiamumas, pėsčiųjų ir dviračių takų integravimas į bendrą susisiekimo sistemą);

- 1) *miestelio teritorijos funkcinių prioritetų nustatymas* (daugiafunkcinis teritorijų panaudojimas, numatant įvairius derančius žemės naudojimo būdus ir pobūdžius, artinant gyvenamąsias ir darbo vietas, socialines bei mokslo, švietimo įstaigas ir kt., naujos urbanistinės kokybės paieška, žemėnaudos sutvarkymas, renovacija ir kt. įgyvendinimo priemonės, švietimo, gydymo bei ir kt. gyventojus aptarnaujančių komercinių įstaigų racionalus išdėstymas, rekreacinio naudojimo ir žaliųjų teritorijų, rekreacinės ir turizmo infrastruktūros vystymas, bendro naudojimo erdvių plėtra ir pritaikymas žmonių poilsiui);
- 2) *veiklos teritorinių reglamentų suformulavimas* (aplinkosaugos ir kultūros paveldo vertybių apsaugos reikalavimų užtikrinimas, istorinės struktūros bei vertingųjų pastatų išsaugojimas ir panaudojimas, tinkamas naujosios statybos, užtikrinančios darnią plėtrą, reglamentavimas, užstatomų teritorijų darna su gamtine ir kultūrine aplinka, šių vertybių išryškkinimas, išsaugojimas ir pritaikymas, priemonės taršai mažinti, higieniška aplinka, racionalus (ekonomiškas) teritorijų aprūpinimas inžineriniais tinklais).

Bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje Vyriausybės nustatyta tvarka atliekamas Strateginis pasekmių aplinkai vertinimas (SPAV). Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo metu konsultuojamasi su valstybės ir savivaldybės institucijomis, visuomene, atsižvelgiama į šių konsultacijų ir kitų viešumą užtikrinančių procedūrų rezultatus. Parengiama strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita ir konsultacijų su visuomene dokumentai, jie pateikiami planavimo organizatoriui. Ši informacija apie galimas reikšmingas bendrojo plano koncepcijos sprendinių įgyvendinimo pasekmes aplinkai yra svarbi nustatant tinkamiausią miestelio teritorijos vystymo erdvinės raidos koncepciją.

Bendrojo plano koncepciją sudaro aiškinamasis raštas ir brėžiniai. Koncepcijos aiškinamajame rašte apibūdinami teritorijos planavimo pasiūlymai, teikiama teritorijos vystymo siūlomų alternatyvų palyginamoji analizė. Grafinę dalį sudaro Kaltanėnų miestelio teritorijos erdvinės struktūros ir teritorijos naudojimo funkcinių prioritetų brėžiniai.

1. MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO PRIELAIDOS IR TIKSLAI

1.1. BENDROJO PLANO KONCEPCIJOS RENGIMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcija rengiama vadovaujantis esamos padėties analize, rengiamais ir parengtais teritorijų planavimo dokumentais: LR teritorijos bendrojo planu, Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo planu ir kitais teritorijų planavimo dokumentais. Esamos padėties analizei naudoti Valstybinės miškų tarnybos, Žemės gelmių registro, VĮ „Registrų centras“ naujausi duomenys. Rengiant Kaltanėnų miestelio teritorijos erdvinės raidos koncepciją, įvertinti planavimo darbų programoje ir planavimo sąlygose nustatyti tikslai ir uždaviniai.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos pagrindinis tikslas – sudaryti palankiausias sąlygas miestelio teritorijos darniam vystymuisi, užtikrinant prielaidas teigiamai ekonomikos ir socialinei raidai, kartu nepadarant žalos aplinkai. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano pagrindiniai tikslai, patvirtinti Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2014 m. vasario 27 d. sprendimu Nr. T-52 „Dėl Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano rengimo“:

- 1) nustatyti miestelio gyvenamųjų teritorijų, inžinerinės ir socialinės infrastruktūros gaires, numatyti plėtrai reikalingas teritorijas;
- 2) numatyti miestelio gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio savitumo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimą, tikslingą naudojimą ir pažinimą, ekologinei pusiausvyrai būtino gamtinio karkaso formavimą;
- 3) kurti sveiką, saugią, darnią gyvenamąją aplinką ir visavertes gyvenimo sąlygas miestelyje;
- 4) sudaryti sąlygas privačioms investicijoms, kuriančioms socialinę ir ekonominę gerovę, tinkamos kokybės gyvenimo sąlygas;
- 5) derinti fizinių ir juridinių asmenų ar jų grupių interesus dėl teritorijos naudojimo ir veiklos plėtojimo teritorijoje sąlygų;
- 6) sudaryti sąlygas racionaliam žemės naudojimui ir žemės ūkio veiklai skatinti.

Bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje pateikiami du alternatyvūs miestelio teritorijos vystymo variantai, jų palyginamoji analizė. Kiekviename variante nustatoma miestelio teritorijos erdvinės raidos kompozicija, planinės ir erdvinės struktūros vystymosi principai, miestelio teritorijos plėtros kryptys, teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai, nustatomi teritorijos tvarkymo, reglamentavimo ir apsaugos principai.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano planavimo uždaviniai, patvirtinti Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2014 m. kovo 14 d. miestelio teritorijos bendrojo plano darbų programoje:

1. suformuoti planavimo lygmenį atitinkančias teritorijos funkcinio ir erdvinio vystymo kryptis;
2. optimizuoti planuojamos teritorijos urbanistinę struktūrą, socialinę ir inžinerinę infrastruktūrą;
3. numatyti racionalaus žemės gelmių išteklių, žemės ūkio naudmenų, miškų, kitų gamtos išteklių išsaugojimo ir naudojimo, gamtinio karkaso ir ekologiškai pagrįstos žemės naudojimo teritorinės struktūros formavimo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo priemones;
4. detalizuoti atitinkamų aukštesnio lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų sprendinius.

Numatyti papildomi planavimo uždaviniai: nustatyti Kaltanėnų miestelio, jos urbanistinio centro socialinės infrastruktūros sistemos vystymo reikalavimus; patikslinti savivaldybės bendrajame plane numatytą Kaltanėnų miestelio urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymo poreikius; detalizuoti savivaldybei svarbių objektų išdėstymą; detalizuoti Kaltanėnų miestelio kraštovaizdžio savitumą, antropogeninius ir gamtinius elementus, panoramas, numatyti jų vizualinę apsaugą; numatyti ypatingus inžinerinius statinius; tobulinti ir vystyti istoriškai susiklosčiusią urbanistinę struktūrą, architektūrinę erdvinę kompoziciją.

2014 m. kovo 14 d. Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktorės patvirtintoje „Švenčionių rajono savivaldybės Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano darbų programoje“ nustatytas Kaltanėnų miestelio teritorijos planavimo laikotarpis – 10 metų.

Rengiant Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepciją, buvo remiamąsi Europos Sąjungoje visuotinai priimta tvaraus vystymosi ideologija. Tvarus (darnus) vystymasis suprantamas kaip kompromisas tarp aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių visuomenės tikslų, sudarantis galimybes pasiekti visuotinę gerovę dabartinėms ir ateinančioms kartoms, neperžengiant leistinų poveikio aplinkai ribų.

1.2. MIESTELIO PLĖTROS GALIMYBIŲ IR RAIDOS TENDENCIJOS

Miestelio teritorijos vystymo koncepcijos sprendiniai rengiami įvertinus esamos būklės analizės metu surinktus duomenis. Koncepcijos sprendinius įtakoja šie pagrindiniai veiksniai:

- 1) Anksčiau parengtuose aukštesnio lygmens, specializuotuose bei kituose teritorijų planavimo dokumentuose numatyti sprendiniai, taikomi planuojamai teritorijai, ir juose numatyti teritorijų naudojimo bei apsaugos reglamentai;
- 2) Kaltanėnų miestelis yra Vilniaus apskrities urbanistinės sistemos dalis – miestelis priskirtas prie kitų apskrities urbanistinių centrų. Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą bei Vilniaus apskrities bendrąjį planą per miestelį praeina I-ojo lygmens 1C kategorijos šalies vidinės urbanistinės integracijos ašis (Švenčionys–Švenčionėliai–Kaltanėnai–Utena), su Molėtais (per Labanorą) Kaltanėnus jungia 2 lygmens regioninė urbanistinės integracijos ašis. Urbanistinių ašių vystymas svarbus viso rajono socialinei ekonominei raidai. Švenčionių rajono bendrojo plano nuostata: teritorijos, esančios išilgai autotransporto kelių, priskiriamos prie urbanizacijos zonų, kuriose leidžiama plėtoti gamybinę – ūkinę veiklą bei statyti aptarnavimo infrastruktūros objektus. Miestelio padėtis turėtų teigiamai įtakoti planuojamą Kaltanėnų miestelio plėtrą;
- 3) Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane Kaltanėnų miesteliui suteiktas IVa lygmens vietinio lokalinio centro, vystymo miestelio pagrindu, statusas. Mažesniu potencialu pasižymintys vietiniai seniūnijų centrai savo tarpusavio ryšiais formuoja svarbiausias atramines rajono teritorijos urbanistinio vystymo ašis, kurios suteikia artimiausiai aplinkai didesnę ar mažesnę urbanistinio vystymo potencialą, numatyta šių lokalinių centrų teritorinė urbanistinė plėtra. Bendruoju planu Kaltanėnų miestelį siūloma plėtoti jį renovuojant, numatant teritorijas naujiems rekreacijos, turizmo ir kitiems aptarnavimo bei techninės infrastruktūros objektams, palaikant bendrą susiformavusį užstatymo pobūdį ir urbanistinę struktūrą;
- 4) Vilniaus regiono rekreacinėje sistemoje Kaltanėnų miesteliui suteiktas pažintinio turizmo centro statusas, Švenčionių rajono rekreacinėje sistemoje Kaltanėnų miestelį siūloma vystyti

kaip lokalinio lygmens rekreacinio aptarnavimo ir pažintinio turizmo centrą – miestelis patenka į kultūros paveldo objektų sancaupų teritoriją, per miestelį praeina potencialios nacionalinės autoturizmo, dviračių turizmo ir vandens turizmo trasos;

- 5) Pagal LR bendrąjį planą Kaltanėnų miestelis patenka į didelio potencialo rekreacinį arealą, pagal Vilniaus apskrities bendrąjį planą – Kaltanėnams suteiktas aukščiausias rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo, pagal Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą – Kaltanėnų miestelis patenka į Ignalinos–Molėtų rekreacinį resursinį arealą, kuriam priskirtas aukščiausias visame rajone potencialas. Pagal rekreacinio vystymo specializaciją Kaltanėnų miestelio prioritetinga rekreacijos plėtra skirta poilsiui gamtoje, pažintinei ir verslinei rekreacijai, kitos vystytinos rekreacijos rūšys – pramoginė ir sportinė rekreacija. Visa tai sudaro galimybes formuoti nacionalinės svarbos rekreacines teritorines sistemas bei kompleksus;
- 6) Švenčionių rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginio plėtros plano kontekste atlikta ekspertinė apklausa parodė, kad vertinant Švenčionių rajono potencialių investicinių projektų svarbą, prioritetas skiriamas turizmo ir komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros sritims – naujų turizmo, sporto ir rekreacijos infrastruktūros, infrastruktūros statybai bei efektyvesnės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos parengimui (t.y. šiukšlių rūšiavimas ir perdirbimas);
- 7) Kaltanėnai patenka į institucinių saugomų teritorijų žemės naudojimo zoną – veikla vykdoma vadovaujantis Aukštaitijos nacionalio parko apsaugos reglamentais, Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemas sprendiniais, rengiamo Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plano sprendiniais (baigiamojo etapo darbai), t.y. minėti dokumentai riboja Kaltanėnų miestelio teritorinę plėtrą ir plėtros variantiškumą;
- 8) Vakarinė teritorijos dalis prie Žeimenos upės jau išplanuota ekstensyviai rekreacijai – Švenčionių rajono savivaldybės turizmo ir rekreacinių teritorijų dalių infrastruktūros plėtros specialiajame plane teritorija prie Žeimenos upės (vakarinė dalis, teritorijos plotas apie 13,4 ha) numatyta trumpalaikio poilsio statinių statyboms.

Esamos būklės analizės metu nustatytos pagrindinės miestelio plėtros galimybių bei raidos tendencijos:

- planuojamu laikotarpiu Kaltanėnai turi visas galimybes pagerinti gyventojų gyvenimo sąlygas, išplėsti gyvenvietės teritoriją investicijoms naudingomis kryptimis, tapti aktyviu, patraukliu, svarbiu – vienu iš klestinčių Švenčionių rajono pažintinio turizmo centru;
- esamos būklės žemės naudojimo paskirties pasiskirstymas Kaltanėnų miestelio teritorijoje procentine išraiška yra: kitos paskirties žemė miestelyje sudaro šiek tiek daugiau nei penktadalį miestelio teritorijos – apie 24%, žemės ūkio paskirties ir kita neužstatyta teritorija sudaro didžiąją miestelio teritorijos dalį – apie 69%, mažiausiai miestelio teritorijos užima miškų ūkio ir vandens ūkio paskirties žemė – apie 7%;
- kitos paskirties žemė pagal būdus: miestelio teritorijoje didžiausią plotą užima gyvenamoji teritorija – tai sudaro apie 14% kitos paskirties žemės; komercinė ir visuomeninė teritorija sudaro apie 2%; inžinerinės infrastruktūros teritorija – apie 6%; likusius 2% sudaro bendrojo naudojimo ir pramonės teritorijos. Rekreacinės paskirties teritorijų miestelyje nėra;
- vertinus esamos padėties miestelio teritorijų naudojimą pagal žemės naudojimo paskirtis bei būdus, koncepcijos ir sprendinių konkretizavimo stadijose siekiama teritorijų naudojimo būdų balanso, sudarančio palankias sąlygas ekonominiam miestelio augimui, gyventojų gyvenimo

kokybės gerinimui – numatyti komercinės paskirties, rekreacinių objektų bei atskirųjų želdynų teritorijas;

- darnios plėtros principai skatina kuo racionaliau ir geriau naudoti esamą miestelio teritorinį potencialą. Pirmiausia turėtų būti užstatyti šiuo metu pagal paskirtį nenaudojami sklypai. Miestelio plėtra galima išnaudojant vidinį rezervą – užstatant dalį laisvos žemės, keičiant žemės ūkio paskirtį į kitą;
- Kaltanėnų miestelis turi pakankamą teritorinį potencialą žaliųjų plotų sistemos formavimui ir jos įrengimo gerinimui;
- Kaltanėnų miestelio teritorijos bendruoju planu siekiama nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių išsaugojimo, didesnių jų pritaikymo visuomenės lankymui galimybių, išryškinti ir atskleisti istorines bei kraštovaizdines vertes, skatinti kultūrinio ir pažintinio turizmo plėtrą bei su kultūros paveldo tvarkyba susijusias veiklas ir tradicinius amatus;
- tikslinga koreguoti miestelio administracines ribas atsižvelgiant į patvirtintą Švenčionių rajono sav. teritorijos gyvenamųjų vietovių ribų specialiojo plano koncepciją.

Socialinės ekonominės tendencijos įtakojančios miestelio vystymosi vidinę bei išorinę plėtrą:

- 2011–2014 metais pastebima Kaltanėnų miestelio gyventojų mažėjimo tendencija. Šiuo periodu gyventojų skaičius sumažėjo 7,6 proc., bendram Švenčionių rajono gyventojų skaičiui mažėjant 6,1 proc.;
- Švenčionių rajone per paskutinius 10 metų apsirūpinimo būstu lygis nuo 24,4 kv.m/gyv. išaugo iki 34,8 kv.m/gyv. 2010 m., t.y. išaugo 30 %. Kaltanėnų miestelio išvestinis gyvenamasis fondas sudaro 39,5 kv.m/gyv. Toks apsirūpinimo būstu augimas susijęs su gyvenamojo fondo augimu ir gyventojų skaičiaus mažėjimu;
- gerai išvystyta susisiekimo sistema bei nedidelis atstumas iki 3 lygmens pagrindinio lokalinio lygmens centro Švenčionėlių ir 2 lygmens regioniniu centru Švenčionių sudaro geras Kaltanėnų miestelio išorinio susisiekimo sąlygas;
- palyginti nedidelis atstumas iki apskrities ir savivaldybės centrų užtikrina galimybę integruotis į platesnes darbo rinkas bei naudotis paslaugų sektoriumi. Aukštos kategorijos valstybinių kelių tinklas sudaro palankias sąlygas verslo plėtojimui.

2. ERDVINĖS STRUKTŪROS KOMPOZICIJA IR KONCEPCIJA

2.1. SOCIALINĖ-EKONOMINĖ KONCEPCIJA

2.1.1. Socialinės-ekonominės aplinkos bendrieji tikslai

Kaltanėnų miestelio vizija – tai subalansuotos teritorinės plėtros miestelis, grindžiamas moderniomis technologijomis, socialinėmis inovacijomis, konkurencingumu, kuriame vyrauja:

- saugi patogi gyventi ir harmoninga aplinka;
- palankios sąlygos verslo plėtrai;
- išvystyta šiuolaikinė susisiekimo sistema bei inžinerinė infrastruktūra palanki investicijų pritraukimui;
- miestelyje įdiegta sveikatos, socialinė ir viešųjų paslaugų sistema užtikrinanti socialinį teisingumą ir saugumą. Kaltanėnų miestelis turi savitą ir jaukią aplinką pritaikytą miestiečių ir jų svečių poreikiams.

Pagrindinis socialinės – ekonominės dalies bendrojo plano tikslas – suplanuoti Kaltanėnų miestelio socialinių ir ekonominių veiklų plėtrą ilgalaikiai perspektyvai. Pagrindiniai uždaviniai:

- Suformuoti miestelio socialinių ir ekonominių veiklų koncepciją, nustatyti plėtros prioritetus vidinių resursų naudojimo ir apsaugos priemones;
- Užtikrinti miestelio teritorijos subalansuotą naudojimą valstybės, visuomenės reikmėms;
- Sudaryti visuomenei tinkamas sąlygas naudotis miestelio teritorijos ištekliais;
- Tobulinti susiklosčiusią mokyklų, sveikatos priežiūros įstaigų struktūrą;
- Skatinti švietimo ir socialinės politikos sanglaudą, tobulinti neįgaliųjų bei socialiai atskirtų grupių integraciją į visuomenę bei darbo rinką;
- Efektyviau paskirstyti sveikatos apsaugos resursus, patenkinti didėjančią psichologinių paslaugų poreikį;
- Gerinti poilsio, turizmo bei teikiamų paslaugų infrastruktūrą, didinti turizmo objektų patrauklumą tiek Kaltanėnų miestelyje, tiek už miestelio ribų;
- Skatinti miestelio gyventojų kultūrinių poreikių tenkinimą bei sudaryti sąlygas jų kūrybinei laisvei įgyvendinti;
- Plėtoti inžinerinę susisiekimo ir kitą visuomenės poreikiams reikalingą infrastruktūrą;
- Išlaikyti miestelio socialinio ekonominio ir ekologinio vystymo pusiausvyrą;
- Formuoti sveiką ir harmoningą gyvenamąją darbo ir poilsio aplinką.

2.1.2. Sąsaja su kitais teritorijų planavimo dokumentais ir programomis

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrasis planas rengiamas įvertinant ir atsižvelgiant į jo sąsajas su šalyje, Vilniaus apskrityje ir Švenčionių rajono savivaldybėje parengtomis strategijomis, programomis ir planais:

- Valstybės ilgalaikės raidos strategija (Žin., 2002, Nr.113-5029);
- Nacionaline darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-4029);
- Europos kraštovaizdžio konvencija (Žin., 2002, Nr. 104-4621);
- Lietuvos respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių planu (Žin., 2005, Nr. 103-3808; Žin., 2007, Nr. 114-4646; Žin. 2008, Nr. 13-439; Žin., 2009, Nr. 80-3343);
- Nacionalinės integralios paveldosaugos strategijos metmenimis (Žin., 2004, Nr. 175-6516);

- Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo 2008-2015 metų plėtros strategija (patvirtinta LR Vyriausybės 2008m. rugpjūčio 27 d. nutarimu Nr. 832);
- Nacionaline energetikos strategija (Žin., 2007, 11-430);
- Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo planu (patvirtintas LR vyriausybės 2007 - 12 -27 nutarimu Nr. 1442);
- Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaike strategija (patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853);
- Nacionaline turizmo plėtros 2014-2020 programa (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014–03–12 nutarimas Nr. 238);
- Švenčionių rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginiu plėtros planu (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2010–12–23 sprendimu Nr. T–172);
- Atliekų tvarkymo Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje planu 2006-2016 metams (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2006–12–28 tarybos sprendimu Nr. T–205);
- 2002-2015 metų Lietuvos Respublikos valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros programa;
- Lietuvos Respublikos teritorijos bendruoju planu (patvirtintas 2002 m. spalio 29 d. Seimo sprendimu Nr. IX-1154);
- Vilniaus apskrities bendruoju planu (patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-12-03 nutarimu Nr. 1310);
- Švenčionių rajono teritorijos bendruoju planu (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2009 m. sausio 23 d. sprendimu Nr. T-2);
- Švenčionių rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros specialiuoju planu (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2013 m. vasario 28 d. sprendimu Nr. T-40);
- Švenčionių rajono savivaldybės turizmo ir rekreacinių teritorijų dalių infrastruktūros plėtros specialiuoju planu (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2012 m. sausio 19 d. sprendimu Nr. T-15);
- Švenčionių rajono savivaldybės nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schema;
- Švenčionių rajono savivaldybės valstybinės reikšmės miškų plotų schema (Valstybinės miškų tarnybos duomenys);
- Švenčionių rajono miškų priskyrimo miškų grupėms planu (Valstybinės miškų tarnybos duomenys);
- Aukštaitijos nacionalinio parko apsaugos reglamentu (Žin., 2002, Nr. 87-3754);
- Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schema (Žin., 2005, Nr. 150-5457);
- Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo planu (rengiamas, baigiamasis etapas);
- Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrajam planui išduotomis planavimo sąlygomis;
- Kitais specialiaisiais ir detaliesiais planais bei schemomis pagal Švenčionių rajono savivaldybės teritorijų planavimo registrą, Lietuvos Respublikos įstatymais, Vyriausybės nutarimais, ministerijų įsakymais ir teisės aktais įtakojančiais Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano sprendinius.

2.1.3. Demografinės raidos prognozės ir jų alternatyvos

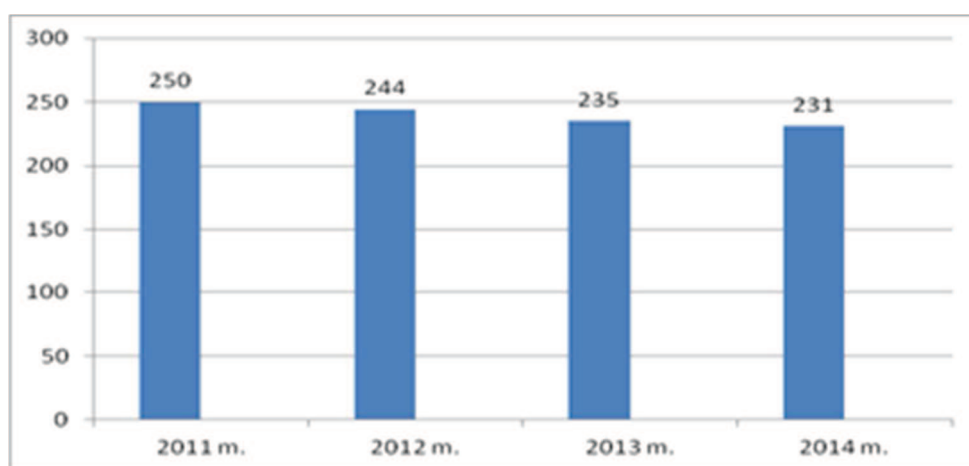
Pastarųjų metų ekonominiai ir socialiniai pokyčiai visoje šalyje – į neigiamą pusę didėjantis neigiamas migracijos saldo ir kintantis neigiamas natūralus gyventojų prieaugis bei to pasekmėje mažėjantis gyventojų skaičius – iš esmės pakeitė susiklosčiusias ilgametes demografines tendencijas, apsunkino gyventojų skaičiaus ir sudėties prognozavimą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu. Statistikos departamentas 2004 m. parengė leidinį „Lietuvos gyventojų skaičiaus prognozės 2005–2030 m.“ – pagal visus prognozuojamus variantus gyventojų skaičius, remiantis įvairiomis gimstamumo, mirtingumo ir migracijos prielaidomis, per artimiausius 25 metus Lietuvos Respublikoje išliks stabilus arba neženkliai didės.

Kaltanėnų miestelis pagal gyventojų skaičių yra penktas tarp didžiausių gyvenviečių Švenčionių rajone (po Adučiškio, Cirkliškio, Prienų ir Magūnų). Remiantis Kaltanėnų seniūnijos duomenimis Kaltanėnų miestelyje 2014 metų pradžioje buvo 231 gyventojas. Tai sudarė vos 0,9 proc. bendro Švenčionių rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus. Kaltanėnų miestelio gyventojų skaičiaus ir struktūros kaita įtakos turi ne tik miestelio ekonominės socialinės aplinkos kitimas, bet ir bendri demografiniai procesai Lietuvoje ir Europoje. Dėl didėjančio nedarbo lygio, intensyvios emigracijos procesas nėra palankus. 2011-2014 metų periodu Kaltanėnų gyventojų skaičius sumažėjo 7,6 proc. (vidutiniškai per metus 2,6 proc.), bendras Švenčionių rajono gyventojų skaičius mažėjo 6,1 proc.

2.1.1. lentelė. Gyventojų skaičius metų pradžioje ir jo kaita

	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	Pokytis 2011-2014 m., proc.
Švenčionių raj. sav.	27961	27434	26853	26259	-6,1
Kaltanėnai	250	244	235	231	-7,6
Lietuva – iš viso	3052588	3003641	2971905	2943472	-3,6

(Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV, Kaltanėnų seniūnija)

2.1.1 pav. Kaltanėnų miestelio gyventojų skaičius 2011-2014 m. pradžioje

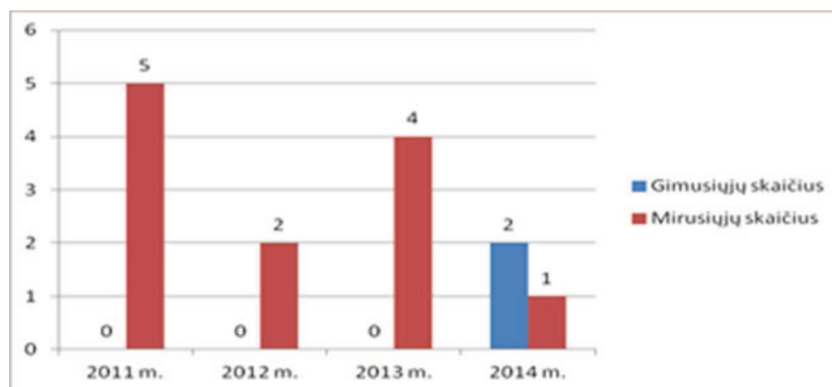
(Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV, Kaltanėnų seniūnija)

2011–2013 metų periodu Kaltanėnuose pastebima neigiama natūrali gyventojų kaita. Kaltanėnų miestelyje demografinė situacija vertinant per gimstamumo ir mirtingumo prizmę yra neigiama: mirusiųjų skaičius viršija gimusiųjų skaičių.

2.1.2 lentelė. Natūrali gyventojų kaita 2011–2013 metais

Teritorija	2011 metai	2012 metai	2013 metai
Lietuvos Respublika	-10769	-10479	-11626
Švenčionių rajonas	-10,9	-10,9	-14
Kaltanėnai	-5	-2	-4

(Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV, Kaltanėnų seniūnija)

2.1.2 pav. Gimusieji ir mirusieji Kaltanėnų miestelyje 2011–2014 m.

(Duomenų šaltinis: Kaltanėnų seniūnija)

Įvertinus natūralų gyventojų prieaugį (n), galima teigti, kad natūralus gyventojų prieaugis ir toliau išliks neigiamas, tačiau siūlomi tokie prognozės variantai:

I variantas – statistinės tendencijos, $n = -2,6$ proc. per metus ir

II variantas – optimistinės tendencijos, $n = 0,0$ proc. per metus.

2009–2013 metais šalyje ir Švenčionių rajone migracijos saldo išlieka neigiamas, didžiausias išvykusiųjų skaičius tiek visoje Lietuvoje, tiek Švenčionių rajone pastebimas 2010 m.

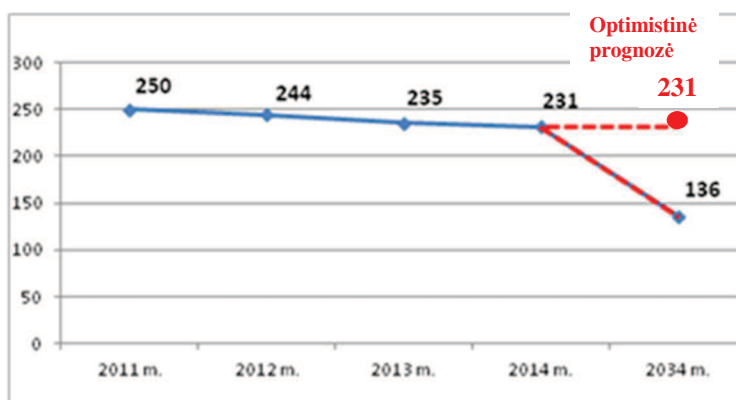
2.1.3 lentelė. Migracijos saldo 2009–2013 m.

Teritorija	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Lietuvos Respublika	-32013	-77944	-38178	-21257	-16807
Švenčionių rajonas	-216	-358	-225	-285	-222

Migracijos analizė Kaltanėnų miestelyje yra sudėtinga, nes Statistikos departamentas prie LRV neapskaito žmonių gyvenamosios vietos pakeitimus pagal smulkius gyvenamuosius vienetus. Tikėtina, kad miestelyje šis skaičius yra mažesnis. Ateinantiems 10-20 metų prognozuojamos optimistinės migracijos saldo (m) tendencijos:

Optimistinės tendencijos, $m = 0,0$ proc. per metus.

Remiantis natūralaus prieaugio ir migracijos saldo prognozėmis, 2034 m. tikėtinas optimistinis Kaltanėnų miestelio gyventojų skaičius galėtų sudaryti apie 231 gyv., įvertinant tendencijas statistiškai – apie 136 gyv. (žr. 2.1.3 pav.).

2.1.3 pav. Prognozuojamas gyventojų skaičius

P a s i ū l y m a s: Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrasis planas rengiamas prognozuojamam 231 gyventojų skaičiui.

2.1.4. Būsto plėtros prognozė

Naudingojo ploto, tenkančio vienam gyventojui dydis yra tas indikatorius, pagal kurį galima išvesti tiesioginę priklausomybę naujų ir konvertuojamų plėtros teritorijų poreikiui. Kadangi nėra duomenų apie gyvenamąjį fondą Kaltanėnų miestelyje, skaičiuojamasis gyvenamojo fondo rodiklis priimamas pagal rajono vidurkį (žr. 2.1.4 lentelę). Švenčionių rajone per paskutinius 10 metų apsirūpinimo būstu lygis nuo 24,4 kv.m/gyv. išaugo iki 34,8 kv.m/gyv. 2010 m., t.y. išaugo 30 % Toks apsirūpinimo būstu augimas buvo susijęs su gyvenamojo fondo augimu ir gyventojų skaičiaus mažėjimu.

2.1.4 lentelė. Naudingas plotas tenkantis 1 gyventojui, m²

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lietuvos Respublika									
23,9	24,6	25,1	25,6	26,2	26,4	27,8	28,4	28,9	29,5
Vilniaus apskritis									
23,9	24,8	25,0	25,6	26,2	25,7	26,5	27,3	27,7	28,1
Švenčionių rajonas									
29,5	30,6	31,2	31,8	32,3	30,9	31,9	32,9	33,5	34,8

(Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV)

Gyvenamas fondas apskaitomas pagal nuosavybės formas ir jo buvimo vietą. Prie gyvenamojo fondo nepriskiriami vasarnamiai, medžiotųjų nameliai, poilsiavietės, poilsio namai, sanatorijos, sodo nameliai ir kiti pastatai skirti laikinam gyvenimui. Statistikos departamento duomenimis, 2013 m. Švenčionių rajono gyvenamasis fondas sudarė 914,6 tūkst. m² (2012 m. rajone gyvenamasis fondas buvo kiek didesnis – 899,2 tūkst. m²). Kaltanėnų seniūnijos duomenimis 2014 m. pradžioje miestelyje gyveno 231 gyventojas. Kadangi nėra duomenų apie gyvenamąjį fondą, Kaltanėnų miestelio išvestinis gyvenamasis fondas skaičiuojamas pagal rajono gyvenamojo fondo rodiklį vienam gyventojui (žr. 2.1.5 lentelę).

2.1.5 lentelė. Gyvenamasis fondas 2011-2013 m. (tūkst. m²)

Teritorija	Gyvenamasis fondas 2011 m. pabaigoje/ tūkst. m ²	Gyvenamasis fondas 2012 m. pabaigoje/ tūkst. m ²	Gyvenamasis fondas 2013 m. pabaigoje/ tūkst. m ²
Lietuvos Respublika	85190,4	85809,3	86824,5
Vilniaus apskritis	22022,4	22370,2	22613,9
Švenčionių rajonas	901,8	899,2	914,6
<i>Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV</i>			
Kaltanėnų miestelis			3,959

Optimistinių tendencijų atveju daroma prielaida, kad Kaltanėnų miestelyje 2034 m., siekiant Europos Sąjungos miestų gyvenamojo fondo rodiklių, vienam gyventojui teks 35,0 m² bendro naudingo ploto. Prognozuojamojo periodo pabaigoje – 2034 m. – visas gyvenamasis fondas sudarys apie 8085 m² (vidutinis metinis augimas 20 metų periodu sudarys 206,3 m²). Toks būsto plėtros procesas labiausiai įtakojamas dėl gyventojų skaičiaus didėjimo ir gyvenimo sąlygų gerėjimo.

2.1.6 lentelė. Prognozuojamas gyvenamojo fondo poreikis Kaltanėnų miestelyje iki 2034 m. pagal optimistines tendencijas

Gyventojų skaičius, 2014 m.	231
Gyvenamasis fondas, 2014 m. (tūkst. m ²)	39,59
Vienam gyventojui tenkantis naudingas gyvenamasis plotas, 2013 m. (m ²)	34,8
Prognozuojamas gyventojų skaičius, 2034 m. (gyv.)	231
Gyvenamojo fondo prieaugis dėl gyvenimo sąlygų gerėjimo, 2034 m. (m ²)	4126
Prognozuojamas naudingas gyvenamasis fondas, 2034 m. (m ²)	8085
Prognozuojamas vienam gyventojui teksiantis naudingas gyvenamasis plotas, 2034 m. (m ²)	35,0 ¹

2.1.5. Paslaugų infrastruktūros poreikio prognozė

Paslaugų infrastruktūros pagal tipą poreikio prognozes labiausiai įtakoja gyventojų sudėties pagal amžių rodikliai. Švenčionių rajonas, kaip ir dauguma kitų Lietuvos rajonų, yra įgijęs gyventojų senėjimo procesą pagreitį. Visuomenės gyvenimo kokybės ir karjeros siekiai sąlygoja darbingo amžiaus žmonių migraciją iš rajonų ir mažesnių miestelių į perspektyvesnes Lietuvos ar užsienio šalių teritorijas, o tai įtakoja vietovėse gimstamumo rodiklius – Kaltanėnų miestelio gimstamumas analizuojant gautus duomenis išlieka neigiamas.

Paslaugų infrastruktūra apima švietimo, sveikatos priežiūros, socialines, kultūros, administracines įstaigas, mažmenines prekybos, maitinimo, pramonines, aktyvaus poilsio, apgyvendinimo ir kitas paslaugas, teikiamas Kaltanėnų miestelyje ir numatytoje plėtros zonoje. Paslaugų infrastruktūra pritaikoma ne tik miestelio ir aplinkinių teritorijų gyventojams, bet ir iš toliau atvykstančiųjų lankytojų ir turistų spektrui.

Optimistinių tendencijų atveju prognozuojama, kad 2034 metais miestelyje su planuojama naujos plėtros teritorija gyventojų skaičius sieks 231 žm. Kaip ir iki šiol, planuojamos Kaltanėnų

¹ Prognozuojamas naudingojo gyvenamojo ploto, tenkančio vienam gyventojui, padidėjimas dėl Europos Sąjungos miestuose gyvenamojo fondo lygio pasiekimo iki 2034 m.

miestelio teritorijos paslaugų infrastruktūra naudosis ir dalis aplinkinių rajono teritorijų bei visos šalies gyventojai, todėl prognozuojamas paslaugų infrastruktūros klientų skaičius abiem variantais sieks 280 - 300 miestelio ir aplinkinių teritorijų gyventojų.

Kadangi paslaugų infrastruktūros pagal tipą poreikį įtakoja gyventojų sudėties pagal amžių rodikliai, prognozuojama, kad gimstamumas (atsižvelgiant į visos šalies prognozes bei Švenčionių rajono gimstamumo situaciją) planuojamoje Kaltanėnų miestelio teritorijoje išliks toks pats.

Švenčionių rajono savivaldybės duomenimis, ikimokyklinių ugdymo įstaigų ir mokyklų veikla organizuojama efektyviai, naujų visuomenines paskirties teritorijų plėtra nenumatoma.

Kaltanėnų miestelio bendrasis planas padės įgyvendinti Švenčionių rajono 2014-2016 metų strateginiame plėtros plane numatytus tikslus¹.

2.2. MIESTELIO NAUJŲ TERITORIJŲ POREIKIS

Pagrindiniai miestelio teritorinės plėtros poreikiai siejami su gyvenamosios statybos, gatvių tinklo, inžinerinės infrastruktūros, aptarnavimo ir paslaugų teritorijų plėtra. Taikant optimistines prognozes 2014-2034 metų periodu gyventojų skaičiaus augimas nenumatomas, urbanizuotų teritorijų plėtra vyks dėl prognozuojamo gyvenimo kokybės gerėjimo. Naujų teritorijų poreikį dalinai lemia ir ūkinė, gamybinė veikla, gamtinė situacija miestelio viduje.

Gerai išvystyta susisiekimo sistema bei nedidelis atstumas iki 3 lygmens pagrindinio lokalinio lygmens centro Švenčionėlių ir 2 lygmens regioniniu centru Švenčionių užtikrina galimybę integruotis į platesnes darbo rinkas bei naudotis paslaugų sektoriumi. Aukštos kategorijos valstybinių kelių tinklas sudaro palankias sąlygas verslo plėtojimui.

Skaičiuojant būsto plėtros poreikį buvo priimta, kad Kaltanėnuose vyks mažaaukščio sodybinio (vienbučio–dvibučio) gyvenamojo užstatymo plėtra. Optimistiniu variantu prognozuojama, kad 2034 m. Kaltanėnų miestelyje gyvens 231 gyventojas. Įvertinus dabartinius Kaltanėnų miestelio gyvenamojo fondo duomenis gyvenimo kokybės gerinimo aspektu, esamo gyvenamojo fondo užteks 114 gyventojų (priimant, kad vienam gyventojui 2034 m. teks 35,0 m² naudingo gyvenamojo ploto), todėl gyvenamoji mažaaukštė statyba skaičiuojama papildomai 117 gyventojų.

Preliminarus teritorijų poreikis skaičiuotas remiantis prielaidomis, kad gyvenamosios mažaaukštės statybos (vienbučio–dvibučio užstatymo) pastatuose gyvens apie 20–25 žmones viename hektare. Tuomet vidutinis sklypas Kaltanėnų miestelyje 2034 m. sieks apie 15–20 arų. Labiausiai tikėtiniu variantu 2034 m. vien mažaaukštės statybos (vienbučio–dvibučio užstatymo) teritorijai papildomai reikės apie 5,9–7,8 ha.

¹ Švietimo ir sporto veiklos programa/tikslas – didinama ugdymo ir sporto sistemos kokybė ir prieinamumas/uždavinys – užtikrinti vaikų ir jaunimo užimtumo bei sporto plėtojimą/priemonės – daugiafunkcinio ugdymo centro steigimas Kaltanėnų miestelyje/trumpas apibūdinimas – švietimo ir socialinių paslaugų, skirtų įvairaus amžiaus gyventojų poreikiams tenkinti. Patalpų pritaikymas. Techninio projekto rengimas.

2.3. MIESTELIO ERDVINĖ KOMPOZICIJA BEI JĄ FORMUOJANTYS VEIKSNIAI

Miestai ir miesteliai yra gyventojų socialinės ir ekonominės veiklos koncentracijos ir kultūros židiniai, lemiantys viso rajono bei regiono socialinį ekonominį potencialą. Darnaus vystymosi principas reikalauja reguliuoti urbanizacijos procesą, nedarant žalos aplinkai. Nevaldoma urbanizacija gali turėti neigiamos įtakos ir negrįžtamų pasekmių aplinkai, visų pirma gamtinei ir kultūrinei.

Miestelio erdvinę struktūrą siekiama vystyti sudarant palankiausias gyvenimo sąlygas ir optimalų balansą tarp urbanizuotų ir laisvų erdvių, saugant vertingą kraštovaizdį.

Pagrindiniai optimalios Kaltanėnų miestelio struktūros vystymo principai yra:

- miestelio centro formavimas – miestelio centro teritorijos vystymas įvertinant kintančius poreikius, miestelio centro gyvybingumo skatinimas;
- urbanistinių jungčių – miestelio pagrindinių gatvių tinklo formavimas, miestelio ryšių funkcionavimo užtikrinimas;
- gyvenamosios aplinkos, viešųjų erdvių ir kitų teritorijų modernizavimas;
- polifunkciškumą skatinantis funkcinis ir fizinis neefektyviai naudojamų teritorijų pertvarkymas (konversija);
- užstatymo struktūrizavimas;
- nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga;
- gamtinio karkaso elementų saugojimas;
- rekreacinių objektų plėtra.

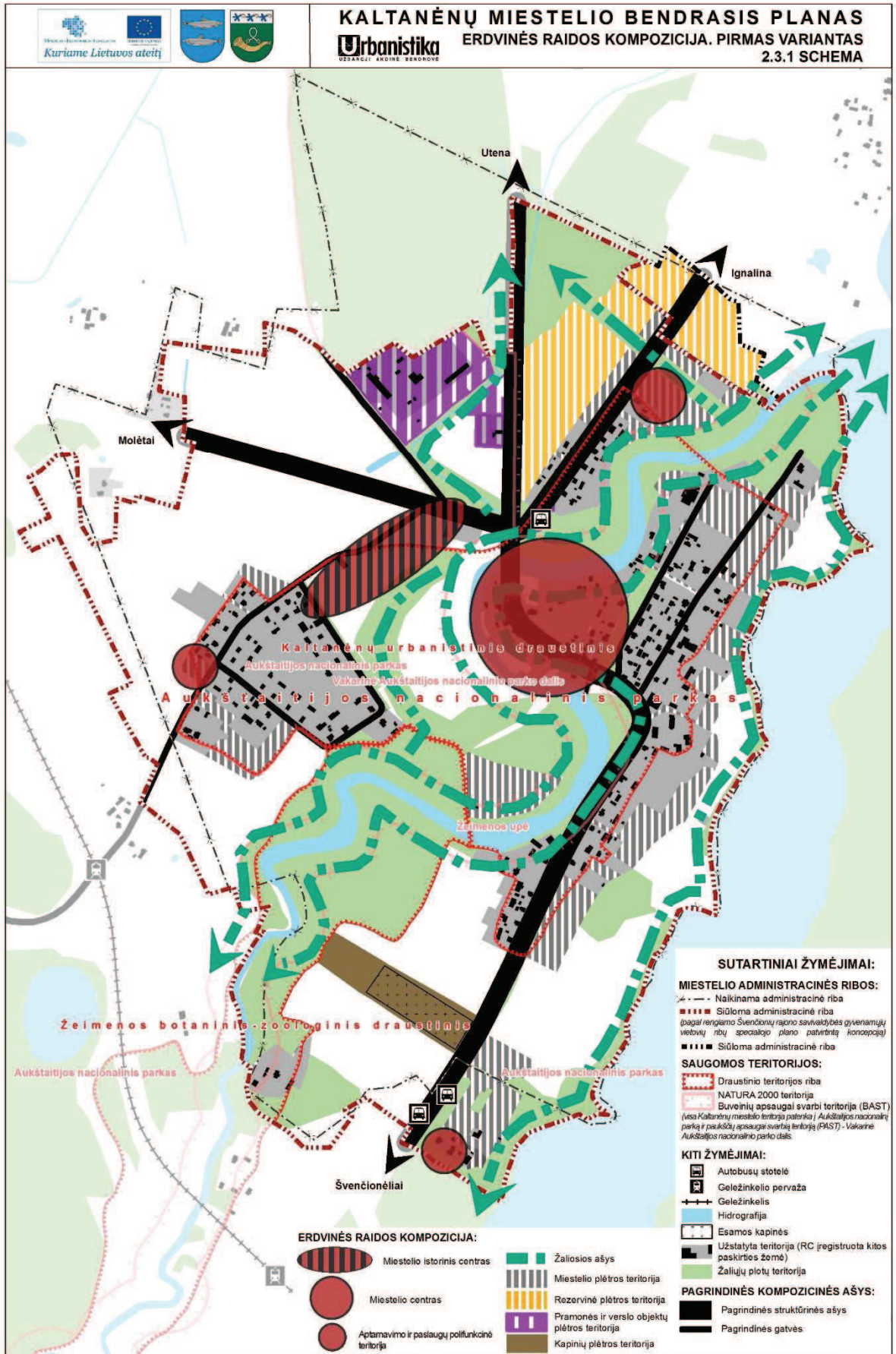
Vienas iš būdų teritorinės kraštovarkinės struktūros esamiems bruožams išryškinti ir tolimesnei plėtrai, sąlygojamai socialinių ir ekonominių procesų bei gamtinės aplinkos ypatumų, nustatyti yra teritorijos erdvinės raidos kompozicijos bei koncepcijos sukūrimas.

Miestelio kompozicija – tai miestelio urbanistinio–funkcinio komponavimo schema, bendriausiu būdu parodanti miestelio erdvės plėtros idėją. Miestelio kompoziciją formuoja esamos miestelio struktūros plėtros tendencijos ir pagrindinės išorės aplinkos plėtros kryptys.

Kaltanėnų erdvinės raidos kompozicija pateikta 2.3.1 ir 2.3.2 schemose. Siūlomi du miestelio plėtros kompoziciniai variantai. Abiejuose variantuose miesto erdvinės struktūros svarbiausi sudėtiniai komponentai yra urbanistinis bei gamtinis karkasai, kultūros paveldo teritorijų funkcinės struktūros.

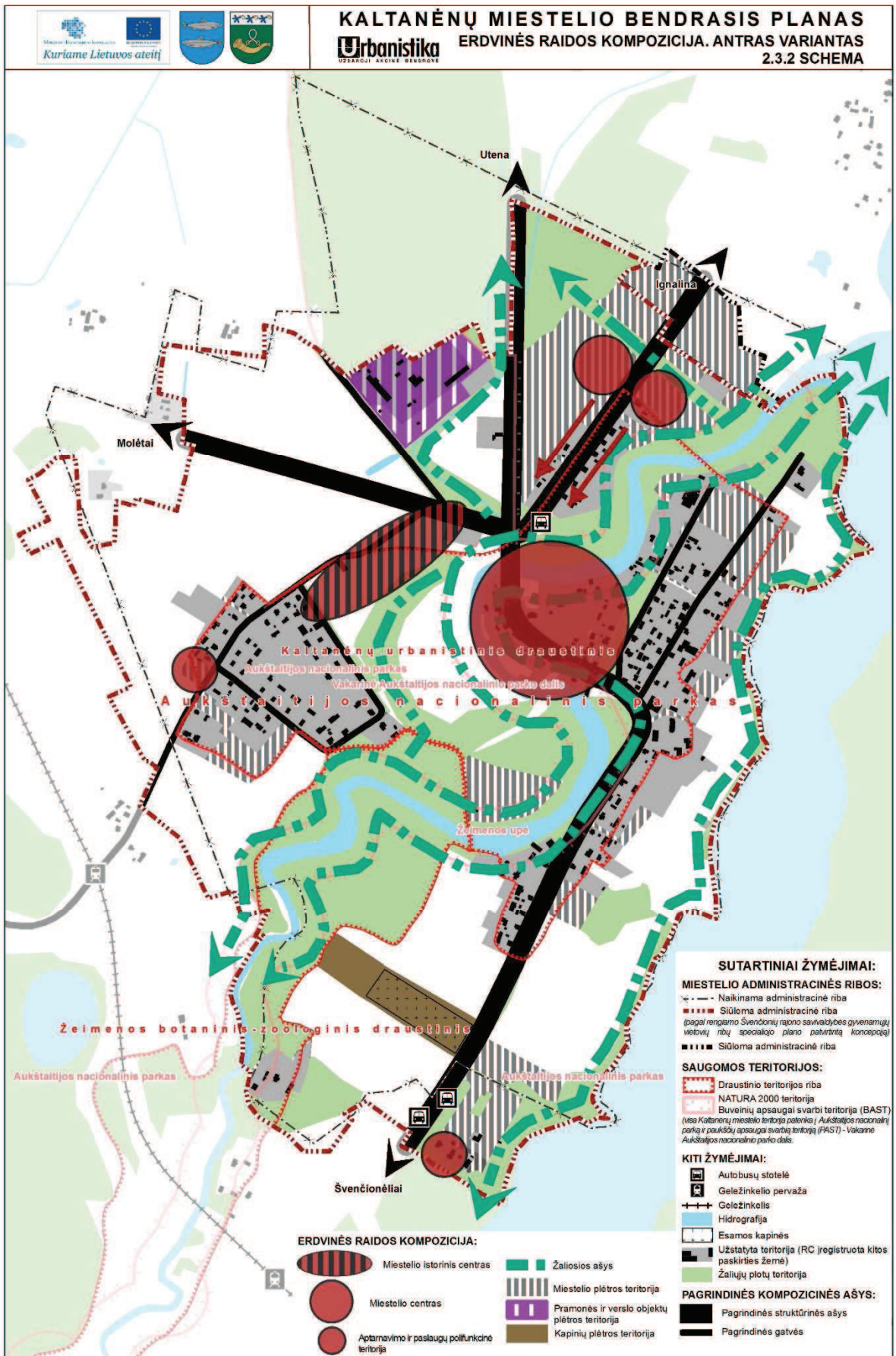
KALTANĖŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

Miesto teritorijos erdvinės struktūros elementus sudaro:

- žmonių veiklos teritorinės sistemos,

- funkciniai teritoriniai karkasai,
- funkcinės foninės struktūros,
- kraštovaizdžio erdvinė sistema,
- teritorinių reglamentų sistema.

Funkcinis teritorinis karkasas suprantamas kaip vientisas apibrėžtų funkcijų koncentravimosi centrų ir ašių teritorinis junginys. Miestelio erdvinę struktūrą formuoja dviejų rūšių atraminiai funkciniai karkasai – urbanistinis ir gamtinis.

Urbanistinis karkasas – tai pagrindinė miestelio teritorijos erdvinę struktūrą formuojanti dalis, apimanti aktyviausios gyventojų masinės veiklos procesų teritorines zonas, intensyviausiai įsisavintas erdves. Tai pagrindinė miestelio funkcinės struktūros konstrukcija, atraminių miestelio elementų sistema. Erdvinėje struktūroje (miestelio funkcinio stuburo zonoje) išskiriamos svarbiausios urbanistinio karkaso ašys.

Gamtinį karkasą sudaro ekologinio aktyvumo zonų bei ašių su mažiausiai pakeistais gamtiniais kraštovaizdžio kompleksais bei ribota technine infrastruktūra sistema.

Kaltanėnų miestelio teritorijos kompozicijose urbanistinio karkaso elementai yra:

- buvusio dvaro teritorija (miestelio istorinis centras);
- miestelio centras, kuris kartu su istoriniu centru sudaro kompozicinį branduolį;
- pagrindinės struktūrinės arba kompozicinės ašys (krašto kelio ir pagrindinių gatvių, ryšių pagrindu);
- gamtinio karkaso elementai – Žeimenos upė ir slėnis, Žeimenio ežero gretimybė, kitos žaliosios jungtys ir ašys;
- užstatytos teritorijos.

2.4. MIESTELIO ERDVINĖS STRUKTŪROS PLĖTROS KRYPTYS IR VARIANTAI

Įvertinus esamą padėtį bei jos išvadas, Švenčionių rajono bendrojo plano sprendinius, erdvinių kompozicijų pagrindu parengti miestelio vystymo koncepcijos du variantai, kuriuose numatomos priemonės:

- užtikrinančios gyvenimo kokybės augimą;
- leidžiančios valdyti miestelio plėtrą pagal darnios plėtros principus;
- suderinančios rajono ir miestelio teritorijų bendrųjų planų sprendinius bei institucinių saugomų teritorijų naudojimo reglamentą, sukuriančias prielaidas naudingai bendradarbiauti visoms šalims.

Kaltanėnų miestelio teritorinę plėtrą ir plėtros variantiškumą riboja Aukštaitijos nacionalio parko apsaugos reglamentai, Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemos sprendiniai, rengiamo Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plano sprendiniai, brangus nuo centrinių miestelio teritorijų nutolstančių teritorijų įsisavinimas (gatvės, inžineriniai tinklai ir bent minimali inžinerinė infrastruktūra).

Bendrojo plano bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje yra nagrinėjamos dvi Kaltanėnų miestelio teritorijos plėtros kryptys.

2.4.1. Planuojamos Kaltanėnų miestelio teritorijos plėtros kryptys

1 VARIANTAS. Šiuo atveju koncepcija rengiama remiantis šiomis pagrindinėmis nuostatomis:

- Prioritetas teikiamas vidinės miestelio struktūros tobulinimui, pagrindines investicijas nukreipiant esamų urbanizuotų teritorijų modernizavimui (atgaivinimui bei atnaujinimui). Plėtra numatoma tik administracinėse ribose, vadovaujantis keičiamomis miestelio juridinėmis ribomis – pagal patvirtintą Švenčionių rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių ribų specialiojo plano koncepciją). Išorinė plėtra šiaurės–rytų kryptimi, numatyta Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plane, įvardinama kaip rezervinė (šios teritorijos įsisavinimas numatomas užbaigiant formuoti nebaigtas užstatyti urbanistines struktūras Kaltanėnų miestelyje);
- Planuojama esamų gyvenamųjų teritorijų renovacija, užbaigiant formuoti nebaigtas užstatyti urbanistines struktūras, pritraukti aplinkai draugiškas funkcijas, gerinant gyvenimo kokybę, rezervuojant teritorijas viešosioms erdvėms, infrastruktūrai;
- Plėtojamas miestelio centras, kur skatinamas centro gyvybingumas, fizinės aplinkos kokybės gerinimas, ekonominis aktyvumas. Saugomi nekilnojamojo kultūros paveldo objektai, teritorijos, siekiama jų vertybės požymių išlaikymo ir perdavimo ateinančioms kartoms. Saugoma Kaltanėnų miestelio centrinė dalis, kuri paskelbta urbanistiniu draustiniu, siekiant išsaugoti vertingąsias savybes: gatvių tinklą, aikštės planą ir kt.;
- Planuojamos trys aptarnavimo ir paslaugų polifunkcinės teritorijos (pacentriai): prie pagrindinių struktūrinių ašių Kaltanėnai – Ignalina (netoli administracinių miestelio ribų) ir Kaltanėnai – Švenčionėliai (netoli administracinių miestelio ribų) bei Geležinkelio ir Sodų g. sankirtoje;
- Gerinant miestelio gyventojų ir miestelio poilsiautojų gyvenimo kokybę (miestelis Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane išskirtas kaip lokalinio lygmens rekreacinio aptarnavimo ir pažintinio turizmo centras, Kaltanėnų seniūnija numato inicijuoti kurortinio statuso gavimą), išskiriamos bendro naudojimo erdvių, želdynų teritorijos, specializuotų kompleksų, kuriuose dominuoja teritorijos, skirtos visuomenės poreikiams, specializuotai socialinei ir aptarnavimo bei paslaugų veiklai (parodų, sporto, turizmo, rekreacijos, mokslo) plėtra. Miškų teritorijos, kaip miestelio urbanistinės struktūros dalis, vertinamos pirmiausiai pagal jų vietą miestelio urbanistiniame karkase ir galimybes tenkinti rekreacinius miestelio gyventojų poreikius;
- Susisiekimo sistemoje numatomas esamo gatvių tinklo kokybės gerinimas bei gatvių tinklo plėtra vystant naujas teritorijas, inžinerinės infrastruktūros sistemoje – šiuolaikinį technologijos lygį atitinkanti inžinerinė infrastruktūra bei tinklo plėtra vystant naujas teritorijas;
- Kadangi ženklus gyventojų skaičiaus augimas nenumatomas, paliekamos žemės ūkio paskirties teritorijos.

2 VARIANTAS. Šiuo atveju koncepcija rengiama remiantis šiomis pagrindinėmis nuostatomis:

- Numatoma išorinė plėtra už esamų miestelio juridinių ribų (vadovaujantis keičiamomis miestelio juridinėmis ribomis – pagal patvirtintą Švenčionių rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių ribų specialiojo plano koncepciją), Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plane

numatyta kryptimi. Tolygiai vystoma plėtra miestelio centrinėje dalyje ir nutolusiose nuo miestelio centro urbanizuotose teritorijose;

- Plėtojama esama susiklosčiusi miestelio struktūra. Prioritetas teikiamas teritorijos gyvybingumo, fizinės aplinkos kokybės, ekonominio aktyvumo skatinimui, naujiems aptarnavimo bei techninės infrastruktūros objektams, palaikant bendrą susiformavusį užstatymo pobūdį ir urbanistinę struktūrą;
- Planuojamos mišrios paslaugų ir prekybos teritorijos prie pagrindinės struktūrinės ašies Kaltanėnai–Ignalina (nuo esamos autobusų stotelės iki administracinių miestelio ribų), pacentriai prie pagrindinės struktūrinės ašies Kaltanėnai–Švenčionėliai bei Geležinkelio ir Sodų g. sankirtoje;
- Siūloma esamų gyvenamųjų teritorijų renovacija ir nauja plėtra. Naujos teritorijos įsisavinamos kompleksiskai, rezervuojant plotus viešosioms erdvėms, infrastruktūrai;
- Saugomos nekilnojamojo kultūros paveldo teritorijos bei objektai, siekiama jų vertybės požymių išlaikymo ir perdavimo ateinančioms kartoms;
- Numatoma žaliųjų plotų sistema. Bet kokie sprendiniai želdynų sistemos dalyje turės nemažinti esamų rekreacinių želdynų teritorijų miestelyje. Miškų teritorijos, kaip miestelio urbanistinės struktūros dalis, vertinamos pirmiausiai pagal jų vietą miestelio urbanistiniame karkase ir galimybes tenkinti rekreacinius miestelio gyventojų poreikius;
- Susisiekimo sistemoje numatomas esamo gatvių tinklo kokybės gerinimas, inžinerinės infrastruktūros sistemoje – šiuolaikinę technologijos lygį atitinkanti inžinerinė infrastruktūra (bus ieškoma kuo paprastesnių techninių sprendimų plėtojant susisiekimo ir inžinerinę infrastruktūrą). Maksimalus gatvių ir magistralinių inžinerinių tinklų poreikis;
- Kadangi ženklus gyventojų skaičiaus augimas nenumatomas, paliekamos žemės ūkio paskirties teritorijos.

Abiejuose teritorijos vystymo koncepcijos variantuose numatomi Kaltanėnų miestelio teritorijos vystymo sprendiniai yra teikiami atsižvelgiant į vertybinius kraštovaizdžio ypatumus, „Natura 2000“ teritorijas ir laikantis patvirtintos Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemos bei rengiamo Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plano sprendiniais (baigiamojo etapo darbai) ir galioja tiek, kiek iš esmės neprieštarauja minėtų aukštesnių planavimo dokumentų sprendiniams. Remiantis 1 variantu prioritetas teikiamas miestelio vientisos struktūros formavimui ir centro stiprinimui, remiantis 2 variantu plėtra vystoma tolygiai miestelio centrinėje dalyje ir nutolusiose nuo miestelio centro teritorijose. Abiejuose variantuose, kraštovaizdžio tvarkymo zonų ribos numatytos Aukštaitijos nacionaliniame parko tvarkymo plane, detalizuojamos M 1:2 000 pritraukiant jas prie esamo sklypų tinklelio bei atsižvelgiant į įregistruotą piliečių nuosavybę į nekilnojamąjį turtą (esamus pastatus ir kitos paskirties sklypus)*. Remiantis 1 alternatyva siūlomos kiek didesnės plėtos teritorijos (pietrytinėje ir šiaurinėje pusėje), formuojant tolygų gatvių tinklą ir urbanistinę struktūrą, numatomos plėtos teritorijos kokybinei plėtrai Kaltanėnų miestelyje tik tiek, kiek reikia visuomenės interesui užtikrinti (patenkinti vietos gyventojų ir lankytojų reikmes, visuomenės interesus nustatomas per bendrojo plano turinį – veiklos objektus ir jos apribojimus), numatomos rezervinės plėtos teritorijos užbaigus formuoti nebaigtas užstatyti urbanistines struktūras. Remiantis 2 variantu numatoma mažesnė plėtra pietrytinėje miestelio pusėje (griežtai laikomasi patvirtintų kraštovaizdžio tvarkymo zonų ribų nustatytų M 1:20 000), nustatoma maksimali plėtra šiaurės rytų kryptimi (nutolstant nuo pagrindinės struktūrinės ašies Kaltanėnai – Ignalina), numatyta Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemoje bei rengiamame tvarkymo plane.

*Pastaba: Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo planas rengiamas M 1:20 000 ir nesprendžia kraštovaizdžio tvarkymo zonų ribų tikslinimo pagal susiformavusį esamą sklypų tinklą ir jų paskirtis.

Miestelio koncepcijos skiriasi plėtros teritorijų vystymu bei teritorine plėtra. 1 plėtros variantas yra racionalesnis miestelio erdvinės ir funkcinės struktūros vystymo požiūriu, numatomos įsisavinti teritorijos formuojamos kaip tąsa gatvių ir inžinerinių tinklų bei esamo užstatymo, todėl numatomas efektyvus socialinės ir inžinerinės infrastruktūros investicijų valdymas, geresnės sąlygos investuotojų iniciatyvai skatinti. 2 varianto įgyvendinimas siejamas su užstatymo „išskydimu“ planuojamo laikotarpio pradžioje ir didesnėmis finansinėmis investicijomis realizuojant inžinerinės ir susisiekimo infrastruktūros vystymo sprendinius.

Susisiekimo sistemoje numatomas esamo gatvių tinklo kokybės gerinimas bei gatvių tinklo plėtra vystant naujas teritorijas, planuojamos naujos susisiekimo jungtys. Abu variantai vadovaujasi ta pačia nuostata – užtikrinti kokybinę pagrindinių struktūrinių ašių ir pagrindinių gatvių plėtrą. Dėl didesnės aptarnaujamos teritorijos, antruoju atveju, būtų reikalingas ilgesnis gatvių tinklas.

Abejuose variantuose miestelio erdvinės struktūros svarbiausi sudėtiniai komponentai yra urbanistinis bei gamtinis karkasai, želdynų, rekreacinių bei kultūros paveldo teritorijų funkcinės struktūros.

Pasirinktas koncepcijos variantas bus tobulinamas sprendinių konkretizavimo stadijoje, išlaikant sprendinių conceptualumą, bei taikant visuotinai pripažintus darniosios plėtros principus, priemones ir būdus:

- nustatys pagrindinius ir nekeičiamus urbanistinės struktūros formavimo principus;
- nustatys darniosios plėtros principus atitinkančią veiklą reglamentuojančius režimus skirtingose teritorijose, akcentuojant žemėnaudos mišrumą, žemės naudojimo intensyvumą bei planuojamos teritorijos struktūrinių dalių funkcinės bei kompozicines ypatybes;
- deklaruos svarbiausius viešo naudojimo struktūrinius elementus (bendro naudojimo erdves, želdynus bei susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros teritorijas);
- BP kompetencijos ribose suformuluos pagrindinius reikalavimus statybinei veiklai skirtingose funkcinio prioriteto zonose ir teritorijų naudojimo tipuose.

2.4.2. Pagrindiniai miestelio plėtros variantų kompoziciniai elementai, formuojantys miestelio struktūrą

Miestelio plėtros variantai yra sudaryti iš kompozicinių elementų, turinčių tarpusavyje tam tikrus ryšius ir santykius. Išskiriami šie pagrindiniai miestelio plėtros variantų kompoziciniai elementai:

- Miestelio plėtros variantuose akcentuojamas miestelio centras su nekilnojamojo kultūros paveldo objektais – struktūrinis branduolys, istoriškai susiklostęs Žeimenos upės vingyje. Branduolį kerta viena iš pagrindinių miestelio kompozicinių ašių – Švenčionėlių gatvė.
- Buvusi dvaro teritorija (miestelio istorinis centras) su rekreacinėmis teritorijomis – kartu su istoriniu centru sudaro kompozicinį branduolį. Teritorija taip pat yra svarbi miestelio žaliųjų erdvių sistemos dalis.

- Miestelio pcentris – gyvenamoji teritorija, kurioje koncentruojami aptarnavimo ir paslaugų funkcijoms vykdyti reikalingi pastatai (polifunkcinės mišrios paskirties teritorijos).
- Specializuotų kompleksų teritorijos – polifunkcinės teritorijos, kuriose vyrauja visuomeninio, komercinio prioriteto užstatymas.
- Gyvenamosios teritorijos – santykinai kompaktiškai užstatytos teritorijos kuriose dominuoja mažo ir vidutinio užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos.
- Pramonės ir verslo teritorija – nutolusi nuo miestelio urbanistinio branduolio logistikos, pramonės, sandėliavimo objektų užstatymo pobūdžio teritorija.
- Numatomos kompozicinės – miestelio struktūrinės ašys (kelių, pagrindinių miestelio gatvių ar kitokių ryšių pagrindu suformuotos ašys, kurios organizuoja miestelio urbanistinę struktūrą). Tiek pirmame, tiek antrame variantuose svarbiausios Kaltanėnų miestelio ašys yra dabartinių Švenčionėlių, Utenos, Ignalinos, Geležinkelio gatvių pagrindu. Kitos struktūrinės ašys sudaro tarsi tinklą, apjungiantį centro, gyvenamąsias, visuomenines, komercines, pramonines bei kitas miestelio teritorijas.
- Dar vienas svarbus miestelio erdvinės struktūros kompozicinis elementas – miestelio žaliųjų teritorijų sistema, integruojanti Žeimenos upę ir jos slėnį su želdynais, rekreacines teritorijas į miestelio urbanistinę struktūrą.

2.5. MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO TIPAI IR BŪDAI

2.5.1. Miestelio teritorijos vystymo tipai

Miestelio erdvinę struktūrą sudaro trimate sistema išreikštos urbanistinė struktūra (kompoziciniai miestelio elementai, miesto užstatymo ypatumai) ir ekologinio kompensavimo – gamtinio karkaso struktūra. Miestelio užstatytų teritorijų erdvinei struktūrai išreikšti naudojamas užstatymo intensyvumo rodiklis. Konceptijos stadijoje užstatymo intensyvumas skirstomas į tris lygmenis – vidutinis, mažas, ekstensyvus. Dėl specifinio užstatymo pobūdžio, intensyvumo laipsnis nenurodomas miestelio centro, pramonės ir rekreacinėms teritorijoms. Jos formuojamos atskirais struktūros elementais.

Įvertinus esamus miestelio užstatymo ypatumus, kitus struktūrinius elementus, ankstesnių miestelio erdvinės struktūros idėjų tęstinumą – Kaltanėnų miestelio erdvinės koncepcijos sprendiniuose nenumatomos didelio užstatymo intensyvumo teritorijos bei išskiriami užstatomų ir neužstatomų teritorijų erdvinės struktūros vystymo tipai.

Užstatomos teritorijos:

Miestelio centro teritorija – saugomas centro užstatymo pobūdis ir mastelis; išlaikomos ir tobulinamos esamos susiklosčiusios užstatymo struktūros, galimas jų formavimo baigtinumas.

Santykinai didelio, vidutinio ir mažo užstatymo intensyvumo polifunkcinės teritorijos – mišrios paskirties teritorijos – kai didžiąją dalį sudaro visuomeninės, komercinės, gyvenamosios (sodybinio, mažaaukščio gyvenamojo užstatymo) paskirties objektų teritorijos.

Vidutinio užstatymo intensyvumo komercinė teritorija – teritorijos, kuriose vyrauja komercinio pobūdžio užstatymas.

Vidutinio užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos – teritorijos, kuriose vyrauja gyvenamojo (daugiaaukščio, daugiabučio) pobūdžio užstatymas.

Mažo užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos – teritorijos, kuriose dominuoja sodybinio, mažaukščio gyvenamojo užstatymo pobūdis.

Ekstensyvaus užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos – teritorijos, kuriose dominuoja sodybinio, mažaukščio gyvenamojo užstatymo pobūdis bei dėl greta esančių jautrių gamtinių teritorijų siūlomas didesnis priklausomųjų želdynų kiekis.

Specializuotų kompleksų teritorijos – teritorijos, kuriose vyrauja visuomeninio, komercinio prioriteto užstatymas.

Rekreacinės teritorijos – tiek ilgalaikio, tiek trumpalaikio poilsio statinių statybos teritorija. Urbanizuojamose teritorijose daugiau dominuoja želdiniai nei užstatymas. Trumpalaikio poilsio statinių statybos teritorijoje galima įrengti: stovyklavietes, poilsivietes, paplūdimius ir analogiškus poilsiui skirtus objektus.

Pramonės ir verslo teritorijos – pramonės, sandėliavimo, logistikos objektų užstatymo pobūdžio teritorija, kuriai užstatymo intensyvumas nustatomas pagal specifinius poreikius. Nors šių teritorijų intensyvumas nėra įvardijamas, užstatymas neturi būti agresyvus miestelio foninio užstatymo atžvilgiu, negali sukurti vizualinės taršos.

Infrastruktūros teritorijos – inžinerinės infrastruktūros objektų teritorija.

Neužstatomos teritorijos:

Konservacinė teritorija (reguliuojamos apsaugos kultūros paveldo objektų teritorijos) – Kaltanėnų dvaro sodybos teritorija, Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas – saugomos nekilnojamojo kultūros paveldo teritorijos, kuriose numatytas reguliuojamos apsaugos kultūros paveldo objektų teritorijos vystymo tipas. Siekiama nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių išsaugojimo, didesnių jų pritaikymo visuomenės lankymui galimybių, išryškinti ir atskleisti istorines bei kraštovaizdines vertes, skatinti kultūrinio ir pažintinio turizmo plėtrą bei su kultūros paveldo tvarkyba susijusias veiklas. Teritorija tvarkoma pagal nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiuosius planus.

Bendro naudojimo erdvių, želdynų teritorijos – tai miestelio žaliosios erdvės, kurias sudaro miestelio parkas, skverai, kapinės, gamtinio karkaso teritorijos, miškai bei kapinių (jų plėtros) teritorija. Šiose teritorijose naujas užstatymas nenumatomas, išskyrus statinius, reikalingus žaliųjų plotų infrastruktūrai ir aptarnavimui.

Žemės ūkio teritorijos – teritorijos, kuriose vykdoma žemės ūkio veikla.

2.5.2. Teritorijos vystymo tipų pasiskirstymas miestelyje

Miestelio teritorijos vystymo tipai ir jų intensyvumas yra pasiskirstę atsižvelgiant į:

- esamą miestelio urbanizuotų teritorijų struktūrą (miestelio centro, buvusio dvaro teritorijos, komercinių, visuomeninių objektų, gyvenamųjų teritorijų tarpusavio išsidėstymą miestelio erdvinėje struktūroje);
- miestelio antropogeninių elementų – Žeimenos upės ir slėnio, žaliųjų erdvių sistemos padėtį miestelio teritorijoje;
- santykį tarp urbanizuotų ir antropogeninių elementų.

Siekama sukurti aiškų ir sistemingą miestelio erdvinį modelį, miestelį plėtoti kaip kompaktišką urbanizuotą struktūrą. Miestelio centre ir gretimybėje išsidėsto intensyviausiai naudojamos teritorijos, tolstant nuo centro – mažau intensyvios teritorijos.

Užstatytų teritorijų erdvinio vystymo principai:

Miestelio erdvinėje struktūroje akcentuojamas miestelio centras – svarbiausias struktūrinis branduolys.

Išskiriamos vidutinio, mažo ir santykinai didelio užstatymo intensyvumo pcentrių teritorijos (polifunkcinės mišrios paskirties teritorijos, kurių didžiąją dalį sudaro visuomeninės, komercinės, gyvenamosios paskirties objektų teritorijos). Šios teritorijos išsidėsto miestelio centro gretimybėje, nutolusių nuo miestelio centro urbanizuotose teritorijose.

Vidutinio užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos išsidėsto miestelio centro teritorijos gretimybėje.

Mažo užstatymo intensyvumo gyvenamoji teritorija apima kompaktiškai užstatytas sodybinio, mažaaukščio gyvenamojo užstatymo pobūdžio teritorijas.

Ekstensyvaus užstatymo gyvenamosioms teritorijoms priskiriamos nutolusios ir atskirtos nuo vientisos miestelio struktūros sodybinio, mažaaukščio gyvenamojo užstatymo pobūdžio teritorijos.

Specializuotų kompleksų teritorijos išsidėsto miestelio centro gretimybėje.

Rekreacinės teritorijos išsidėsto Žeimenos upės slėnyje, šalia buvusios dvaro teritorijos, miestelio centro gretimybėje.

Pramonės ir verslo teritorijos dėstomos atokiau nuo miestelio centro. Užstatymas neturi būti agresyvus miestelio foninio užstatymo atžvilgiu, negali sukurti vizualinės taršos.

Neužstatomų teritorijų vystymo principai:

Miestelio žaliųjų erdvių sistema (žaliosios jungtys, skverai) vystoma atsižvelgiant į esamus reikšmingus gamtinius elementus – Žeimenos upę ir jos slėnį.

Konservacinės teritorijos išsidėsto buvusio dvaro teritorijoje ir įsijungia į miestelio žaliųjų erdvių sistemą.

Žemės ūkio teritorijos – teritorijos, kuriose vykdoma žemės ūkio veikla.

2.5.1 lentelė. Vystymo tipų pasiskirstymas miestelio plėtros teritorijoje pagal variantus

Eil. Nr.	Vystymo tipai	I variantas	II variantas
		ha	ha
1	Miestelio centro teritorija	7,76	7,76
2	Gyvenamoji teritorija	40,59	43,25
2.1.	*rezervinė teritorija (miestelio ribose - pagal patvirtintą Švenčionių rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių ribų specialiojo plano koncepciją)	5,10	-
2.2.	*rezervinė teritorija (už nustatytų miestelio ribų - pagal patvirtintą Švenčionių rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių ribų specialiojo plano koncepciją)	3,53	-
3	Gyvenamoji teritorija, kurioje koncentruojami aptarnavimo ir paslaugų funkcijoms vykdyti reikalingi pastatai	0,97	3,57
4	Specializuotų kompleksų teritorija	2,27	2,27
5	Bendro naudojimo erdvių, želdynų teritorija	51,26	51,54
	*rezervinė teritorija	0,28	

6	Rekreacinė teritorija	1,00	1,00
7	Žemės ūkio teritorija	59,54	63,36
8	Reguliuojamos apsaugos kultūros paveldo objektų teritorija	14,7	14,7
9	Infrastruktūros teritorija	1,81	1,81
10	Pramonės ir verslo teritorija	4,55	3,7
11	Komercinė teritorija	-	0,4
12	Hidrografija	8,7	8,7
	Iš viso:	202,06	202,06

2.6 GAMTOSAUGOS KRYPTYS

Gamtinė aplinka yra svarbus gyvenamosios vietovės patrauklumą stiprinantis faktorius. Ji pasitarnauja jos, kaip socialinės – ekologinės sistemos stabilumui, nes ne tik formuoja veikatingesnę aplinką, labiau patenkina įvairesnės gyvensenos poreikius, bet ir didina rekreacinę vertę, skatina įvairių turizmo formų vystymąsi. Savo ruožtu gamtinės aplinkos ypatumai gyvenamosios vietovės planavimą ir tvarkymą daro sudėtingesnį, sprendžiant plėtotės klausimus reikalauja pakankamą dėmesį skirti ekologiškai stabilios aplinkos bei pilnaverčio kultūrinio kraštovaizdžio formavimui.

Žemiau pateikiamos pagrindinės gamtosaugos kryptys, kurios numatomos Kaltanėnų miestelio vystymo koncepcijos stadijoje:

- Užtikrinti esamų gamtinių rekreacinių išteklių – žaliųjų plotų, raiškaus kraštovaizdžio zonų išsaugojimą bei racionalų naudojimą. Numatyti gamtinės rekreacinės aplinkos ypatumus atitinkantį ekstensyvų ar intensyvų naudojimą, rekreacinės infrastruktūros plėtojimą;
- Formuoti racionalią, ekologiškai pagrįstą miestelio teritorijos žemėnaudos struktūrą, galinčią užtikrinti kraštovaizdžio stabilumą – teritoriškai subalansuoti kultūrinio kraštovaizdžio formavimą, racionaliai teritoriškai išdėstant gyvenamosios, gamybinės, rekreacinės ir kitos paskirties teritorijas, išlaikant esamą bei didinant natūralių ar pusiau natūralių teritorijų plotą, užtikrinant reikiamą gamtinio karkaso teritorijų – ekologinio kompensavimo zonų sistemos sukūrimą, organizuojant pilnavertę žaliųjų plotų sistemą;
- Išvengti gamtinio kraštovaizdžio natūralios struktūros darkymo ir degradavimo patikimo geoekologinio potencialo gamtinio karkaso teritorijose – išsaugoti nuo urbanizavimo santykinai natūralaus kraštovaizdžio teritorijas, nustatant joms ekologinį pilnavertiškumą užtikrinantį tvarkymo režimą;
- Išsaugoti ir tikslingai naudoti, eksponuoti kraštovaizdžio kultūrinį paveldą, gerinti jo aplinkos kokybę ir estetinį vaizdą;
- Išsaugoti ir gausinti natūralaus bei subnatūralaus kraštovaizdžio teritorijas – saugoti ir plėsti žaliuosius plotus (želdynus) urbanizuotose teritorijose nuosekliai įgyvendinant „Želdynų apsaugos, tvarkymo ir atkūrimo strategijos” nuostatas; užtikrinti vandens telkinių pakrančių, raiškių reljefo formų, hidrografinio tinklo elementų natūralumo apsaugą, tuo pačiu išsaugant urbanizuotų teritorijų kraštovaizdžio vaizdingumą;
- Sumažinti paviršinių vandenų teršimą – vykdant nuotekų (buitinių, paviršinių, gamybinių) surinkimo tinklų ir valymo įrenginių vystymą;
- Užtikrinti gėlo požeminio vandens išteklių apsaugą ir naudojimą. Gyventojus, vartojančius šachtinių šulinių vandenį, aprūpinti geros kokybės geriamu vandeniu iš gilesnių vandeningų horizontų (plečiant geriamojo vandens viešojo tiekimo tinklą);

- Gerinti aplinkos oro higieninę būklę – formuoti apsauginės paskirties želdynus ūkinių objektų sanitarinės apsaugos zonose, transporto srautų judėjimo koridoriuose ir kt., tobulinti miesto susisiekimo sistemą.

Racionalaus gamtinių išteklių naudojimo ir apsaugos, gamtinio kraštovaizdžio stabilumo, savitumo bei bioįvairovės išsaugojimo, aplinkos sveikumo (kokybės) užtikrinimo siektinumas tiesiogiai įtakoja miestelio vystymo koncepcijos formavimą, teritorijos funkcinių prioritetų, naudojimo ir apsaugos reglamentų nustatymą, o tuo pačiu sudaro sąlygas išvengti ar sumažinti su bendrojo plano koncepcijos realizavimu susijusių aplinkosauginių problemų.

2.6.1. Kraštovaizdžio apsauga

Šiuolaikinėje situacijoje, kai gamtinių ir antropogeninių kraštovaizdžio komponentų pusiausvyra pažeidžiama pirmųjų nenaudai, ypatingą aktualumą įgauna gamtinio kraštovaizdžio išsaugojimo ir palaikymo problema. Pagrindinė gamtinio kraštovaizdžio, kaip teritorinės sistemos stabilumo garantija perspektyvai būtų pilnaverčio gamtinio karkaso – kompensacinės ekologinės sistemos su atitinkama reglamentų sistema suformavimas.

Gamtinio karkaso teritorijos yra itin svarbus racionalios kraštovarkos ir kraštovaizdžio apsaugos instrumentas, juridškai įteisintas Aplinkos apsaugos ir Saugomų teritorijų įstatymuose. Tai bendra kraštovarkos ekologinio kompensavimo zonų sistema, jungianti visas gamtinio pobūdžio saugomas ir kitas ekologiškai svarbias bei pakankamai natūralias teritorijas, garantuojančias ekologinį kraštovaizdžio stabilumą.

Įgyvendinant ekologinio kompensavimo sistemos koncepciją, 2002 metais gamtinis karkasas įteisintas Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, o rengiant Vilniaus apskrities teritorijos bendrąjį planą bei Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą lokalizuotas stambesniame mastelyje.

Kaltanėnų miestelio bendrojo plano koncepcijos rengimo stadijoje, įvertinus planuojamos teritorijos padėtį regioninėje gamtinio karkaso sistemoje, teritorinės sąrangos ypatumus gamtinio karkaso formavimo požiūriu, išskiriamos svarbiausios Kaltanėnų miestelio bendrąją erdvinę koncepciją formuojančios ekologinio stabilizavimo teritorijos, turinčios kompensuoti urbanistinio-ūkinio vystymo poveikį. Nustatytą gamtinio karkaso teritorinę sudėtį planuojamoje Kaltanėnų miestelio teritorijoje ir apylinkėse formuoja:

- tarptautinės svarbos geoekologinė takoskyra (*tarptautinės (europinės) svarbos Valdajaus – Baltijos – Pomeranijos aukštumų juostos Baltijos ežerotojo kalvyno geoekologinės takoskyros ruožas vakarinėje (ež. Asveja – ež. Nikajis atkarpoje) ir šiaurinėje (Lakajos k. – Lanbanoro mstl. – Kaltanėnų mstl. – Rėkučių k. atkarpoje) Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos dalyje*);
- regioninės svarbos migracinis koridorius (*regioninės svarbos Žeimenos migracinio koridoriaus ruožas Buivydu k. – Švenčionėlių m. – Pabradės m. – Santakos atkarpoje*).

Ekologinio stabilizavimo teritorijos, kaip miestelio bendrosios erdvinės struktūros dalis, nustato svarbiausius teritorinius gamtinio kraštovaizdžio išsaugojimo prioritetus, būtinus bendrajai ekolinei pusiausvyrai palaikyti. Gamtinio karkaso teritorijų lokalizacija teikiama bendrojo plano brėžiniuose „Miestelio vystymo koncepcija. Funkciniai prioritetai. I variantas, II variantas“, „Miestelio vystymo koncepcija. Erdvinė struktūra. I variantas, II variantas“. Koncepcijos sprendiniai neprieštarauja gamtinio karkaso teritorijų apsaugos ir tvarkymo reikalavimams.

Būtina pabrėžti, kad gamtinis karkasas, kaip ekokompensacinė sistema yra objektyvus teritorinis kompleksas ir funkcionuoja nepriklausomai nuo žmogaus ar jo sukurtų institucijų norų, todėl abejuose teikiamuose Kaltanėnų miestelio koncepcijos variantuose gamtinio karkaso teritorijų lokalizacija nesikeičia. Gamtinė aplinka yra svarbus gyvenamosios vietovės patrauklumą stiprinantis faktorius. Ji pasitarnauja jos, kaip socialinės – ekologinės sistemos stabilumui, nes ne tik formuoja sveikatingesnę aplinką, labiau patenkina įvairesnės gyvensenos poreikius, bet ir didina rekreacinę vertę, skatina įvairių turizmo formų vystimąsi. Savo ruožtu gamtinės aplinkos ypatumai miestelio teritorijos planavimą ir tvarkymą daro sudėtingesnį, sprendžiant plėtotės klausimus reikalauja pakankamą dėmesį skirti ekologiškai stabilios aplinkos bei pilnaverčio kultūrinio kraštovaizdžio formavimui. Koncepcijos sprendiniuose, geoekologinį potencialą išsaugojusioms gamtinio karkaso teritorijoms, patenkančioms į planuojamos teritorijos ribas, nustatomas prioritetas žaliųjų erdvių (atskirųjų želdynų, miškų) bei rekreacinių teritorijų vystymas.

Švenčionių rajono teritorijoje, tikslu išsaugoti gamtos kultūros paveldo kompleksus bei objektus, kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę, užtikrinti kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, darnų gamtos naudojimą ir atkūrimą, sudaryti sąlygas pažintiniam turizmui, moksliniams tyrimams ir aplinkos būklės stebėjimams, propaguoti gamtos ir kultūros paveldo vertybių apsaugą yra įsteigtos konservacinės apsaugos prioriteto teritorijos – valstybiniai draustiniai. Kaltanėnų urbanistinis draustinis visa apimtimi patenka į miestelio ribas, steigimo tikslas – saugoma ir reprezentuojama istorinę Rytų Lietuvos miestelių raidą atspindinti Kaltanėnų miestelio planinė ir erdvinė struktūra su centrine stačiakampės formos aikšte, dvarvieta bei erchitektūrinėmis ir memorialinėmis vertybėmis (atkuriant ir formuojant būdingą erdvę). Žeimenos zoologinis-botaninis draustinis nedidele ploto dalimi įsiterpia į Kaltanėnų miestelio ribas, steigimo tikslas – saugomi raiškus Žeimenos slėnis ir retųjų augalų bei gyvūnų buveinės Žeimenos upėje, jos užliejamose pievose bei paslėnio miškuose. Teritorinė lokalizacija teikiama brėžiniuose „Miestelio vystymo koncepcija. Funkciniai prioritetai. I variantas, II variantas“, „Miestelio vystymo koncepcija. Erdvinė struktūra. I variantas, II variantas“.

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais patvirtintus Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų arba jų dalių, kuriose yra buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų sąrašus, Kaltanėnų miestelio ir aplinkinėse teritorijose yra išskirtos „Natura 2000“ teritorijos. Tai: buveinių apsaugai svarbi teritorija (BAST) – Aukštaitijos nacionalinis parkas, Žeimenos upė; paukščių apsaugai svarbi teritorija (PAST) – Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis. Teritorinė lokalizacija teikiama brėžiniuose „Miestelio vystymo koncepcija. Funkciniai prioritetai. I variantas, II variantas“, „Miestelio vystymo koncepcija. Erdvinė struktūra. I variantas, II variantas“.

Buveinių bei paukščių apsaugai svarbių teritorijų apsaugos režimas nustatomas subalansuotomis priemonėmis: išsaugojimo (konservacinėmis), prevencinėmis priemonėmis, teritorijų planavimo dokumentų bei planų sprendiniais, taip pat vertinimo priemonėmis, nustatančiomis projektų poveikį buveinių apsaugai svarbioms teritorijoms. Europos Bendrijos svarbos buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų tvarkymo ypatumus nustato Vyriausybės patvirtinti Bendrieji buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatai (Žin., 2011, Nr. 67-3171). „Natura 2000“ teritorijoje nustatoma žaliųjų erdvių teritorijų palaikymo ir vystymo funkcija, neprieštaraujanti buveinių apsaugai svarbių teritorijų nuostatams.

3. MIESTELIO TERITORIJOS PLANINĖ STRUKTŪRA, TERITORIJŲ FUNKCIJOS IR NAUDOJIMAS

3.1. MIESTELIO PLANINĖS STRUKTŪROS PLĖTOJIMO SPRENDINIAI

Įvertinus esamą teritorijų naudojimo išsidėstymą miestelyje bei Kaltanėnų miestelio bendrojo plano koncepcijos tikslus ir uždavinius, numatomi teritorijų funkciniai sprendiniai dvidešimties metų laikotarpiui. Kaltanėnų miestelio koncepcijoje taikomas polifunkcinio zonavimo metodas, kai miestelio teritorija dalinama į funkcines zonas, išskiriant prioritetinę (vyraujančią) žemės naudojimo funkciją ir kitas galimas teritorijos naudojimo funkcijas.

Miestelio funkcinė struktūra – tai pagrindinių miestelio dalių funkcinių zonų, aptarnavimo centrų, magistralinių gatvių tinklo teritorinio išsidėstymo pobūdis ir tarpusavio ryšiai.

Teritorijų polifunkcinis zonavimas pagal žemės naudojimo funkcijas atliekamas siekiant išaiškinti prioritетinių funkcijų tendencijas, jų sąveiką su kitomis funkcijomis, nustatyti miestelio tvarkymo koncepcijos formavimą, suderinant visuomenės interesus gamtonaudoje su reikalavimais sukurti kokybišką gyvenamąją aplinką ir išsaugoti atitinkamų teritorijų ekologines sąlygas bei kraštovaizdžio estetines savybes.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijoje išskiriamos šios funkcinės zonos (pateikiamas funkcinės zonos indeksas):

G – Gyvenamoji teritorija – tai mišrios teritorijos, kuriose dominuoja gyvenamoji veikla kartu su jai aptarnauti reikalinga socialine, paslaugų ir kita infrastruktūra.

V – Visuomeninė teritorija – tai teritorija skirta bendruomenės poreikiams reikalingų objektų – kultūros, švietimo, sveikatos apsaugos infrastruktūros bei prekybos, paslaugų, aptarnavimo objektų, administracinių pastatų.

K – Komeracinė teritorija – tai teritorija, kurioje prioritetas skiriamas prekybos, paslaugų, aptarnavimo objektų statybai, kai kuriais atvejais - kartu su gyvenamąja funkcija.

R – Rekreacinio naudojimo teritorija – trumpalaikių ir ilgalaikių rekreacinių objektų statybos teritorija.

B – Žaliųjų erdvių teritorijos – viešųjų miestelio erdvių (aikštčių, skverų), kapinių, gamtinių teritorijų, skirtų gyventojų poilsiui, lankymui, pažinimui, gamtinio karkaso elementų apsaugai skirtos teritorijos.

E – Atskirųjų želdynų teritorijos.

P – Pramonės teritorija – verslo, sandėliavimo, logistikos, gamybos teritorija, kurioje dominuoja darbo vietos bei negalima gyvenamoji funkcija.

I – Infrastruktūros objektų teritorija – susisiekimo ir inžinerinių tinklų objektų statybos teritorija.

M – Miškų ūkio teritorija – ekosistemų apsaugai ir stabilizacijai, reljefo, vandenų, visų gamtinių vertybių apsaugai bei žmonių poilsiui skirtų miškų teritorijos.

C – Konservacinė teritorija – konservacinio naudojimo, reguliuojamos kultūros paveldo objektų apsaugos teritorija.

Z – Žemės ūkio teritorija – tai teritorijos, kuriose vykdoma žemės ūkio veikla.

3.2. MIESTELIO TERITORIJOS NAUDOJIMO FUNKCINIAI PRIORITETAI

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijoje išskiriamos šios funkcinių prioritetų zonos:

Miestelio centro komercinio ir visuomeninio prioriteto zona – polifunkcinė teritorija, skirta visuomeninės, administravimo, kultūrinių institucijų, komercinių aptarnavimo objektų koncentravimui kartu su gyvenamąja funkcija.

Visuomeninio, specializuoto viešojo ir komercinio prioriteto zona – teritorija, kurioje prioritetas skiriamas bendruomenės poreikiams reikalingų objektų – kultūros, švietimo, sveikatos apsaugos infrastruktūros objektų statybai, taip pat prekybos, paslaugų, aptarnavimo objektų statybai. Neant pakankamam visuomeninių objektų poreikiui bei siekiant racionalaus žemės naudojimo, galima visuomeninių teritorijų konversija į draugiškas aplinkai funkcijas.

Gyvenamųjų teritorijų prioriteto zona – mišrios teritorijos, kuriose dominuoja gyvenamoji veikla.

Gyvenamųjų teritorijų ir komercinio prioriteto zona – mišrios teritorijos, kuriose dominuoja gyvenamoji veikla, taip pat prekybos, paslaugų, aptarnavimo objektai.

Pramonės, verslo, infrastruktūros objektų teritorijų prioriteto zona – verslo, sandėliavimo, gamybos objektų statybos teritorija, kurioje dominuoja darbo vietos bei negalima gyvenamoji funkcija.

Žaliųjų erdvių prioriteto zona – funkcinė zona, kurioje dominuoja ekosistemų apsaugai ir stabilizacijai, reljefo, vandens, visų gamtinių vertybių apsaugai ir gyventojų poilsiui skirtų miškų ir želdynų teritorijos.

Žemės ūkio teritorijų prioriteto zona – teritorijos, kuriose vykdoma žemės ūkio veikla, nesukurianti neigiamo poveikio gretimoms teritorijoms.

Konservacinės paskirties teritorijų prioriteto zona – nekilnojamojo kultūros paveldo objektų teritorijos, kurioms nustatyta konservacinė paskirtis.

Vandenys

3.2.1 lentelė. Funkcinių prioritetų zonų pasiskirstymas miestelio plėtros teritorijoje pagal variantus

Eil. Nr.	Funkcinių prioritetų zonos pavadinimas	I variantas	II variantas
		ha	ha
1	Miestelio centro komercinio ir visuomeninio prioriteto zona	9,9	9,9
2	Gyvenamųjų teritorijų prioriteto zona	50,03	57,29
3	Visuomeninio, specializuoto viešojo ir komercinio prioriteto zona	3,31	3,31
4	Pramonės, verslo, infrastruktūros objektų teritorijų prioriteto zona	5,59	4,18
5	Žaliųjų erdvių prioriteto zona	19,63	19,63
6	Žemės ūkio teritorijų prioriteto zona	91,02	85,67
7	Konservacinės paskirties teritorijų prioriteto zona	13,9	13,9
8	Vandenys	8,7	8,7
	Iš viso:	202,06	202,06

3.3. KALTANĖNŲ MIESTELIO ŽALIŪJŲ PLOTŲ SISTEMOS VYSTYMAS

Kaltanėnų miestelio bendrasis planas padės įgyvendinti Švenčionių rajono 2014-2016 metų strateginiame plėtros plane apibrėžtą ekonominės aplinkos ir investicijų programos tikslą – ugdyti tvarią kaimo bendruomenę ir stiprinti kaimo teritorines savivaldas (Kaltanėnų miestelio viešosios erdvės sutvarkymas).

Žaliųjų plotų sistema yra nepaprastai svarbi ir neatskiriama urbanistinės struktūros dalis, kuri yra formuojama tikslu išsaugoti visuomeniškai ir ekologiškai vertingo gamtinio kraštovaizdžio plotus, jų visumą tvarkyti kaip teritorinę sistemą, siekiant gerinti ekologines bei rekreacines gyvenamosios aplinkos sąlygas, kuriant patrauklaus miestelio įvaizdį. Kaltanėnų miestelio žaliųjų plotų sistemos vystymo pasiūlymai teikiami įvertinant ir atsižvelgiant į:

Gamtinio karkaso teritorijų lokalizaciją, kuri leidžia žaliuosius plotus vertinti sisteminiu požiūriu, pamatyti kiekvieno jų reikšmę visai sistemai ir ne tik kiek jie naudingi gyventojams, bet ir kaip jie palaiko viso gamtinio komplekso gyvybingumą;

Gamtosauginiu požiūriu reikšmingas gamtinio karkaso ir kitas teritorijas, išlaikiusias natūralaus arba sąlyginai natūralaus kraštovaizdžio pobūdį: Žeimenos upės slėnio zoną, Žeimenio ežero prieigas, miško medynus;

Teritorijas, kuriose yra nepalankios ekogeologinės sąlygos užstatymo plėtrai ir ūkinei veiklai.

Įvertinant visus aukščiau paminėtus argumentus bei išvadas, urbanistinę ir gamtinę aplinką, žaliųjų plotų galimybes atlikti atitinkamas funkcijas, ypatingą dėmesį skiriant įtraukimui į žaliųjų plotų sistemą tų gamtinio karkaso teritorijų, kurios yra išlaikiusios natūralaus arba sąlyginai natūralaus kraštovaizdžio pobūdį yra nustatomas principinis žaliųjų plotų sistemos karkasas, kurį atstovauja žaliųjų erdvių vystymo teritorijos. Jų lokalizacija teikiama planuose „Miestelio vystymo koncepcija. Funkciniai prioritetai“, „Miestelio vystymo koncepcija. Erdvinė struktūra“ I ir II variantai. Reikia pažymėti, kad koncepcijos stadijoje nėra išskiriamos atskiros savarankiškos žaliųjų

plotų sistemos kategorijos (miškai, parkai, skverai, apsauginiai želdynai ir kt.), jų detalizacija bus vykdoma sprendinių konkretizavimo stadijoje.

Miestelio vystymo koncepcijoje, žaliųjų plotų sistemos sukūrimas nustatomas kaip viena iš prioritetinių Kaltanėnų miestelio plėtojimo krypčių, formuojant patrauklios, patogios ir sveikos gyvenamosios vietovės įvaizdį.

3.4. MIESTELIO KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS, TVARKYMO IR NAUDOJIMO KRYPTYS

3.4.1. Apsaugos principai

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos koncepcija nustato šiame miestelyje esančių nekilnojamojo kultūros paveldo objektų teritorinius apsaugos prioritetus ir principus. Koncepcija grindžiama Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu (Žin., 2004, Nr. 153-5571), Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymu (Žin., 2013, Nr. 76-3824). Visos teritorijoje esančios kultūros vertybės saugomos, o veikla jų teritorijose ir apsaugos zonose reglamentuojama pagal LR nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo nuostatas. Nekilnojamas kultūros paveldas turi būti išsaugotas ir perduotas ateities kartoms kaip miestelio ir vietos bendruomenės kultūrinio tapatumo pagrindas, kraštovaizdžio vertės formantas, turi būti sudaromos sąlygos visuomenei jį pažinti ir juo naudotis.

Kaltanėnų miestelio bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos nuostatos remiasi Lietuvos Nacionaline darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-4029), kurioje nurodoma, kad viena svarbių darnaus vystymosi sąlygų yra į teritorijų planavimo dokumentų ir ilgalaikių strategijų rengimo taisykles ir metodikas įtrauktas kultūros savitumo ir kultūros paveldo vertybių išsaugojimas (str. 263.1). Kultūros paveldo apsaugos integralumo nuostatos atitinka principus, išreikštus Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje (Žin., 2002, Nr. 113-5029) ir Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniuose (Žin., 2002, Nr. 110-4852).

Kaltanėnų miestelio bendrasis planas padės įgyvendinti Švenčionių rajono 2014-2016 metų strateginiame plėtros plane apibrėžtą kultūros programos tikslą – išsaugoti ir plačiau panaudoti rajono kultūrinį bei rekreacinį savitumą, vykdyti nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų priežiūrą ir stebėseną (išsaugoti kultūros paveldą, didinti jo patrauklumą bei užtikrinti pasiekiamumą); ekonominės aplinkos ir investicijų programos tikslą – kurti verslo plėtrai palankią aplinką, skatinti investicijas bei didinti verslo įmonių konkurencingumą (viešosios turizmo infrastruktūros įrengimas Kaltanėnų miestelyje, Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centro veiklos plėtra – efektyviai panaudoti Kaltanėnų miestelyje esančius kultūros ir istorijos paveldo objektus, plėtojant pažintinį, poilsinį ir skatinant vietinį bei atvykstantąjį turizmą).

Ekonominės aplinkos ir investicijų programos tikslams įgyvendinti Švenčionių rajono 2014-2016 m. strateginiame veiklos plane yra numatyta nauja priemonė – leidinys „Švenčionių krašto gido leidyba“ (lietuvių – anglų ir rusų kalbomis išleistame leidinyje bus publikuojama medžiaga apie Švenčionių rajono turistinį potencialą, gamtos ir kultūros objektai, turistiniai maršrutai ir trasos, tradicinės šventės, gausios iliustracijos atskleis šio krašto gamtos grožį, leis pažvelgti į kultūros ir gamtos paveldą, puoselėjamas tradicijas).

Visų saugomų kultūros paveldo objektų teritorijos yra priskiriamos konservacinės paskirties žemės prioritetui (LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 11 str. 5 dalis). Kultūros paveldo vertybių tvarkyba ir naudojimas vykdomi pagal individualius arba tipinius apsaugos reglamentus (jei individualūs reglamentai nenustatyti), apsaugos specialiuosius planus, strateginius

planus, tikslines programas ir tvarkomuosius paveldosaugos darbų projektus. Visos į kultūros vertybių registrą įrašytos laidojimo vietos naudojamos viešajam pažinimui ir naudojimui bei viešajai pagarbai. Kapinės tvarkomos pagal Kapinių tvarkymo taisyklės (Žin., 2006, Nr. 22-695).

Kultūros vertybių registre registruotų kultūros vertybių teritorijose ir Kaltanėnų miestelio istoriniame branduolyje žemės judinimo darbai vykdomi vadovaujantis PTR 2.13.01:2011 „Archeologine paveldo tvarkyba“.

Lietuvos Respublikos Kultūros vertybių registre įrašyta 13 nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų, esančių Kaltanėnų miestelyje, iš jų 10 regioninės ir 1 nacionalinės reikšmės, 2 registriniai (žr. 3.4.1 lentelę, 3.4.1 pav.). Kaltanėnų miestelyje yra du kompleksai – Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (priklauso 2 objektai) ir Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (priklauso 5 objektai). Dar viena kultūros paveldo vertybė išsidėsčiusi šalia Kaltanėnų miestelio administracinių ribų (Ožkinių k.), tai Kaltanėnų dvarvietė (bendrojo plano koncepcijos alternatyvos šios teritorijos neapima).

Kaltanėnų miestelyje dviem kultūros paveldo objektams nustatytos apsaugos zonos. Apsaugos zonomis laikomos greta saugomo kultūros paveldo objekto ar vietovės esančios teritorijos, kurioms nustatomos žemės sklypų ir kitų nekilnojamųjų daiktų tvarkymo ir naudojimo specialiosios sąlygos, kad kultūros paveldo objekto ar vietovės vertingosios savybės būtų apsaugotos nuo galimo neigiamo veiklos tose gretimose teritorijose poveikio.

3.4.1 lentelė. Nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašas

Informacijos šaltinis: Kultūros vertybių registras, <http://kvr.kpd.lt/heritage/>

Eil. Nr.	Kultūros vertybės pavadinimas	Kultūrinė vertė ir pagrindiniai duomenys	Unikalus objekto kodas	Kiti kodai	Adresas
1.	Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (žr. 5.1 pav.)	<p>Teritorijos plotas: 133960 kv.m. Vizualinio apsaugos zonos pozonio plotas: 67800 kv. m. Amžius: XIX a. vid. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksas (privatus). Kompleksą sudaro: svirnas (1656; 1); parko fragmentai (26700; 2). Vertingųjų savybių pobūdis: želdynų (lemiantis reikšmingumą, tipiškas), kraštovaizdžio, architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, retas).</p>	26699	G329K	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

1.1	Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentų svirnas (žr. 5.1 pav.)	 <p>Amžius: statytas XIX a. vid., restauruotas 1976-1977 m. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas (privatus). Priklauso kompleksui: Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (26699). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, retas).</p>	1656	G329K1, AtV667	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Geležinkelio g. 1
1.2.	Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentų parko fragmentai (žr. 5.1 pav.)	 <p>Amžius: įkurtas XIX a. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas (privatus). Priklauso kompleksui: Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (26699). Vertingųjų savybių pobūdis: kraštovaizdžio, želdynų (lemiantis reikšmingumą, tipiškas).</p>	26700	G329K2	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
2.	Kaltanėnai (žr. 5.1 pav.)	<p>Amžius: XVI a.; XIX a. pab.-XX a. pr. Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objektas įrašytas kaip: vietovė. Vertingosios savybės (vertybės sudėtis, apimtis, vertingos dalys ir elementai): gatvių tinklas, aikštės planas, miestelio panorama, kapitalinio užstatymo fragmentas, gamtinė aplinka.</p>	17086	UV17	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
3.	Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (žr. 5.1 pav.)	 <p>Teritorijos plotas: 1,45 ha. Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis.</p>	30803	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38, 40

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

		<p>Objektas įrašytas kaip: kompleksas. Kompleksą sudaro: bažnyčia (30804; 1); šventoriaus tvora su vartais (30805; 2); ūkinis pastatas (30806; 3); klebonija (30807; 4); kapas (30808; 5). Vertingųjų savybių pobūdis: kraštovaizdžio, sakralinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), dailės (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>			
3.1	<p>Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčia (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluota)</p>	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), sakralinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), kraštovaizdžio, dailės (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30804	-	<p>Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38</p>
3.2	<p>Šventoriaus tvora su vartais (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluota)</p>	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30805	-	<p>Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38</p>
3.3	<p>Ūkinis pastatas (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluotas)</p>		30806	-	<p>Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38</p>

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

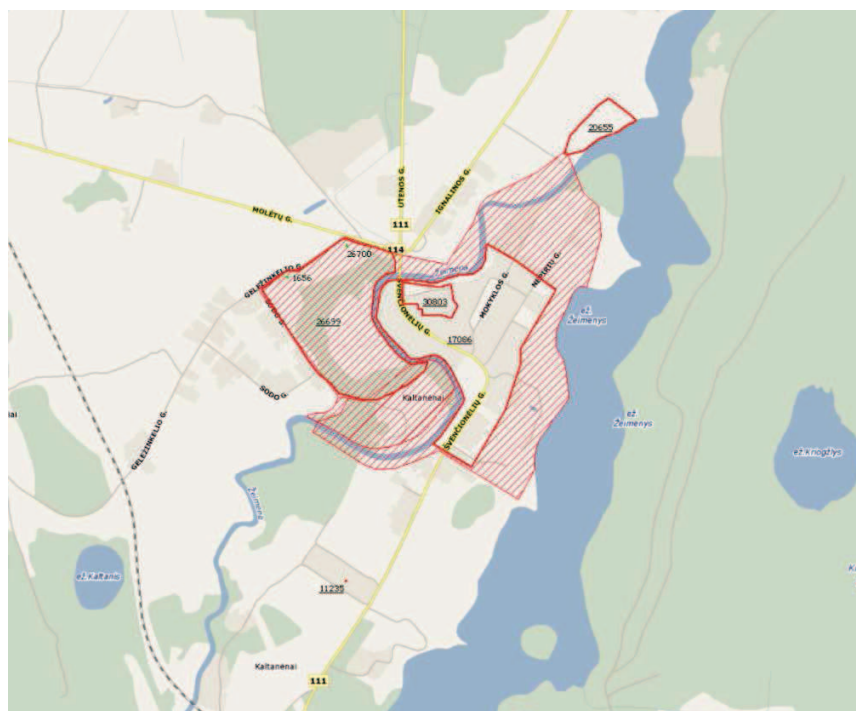
Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

		<p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>			
3.4	<p>Klebonija (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluota)</p>	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30807	-	<p>Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 40</p>
3.5	<p>Norberto Skurkio kapas (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluotas)</p>	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30808	-	<p>Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g.</p>
4.	<p>Lietuvybės puoselėtojo, kunigo Jono Burbos kapas (žr. 5.1 pav.)</p>	 <p>Teritorijos plotas: 5 kv.m. Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: nacionalinis. Objektas įrašytas kaip: pavienis objektas.</p>	11235	IV637	<p>Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)</p>

KALTANĖŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

		Vertingųjų savybių pobūdis: memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), dailės (lemiantis reikšmingumą, tipiškas), istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).			
5.	Altoriai (2) su skulptūromis (Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluoti)	Statusas: įrašytas į registrą (registrinis).	20300	DV3784	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
6.	Dalmatikos (2) (Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluoti)	Statusas: įrašytas į registrą (registrinis).	14089	DV2944	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
7.	Kaltanėnų dvarvietė (Ožkinių k.) (žr. 5.1 pav.)	 <p>Teritorijos plotas: 16700 kv.m. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: pavienis objektas (valstybinis). Vertingųjų savybių pobūdis: archeologinis (lemiantis reikšmingumą), kraštovaizdžio.</p>	20655	A1075, 2624	Švenčionių r. sav., Ožkinių k. (Kaltanėnų sen.)

3.4.1 pav. Ištrauka iš Kultūros vertybių registro

Informacijos šaltinis: Kultūros vertybių registras, <http://kvr.kpd.lt/heritage/>

Kaltanėnų miestelio bendrasis planas yra reikšmingas stiprinant Kaltanėnų kultūros paveldo ir istorinio kraštovaizdžio apsaugą, užtikrinant jų nykimo prevenciją. Įgyvendinant bendrąjį planą didės visuomeninė kultūros vertybių reikšmė, stiprės prielaidos išsaugoti kultūros paveldo objektus ir kitus kultūrine verte pasižyminčius Kaltanėnų miestelio statinius, gerės paveldo objektų lankymo sąlygos.

3.4.2. Saugojimo kryptys ir prioritetai

Kaltanėnų miestelio bendrojo plano koncepcijos dalyje siūlomi du miestelio plėtros variantai. Abi siūlomos alternatyvos yra palankios Kaltanėnų kultūros paveldo apsaugai. Nepriklausomai nuo pasirinktos alternatyvos prioritetas turi būti teikiamas kultūros paveldo objektų naudojimui viešajai paskirčiai, visuomenės kultūros, rekreacijos ir turizmo reikmėms, miestelio savitumo raiškos stiprinimui, kultūros ir gamtos paveldo apsaugos integralumui.

Abiejuose Kaltanėnų miestelio plėtros variantuose dauguma kultūros paveldo objektų išsidėstę planuojamoje miestelio centro teritorijoje arba netoli nuo jos, tai sudaro palankias sąlygas kultūros paveldo pasiekiamumui bei kultūros paveldo vaidmens stiprinimui miestelio struktūroje. Siekiant išsaugoti ir stiprinti Kaltanėnų miestelio architektūrinį urbanistinį savitumą, stiprinti vertingąsias kultūros paveldo savybes, tikslinga pirmaeiliai tvarkyti viešąsias erdves, patenkančias į kultūros paveldo vertybių teritorijas (Kaltanėnai (17086), Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (26699), Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803)), išryškinti kultūros paveldo objektų istoriškai susiklosčiusius tarpusavio kompozicinius ryšius. Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (26699), Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803) tvarkytini išryškinant statinių istorinę vertę, konstrukcijų ir medžiagų autentiškumą, pritaikant objektus lankymui.

Kultūros paveldo apsauga turi būti įgyvendinama integraliai su gamtos apsauga, bendruomenės švietimu, smulkaus ir vidutinio verslo plėtra miestelyje, senųjų su tradicine statyba susijusių amatų gaivinimu.

Bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos sprendinių įgyvendinimo stebėseną (monitoringą) turi būti vykdoma periodiškai pagal reikalavimus, nustatytus atsižvelgiant į objektų tipologijos ypatumus, fizinę būklę, teisinę priklausomybę. Stebėsenos rezultatai: stebėjimo ir fiksavimo duomenys, vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių poveikių vertinimas, apibendrinimas ir prognozavimas, turi būti teikiami už kultūros paveldo vertybių apsaugą ir teritorijų planavimą atsakingoms institucijoms.

3.5. SUSISIEKIMO SISTEMOS PLĖTOJIMO KONCEPCIJA

Subalansuota susisiekimo sistemos plėtra yra neatsiejama teritorijos darnaus vystymosi dalis, užtikrinanti ekonominius socialinius integracijos procesus į šalies ūkį.

Kaltanėnų miestelio susisiekimo infrastruktūros plėtra ir modernizavimas yra vienas svarbiausių uždavinių siekiant įgyvendinti šiuolaikinę teritorijų planavimo koncepciją – darniąją plėtrą. Transporto sistema turi būti veiksminga, lanksti bei saugi, atitinkanti nacionalinių rinkų integraciją, kokybišką turizmo, poilsio, pramonės šakų aptarnavimą, užtikrinanti gyventojų mobilumą, kuris yra ekonomikos augimo garantas.

Rišlus ir kokybinius techninius parametrus atitinkantis valstybinės reikšmės automobilių kelių tinklas ir augantys transporto srantai keliuose sudarys palankias sąlygas vystyti verslą, modernizuoti bei plėsti eismo aptarnavimo kompleksus (degalines, poilsio aikšteles, motelius, kavines).

Tinkamų techninių parametrų optimalus gatvių tinklas Kaltanėnų miestelio teritorijoje sudarys geras sąlygas susisiekimui tarp gyvenamųjų, komercinių, poilsio bei pramogų, rekreacinių zonų.

Optimizuotas priemiestinių autobusų darbas bei geri viešojo transporto kokybiniai parametrai sudarys prielaidas viešojo susisiekimo autobusų konkuravimui su lengvaisiais automobiliais, aptarnaus socialiai remtinus gyventojus.

Kaltanėnų miestelio teritorijoje numatomos palankesnės susisiekimo sąlygos kuriant bei vystant pėsčiųjų ir dviratininkų takų tinklą, tobulinant svarbiausių gatvių tinklą ir gerinant jų kokybinius parametrus.

Svarbiausi tikslai vystant susisiekimo infrastruktūrą Kaltanėnų miestelyje:

- Vystant Kaltanėnų pagrindinių gatvių sistemą integruoti transporto tinklą į Švenčionių rajono savivaldybės, o per ją ir į Lietuvos transporto tinklą bei paslaugų rinką;
- Rekonstruoti problemines miestelio gatves ir sankryžas, asfaltuoti žvyro dangos gatves, įrengti bei gerinti gatvių, pėsčiųjų ir dviratininkų takų apšvietimą;
- Miestelio susisiekimo sistemoje teikti pirmenybę viešajam susisiekimui bei dviratininkams modernizuojant ir gerinant informacinę sistemą, tiesiant naujus ir rekonstruojant esamus pėsčiųjų bei dviratininkų takus, užtikrinant vežimų viešuoju transportu komfortą ir kokybę;
- Vystyti subalansuotą Kaltanėnų miestelio susisiekimo sistemą inžinerinėmis ir techninėmis priemonėmis mažinant neigiamą poveikį aplinkai, užtikrinant eismo dalyvių saugą;
- Vystyti ekologiškas susisiekimo sistemas mažinant automobilių emisijos ir triukšmo poveikį;
- Atsižvelgiant į gamtinius elementus ir kitus apribojimus formuoti galimai kompaktišką miestelio urbanizaciją, gerinant jungtis tarp skirtingų susisiekimo rūšių bei jų tarpusavio sąveiką.

Kaltanėnų miestelio koncepcijoje pateikiamos planuojamos teritorijos urbanistinės plėtros galimybės ir atsižvelgiant į tai formuojamas gatvių, o kartu ir urbanistinių ašių karkasas. Tam tikros miestelio plėtros kryptys yra apribotos gamtinių elementų (Žeimenio ežero ir Žeimenos upės) bei kultūros vertybių paveldo teritorijų apribojimų, todėl Kaltanėnų miestelio urbanistinė bei susisiekimo plėtra numatoma vakarų-šiaurės kryptimis. Miestelio gatvių/kelių tinklas formuojamas esamų gatvių/kelių pagrindu.

KONCEPCIJOS I VARIANTAS

Numatoma, kad Koncepcijos I variante svarbiausią susisiekimo tinklą formuos linijiniai ryšiai esamų valstybinių krašto kelių Nr.111 Utena-Kaltanėnai-Švenčionys (Švenčionėlių g., Utenos g.) ir Nr.114 Molėtai-Kaltanėnai-Ignalina (Ignalinos g., Molėtų g.) pagrindu. Kiti susisiekimo ryšiai miestelyje numatomi Geležinkelio g., Sodų g. ir jos nauju tęsiniu, Nepirių g., Mokyklos g. ir lygiagrečiai pastarajai numatoma nauja gatve.

Vienas svarbiausių uždavinių gerinant Kaltanėnų susisiekimo sistemą yra gatvių bei sankryžų techninės būklės gerinimas jas rekonstruojant tuose ruožuose, kur prastos eismo sąlygos, numatomas transporto srautų augimas. Eismo saugos priemonių įrengimas taip pat yra prioritetinga priemonė tobulinant susisiekimo infrastruktūrą.

Viešojo priemiestinio transporto maršrutinio tinklo plėtra turi atitikti urbanizacijos procesus, tenkinti gyventojų poreikius plėtojant susisiekimo sistemų tarpusavio sąveiką – vystyti keleivių

persėdimo iš vienos susisiekimo sistemos į kitą galimybes (pvz., nuo dviračio į autobusą ir atvirkščiai). Turi būti suteikiamas prioritetas viešajam susisiekimui skatinant gyventojus naudotis maršrutiniais autobusais.

Dviračių takų tinklo formavimui Kaltanėnų miestelio teritorijoje turi būti skiriamas didelis dėmesys dėl iššęstos struktūros ir patrauklios aplinkos turizmui bei rekreacijai. Dviračių takai turi jungti rekreacines, gyvenamąsias, paslaugų centrų zonas miestelyje su numatomais tarp miestiniais ir regioninės reikšmės dviračių maršrutais, numatytais už miestelio ribų. Vystant subalansuotą susisiekimo sistemą naujai planuojamose teritorijose turi būti numatomos ir dviračių trasos, nuosekliai įjungtos į jau esamą dviračių takų tinklą su išvystyta dviračių stovėjimo ir aptarnavimo infrastruktūra.

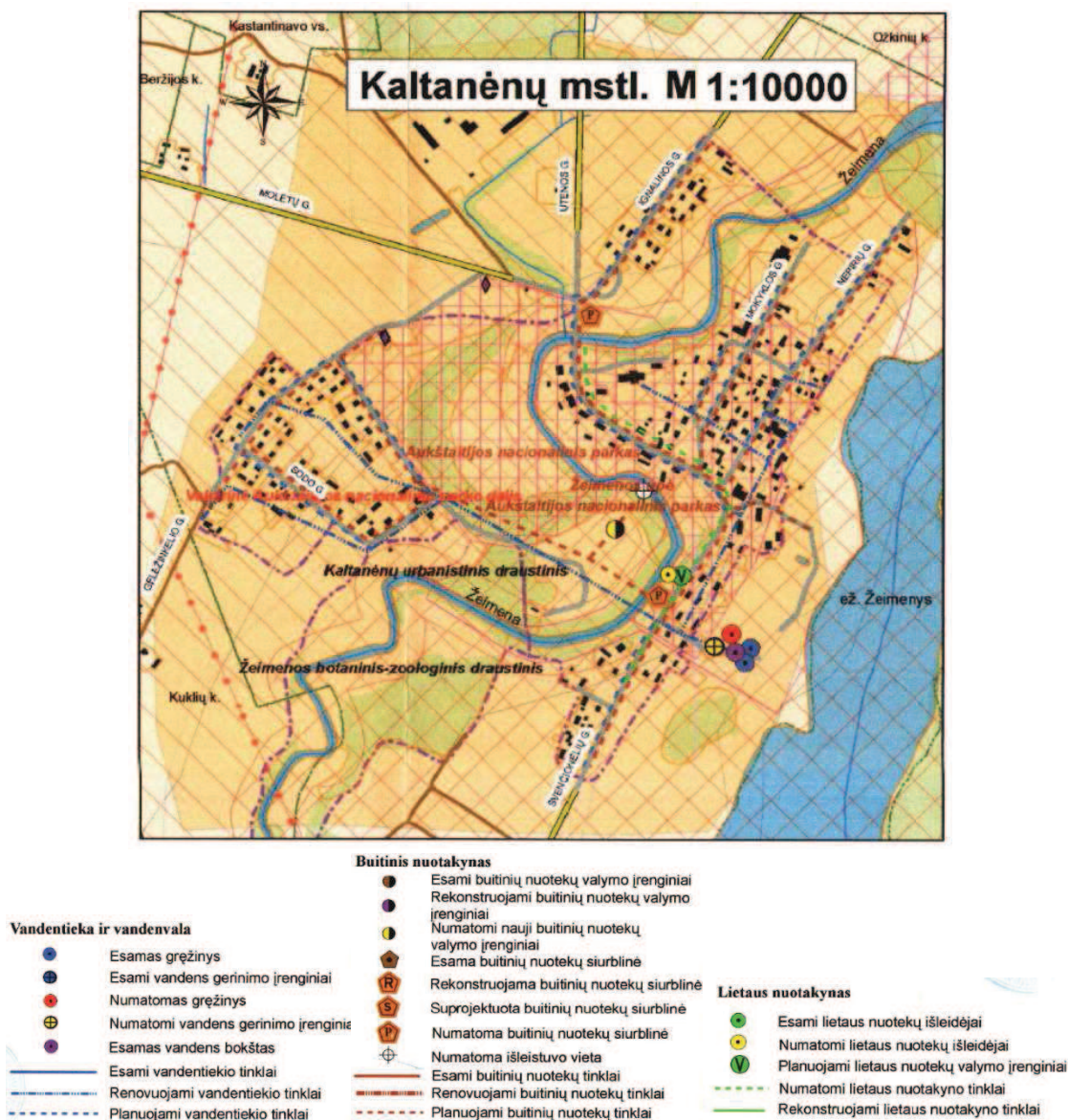
KONCEPCIJOS II VARIANTAS

Kaltanėnų miestelio susisiekimo infrastruktūros vystymo koncepcijos II variantas iš esmės atitinka pirmąjį – numatoma prisitaikyti prie esamos susiklosčiusios miestelio susisiekimo struktūros papildant ją lokaliomis reikšmės gatvių jungtimis.

3.6. MIESTELIO INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS VYSTYMO KRYPTYS

Kaltanėnų miestelyje nėra pilnai išvystyta centralizuota vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistema – Kaltanėnų miestelyje yra vandenvietė ir kurios vanduo tiekiamas daliai miestelio gyventojų, tačiau nėra centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos. Gyventojai naudojami lauko tualetais, kaupimo rezervuarais, iš kurių nuotekos išvežamos į Švenčionėlių miesto valymo įrenginius. Pagrindinė problema yra gyventojų atsakomybės klausimas – namų ūkių kanalizacijos vamzdžiai yra nuvesti į kūdras, daubas, griovius, iš kurių teršalai patenka į Žeimenio ežerą ir Žeimenos upę. Išgrėbimo duobės įrengiamos be dugno, todėl buitinės nuotekos patenka į požeminius vandenis, taip pat užteršia ir paviršinius vandenis. Ne visi gyventojai yra sudarę sutartis dėl fekalijų išvežimo ir fekalijos išpilamos pamiškėse, o tai daro didelę žalą ir žmonėms, ir gamtai.

Pagal Švenčionių rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros specialiojo plano sprendinius planuojama teritorija patenka į viešojo vandens tiekimo teritoriją. Buitinių nuotekų tinklą bei valymo įrenginius Kaltanėnų miestelyje numatyta įrengti II-uoju etapu, t.y. iki 2020 metų. Specialiajame plane numatyta vieta naujiems nuotekų valymo įrenginiams (numatytas nuotekų valymo įrenginių pajėgumas 36 m³/d, priimtuvas Žeimenos upė), tačiau pasirinktoje vietoje jau įgyvendinami kitų dokumentų sprendiniai – ES lėšomis įrengiamas parkas su poilsio zonomis ir pėsčiųjų takais, todėl būtina rezervuoti kitą vietą naujiems nuotekų valymo įrenginiams (žr. 3.6.1 pav.).

3.6.1 pav. Viešojo vandens tiekimo teritorija Kaltanėnų miestelyje

(Duomenų šaltinis: Švenčionių rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros specialusis planas)

Bendruoju planu numatoma vandens tiekimo sistemos plėtra į esamas urbanizuotas centralizuotai tiekiamu vandeniu neaprupinamas teritorijas ir naujai urbanizuojamas teritorijas. Taip pat numatoma įrengti buitinių nuotekų tinklą bei valymo įrenginius Kaltanėnų miestelyje. Nauji nuotekų valymo įrenginiai numatomi šiaurinėje miestelio pusėje pramonės ir verslo zonoje.

Lietaus nuotekų sistemos Kaltanėnų miestelis taip pat neturi. Visas surenkamas vanduo be jokio valymo patenka į pakelės griovius arba susigeria į gruntą. Atliekant gatvių rekonstrukciją turėtų būti numatoma įrengti lietaus kanalizaciją.

Elektros energija miestelio teritorijai tiekama iš bendro Lietuvos elektros energijos perdavimo tinklo. Pakankamai gerai išvystytą elektros paskirstymo tinklą sudaro 0,4 kV ir 10 kV linijos bei transformatorinės. Visos 10 kV linijos yra orinės (10 kV kabelinių linijų nėra). 0,4 kV ir 10 kV oro linijų, 0,4 kV kabelinių linijų ir transformatorinių remontas buvo atliktas 2012 m. Numatoma urbanizuotose teritorijose orines linijas pakeisti kabelinėmis, įrengti elektros tinklus naujai įsisavinamose teritorijose.

Visus inžinierinius tinklus numatoma kloti tik gatvių raudonųjų linijų ribose.

4. MIESTELIO TERITORIJOS NAUDOJIMO IR APSAUGOS REGLAMENTAVIMO PRINCIPAI

4.1. TERITORIJOS REGLAMENTAVIMO PRINCIPAI

Skirtini šie pagrindiniai teritorijų naudojimo ir apsaugos reglamentavimo principai:

- Juridinis sąlygotumas – reiškiantis, kad veiklos vystymo reguliavimas gali būti taikomas tik kaip teritorijos naudojimo bei apsaugos politiką nustatantis instrumentas vyriausybių bei savivaldos institucijų darbe. Ypač jis svarbus teritorijų planavimą organizuojančioms bei prižiūrinčioms valdymo institucijoms, taip pat teritorijų planavimo srityje dirbantiems specialistams;
- Reguliavimo integralumas – reiškiantis, kad veiklos vystymo reglamentavimas turi užtikrinti viešąjį interesą atitinkantį tvarų ir subalansuotą vystymą;
- Kraštovaizdžio optimalumas – reiškiantis, kad turi būti užtikrinama kraštovaizdžio bendroji ekologinė pusiausvyra, gamtinio karkaso formavimas, teritorijoje esančių gamtos ir kultūros vertybių išsaugojimas;
- Funkcinė konvergencija – reiškiantis, kad reglamentų tipai iš esmės atitinka bendrajame plane nustatomus teritorijos naudojimo tipus;
- Hierarchinis konkretizavimas – reiškiantis, kad teritorinio reglamentavimo procesas turi būti nuosekliai vykdomas visuose teritorijų planavimo lygmenyse.

Teritorinis reglamentavimas neišvengiamai apima abi miestelio teritorijos bendrojo plano rengimo stadijas:

- koncepcijos stadijoje nustatoma principinė konceptuali teritorijos naudojimo ir apsaugos reglamentų sistema, nustatomi teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai;
- sprendinių konkretizavimo stadijoje nustatomos miestelio teritorijos funkcinės zonos su konkrečiais atskirų teritorijų naudojimo ir apsaugos reglamentais, detalizuojant jų turinį bei lokalizavimą.

4.2. KONCEPTUALŪS MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO REGLAMENTAI

Teritorijos tvarkymo reglamentas – tai bendrųjų ir specialiųjų planų sprendiniuose nustatyti teritorijos naudojimo prioritetai bei veiklos plėtojimo reikalavimų ir apribojimų visuma.

Remiantis aukščiau pristatytomis metodologinėmis nuostatomis koncepcijos etape Kaltanėnų miestelio teritorijos plėtros bendrieji reglamentai atitinka miestelio teritorijos vystymo tipus. Teritorijos naudojimo tipas – tai žemės naudojimo funkcinio mišrumo laipsnis, atsižvelgiant į žemės naudojimo intensyvumą bei skirtingos paskirties pastatų statymo joje galimybę.

Koncepcijos rengimo stadijoje kartu su teritorijų vystymo tipais bei plėtros įgyvendinimo strateginiais būdais nustatomi miestelio teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai, išskiriant miestelio teritorijos funkcinio naudojimo zonas. Teritorija suskirstyta pagal prioritetinius žemės naudojimo interesus, išskiriant kiekvienai teritorijai nustatytą vyraujančią funkciją.

Koncepcijoje išskirti šie pagrindiniai teritorijos vystymo režimai, kuriais nurodomas prioritetas teritorijos naudojimo būdas, viršijantis 50% teritorijos ploto:

- Miestelio centro zona;

- Visuomeninio komercinio prioriteto zona;
- Gyvenamojo užstatymo prioriteto;
- Pramonės ir verslo prioriteto;
- Žaliųjų erdvių prioriteto;
- Žemės ūkio prioriteto;
- Reguliuojamos apsaugos.

Užstatymo intensyvumo indeksu nustatomas naujos plėtros teritorijų orientacinis teritorijos užstatymo procentas ir aukštingumas. Šis reglamentas detalizuojamas sprendinių stadijoje.

Papildomi apribojimai nustatomi teritorijoms, turinčioms specifinius reikalavimus. Galimos trys papildomų apribojimų indeksų grupės:

- paminklosaugos apribojimų;
- aplinkosaugos apribojimų;
- kitų apribojimų.

5. GRAFINĖ DALIS

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

ATESTATO Nr. 0428	KOMPLEKSAS	BENDRASIS PLANAS RENGIMO ETAPAS BENDRŪJŲ SPRENDINIŲ FORMAVIMAS	TOMAS	METAI
	U-1210		III	2014

Švenčionių
rajono
savivaldybė

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

III TOMAS

STRATEGINIO PASEKMIŲ APLINKAI VERTINIMO
APIMTIES NUSTATYMO DOKUMENTAS

PLANAVIMO ORGANIZATORIUS:

ŠVENČIONIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
ADMINISTRACIJOS DIREKTORIUS

BENDROJO PLANO RENGĖJAS:

UAB „URBANISTIKA“

1. ĮVADAS

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrasis planas rengiamas 2014 m. vasario 27 d. Švenčionių rajono savivaldybės tarybos sprendimo Nr. T-52 „Dėl Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano rengimo“ pagrindu. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendruoju planu siekiama suformuoti miestelio teritorijos vystymo koncepciją, nustatyti teritorijos tvarkymo, naudojimo ir apsaugos prioritetus.

Kaltanėnai – miestelis Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje, Kaltanėnų seniūnijoje (žr. 1.1 pav.).

1.1 pav. Kaltanėnų mstl. Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos kontekste

Galimam reikšmingam poveikiui aplinkai įvertinti ir kiek įmanoma sumažinti neigiamas jo pasekmes, reikalingas strateginis pasekmių aplinkai vertinimas (toliau – SPAV). Jis padės tobulinti strateginius plano sprendimus ankstyvojoje planavimo stadijoje. Taip pat, SPAV užtikrins konsultavimąsi su įvairių lygmenų institucijomis ir visuomene bei sudarys sąlygas atsižvelgti į jų nuomonę, o plano rengimo organizatoriai turės išsamią ir patikimą informaciją apie plano įgyvendinimo pasekmes.

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymas – tai vertinimo proceso etapas, kurio metu nustatomi svarbiausi su aplinkos apsauga susiję aspektai, kurie turės būti išsamiai išnagrinėti ir aprašyti vertinimo ataskaitoje. Vertinimo apimties nustatymo dokumentas (kaip ir SPAV) atliekamas pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 967 patvirtintą „Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašą“ (Žin., 2004, Nr.130-4650; 2007, Nr.131-5292; 2010, Nr.139-7125; 2011, Nr.50-2431).

Remiantis Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašu, išskiriami šie pagrindiniai Kaltanėnų miestelio bendrojo plano strateginio pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumento tikslai:

- nustatyti strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaitos (toliau - SPAV ataskaitos) turinį, joje nagrinėtinus klausimus, pateiktinos informacijos apimtį ir išsamumą;

- nustatyti, kokie aplinkos komponentai turės būti išsamiai aprašyti vertinimo ataskaitoje;
- nustatyti, kokios pasekmės gali būti reikšmingos ir todėl bus vertinamos rengiant ataskaitą;
- sužinoti atitinkamų institucijų bei visuomenės nuomonę dėl vertinamų pasekmių, aplinkos komponentų bei vertinimo metodų;
- užtikrinti, kad galimos reikšmingos pasekmės aplinkai SPAV ataskaitoje bus nagrinėjamos išsamiai ir kad SPAV ataskaitoje bus pateikta tinkama pasekmių aplinkai informacija, kuri padės priimti argumentuotą sprendimą dėl plano koncepcijos tinkamiausios alternatyvos pasirinkimo.

SPAV apimties nustatymo dokumentas susideda iš:

- SPAV apimties nustatymo dokumento rengimo;
- Konsultavimosi su vertinimo subjektais bei visuomene.

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumente pateikiama informacija:

- trumpas teritorijų planavimo dokumento koncepcijos kryptių ir jų alternatyvų aprašymas, pagrindiniai tikslai ir sąsaja su kitais planais ir programomis;
- teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, trumpas aprašymas;
- informacija apie tai, kokie aplinkos komponentai ir kokios pasekmės bus nagrinėjamos atliekant vertinimą;
- informacija apie pasekmių aplinkai prognozavimo ir vertinimo metodus, kuriuos numatoma naudoti vertinimui atlikti.

2. VERTINIMO PROCESO DALYVIAI IR SUBJEKTAI

Planavimo organizatorius: Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktorė, Vilniaus g. 19, Švenčionys, tel. (8 387) 66372, faks. (8 387) 66365, www.svencionys.lt.

Plano rengėjas: UAB „Urbanistika“, A.Goštauto g. 8, Vilnius, www.urbanistika.lt.

Švenčionių rajono savivaldybės administracija, remiantis bendrojo plano rengimo paslaugų sutartimi, SPAV bei susijusių dokumentų rengimą paveda atlikti bendrojo plano rengėjui.

Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 967 patvirtintu „Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašu“, *rengiant Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano strateginį pasekmių aplinkai vertinimą vertinimo proceso dalyviai yra:*

- Planavimo organizatorius – Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktorė;
- SPAV subjektai:
 - LR Aplinkos ministerijos Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamentas;
 - Vilniaus visuomenės sveikatos centras;
 - Saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos;
 - Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Vilniaus teritorinis padalinys;
 - Švenčionių rajono savivaldybės administracija.
- Visuomenė.

Aukščiau įvardinti SPAV vertinimo proceso dalyviai pagal kompetenciją nagrinėja strateginio pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumentą ir SPAV ataskaitą bei teikia išvadas dėl SPAV apimties ir parengtų SPAV dokumentų kokybės.

Visuomenė dalyvauja vertinant rengiamo Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano sprendinius Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo įstatyme (Nr. XII-407, 2013-06-27, Žin., 2013, Nr. 76-3824) ir Visuomenės informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo priimant sprendimus dėl teritorijų planavimo nuostatuose (Nr. 904, 2004-07-16, Žin., 2004, Nr. 112-4189; Nr. 247, 2007-03-14, Žin., 2007, Nr. 33-1190; Nr. 1267, 2013-12-18, Žin., 2013, Nr. 140-7096) nustatyta tvarka.

3. BENDROJO PLANO TIKSLAI

Pagrindinis miestelio teritorijos bendrojo plano tikslas – parengti teritorijų planavimo kompleksinį dokumentą, nustatant miestelio teritorijos erdvinio vystymo politiką, teritorijos naudojimo ir apsaugos prioritetus bei svarbiausias tvarkymo priemones, sudarant palankiausias sąlygas miestelio teritorijos darniam vystymuisi, užtikrinant prielaidas teigiamai ekonomikos ir socialinei raidai, kartu nepadarant žalos aplinkai.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano pagrindiniai tikslai, patvirtinti Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2014 m. vasario 27 d. sprendimu Nr. T-52 „Dėl Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano rengimo“:

1. nustatyti miestelio gyvenamųjų teritorijų, inžinerinės ir socialinės infrastruktūros gaires, numatyti plėtrai reikalingas teritorijas;
2. numatyti miestelio gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio savitumo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimą, tikslingą naudojimą ir pažinimą, ekologiškai pusiausvyrai būtino gamtinio karkaso formavimą;
3. kurti sveiką, saugią, darnią gyvenamąją aplinką ir visavertes gyvenimo sąlygas miestelyje;
4. sudaryti sąlygas privačioms investicijoms, kuriančioms socialinę ir ekonominę gerovę, tinkamos kokybės gyvenimo sąlygas;
5. derinti fizinių ir juridinių asmenų ar jų grupių interesus dėl teritorijos naudojimo ir veiklos plėtojimo teritorijoje sąlygų;
6. sudaryti sąlygas racionaliam žemės naudojimui ir žemės ūkio veiklai skatinti.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano planavimo uždaviniai, patvirtinti Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2014 m. kovo 14 d. miestelio teritorijos bendrojo plano darbų programoje:

5. suformuoti planavimo lygmenį atitinkančias teritorijos funkcinio ir erdvinio vystymo kryptis;
6. optimizuoti planuojamos teritorijos urbanistinę struktūrą, socialinę ir inžinerinę infrastruktūrą;
7. numatyti racionalaus žemės gelmių išteklių, žemės ūkio naudmenų, miškų, kitų gamtos išteklių išsaugojimo ir naudojimo, gamtinio karkaso ir ekologiškai pagrįstos žemės naudojimo teritorinės struktūros formavimo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo priemones;
8. detalizuoti atitinkamų aukštesnio lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų sprendinius.

Numatyti papildomi planavimo uždaviniai: nustatyti Kaltanėnų miestelio, jo urbanistinio centro socialinės infrastruktūros sistemos vystymo reikalavimus; patikslinti savivaldybės bendrajame plane numatytą Kaltanėnų miestelio urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymo poreikius; detalizuoti savivaldybei svarbių objektų išdėstymą; detalizuoti Kaltanėnų miestelio kraštovaizdžio savitumą, antropogeninius ir gamtinius elementus, panoramas, numatyti jų vizualinę apsaugą; numatyti ypatingus inžinerinius statinius; tobulinti ir vystyti istoriškai susiklosčiusią urbanistinę struktūrą, architektūrinę erdvinę kompoziciją.

4. BENDROJO PLANO SĄSAJA SU KITAIŠ PLANAIS IR PROGRAMOMIS

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrasis planas rengiamas įvertinant ir atsižvelgiant į jo sąsajas su šalyje, Vilniaus apskrityje ir Švenčionių rajono savivaldybėje parengtomis strategijomis, programomis ir planais:

- Valstybės ilgalaikės raidos strategija (Žin., 2002, Nr.113-5029);
- Nacionaline darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-4029);
- Europos kraštovaizdžio konvencija (Žin., 2002, Nr. 104-4621);
- Lietuvos respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių planu (Žin., 2005, Nr. 103-3808; Žin., 2007, Nr. 114-4646; Žin. 2008, Nr. 13-439; Žin., 2009, Nr. 80-3343);
- Nacionalinės integralios paveldosaugos strategijos metmenimis (Žin., 2004, Nr. 175-6516);
- Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo 2008-2015 metų plėtros strategija (patvirtinta LR Vyriausybės 2008m. rugpjūčio 27 d. nutarimu Nr. 832);
- Nacionaline energetikos strategija (Žin., 2007, 11-430);
- Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo planu (patvirtintas LR vyriausybės 2007 -12 -27 nutarimu Nr. 1442);
- Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija (patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853);
- Nacionaline turizmo plėtros 2014-2020 programa (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014–03–12 nutarimas Nr. 238);
- Švenčionių rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginiu plėtros planu (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2010–12–23 sprendimu Nr. T–172);
- Atliekų tvarkymo Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje planu 2006-2016 metams (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2006–12–28 tarybos sprendimu Nr. T–205);
- 2002-2015 metų Lietuvos Respublikos valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros programa;
- Lietuvos Respublikos teritorijos bendruoju planu (patvirtintas 2002 m. spalio 29 d. Seimo sprendimu Nr. IX-1154);
- Vilniaus apskrities bendruoju planu (patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-12-03 nutarimu Nr. 1310);
- Švenčionių rajono teritorijos bendruoju planu (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2009 m. sausio 23 d. sprendimu Nr. T-2);
- Švenčionių rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros specialiuoju planu (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2013 m. vasario 28 d. sprendimu Nr. T-40);
- Švenčionių rajono savivaldybės turizmo ir rekreacinių teritorijų dalių infrastruktūros plėtros specialiuoju planu (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2012 m. sausio 19 d. sprendimu Nr. T-15);
- Švenčionių rajono savivaldybės nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schema;

- Švenčionių rajono savivaldybės valstybinės reikšmės miškų plotų schema (Valstybinės miškų tarnybos duomenys);
- Švenčionių rajono miškų priskyrimo miškų grupėms planu (Valstybinės miškų tarnybos duomenys);
- Aukštaitijos nacionalinio parko apsaugos reglamentu (Žin., 2002, Nr. 87-3754);
- Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schema (Žin., 2005, Nr. 150-5457);
- Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo planu (rengiamas, baigiamasis etapas);
- Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrajam planui išduotomis planavimo sąlygomis;
- Kitais specialiaisiais ir detaliaisiais planais bei schemomis pagal Švenčionių rajono savivaldybės teritorijų planavimo registrą, Lietuvos Respublikos įstatymais, Vyriausybės nutarimais, ministerijų įsakymais ir teisės aktais įtakojančiais Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano sprendinius.

5. BENDROJO PLANO KONCEPCIJOS KRYPČIŲ IR JŲ ALTERNATYVŲ APRAŠYMAS

Rengiant Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepciją nuosekliai plėtojamos Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano nuostatos, koncepcija remiasi darnaus vystymosi principais ir joje yra pateikiamas optimalus teritorijos erdvinės struktūros, funkcinio naudojimo bei aplinkos apsaugos modelis. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcija rengiama atsižvelgiant į teritorijos gamtinį, techninį, socialinį bei geopolitinį potencialą.

Bendrojo plano bendrųjų sprendinių formavimo stadijos metu:

- Nustatomi teritorijos planinės ir erdvinės struktūros vystymo principai;
- Atliekama galimų alternatyvių Kaltanėnų miestelio teritorijos vystymosi variantų paieška ir jų palyginamoji analizė;
- Rengiamas strateginis pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumentas;
- Rengiama strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita.

Kaltanėnų miestelio teritorinę plėtrą ir plėtros variantiškumą riboja Aukštaitijos nacionalio parko apsaugos reglamentai, Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemas sprendiniai, rengiamo Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plano sprendiniai, brangus nuo miestelio teritorijų nutolstančių teritorijų įsisavinimas (gatvės, inžineriniai tinklai ir bent minimali inžinerinė infrastruktūra).

Bendrojo plano bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje yra nagrinėjamos dvi Kaltanėnų miestelio teritorijos plėtros kryptys.

KRYPTIS – Vidinės kokybinės plėtros alternatyva

Šiuo atveju koncepcija rengiama remiantis šiomis pagrindinėmis nuostatomis:

- Plėtra numatoma tik esamose administracinėse ribose – prioritetas teikiamas vidinės miestelio struktūros tobulinimui, pagrindines investicijas nukreipiant esamų urbanizuotų teritorijų modernizavimui (atgaivinimui bei atnaujinimui), atsisakant išorinės plėtros už esamų miestelio juridinių ribų, prioritetas teikiamas vidinių teritorijų rezervų panaudojimui;
- Plėtojama esama susiklosčiusi miestelio struktūra. Prioritetas teikiamas miestelio centro teritorijos gyvybingumo, fizinės aplinkos kokybės, ekonominio aktyvumo skatinimui, naujiems rekreacijos, turizmo ir kitiems aptarnavimo bei techninės infrastruktūros objektams, palaikant bendrą susiformavusį užstatymo pobūdį ir urbanistinę struktūrą;
- Planuojama esamų gyvenamųjų teritorijų renovacija užbaigiant formuoti nebaigtas užstatyti urbanistines struktūras, pritraukti aplinkai draugiškas funkcijas, gerinant gyvenimo kokybę, rezervuojant teritorijas rekreacijai, viešosioms erdvėms, infrastruktūrai;
- Saugomos nekilnojamojo kultūros paveldo teritorijos bei objektai, siekiama jų vertybės požymių išlaikymo ir perdavimo ateinančioms kartoms;
- Numatoma žaliųjų plotų sistema. Bet kokie sprendiniai želdynų sistemos dalyje turės nemažinti esamų rekreacinių želdynų teritorijų miestelyje. Miškų teritorijos, kaip miestelio urbanistinės struktūros dalis, vertinamos pirmiausiai pagal jų vietą miestelio urbanistiniame karkase ir galimybes tenkinti rekreacinius miestelio gyventojų poreikius;

- Susisiekimo sistemoje numatomas esamo gatvių tinklo kokybės gerinimas, inžinerinės infrastruktūros sistemoje – šiuolaikinį technologijos lygį atitinkanti inžinerinė infrastruktūra (bus ieškoma kuo paprastesnių techninių sprendimų plėtojant susisiekimo ir inžinerinę infrastruktūrą).

Remiantis šia alternatyva bendrojo plano sprendiniai reguliuos teritorijų planavimą Kaltanėnų miestelyje tik tiek, kiek reikia visuomenės interesui užtikrinti (patenkinti vietos gyventojų ir lankytojų reikmes, visuomenės interesus nustatomas per bendrojo plano turinį – veiklos objektus ir jos apribojimus). Bus atskirtos urbanizuojamos ir neurbanizuojamos teritorijos: neurbanizuojamose teritorijose bus griežtai ribojama naujų statinių statyba (išskyrus įstatymuose nustatytus atvejus); urbanizuojamose teritorijose bus numatomos daugiafunkcinės zonos (kiek tam neprieštarauja higienos ir kitos planavimo normos).

KRYPTIS – Išorinės ir vidinės kokybinės plėtros alternatyva

Šiuo atveju koncepcija rengiama remiantis šiomis pagrindinėmis nuostatomis:

- Plėtros prioritetai sutelkiami ne tik vidinės miestelio struktūros tobulinimui, pagrindines investicijas nukreipiant galimos esamų urbanizuotų teritorijų modernizavimo tikslams ir miestelio centro gyvybingumui stiprinti, bet ir numatant didesnę plėtrą už miestelio centro bei nežymią išorinę plėtrą už esamų miestelio juridinių ribų (vadovaujantis keičiamomis miestelio juridinėmis ribomis – pagal patvirtintą Švenčionių rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių ribų specialiojo plano koncepciją);
- Plėtojama esama susiklosčiusi miestelio struktūra. Formuojama miestelio centro teritorija, siekiama miestelio centro gyvybingumo, fizinės aplinkos kokybės gerinimo, ekonominio aktyvumo;
- Siūloma esamų gyvenamųjų teritorijų renovacija ir nauja plėtra. Naujos teritorijos įsisavinamos kompleksiskai, rezervuojant plotus rekreacijai, viešosioms erdvėms, infrastruktūrai;
- Saugomi nekilnojamojo kultūros paveldo objektai, teritorijos, siekiama jų vertybės požymių išlaikymo ir perdavimo ateinančioms kartoms;
- Gerinant miestelio gyventojų gyvenimo kokybę, išskiriamos teritorijos želdynų sistemai, numatoma rekreacinių teritorijų plėtra. Miškų teritorijos, kaip miestelio urbanistinės struktūros dalis, vertinamos pirmiausiai pagal jų vietą miestelio urbanistiniame karkase ir galimybes tenkinti rekreacinius miestelio gyventojų poreikius;
- Susisiekimo sistemoje numatomas esamo gatvių tinklo kokybės gerinimas bei gatvių tinklo plėtra vystant naujas teritorijas, inžinerinės infrastruktūros sistemoje – šiuolaikinį technologijos lygį atitinkanti inžinerinė infrastruktūra bei tinklo plėtra vystant naujas teritorijas.

Remiantis šia alternatyva bendrojo plano sprendiniai reguliuos teritorijų planavimą Kaltanėnų miestelyje numatant rezervines teritorijas plėtrai. Bus atskirtos urbanizuojamos ir neurbanizuojamos teritorijos: neurbanizuojamose teritorijose bus griežtai ribojama naujų statinių statyba (išskyrus įstatymuose nustatytus atvejus); urbanizuojamose teritorijose bus numatomos daugiafunkcinės zonos (kiek tam neprieštarauja higienos ir kitos planavimo normos).

Abiejuose teritorijos vystymo koncepcijos variantuose numatomi Kaltanėnų miestelio teritorijos vystymo sprendiniai yra teikiami atsižvelgiant į vertybinius kraštovaizdžio ypatumus,

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

„Natura 2000“ teritorijas ir laikantis patvirtintos Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemos bei rengiamo Aukštaitijos nacionalinio tvarkymo plano sprendiniais (baigiamojo etapo darbai). Bendrojo plano sprendiniai bus numatomi pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus – vadovaujantis Kompleksinių teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklėmis, nauja Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo redakcija ir t.t.

Teikiamų alternatyvių koncepcijos sprendinių variantų poveikis aplinkai bus įvertintas SPAV ataskaitoje.

6. TERITORIJŲ, KURIOS GALI BŪTI REIKŠMINGAI PAVEIKTOS, APRAŠYMAS

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano sprendinių poveikis gali pasireikšti šiais aspektais:

- poveikiu gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui;
- poveikiu visuomenės sveikatai;
- poveikiu socialinei aplinkai;
- poveikiu saugiam eismui ir kelių tinklo plėtrai;
- poveikiu kultūros paveldo vertybių teritorijoms bei jų apsaugos zonoms;
- poveikiu ekonominei aplinkai;
- poveikiu miestelio teritorijos vystymo urbanistinei darnai;
- kitais galimais poveikiais.

Planavimo objektas yra Kaltanėnų miestelio teritorija – miestas Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje, Kaltanėnų seniūnijoje. Teritorijos plotas esamose administracinėse ribose 216,1 ha. Gyventojų skaičius 2014 m. pradžioje 231 gyventojas. Į šią teritoriją patenka saugomos teritorijos arba jų dalys, kultūros paveldo vertybių teritorijos, kitos gamtinės ar užstatytos teritorijos. Planuojant miestelio atskirų teritorijų plėtrą itin svarbu įvertinti poveikį saugomos teritorijoms – draustiniams, nacionaliniams parkams, paukščių ir buveinių apsaugai svarbioms teritorijoms, o taip pat kultūros paveldo ir gamtinio karkaso teritorijoms. Informacija apie šias teritorijas Kaltanėnų miestelyje yra pateikta žemiau esančiuose skyriuose.

6.1 SAUGOMOS TERITORIJOS, KURIOS GALI BŪTI PAVEIKTOS BENDROJO PLANO SPRENDINIŲ

Kaltanėnų miestelio teritorijoje yra 1 nacionalinio parko dalis, 2 draustiniai (vieno dalis), 3 NATURA 2000 tinklui priskiriamų teritorijų (žr. brėžinį „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“). Šios saugomos teritorijos gali būti paveiktos rengiamo Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano sprendinių, todėl rengiant bendrąjį planą būtina tą poveikį įvertinti.

Visa Kaltanėnų miestelio teritorija patenka į Aukštaitijos nacionalinį parką (žr. brėžinį „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“).

Aukštaitijos nacionalinis parkas įsteigtas Lietuvos Ministrų Tarybos 1974 m. kovo 29 d. nutarimu Nr. 124 „Dėl Lietuvos nacionalinio parko steigimo“ Ignalinos, Švenčionių ir Utenos rajonų savivaldybių administruojamų teritorijų dalyse. Teisės aktas nustatęs dabartines ribas (aktuali redakcija): 1997-04-28 LRV nutarimas Nr. 416 (Žin., 1997, Nr. 38-942). Buferinės apsaugos zona nustatyta 1997-04-28 LRV nutarimu Nr. 416 (Žin., 1997, Nr. 38-942). Steigimo tikslas – išsaugoti rytinę Aukštaičių aukštumos dalį su dubaklonių ir palei juos plytinčių terasinių lygumų reljefo kompleksais, Žeimenos aukštupio hidrografinį kompleksą, savitas augalų bei gyvūnų bendrijas bei retas rūšis, akmenis amžiaus gyvenvietes. Nacionalinis parkas yra šiaurės rytų Lietuvoje, Utenos ir Vilniaus apskrityse. Didžioji Nacionalinio parko dalis yra Ignalinos rajono savivaldybėje, pietinė dalis patenka į Švenčionių rajono savivaldybę, o šiaurės vakarinė ir vakarinė – į Utenos rajono savivaldybę. Nacionalinio parko plotas – 41055,727455 ha. Tai šiuo metu antra didžiausia saugoma